

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

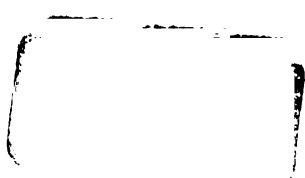
El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

M. No. 1233^m

Philos. Vitriarius

Jus naturae.

h

MAGNUS HUGO GROTIUS
in
VITRIARIO PARVUS
five
INSTITUTIONES
JURIS NATURÆ
Et
GENIUM

ad methodum
HUGONIS GROTII

Philippo Reinhardo à Vitriario Jcto &

**Antecessore compendiosè ac nervosè
conscriptz,**

singulari Studio & Operâ

Francisci Spener Oberhenhemensis

**Alfatz &c, cum authentico Exemplari Grotiano
collatz**

In nova hac Editione

à mendis (quæ in Editione Magdebur-

gito-Halensi tum quoad Grotium passim perpe-

ram ac per confusum chaos citatum, tum etiam in pluribus

planè omissum, irrepserunt) penè innumeris

Emendata,

Ac locupletissimo Rerum Indice per Capita,

Quæstiones & Paginas distributa

adauctz

NORIMBERGÆ & LIPSIAE,
Prostat apud **GEORGIUM LEHMANNUM,**

Bibliopol. Vienensem. 1726;

**Bayerische
Staatsbibliothek
München**

Illustrissimo Domino
DOMINO
LEOPOLDO
WILIBALDO
KHINSKY,

Sacri Romani Imperii
Comiti de Chiniz

&

Tettau

Domino & Meccenati meo
Gratiosissimo.

Illustrissime S. R. I.

Comes

DOMINE, DOMINE

Mecenas Gratiſſime.

Omparet coram Il-
 lustrissima Domina-
 tione TUA Ma-
 gnus Hugo Grotius
 in Vitriario parvus;
 sed ut major appa-
 reat ab Illustrissima Dominatione
 TUA sibi ad staturam adjici
 -) 2 cubi-

DEDICATIO.

cubitum efflagitat, nunquam sat magnus appariturus, nisi à magno **KHINSKYANO** Nomine, magnitudinis suæ mensuram nanciscatur. Quid dico à Nomine? quod quidem solum notoriæ est magnitudinis: cum & nomine ipso, & re, **Magna KHINSKYANA** Prosa pia ad eò jam eminere consueverit, ut nullus in Ea parvus, nemo à Sæculo sit repertus pusillus.

Quod quidem **TIBI Illustrissime S. R. I. Comes, Domine Domine Mecœnas Gratosissime, non ignotum, toti verò Aulæ Cæsareo-Regiæ, Inclyto Boëmiae Regno, ac appertinentibus, cæterisque provinciis est notissimum. Quæ enim, oro, alia (quamvis cæteris suus sit honos) Illustrissima**

ma

ma Familia adeò continuata serie Summam Cæsareo : Regiæ Majestatis Gratiam ac Inclyti Boëmiæ Regni, & appertinentium Provinciarum summos honorum gradus est consecuta, atque Excellentissima KHINSKYANA Prosapia ? ut non immerito ab Eadem magnus Hugo Grotius in Vitriario parvus, major evadere, omnino sibi polliceatur.

Quid enim Illustrissime Domine Domine Comes, pusillum à tantis Proceribus sibi ominari valeat Hugo Grotius ; Qui non interruptâ serie summi semper extitère Moderatores ? Vivum ab Illustrissimo & Excellentissimo Domino Domino Francisco Ferdinando KHINSKY, S. R. I. Co-

mite de Chiniz & Tettau **GENTI-
 TORE TUO** Gratiſſimo ſu-
 mamus magnitudinis argumen-
 tum; Qui (prætereundo alios Ex-
 cellentiæ Gradus) Cæſareo-Regiæ
 Cancellariæ Boëmiciæ, actuali ir-
 remiſſa, & nunquam ſatis com-
 mendanda Providentiâ, ac dexte-
 ritate ſummas moderatur habe-
 nas, eâ Sui Excellentiffimi Nomi-
 nis commendatione, tum in Cle-
 mentiffimis Cæſareo - Regiæ Ma-
 jeſtatis Oculis, tum in fideliffimis
 Inclyti Boëmiciæ Regni Gentis pe-
 ctoribus, ut nati natorum, & qui
 naſcentur ab illis, immarceſcibili
 mnemoſyne Excellentię Suæ fa-
 mam inenarrabili grati animi tene-
 ritudine ſint commemoraturi.

Quanam Illuſtriſſimo, ac Ex-
 cel-

DEDICATIO.

cellentissimo Domino Domino
Wenceslao, Norberto, Octavia-
no KHINSKY, S. R. I. Comiti
de Chiniz & Tettau, AVO TUO
honorandissimo contexam elo-
gia? Qui Cæsareo . Regii Pupilla
Oculi, Regni Palpebra, Cor popu-
li meruit nuncupari; sive ut Wen-
ceslaus Pius, sive ut Norbertus
Zelosus, sive ut Octavianus Paci-
ficus: Pietate, Zelo, & Mansvetu-
dine omnes in sui rapuit Admira-
tionem, dignamquè tot nomini-
bus Sui Excellentissimi Nominis
reliquit commendationem.

Denique, si (quod veteranum
fert adagium) vivit post funera vir-
tus, & (quod Poëtarum Princeps
sibi pollicebatur) nomen indelebi-
le magnorum perseverat viro-
rum;

DEDICATIO.

rum; & quod sacer Vates fore prædixit, inquam: in memoria æterna erit justus: Si, inquam, & vivit post funera Virtus, & nomen indelebile magnorum perseverat virorum, & in memoria æterna erit justus: Summo jure, & hic meminerimus Illustrissimi & Excellentissimi Domini Domini Francisci Uldarici KHINSKY, S. R. I. Comitis de Chiniz & Tettau, Hæreditarii Domini in Chlumez, Sacræ Cæsareæ, Regiæque Majestatis, Consilarii Actualis Intimi, Camerarii, supremi Regni Boëmiæ Cancellarii, & Aulæ Boëmicæ supremi Præfecti, Magni PATRUI TUI, Qui in Sylva variarum Observationum, & Juris Quæstionum, optimo Jure Magnus

DEDICATIO.

gnus Justitarius & Scientiarum Oceanus jam dudum publica voce dictus, & à Joanne Jacobo de & in Weingarten publico typo divulgatus, ad hoc nimirum natus, ut in omni suo munere ostenderet, se ex integro Reipublicæ vivere, nec quidquam eorum omittere, quæ ad Sollicitudinem publicam quomodolibet pertinerent. Experta est id in SUA terna Cæsarea Legatione; Saxonia, Polonia, Novio-magum Batavorum; testante Judicio imperiali aulicò, in quo tot annis Consiliarius admirandus exstitit: attestante idem Boëmiae Regno Inclyto, cujus locum - tenens Regius, & Regiarum Appellationum per XV. annos & octo menses Præses, consi-

DEDICATIO.

Illi amplitudinem, & Justitiæ munus inter doctam nobilitatem Boëmam ità semper fructificare fecit, ut exinde promeritâ ingenti famâ ad Regium solium emanante, ab Eodem ad supremi Cancellarii Excellentiam evocari meruerit; in cujus deinceps Honoris gradu Excellentissima Posteritas hæreditaria quadam successione, in hodiernum usque diem perseverat.

Nunc ad TE convertor Illustrissime Domine Domine Comes Magnorum Nobilis Propago Virorum, imò Magna Jovis soboles & non modò à Prædecessoribus Excellentissimis Commendabilis Nepos; sed ab Illustrissimo & Excellentissimo Genitore Tuo
admi.

admirabilis Filius, & totus Ejusdem Theſaurus pretioſus. A ſimili argumentari liceat; Cornelia Gracchorum mater, cùm Campana nobilis matrona apud eam hospes, ornamenta ſua ſæculi illius pulcherrima, eidem ostenderet : tenuit eam ſermone tanto tempore, quousque à ſchola cum libris redirent liberi ſui, ad omnem dignitatem morum inſtructiſſimi; & *hec inquit, ornamenta mea ſunt, omnia in his habeo, quæ Principes & Reges faciunt pretioſos. Si Illuſtriſſimus & Excellentiſſimus Dominus Dominus Genitor Tuus, absque Tuo rubore fateri dignaretur; absque dubio de Te, Illuſtriſſime Domine Domine Comes, ediceret: Hoc ornamentum*

meum

DEDICATIO.

meum est, omnia in Hoc habeo. Omnia enim in Te habet Gratosissimus Genitor Tuus , dum Prolem habet omnibus naturæ , & gratiæ donis præditam ; dum Prolem habet, naturali capacitate refertam, & supernaturali prærogativâ repletam ; dum Prolem habet erga Deum Religiosam, erga Genitorem obedientem , erga Proximos morigeram ; denique cum Prolem habet Antecessorum suorum sequacem , Coætaneorum æmulam & subsecutorum longa serie Nobilissimæ Prosapiae successorum Antesignanam.

Et si quidem, Illustrissime Domine Domine Comes, bene conscius Phaëthontiaci & ausûs & casûs, currûs auriga Paterni esse, non affectes,

DEDICATIO.

tes, & quæ non viribus istis munera conveniunt, nec tam juvenilibus annis: attamen pace Tui Illustrissimi & Excellentissimi Domini Domini Genitoris illud applicare liceat, quod in actuali hujus submississimæ Dedicationis labore, ex Analectis Historicis legi sequentibus verbis: dum Romani Augustum Cæsarem Dei nomine honorare statuerent, detrectabat Augustus Titulum, ad Tyburtinam Sybillam Senatores remittens, consilium petituros; Hæc Augusto, cunctisque Civibus Romanis meridiano in Cælo Circulum aureum, in quo Virgo infantulum sinu gestabat monstrans; *Hic Puer*, inquit, *Auguste, major te erit.* Augustus, itaque publico mandato vetuit, nè Deum se esse, quin nè Dominum quidem deinceps compellarent Romani. Sin igitur Cæsar adeò gloriosus, ut testante

DEDICATIO.

tè eloquio sacro, sub eo describeretur universus orbis, imò ipse conditor orbis; libens lubens (quamvis diversæ planè imò oppositæ fidei & Familiæ, & Gentis eidem Cæsari subiectæ) toleravit, ut se adeò magnò, Is Puer major fieret; quantò lubentius & libentius tolerabit Excellentissimus Dominus Dominus Genitor Tuus, si quo saltèm modo (cum re ipsa summò non valeat dari majus) Ipso Summo Cancellario evadas Major. Ètsi enim, dicente sacra pagina, fieri non debeat, ut sit discipulus super Magistrum aut servus major Dominò suò : fieri tamen potest, solet, & a quolibet ferè Patre toleratur, ut Eò major evadat Filius suus. Quidquid verò de hoc in re sit, in voto certè meo infimo, atque simul maximo est, ut (si fieri possit) Ipso Summo Cancellaria-

DEDICATIO.

cellario evadas Major Domine Domine Comes Illustrissime.

Id voverè me facit meus propensissimus erga Te animus ; id sperare me jubet nobilissima & longè meritiſſima Proſapia TUA, TUA amabilis & admirabilis Indoles, ardens in Deum Pietas, morigera in Parentes devotio, manſveta in æquales propensio, gratioſa in minores inclinatio, indefeſſum litterarum ſtudium, nobilium operum exercitatio aſſidua, & ſiquid aliud eſt, quod magnum quid præſagire ſoleat: in Te eſt.

Vive igitur in longam annorum ſeriem Illustriſſime Domine Domine, Deo, Tibi, Cæſari, Patri, Patriæ, mihiquè, inter clientes Tuos, infimo, mèque ſub altiffimis ſummi Genitoris Tui, ac Tuiſ gratiis confidere,
ac

DEDICATIO.

acconquiescere sine ; qui Divinam
Majestatem pro perennatura Excel-
lentissimæ Domûs KHINSKYANÆ
gloria incessanter exoraturus perse-
vero

Illustrissimi Domini Domini

Mecœnatis mei Gratosissimi

Infimus cliens

**Georgius Lehmannus Bibliopola
la Viennensis.**

PRÆFATIO

AD

LECTOREM.

L. B. S.

Isi Serenissimus Princeps tantâ in honestam animorum culturam fuisset propensione & veræ nobilitatis apicem virtutis sublimitate metiretur, fortè nec desiderasset, ut has Institutiones Juris Naturæ & Gentium

PRÆFATIO

scriptis complecterer, nec
ut prælo submitterem.
Quorum utrumquè pro
innata sua & propitia bo-
nitate in omnes, quos vir-
tutis & eruditionis amor
commendat, cùm volue-
rit fieri, (aliis enim neces-
sarium futurum, quod sibi
recto animi judicio utile
putabat) hoc mandatum
non minori animi voluptate
quàm jucunditate in me
exequendum suscepi.
Nam licet Serenisimè

AD LECTOREM.

Principis nomen omni
scholastico conatu subli-
mius esset, credere tamen
debui, non minùs spectari
ex Academia devotum
obsequiosumquè ani-
mum, quàm ex palæstra,
non minùs ex subselliis do-
ctorum, quàm è taberna-
culis militum oblata cle-
menti & benigno vultu
fufcipi. Videbam præte-
reà nullas hæctenùs Insti-
tutiones Juris Naturæ &
gentium ita fuisse con-

PRÆFATIO

scriptas, ut totius legitimæ
Jurisprudentiæ naturalis
elementa exhiberent : id
quod, si voto & animo co-
natus respondit, in his be-
nevolus & æquus lector
deprehendet. Secutus
sum magni Hugonis Gro-
tii divinum opus de Jure
belli & pacis, libros, capi-
ta, paragraphos ; attamen
non fervili vel cœcâ quâ-
dam subjectione, verùm
ut liber in libera rep. qua-
lis est hæc nostra litera-
rum,

rum, in qua unusquisquè liberè sentit, liberè loquitur, dummodo à linguæ abfit impia & injuriosa licentia in Deum, in patriam, in proximum. Ubi ejus opinionem veram puto, quia hæ meæ Institutiones continent elementa eorum, quæ ut ita loquar, sunt in ipsius Pandectis J. N. & Gentium, ipsa verba ubiquè retineo : ubi ab ipso dissentio, in margine notatur. Theologiam

PRÆFATIO

Theologis relinquo. In libro tertio quia à capite decimo usque ad caput decimum septimum retrò legit vestigia, conjunxi cum capite quarto caput decimum & undecimum, cum cap. V. cap. XII. cum cap. VI. cap. XIII. cum cap. VII. cap. XIV. cum cap. VIII. cap. XV. cum cap. IX. cap. XVI. Et cum celeberrimus Pufendorfius sit perpetuus in divinum nostrum Scripto-

AD LECTOREM.

ptorem commentarius, quàmvis aliâ methodo, semper ipsum comitem videbis. Dissidentes, si cui fortè quaestiones maximè controversas sub examen revocare animus esset, adjeci. Et ne quid ad complementum mei compendii deesset, definitiones, divisiones, & multa alia, ab aliis prætermissa, in singulis capitibus à me proposita & explicata invenies. Etiam non parum industriæ in

AD LECTOREM:

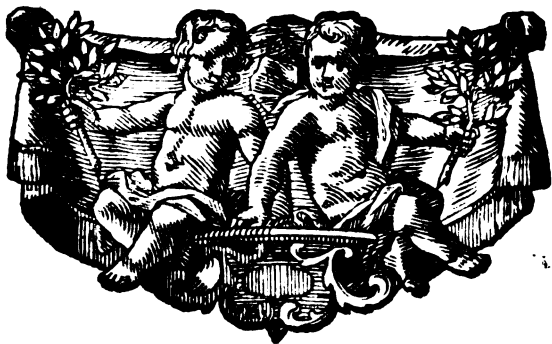
eo collocavi , ut has Institutiones benevolus atque aequus lector, quàm maximè correctas acciperet ; ad minimum nullum tale vitium irrepfit, quod ipsum possit in errorem deducere , omnia enim quae haec tenùs deprehendi, consistunt in una vel altera litera, ita ut primo intuitu conspiciatur.

Hisce benevole Lector, & si quaedam occurrant, quae non placent, amicè

ut

PRÆFATIO.

ut dissentias, nostrisque
studiis faveas, etiam atque
etiam rogo.

Index Capitulorum.

Prolegomena agunt de homine, adso-
cietatem creato. pag. 1.

Libri I.

Caput I. De bello & jure,	3
Caput II. An bellare justum sit?	12
Caput III. Belli partitio in publicum & privatum, summi Im- perii Explicatio.	14
Caput IV. De bello subditorum in superiores.	40
Caput V. Qui bellum licitè gerant.	52

Libri II.

Caput I. De belli causis & primùm de defensione sui & re- rum.	53
Caput II. De his, quæ hominibus competant.	65
Caput III. De acquisitione originaria rerum, ubi de mari & flu- minibus.	88

Cap.

- Caput. IV. De derelictione præsumpta, & eam secuta occupatione, & quid ab usucapione & præscriptione differat. pag. 96
- Cap. V. De acquisitione originaria juris in personas; ubi de jure parentum; de matrimoniis; de collegiis; de jure in subditos, servos. 107.
- Cap. VI. De acquisitione derivativa factô hominis, ubi de alienatione imperii, & rerum imperii. 131
- Cap. VII. De acquisitione derivativa, quæ fit per legem, ubi de successione ab intestato. 141
- Cap. VIII. De acquisitionibus derivativis, quæ à Jctis vocantur juris gentium. 170
- Cap. IX. Quando imperia vel dominia desinant. 177.

Index Capitulorum:

Cap. X. De Obligatione , quæ ex Do- minio oritur.	pag. 186
Cap. XI. De promissis.	195
Cap. XII. De Contractibus.	216
Cap. XIII. De jure jurando.	242
Cap. XIV. De eorum , qui summum imperium habent, pro- missis, & contractibus & juramentis.	256
Cap. XV. De fœderibus & sponsio- nibus.	268
Cap. XVI. De interpretatione.	277
Cap. XVII. De damno per injuriam dato, & obligatione, quæ inde oritur.	302
Cap. XVIII. Delegationum jure.	312
Cap. XIX. De jure sepulturæ.	325
Cap. XX. De pœnis.	331
Cap. XXI. De pœnarum commu- nicatione.	356
Cap. XXII. De causis injustis.	368
Cap. XXIII. De causis dubiis.	374
Cap. XXIV. Monita de non temerè etiam ex justis causis su- scipiendo bello.	pag. 381 etiam

Index Capitulum.

Cap. XXV. De causis belli pro aliis
suscipiendi. 384

Cap. XXVI. De causis iustis, ut bel-
lum geratur ab his, qui
sub alieno imperio sunt. 390

Libri III.

Cap. I. Quantum in bello liceat, regu-
lae generales ex jure na-
turae : ubi de dolis &
mendacio. 394

Cap. II. Quomodo jure gentium bona
subditorum pro debito
imperantium obligentur:
ubi de repressaliis. 409

Cap. III. De bello justo sive solenni jure
gentium, ubi de indictione. 417

Cap. IV. De jure interficiendi hostes in
bello solenni, & alia vi in corpus. 421

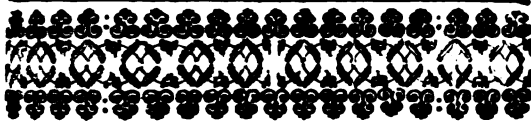
Cap. V. De rebus vastandis eripien-
disque. 430

Cap. VI. De jure acquirendi bello ca-
pta. 435

Cap.

Index Capitulum

- Cap. VII. De jure in captivos. pag. 444
- Cap. VIII. De imperio in victos. 452
- Cap. IX. De postliminio. 457
- Cap. X. De his, qui in bello medii sunt. 465
- Cap. XI. De his, quæ in bello publico privatim fiunt. 469
- Cap. XII. De fide inter hostes. 473
- Cap. XIII. De fide publica, qua bellum finitur, ubi de pacis pactione, de sorte, de certamine indicto, de arbitrio, de ditione, obsidibus, pignoribus. 479
- Cap. XIV. De fide manente bello, ubi de induciis, com- meatu, captivorum re- demptione. 504
- Cap. XV. De fide minorum pote- statum in bello. 516
- Cap. XVI. De fide privata in bello. 521
- Cap. XVII. De fide tacita. 524
- Cap. XVIII. Comprehendit conclusio- nem cum monitis ad fi- dem & pacem. 526

PROLEGOMENA.

I.

Status, in quo homo est creatus & natus, estne status belli, an pacis?

R. omo creatus & natus est ad pacem colendam cum omnibus, & in societate particulari, & universali omnium gentium cum ipso viventibus,

Grot. l. 3. c. ult. s. 2. in fin. & seq. in Proleg. n. 17.

II.

Unde hoc probatur?

R. Ex appetitu societatis excellenti & suæ naturæ convenienti: in bello enim nulla est societas, sed summa dissociatio.

Grot. in Proleg. n. 7. & s. l. 1. c. 1. s. 2. l. 3. c. 4. s. 8.

III.

Verùm homo non videtur ad societatem natus, sed ad bellum in omnes?

R. Imò ad societatem natus est, i. Quia homini congenita est facultas sciendi & agendi secundum generalia præcepta, sc. ut honestè vivat, neminem

Hobbes de Civ. c. 8 s. 3. Pufend. l. s. c. 2. per tot. Grot. in Proleg. n. 7. 8.

A .

lx-

Grot. l. 2. c.
3. § 8. &c. 7.
§ 4. in Pro-
leg. n. 16. &
22.

lædat, & jus suum cuiquè tribuat; quo-
rum extra societatem nullus est usus. 2.
Quia solus inter animantes est instructus
sermone. 3. Quia extra societatem nec
nascitur, nec conservari, nec educari
potest. Est enim 4. infirmus & mul-
tarum rerum ad vitam rectè ducendam
egens; imò nec ulla tam valida est civi-
tas, quæ non aliquando aliorum extra se
ope indigere possit, vel ad commercia,
vel etiam ad arcendas multarum exter-
narum gentium junctas inter se vires.

IV.

*Unde ergo est, quòd plures homines & po-
puli eorumq; Rectores tam proni sint
in bellum?*

Grot. l. 1. c.
1. §. 12. in
med. l. 2. c.
2. §. 17. n.
2. dist. c. 22.
§. 2. Grot. l.
3. c. 2. c. 3.
§. 2. & l. 2.
c. 1. §. 2.

R. I. Causa est malitia eorum. 2.
Effrænis augendæ propriæ potentiaæ li-
bido. 3. Alienis inhians cupiditas,
quibus 4. interdum accedit sævitiæ vo-
luptas.

V.

Quando licet bellare?

R. Si justa sublit causa.

INSTITUTIONES JURIS NATURÆ ET GENTIUM.

LIBER I. CAP. I.

I. Quid est bellum?

R. **B**ellum est status per vim certantium, quâ tales sunt, i.e. quatenus jus suum alio modo consequi non possunt, quàm per bellum. Ex sic est status subsidiarius.

Grot. l. 1. c. 1. s. 2.
c. 2. s. 1.
1. c. 3. s. 6.
scq.

II. Quotuplex est bellum?

R. Bellum est vel privatum, vel publicum, vel mixtum. Privatum prius est: quia societates privatæ seu minores sunt priores societatibus publicis seu majoribus; & inter illas non minùs, quàm in his & inter has justitia est administranda.

Grot. l. 1. c. 1. s. 2. n. 1.

III. An in bello jus observatur?

R. Jus Naturæ & Gentium, Quia i. Grot. l. 1. c. hæc i. princ.

Grot. in
Proleg. n.
25. seq.

hæc Jura obligant omnes homines, & eos, qui habent summum imperium, & eos, qui his obediunt. 2. Omni tempore, scil. tempore pacis & tempore belli: bella enim suscipi non debent, nisi ad juris consecutionem, nec suscepta geri, nisi intra juris & fidei modum.

IV. Quid est jus?

Grot. l. 1. c.
1. §. 9.

R. Jus seu Lex est regula actuum moralium, obligans ad id, quod rectum est.

V. Quotuplex est Jus?

d. c. 1. §. 13.

R. Est vel divinum, vel humanum.

VI. Quid est Jus divinum?

d. c. 1. §. 15.
Seld. l. 1. c.
10. p. 171.

R. Jus divinum est Jus, quod auctore Deo latum est.

VII. Quotuplex est Jus divinum?

R. Est vel morale vel positivum.

VIII. Quid est Jus morale?

d. c. 1. §. 15.
n. 2. prin.

R. Jus morale est Jus, quod obligat omnes homines & omnes gentes.

IX. Jus morale quotuplex est?

R. Vel est Jus Naturæ, vel Jus Gentium.

X. Quid est Jus divinum positivum?

d. c. 1. §. 16.

R. Jus divinum positivum est Jus, quod

quod obligat certam gentem, e gr. Judæos, & est vel forense, vel ceremoniale.

XI. Quid est Jus Naturæ?

R. Jus Naturæ est jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes homines constituit propter honestatem & turpitudinem.

Grot. l. 1. c. 1. § 10
C. 1. § 10
A. 1.

XII. Quæ dicuntur honesta?

R. Honestæ dicuntur omnia, quæ cum natura societatis humanæ conveniunt, & omninò requiruntur ad ejus conservationem, ut amare Deum ex toto corde, & proximum ut se ipsum.

Grot. l. 1. c. 1. §. 10 n. 2.
Puf. inspic. Controv. c. 5. §. 6. & 7.

XIII. Quæ dicuntur turpia?

R. Quæ non conveniunt cum natura societatis humanæ, ordinem in ea tollunt, & omninò eam destruunt; ut negare Deum vel verbis vel factis, falsos Deos colere, inobedientia erga superiores, impietas in parentes, inhumanitas in proximum.

Grot. l. 1. c. 1. §. 3.
Boetcler. in Proleg. p. 60.
Grot. l. 2. c. 20 §. 44 n. 3. 4. 5. 6. & §. 45. & 46. n. 4.

XIV. Cur hæc ita determinantur ex natura societatis humanæ?

R. Quia jus Naturæ propter conservationem societatis humanæ & ordinatæ est latum: ergo, quæ cum ea conveniunt,

niunt, eamquæ conservant, rectè dicuntur honesta, & quæ non conveniunt cum ea, & eam destruunt, dicuntur turpia.

XV. Quid si quis negaret dari Jus Naturæ?

Grot. In
Proleg. n. 5.

Proleg. n. 6.
&

L. 1. c. 2. §.
1. n. 6.

c. 3. §. 3. n.
5.

In Proleg.
n. 18.

Puf. l. 2. c.
3. §. 10. in
med.

R. Carneades antiquus Philosophus id olim negavit, & putavit, omnia jura utilitatis tantùm gratiâ esse lata: adeoque Jus Naturæ vel nullum esse, vel esse stultitiam, quia vult, ut sibi quis noceat alienis commodis consulens. Quæ opinio falsa est. 1. Quia etiamsi nulla re indigeremus, Jus Naturæ futurum fuisset, latum cum ipsa humana natura, ut in Societate ordinata tranquillè vitam transigere possimus. 2. Jus Naturæ non vult, ut nobis noceamus, & alienis commodis consulamus; sed ut amemus proximum ut nos ipsos, & nostram utilitatem jungamus cum utilitate proximi nostri; seu non debemus tanti facere propriam utilitatem, ut propterea communia populorum Jura negligamus: quod enim mihi licet in proximum, id ipsi licet in me. Sic populus Jura Naturæ & Gentium violans suæ tranquillitatis impostum rescindit munimenta. 3. Sapientiæ, non stultitiæ est eò. ferri

ad

ad quod à natura nostra nos duci sentimus.

*XVI. Unde probatur dari Jus
Natura?*

R. 1. Quia inter homines naturales dantur societates, ergò etiam naturale datur Jus; nulla enim societas sine Jure conservari potest, nec nuptialis, nec paterna, nec herilis &c. 2. Quia omnes homines, qui malè quid egerunt, etiam illi, qui vel legem à Deo expressè non acceperunt, vel quibus ab hominibus merus nullus impendet, vel quod Principes sint, vel quod occultissimè gesta res sit, terrentur in conscientia, ut vocant, & metuunt pœnam, ergò propter transgressionem legis, quæ non est alia, quàm illa, quæ nata est cum ipsis & per rectam rationem à DEO in cordibus ipsorum lata

Grot. l. 2.
c. 3. §. 2. n. 1.
Grot. in
Proh. n. 20.

*XVII. Jus Natura quotu-
plex?*

R. Aliud est Jus Naturæ absolutum, quod omni tempore & omni loco hominem obligat; aliud est hypotheticum, quod præsupponit factum humanum, quo posito obligat, e. g. De-

um colere, honestè vivere, sunt Juris Naturæ absoluti: homines enim semper & omni loco DEO cultum debent; omnis homo omni tempore & loco honestè vivat: furtum non facere, est Juris Naturæ hypothetici, quod præsupponit distinctionem dominiorum, quâ positâ, obligat; ante eam furtum non est.

Grot. l. i. c. 15. 10. n. 4

XVIII. Jus Naturæ estne perpetuum an verò mutari potest?

R. Jus Naturæ est immutabile, adeò ut ne à Deo quidem mutari queat: licet enim liberè ab initio hominem creaverit, tamen dum ipsum animal sociale creavit, & propterea hoc Jus ipsi concreavit, quamdiù hominis naturam non mutat, tamdiu Jus Naturæ mutare non potest: & Deus non potest velle ut homo vivat in societate ordinata, & tamen tollere illud Jus, quod ordinem constituit & conservat in societate. Dei enim potentia ad impossibilia se non extendit.

c. 1. c. 3. s. 3.

XIX. Objectum Juris Naturæ an Deus mutare potest?

Grot. d. 6. l. 5. 10. n. 6.

R. Quia Deus est supremus Dominus & auctor vitæ & rerum nostrarum, de iis pro lubitu suo disponere potest: &

Si jubeat hominem occidi, non erit homicidium, quia exemit hunc hominem ex numero eorum objectorum, quæ comprehendebantur sub isto præcepto *non occides*: si jubeat alicui auferri res suas, non erit furtum, quia objectum hujus præcepti, *furtum non facies*, à DEO est mutatum. Et hæc mutatio objecti non est confundenda cum mutatione Juris Naturæ ipsius.

XX. *Quomodo probatur aliquid esse Juris Naturæ?*

R. 1. Si ostendatur alicujus rei convenientia aut disconvenientia cum natura rationali ac sociali. 2. Quicquid apud omnes gentes, quæ ratione suâ rectè utuntur, i. e. ut ipsorum ratio conveniat cum natura, creditur esse Juris Naturæ. Nam universalis effectus, universalem requirit causam, talis autem existimationis causa nulla alia videtur esse, præter sensum ipsum communem.

Græc. l. 1. c. 1. §. 1. 2. 3. aliter Seid. l. 1. c. 4. & 5. Pufend. l. 2. c. 3. §. 7. Boeccl. hic.

XXI. *Quid est Jus Gentium?*

R. Jus Gentium est Jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes gen-

Græc. l. 1. c. 1. §. 14. aliter Boeccl. c.

A 5

tes

c. 1. §. 14. p. 169. & Pu-
fend. l. 2. c. 3. §. 50.

res propter communem necessitatem & utilitatem constituit.

XXII. Cur DEUS hoc Jus constituit?

Grot. in
Prol. 2. 17.

R. Quia in magna hac gentium civitate non requiruntur tantum Jura, quæ ipsam constituunt & conservant: verum requiruntur & alia, quæ faciunt, ut beatitudinem in ea & tranquillitatem consequamur majorem, & commodiorem.

XXIII. Quodnam ergo est fundamentum hujus Juris?

Struv. S. I.
Civ. Ex. 2.
th. 5 f.
Grot. l. 2. c.
§. 13. 2. 3.

R. Communis inter omnes gentes utilitas & necessitas: sic apud omnes gentes utile ac necesse est, ut matrimonium inter fratres & sorores sit prohibitum; ut constituantur in unaquaque civitate certi magistratus; ut dominia distinguantur, ut sit libertas transeundi per territorium alterius, commercia exercendi, legatos mittendi, foedera faciendi, ut certis ritibus & certo modo bellum geratur &c.

XXIV.

IXIV. An ergò Jus Naturæ & Gentium non est idem?

R. Non. 1. Jus Naturæ est constitutum propter honestatem & turpitudinem: Jus Gentium propter communem necessitatem & utilitatem. 2. Jus Naturæ omninò est immutabile; Jus Gentium mutari potest: vel potius non obligat, quando cessat ratio communis utilitatis & necessitatis; hinc tempore belli, quia nobis non est utile, ut hostis per territorium nostrum transeat, vel commercia in eo & per illud exerceat, hoc Jus gentium nos non obligat.

XXV. Quomodò probatur aliquid esse Juris Gentium?

R. 1. Si contineat communem utilitatem vel necessitatem inter omnes gentes. 2. Si omnes gentes, quæ ratione suâ rectè utuntur, i. e. quatenus illa convenit cum communi utilitate vel necessitate, aliquid dicunt esse Juris gentium

*aliter Groc.
l. 1. c. 1. §.
14. n. 2.*

*XXVI. Jus Divinum positivum, per Mo-
sen datum, quoniam usum habet in hac
de Jure belli, & similibus qua-
stionibus?*

R. Lex Hebraea ostendit, id, quod ea lege præcipitur, non esse contra Jus Naturæ.

*Groc. l. 1. c.
1. §. 17. n. 2.*

curæ. Nam cum Jus Naturæ sit perpetuum & immutabile, non potuit à Deo, qui injustus nunquam est, quicquam adversus id Jus præcipi.

XXVII. Quid est Jus humanum?

Grot. in
Proleg. n.
17. & lib. 1.
c. 1. §. 14.

R. Jus humanum est Jus quod à potestate civili, seu ab eo, qui habet majestatem in propriam suæ civitatis utilitatem & necessitatem est latum.

XXVIII. Hoc Jus an in decidendis questionibus de Jure belli adhibetur?

Grot. in
Prol. n. 25.
& 26. l. 1.
c. 1. in pr. c.
3. §. 7. n. 1.

R. Non, quia Jus civile eos, qui habent majestatem, & inter quos bella geruntur, non obligat: sed tantum subditos istius majestatis, quæ tulit Jus civile.

LIBER I.

CAP. II.

1. An bellare unquam justum est?

Grot. l. 1. c.
2. §. 1. n. 1.
Feld. hic 4.
diff. jung.
Proleg. n.
29. aliter
Osiand. h. l.

Grot. l. 1. c.
2. §. 1. n.
5. & 6.

R. **A**ffirmatur, 1. Quia prima naturæ à recta ratione disposita & determinata hoc permittunt & volunt: finis enim belli est vitæ membrorumque conservatio, & rerum ad vitam utilium aut retentio aut acquisitio. 2. Quia recta ratio istam tantum vim inhibet, quæ societati

citati repugnat, i. e. quæ Jus alienum
 tollit, qualis non est vis bellica, nisi sit
 iniusta. 3. Quia Sacra Scriptura hoc Grot. dict.
c. 2. §. 2. n. 7.
2. Scld. l. 6.
c. 19. permittit & bella probat; non tantum
 quia Deus Israëlitis bellare mandavit
 contra septem populos ab ipsis excin-
 dendos, unde & hæc bellæ Dei bella in
 Sacris literis nominantur: verum
 etiam quia Deus de modo gerendi bel-
 li populo suo leges generales ac perpe-
 tuas præscripsit Deut. 20. v. 10. 15. 4. dict. c. 2. §. 2.
 Quia omnes gentes hoc statuunt. 5. Quia dict. c. 2. §. 4.
sed aliter. communis necessitas & utilitas inter o-
 mnes gentes id exigit.

*II. Quia diximus de primis natura, quid
sunt prima natura?*

R. Prima naturæ vocantur: quod Grot. l. 1. c.
2. §. 1. n. 1.
& l. 2. c. 1.
§. 3. simul atque natum est animal, ipsum
 sibi conciliatur & commendatur ad se
 conservandum, atque ad suum statum,
 & ad ea, quæ conservantia sunt ejus sta-
 tûs, diligenda, alienatur autem ab inte-
 ritu iisque rebus, quæ interitum videntur
 afferre: hinc singulis animantibus vires dict. cap. 2.
§. 1. n. 4.
 sunt à natura attributæ, ut sibi tuendis
 juvandisque sufficiant:

*Sentit enim vim quidquē suam, quā
possit abuti,
Cornua nota prius vitulo, quā frontibus
extant,
Illis iratus petit atque insensus inurget.*

LIBER I.

CAP. III.

Belli partitio in publicum & privatum, Summi Imperii explicatio.

I. Quae est belli prima & necessaria partitio?

Grot. l. 1. c. 3. §. 1. R. **B**ellum aliud est privatum, aliud publicum, aliud mixtum.

II. Quid est bellum publicum?

Grot. l. 1. c. 3. §. 1. n. 1. & §. 4. n. 1. R. Bellum publicum est, quod geritur auctore eo, qui habet Jurisdictionem, i. e. summum imperium, vel interdum imperium summò minus.

III. Quid est privatum?

dict. c. 3. §. 1. n. 1. dict. c. 3. n. 1. & seq. R. Bellum privatum est, quod geritur à privato in privatum, e. g. à viatore in latronem.

IV. Quid

IV. *Quid est mixtum?*

R. Quod ex una parte est publicum, d. c. 3. §. 2. et altera privatum, e. g. quod privatus gerit in eum, qui summo utitur imperio, ac non in se.

V. *An post instituta judicia publica bellum privatum licitè geri potest?*

R. Non potest, nisi certis in casibus: dict. c. 3. §. 2. n. 5. & l. 2. c. 1. §. 14. in fin. Grot. l. 2. c. 1. §. 14. in fin. L. 1. c. 3. §. 1. n. 2. in fin.
 quia 1. frustra instituta esset judiciorum auctoritas. Et non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè potest fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. 2. Quia legum nulla esset reverentia; ideò enim late sunt, ut nihil manu, nihil proprio ageretur impulsu: quid enim à bellica confusione pax tranquilla distat, si per vim litigia terminantur? Et vim vocant leges, quotiès quis id, quod deberi sibi putat, non per judicem reposcit.

VI. *Qui sunt isti casus, ubi bellum licitè inter privatos geri potest?*

R. Ubi judicia cessant: nam lex vendans sine judicio suum consequi; intellegi commodè debet, ubi copia est judicii: nam ubi judicia deficiunt, incipit bellum. dict. c. 3. §. 2. n. 1. l. 2. c. 1. §. 2.

VII. Quot modis cessat iudicium?

de c. 3.
§. 2.

h. s. c. 7.
§. 2. & 5.

R. Duobus: momentaneè, aut continuè. Momentaneè, quando eò ipsò momento vel tempore, quò vi certatur, non potest iudex expectari sine certo periculo aut damno, e. g. in necessaria defensione suæ vitæ.

l. s. c. 70.
§. 2. n. 5.

Continuè, quando non tantùm eò momentò, quò vi decertatur, iudicis copia haberi non potest, verùm etiã tempore successivo: idquè aut jure aut factò; jure, si quis versetur in locis, ubi nulla est civitas, nequè spes sit adversam partem venturam in locum, ubi civitas est, ut si in intulis versemur vacuis: factò, ut si quidem versemur in loco, ubi iudicis copia haberi potest, sed subditi non audiant iudicem, & nullo jure patiantur executionem fieri, vel si iudex aperte dicat, se mihi non administraturum Jus, aut malitiosè de die in diem, de anno in annum protrahat.

VIII. Quotplex est bellum publicum?

aliter Ziegl.
Gro. d. c. 3.
§. 4.

R. Duplex; solenne, & minùs solenne.

Grot. l. 3. c. 3.
§. 1. n. 2.
§. 3. & 4.

IX. Quid est solenne?

R. Quod geritur auctore eo, qui sum-

summam potestatem habet in civitate, Pafend. l. 8. c. 6. s. f.
& cui ritus quidam adsunt, scil. denunciatio.

X. Quid minus solenne?

R. Quod ritibus illis carere potest, Grot. l. 1. d. c. 3. s. 4. n. 2.
& geri in privatos & auctorem habere magistratum.

XI. Quando minor magistratus potest bellum gerere?

R. Si ita præfens sit periculum, ut l. 1. dicit. c. 3. s. 4. n. 3.
tempus non ferat eum consuli, qui supremum in civitate jus habet, necessitas facultatem se defendendi concedit. Conring. de fin. m. per. c. 19.
Sic proreges, præfides provinciarum, præfecti castrorum &c. in casu necessitatis contra aliorum invasionem jure se defendunt, & videtur majestas machasse, civitatem quâcunquè ratione salutem suam procurare, quàm ab hostibus capi.

XII. Si rex injuriam invasionis persequi negligat, an eam persequi & vindicare possunt?

R. Non, quia bellum offensivum Grot. d. c. 3. s. 4. n. 2. in fin.
tantum geritur auctore eo, qui habet summam potestatem.

XIII. An hic non sufficit conjectura voluntatis, e. g. si occasio detur eas feliciter vindicandi?

Grot. d. c. 3.
s. 1. n. 3. Pu-
fend. l. 2.
c. 4. s. 11.

R. Non, quia non sufficit videre, quid hoc rerum statu summam potestatem habenti, si consulatur, placitum sit, sed videndum, quid ille, ubi res moram fert, aut dubiam habet deliberationem, se inconsulto cupiat fieri: & licet hoc tempore & tali rerum statu forte voluntas Imperantis esset, ut bellum gereretur, tamen, quia si unusquisque magistratus hujus rei iudicium ad se traheret, perpetuis periculis civitas exponeretur, quibus tamen ex natura & fine ejus est occurrendum, hoc permitti non debet. Imò vel hoc majestati displiceret, quod minister limites muneris sui excederet.

XIV. Sed si in imperio latè patente inferiores potestates, belli inchoandi concessam habeant facultatem?

Grot. d. c. 3.
s. 5. n. 2

R. Si hoc fiat, jam sanè censendum erit, bellum geri ex vi summæ potestatis; nam quod faciendi quis jus alii dat, ejus ipse auctor censetur.

XV. An

XV. An extra hos casus non habent potestatem gerendi bellum, scilicet ad tuendam plebem & exercendam jurisdictionem, si vis occurrat?

R. Ad tuendam plebem & Jurisdictionem exercendam non opus habent jure belli, sed modico imperio seu facultate ad coërcendos refractarios, quæ concessa est omnibus, qui habent jurisdictionem; & si eorum tantus sit numerus, ut iis compescendis lictores aut apparitores non sufficiant, rectè summæ potestatis judicium super tali negotio expectant, hæc enim plebem tueretur, magistratus jurisdictionem exercet. Neque tamen propriè hæc vis coactiva, quam majestas rebellibus & refractariis opponit, bellum dici potest, quia hoc est inter pares, aut qui tales esse volunt.

Ziegler. ad
Grot. l. 1. c.
3. § 4. n. 2.
Publ. l. 8. c. 6.
§. 10. aliter.
Grot. d. c. 3.
§. 4. n. 3.

In Proleg.
§. 25.

XVI. Verùm, quia bellum geritur ab eo, qui habet summam potestatem seu majestatem, quid est majestas?

R. Majestas est summa potestas in civitate ubiquè, i. e. in personas & res.

Grot. d. c. 3.
§. 6. Instit.
Jur. Publ. l.
1. c. 7. § 5.

XVII. Cur dicitur summa?

R. Quia non pendet ab ullo arbitrio voluntatis humanæ, ita ut actus ejus irriti possint reddi.

Grot. l. 1. c.
3 § 7. n. 1.
Instit. Jur.
Publ. l. 1.

B 2

XVIII. §. 7. §. 5.

*XVIII. Subiectum majestatis quod-
tuplex?*

Grot. dict. §. 7. n. 2. R. Est duplex, commune seu essen-
tia, & proprium seu existentia.

XIX. Quod est commune?

Grot. d. c. 3. §. 7. n. 1. 3. R. Civitas, seu majestas non est nisi
Lamp. de Rep. Rom. Germ. P. 1. in civitate: *quæ est cœtus perfectus li-
berorum hominum, juris fruendi & communis utilitatis causâ sociatus: seu
§. 5. est societas magna ex pluribus minori-
*Grot. l. 1. bus composita, omnis pænè sufficien-
c. l. §. 14. n. 1. tia finem habens,

*XX. Populi qui concesserunt in alterius
ditionem, habentné maje-
statem?*

Grot. dict. §. 7. n. 2. R. Non, quia non sunt civitas per
L. 2. c. 9. §. 6. se aut cœtus perfectus liberorum homi-
num, sed membra minùs digna perfe-
ctæ civitatis, in cujus ditionem con-
cesserunt, ut sunt provinciæ Roma-
norum, & quæ incorporantur, ut di-
cunt, regno alterius.

*XXI. Si ergò plures sint populi, qui sin-
guli perfectum cœtum constituunt & unum
caput habent, an singuli retinent
majestatem?*

Grot. d. c. 3. §. 7. n. 2. R. Affirmatur, in morali enim cor-
pore

per eadem persona potest esse caput
 primum & distinctorum corporum di-
 versâ ratione considerata ; secûs ac in
 corpore naturali.

XXII. Unde hoc constat?

R. Hujus rei certum indicium esse Grot.d.5.7.
n. 2.
 potest, si extinctâ domo regnatrice im-
 perium ad quemcunq̃ue populum se-
 orsim revertatur.

*XXIII. Ergone durante domo regnatrice
 civitas ipsa seu populus non habet
 majestatem?*

R. Qui agnoscunt duplicem maje- Limn. ad
capit. Ru-
dolph. II.
art. 32. p.
533. Grot.
d.5.7. n. 2.
Boecl. Inst.
Pol.1.2.c.1.
p.95.
Fr. Horn. 2.
Pol. c. 1. §.
10. aliter
Puf.1.7.c.5.
§. 16. &
seqq.
 statem , realem scil. & personalem,
 affirmant quæstionem : ii, qui agno-
 scunt saltem unam in una civitate , ne-
 gant , quorum opinio verior est 1. quia
 omne primum & summum debet esse
 solum. 2. quia in Democratia hæc plu-
 ralitas ostendi non potest. 3. quia jura
 majestatis realis à juribus majestatis
 personalis diversa non dantur : & si-
 mul ac à civitate transit in personam
 imperantis , desinit esse realis. Sicut
 dum desinit esse personalis , iterùm fit
 realis, & à Deo , ad quem revertitur ,
 tanquàm suam causam efficientem
 proximam & solam populo iterùm con-
 fertur.

*XXIV. Civitates arctissimo fœdere junctæ
an singula retinent majestatem?*

Grot. d. 9.
7. n. 2. in f.
l. 2. c. 9 §. 9. R. Quia manent cœtus perfectus, re-
tinent sua jura, leges & libertatem; hinc
etiam retinent majestatem.

*XXV. Quod est subjectum majestatis exi-
stentia seu proprium?*

Grot. d. 9. 7.
n. 3. R. Ipsi imperantes, in quibus maje-
stas existit, & per quos omnia in civita-
te disponuntur & diriguntur proprio
nomine; persona una, plurescûc, pro cu-
jûsve gentis legibus ac moribus.

XXVI. Cur vocatur proprium?

Istitt. Jur.
Publ. l. 1.
tit. 7. §. 6. R. Quia ab eo resp. denominantur,
& per illud à se invicem differunt: scil.
si unus habeat majestatem, vocatur Mo-
narchia; si plures, Aristocratia; si o-
mnes, Democratia: si & unus & plures;
vel unus & omnes; vel unus, plures, &
omnes, Resp. mixta.

XXVII. Quot sunt jura majestatis?

Fr Horn. l.
2. c. 2. §. 2.
Grot. l. 1. c.
3. §. 6. n. 2. R. Quia majestas est potestas seu jus,
tanquàm res incorporalis, dividi non
potest, sed est indivisa in se, & sic est
unicum jus majestatis, quod à varietate
objectorum varia accipit nomi-
na, e. gr. vocatur jus legislatorium,
quando

quando leges fert : jus constituendi magistratus , quando magistratus constituit &c. Hinc pro nostro concipiendi modo possunt constitui tria , ad quæ reliqua omnia reducuntur : imperium in personas , dominium in res , & regimen universi.

XXVIII. Diximus supra, quosdám admittere majestatem realem, in quem finem hoc statuunt ?

R. Ut ostendant , ubiquè & sine exceptione summam potestatem esse populi , ita ut ei reges , quotiès imperio suo malè utuntur , & coërcere & punire liceat : quæ sententia multis malis causam dedit & dare etiámnum potest , penitus animis recepta.

Limn. di&. capit. vid. ant. quæst. 23. Groc. l. i. e. 3. §. 8. n. 8.

XXIX. Unde probatur majestatem non esse populi ?

R. 1. Per ea , quæ supra dicta sunt 2. quia populus nunquàm concessit potestatem regi , quam nunquàm habuit , sed solus DEUS : & populus liber regem sibi eligendo inter manus DEI , à quo proximè accepit , eam resignat , qui postquàm à populo rex est electus , eam regi confert. 3. quia rex est Dei vi. arius , non populi , ergò à Deo ,

Quæst. 23. p. 2. ced.

Frid. Horn. d. l. vid. qu. 23. d. in fin.

non à populo accipit suam potestatem
 Grot. I. r. c. 4. Populus liber sibi potest eligere,
 §. 5. §. n. 2. qualem vult, gubernationis formam,
 ita ut regendi suū jus ita in alium velit
 transferri, ut nullam ejus juris partem
 sibi retineat: nequē ex præstantia hu-
 jus vel illius formæ, sed ex voluntate
 dict. §. 8. jus metiendum est, e. g. si in tantum
 n. 3. periculum adductus aliâ lege, qui se
 dict. §. 8. n. defendat, reperire non possit: nequē
 1. in sup. ex incommodis, quæ hinc sequuntur,
 aut sequi possunt, judicandum; nam
 qualemcunquē formam gubernationis
 animo finxeris, nunquàm incommodis
 aut periculis carebit, aut hæc cum illis
 sunt habenda, aut illa cum his amit-
 Grot. dict. tendenda. §. Quia jus regendi popu-
 §. 8. n. 6. d lum bello adquiri potest. 6. Quia tum
 §. 8. n. 8. sacra, tum profana historia hoc testan-
 tur.

*XXX. An hac ita se habent tantum in mo-
 narchiis, an verò etiam in aliis re-
 rumpp. formis?*

Grot. d. §. 8. R. Idem jus eademque ratio est pro-
 n. 6. cerum, qui plebe exclusâ civitatem
 regunt; & populi, qui alios sub se po-
 pulos habent.

XXX.

XXI. At verò populus quia regem constituit, ergò rege est superior?

R. Constituens constituto est superior, quando constitutionis effectus perpetuò pèndet à voluntate constituentis, ut si constituens non tantùm constituat personam, verùm etiam conferat potestatem, sic rex constituens magistratum eò est superior, quia non tantùm magistratùs personam constituit, verùm etiam potestatem ei confert: secùs quando constitutio quidem ab initio est voluntatis, sed postea effectum habet necessitatis, quomodò mulier sibi virum constituit, cui parère semper necesse habet, quia potestatem maritalem ei non confert, sed DEUS, qui est causa omnis ordinis inter imperantes & parentes in societatibus politicis. Quò accedit, quòd non omnes, reges, scilicet imperantes constituentur à populo, quod exemplis gentium bello devictarum satis intelligi potest.

Grot. l. 1. c. 3. § 8. n. 13.
Ziegl. ad h. l. Puf. l. 7. c. 6. §. 6. in med.

XXII. Annon ideò populus rege est superior, quia omne regimen eorum causâ, qui reguntur, non qui regunt, est comparatum?

R. Plures hoc affirmant ex finis nobilita-

Grot. d. 2. §. 2. n. 14.

B 5

lita-

Ziegl. hic
sed non be-
ne.

litate. Verùm universaliter verum non est, omne regimen ejus, qui regitur, causâ esse comparatum, sic imperia, quæ victoriâ parta sunt, possunt esse comparata ad imperantium utilitatem; possunt quædam utilitatem respicere tam ejus, qui regit, quàm ejus, qui regitur; ut cùm populus impotens sibi tuendo regem potentem imponit. 2. Non sequitur, quod illi inferunt, propterea populum imperantibus esse superiorem; nam & tutela pupilli causâ reperta est, & tamen tutela est potestas in pupillum. Verum quidem est, tutorem removeri posse, si rem pupilli malè administret, non autem regem seu imperantes, quia tutor superiorem habet, non verò rex seu imperantes; horum enim peccata DEUS sibi curæ peculiari esse testatur, qui ea aut vindicat, si ita opus judicet, aut tolerat in pœnam aut explorationem populi. Nec refert, quòd populi interdum puniti legantur ob regum peccata: non enim ideò evenit, quòd populus regem aut non puniret, aut non reprimeret, cùm enim sit inferior, nec potest, nec tenetur ea prohibere aut punire, sed DEUS summo dominio, quod in vitam necemquè singulorum habet, uti potuit in pœnam regis, cujus supplicium est, subditis orbari. XXXIII.

Grot. dist.
s. 8. n. 16.
Puf. l. 7. c.
6. §. 6.

Grot. l. 2. c.
21. §. 14. &
17.

XXIII. Annot tunc demùm populus universus subjicitur regi, dum benè imperat, & dum malè imperat rex populo subjicitur?

R. Si hoc diceretur, non facienda ob regis imperium mala, seu ea, quæ manifestè sunt iniqua, verum diceretur, quia Deo magis est obediendum, quàm hominibus: sed inde non sequitur, ergò populus universus regem coërcere vel punire potest: & actuum bonitas vel malitia, quia concernunt virtutes vel particularia vitia, apta non sunt, ut partes imperii distinguant, seu ut populo communicent majestatem: & si populo alicui propositum fuisset, partiri cum rege imperium, fines certè potestati utriusque assignari debuissent tales, qui cognosci facile possent, ex locorum, personarum, aut negotiorum discrimine.

Grot. l. 1.
c. 3. §. 9.

Grot. l. 2. c.
26. §. 3.
Fr. Horn. l.
2. c. 12. §. 6.
& 7.

Grot. d. §. 9.
n. 1. in fin.
& eod. c. §.
17.

XXIV. An ex nomine & externa specie administrationis potest judicari de summa potestate?

R. Prima cautio hæc fit, ne decipiamur ambiguo nominis sono, aut rerum externarum specie: sic veteri Germaniæ reges erant, quos Tacitus præfuisse ait auctoritate suadendi non potestate juben-

Grot. l. 1. c.
3. §. 10. n. 1.
diß. §. 10.
n. 2. & 3.
Limn. T. 4.
Addit. L. 2.
c. 1. p. 200.

jubendi : contrà Rom. Imperatores postquam palàm & sine ulla dissimulatione regnum liberrimum tenuerunt, principes tamen vocabantur : sed & insignia regiæ majestatis in liberis quibusdam civitatibus tribui principibus solent. Item & comitia ordinum, alibi sunt tantùm majus regis consilium, alibi de majestate participant, alibi etiam jus habent de actis principis cognoscendi atque etiam leges præscribendi, quibus princeps teneatur.

Grot. d. 5.
B. O. n. 4.
Boecl. in
Comm. h. l.

XXXV. An discrimen summi imperii & summo minoris petendum ex imperii delatione per electionem aut successionem?

R. Negatur, successio enim non est titulus imperii, qui imperio formam assignet, sed veteris continuatio, jus enim ab electione familiæ coeptum succedendo continuatur ; quare quantum prima electio tribuit, tantum defert successio : seu electio & successio sunt tantùm modi perveniendi ad imperium ; seu modi, quibus designamus personas, quæ imperare debent, imperium autem ipsum non conferunt.

Grot. dict.
5. 10. n. 5.

Fr. Horn. l.
2. c. 9. §. 1.
fin.

XXXVI. An ergò imperium summum diverso modo haberi potest?

Grot. l. 1. c.
3. §. 11.

R. Altera cautio hæc esto, aliud esse de

dere quærere, aliud de habendi modo; & alii habent summum imperium jure pleno proprietatis seu in patrimonio, ut qui justo bello id quæſiverunt, aut in quorum ditionem aliquis populus ita se dedit, ut nihil de majestate retineret: alii non, seu regnum non habent in patrimonio, ut reges tam qui primi eliguntur, quàm qui electis legitimè succedunt: alii jure temporario.

XXXVII. An datur monarcha temporarius?

R. Affirmatur, quia rerum moralium natura ex operationibus cognoscitur: quare, quæ facultates eisdem effectus habent, eodem nomine nuncupandæ sunt. * Sic, si quis rogatus ut, si alteri nascantur liberi, regnum iis restituat, ante eorum nativitatem majestatem habet: quia omnia in civitate, independenti ab hominibus potestate, proprio nomine disponit, nequè ipsius actus ab ullo homine irriti reddi possunt, & dum regnum restituit, non vi superiori ab homine coactus, sed ad fidem, quam defuncto dedit, exsolvendam hoc facit. Exempla Dictatoris Romani, curatorum, qui regibus dantur, dum impuberes sunt, aut furore aut capti-

Grot. l. 1. c. 2

3. §. 11. n. 2.

Boecler. in

Pol. 2. c. 1.

& Comm.

h. l. aliter.

* Grot. l. 1.

c. 3. §. 12. n.

4. Puf. l. 7. c.

6. §. 15. in

fin. Boecler.

in Comm.

h. l. 1. aliter.

Grot. d. c. 3.

§. 11. n. 2. 3.

Fr. Horn. l.

2. c. 10. §. 3.

Conting.
de Regno
§. 4. Zicgl.
de J. Ma-
jett. l. 1. c. 1.
§. 41.

captivitate impediuntur, nihil probant, quia Dictator Romanus & tales curatores magistratus sunt; ab aliis hominibus dependent, & omnia non nomine proprio, sed alieno agunt; imò interdum ipsorum actus possunt reddi irriti vel à populo, vel à rege, & sic eos non exercent ut rex optimo jure.

XXXVIII. Quomodo imperia possunt esse in patrimonio, cum liberi homines non sint in commercio?

Grot. d. c.
3. §. 12. n.
1. & seqq.

R. Natura quidem liberos homines constituit extra commercium; quia quicquid est in commercio, potest æstimari certò pretiò, & liberi homines certò pretiò æstimari non possunt, aut, si æstimentur, non amplius sunt liberi, sed sunt servi: verùm jus imperandi est in patrimonio & in commercio.

Pufend. l. 5.
c. 1. §. 5.

XXXIX. Atqui populus saepe alienatur, & quicquid alienatur seu venditur, est in commercio, & certò pretiò æstimatur.

Grot. l. 1. c.
3. §. 12. n. 2.

R. Propriè non ipsi homines alienantur, sed jus perpetuum eos regendi, quò populus sunt; seu potiùs jus habendi majestatem alienatur.

XL. Imò hoc jus videtur esse in patrimonio populi, quia rex illud non sine civium sanguine ac sudore quaesivit?

R. Fieri I. potuit, ut rex ex sua privata substantia exercitum aluerit. II. aut ex fructibus ejus patrimonii, quod principatum sequitur, qui ipsius sunt, licet patrimonium sit populi, & sic evenire potest, ut rex in quosdam populos imperium habeat proprio jure, ita ut alienare etiam possit.

XL I. Regna, qua populi voluntate delata sunt, possuntne alienari?

R. Non est præsumendum, eam fuisse populi voluntatem, ut alienatio imperii regi suo permitteretur; quia idem hunc regem & interdum ipsius familiam elegit, ut exerceret summum imperium per se, non per quemvis alium, & sic hoc jus ex præmæva voluntate, dum in societatem coiverunt, metiendum est.

XL II. Diximus modum habendi summum imperium distinguendum ab imperio ipso, anne ergò summitas imperii potest distinguui ab habendi plenitudine?

R. Dicunt hoc aded verum esse, ut non

Grot. l. 1. c. 3 §. 12. n. 3.
Hottom. illust. qv. 1.
Grot. l. 2. c. 6. §. 12.

Grot. l. 1. c. 3 §. 13. n. 1.
Alb. Gent. l. 3. c. 1 §. pag. 608.
Grot. l. 2. c. 7. §. 15.
Grot. l. 2. c. 6. §. 9. in fin.
Grot. l. 2. c. 6. §. 4. in fin.

Grot. l. 1. c. 3 §. 14.

Instit. Jur.
Publ. l. 1.
tit. 7. §. 5.

Instit. Jur.
Publ. l. c.

2. Feud. 10.
& Bitsehius
ibi. Struv.
& jur. F. c.
13. aph. 12.
& 13.

non modò pleraquè imperia summa non plenè habeantur, sed & multa non summa habeantur plenè: ùt marchio-natus, comitatus, quæ propterea faci-liùs, quàm regna vendi & testamento relinqui soleant. Nos distinguimus, si per vocabula, *plenè habere*, intelligant, ut quis non solus summum imperium, sed commune cum aliis habeat, benè di-cunt; verùm, si intelligant, ut non ha-beat omnia jura majestatis, falsum est. Quia quicquid est summum, à nemine dependet, & quicquid à nemine depen-det nullos habet limites & plenum est: licet interdùm commune & conjunctum cum aliis, qui participant de summo im-perio; sic Imperatoris nostri gloriosis-simi imperium est summum & plenum, licet non solus habeat majestatem in Imperio R. G. sed conjunctim cum Sta-tibus Imperii: marchionatus, comita-tus &c. nec omninò summa sunt, nec plena, quia sunt feuda Imperatoris & Im-perii, & sic imperium in iis est depen-dens & minùs plenum: nec ita faci-lè vendi & testamento alienari pos-sunt.

XLIII.

XLIII. *Quorum est tutela, cum rex atate, aut morbo, impeditur sua fungi potestate?*

R. In regnis non patrimonialibus tutela eorum est, quibus lex publica, aut eâ deficiente, consensus populi eam mandat. In regnis patrimonialibus eorum, quos pater aut propinqui elegerint. Quamvis & in non patrimonialibus tutela testamentaria locum habeat, exempla vid. in A. B. tit. 7. in tutela serenissimorum Electorum I. R. G.

Grœc. l. i. c.

3. 5. 15.

Inst. Jur.

Publ. l. 3. tit.

20. §. 20. &

seqq.

Inst. Juris

Publ. l. 3.

tit. 11. §. 9.

& seqq.

XLIV. *Imperium desinitne esse summum, si imperaturus promittat aliqua aut Deo, aut subditis?*

R. Si promittat Deo aut subditis de observatione juris divini, vel naturalis, & gentium, ad quam omnes reges tenentur, etiam si nihil promiserint, e. g. Justitiam omnibus æqualiter administrare &c. summum imperium nec desinit, nec commune fit cum aliis: verum si promittat de regulis quibusdam exercendi summum imperium, ad quas sine promisso non teneretur, videndum, * an promissio tantum cadat in exercitium actus, e. g. nolo gerere bellum sine communicato cum statibus regni consilio, adhuc & summum manet imperium &

Grœc. de:

3. §. 16. n. 1.

Boecler. in

Comm. h. l.

¶ 1. §. c. 6.

§. 1 aliter.

* Grœc. l. i. c.

3. §. 16. n. 2.

C

solus

solus retinet: si promissio cadat etiam directè in ipsam facultatem, e. g. nec volo, nec possum gerere bellum, nisi consensu statuum, *Wir sollen und wollen*, summum quidem manet imperium, sed solus non retinet, quia facultatem communicat cum statibus regni. Hinc, si contra prius promissum faciat, actus tantum erit injustus; si contra posterius, etiam erit nullus, propter defectum facultatis, quam solus non habet, non ex vi superiori.

Grot. d. s.
16. n. 2.

*XLV. Quid si addatur, si rex fidem fal-
lat, ut tum regno cadat?*

Boecl. h. l.
aliter.

Grot. l. 1. c.
3. s. 16. n.
4. & 5. &
* l. 2. c. 20.
5. l. & 3.

R. Si talis lex commissoria in delatione regni adjiciatur, desinit summum imperium habere, * quia 1. se subijcit iudicio populi vel statuum regni. 2. Quia poena infligitur à superiore, propter transgressionem legis, quam præscribit.

*XLVI. An summum imperium dividi
potest?*

Grot. l. 1. c.
3. s. 17. n. 1.

R. Summum imperium unum quid est ac per se indivisum, quia est potestas seu jus & sic res incorporalis, fieri tamen interdum potest, ut dividatur per partes, ut vocant, potentiales, seu objectum eius dividi potest, e. g. in Imperio R. G. digni-

Dignitates per universum Imperium conferuntur à solo Imperatore, leges universales feruntur ab Imperatore & omnibus imperii Statibus in comitiis. Dividi etiam potest ver partes subjectivas, seu ut subjectum existentiae dividatur, e. gr. in Imperio R. G. subjectum existentiae majestatis Imperator solus est in reservatis suis; in juribus comicialibus Imperator & Status Imper. simul. Etiam ratione locorum & ratione temporis, e. g. hic in oriente, illi in occidente, hic hoc tempore, illi alio tempore imperent.

Inst. Pac.
Ofn. art. 2.
n. 20

Bœcler. in
Comm. ad
Grot. l. 1. c.
3. §. 17. n. n
Puf. l. 7. c.
9. §. 15. in
fin.

XLVII. An talis partitio instituitur, si quid populus adhuc liber futuro regi imperet per modum manentis præcepti, aut si quid sit additum, quo intelligatur, regem cogi aut puniri posse?

R. Non, sed populus solus habet summum imperium, rex tantum titulum: quia is, cui præcipimus, inferior est, ut & is, qui puniri potest: par enim in parem non habet imperium, sed superior in inferiorem, & coactio moralis seu civilis semper fit à superiore: secus, quàm physica, ibi enim cogit, qui fortior est, non qui superior dignitate aut potestate,

Vid. quest.
anteded.
45. Grot. l.
1. c. 3. §. 17.
n. 1. aliter.

Grot. l. 2. c.
22 §. 3. n. 2.

XLVIII. Quando talis partitio instituitur, ut antè diximus, qualis est res publica?

Boecler.
Inst. Pol. L.

2. c. 2. in
Comm. h. l.
aliter.

Bodinus l.
2. c. 1.

Gassend. in
Phil. Mor.

p. 1466.

Horn. l. 3.

c. 12. s. 3.

Puf. l. 7. c. 4.

§. 13.

Grot. l. 1. c.

3. s. 17. n. 2.

R. Est resp. mixta, quia ubi subjecta majestatis existentiae miscentur, ibi fit resp. mixta; à subjecto enim existentiae republ. denominantur. Si unus impetret, est Monarchia, &c. vid. quæst. 26.

XLIX. Sed talis status biceps multa incommoda defert in civitatem?

R. In civilibus nihil est, quod omnino ex parte incommotis careat, & jus non ex eo, quod optimum huic aut illi videtur, sed ex voluntate eorum, qui in civitatem coeunt, metiendum.

L. Si reges acta quadam sua nolint esse rata, nisi à senatu aut alio cœtu aliquo probentur, eritne partitio & resp. mixta?

Grot. l. 1. c.

3. s. 18.

Boecler. in

Comm. h. l.

R. Non, sed est tantum simulacrum reip. mixtæ: quia facultas imperandi sic non communicatur cum senatu, aut alio cœtu aliquo, sed tantum modus administrandi; & quæ acta eum in modum rescinduntur, intelligi debent rescindi regis ipsius imperio, qui eo modo sibi cavere voluit, ne quid fallaciter impetratum pro vera ipsius voluntate haberetur. Simile quid est, si rex non subscribere velit,

velit, nisi prius subscriptum videat à suo cancellario, cujus fidem in omnibus respectam habet.

L. I. An inaequaliter foederatus summum imperium habere potest?

R. Aut foedus conjunctum est cum imminutione summi imperii, ut si facultas imperandi vel planè transferatur in confœderatum, vel communicetur, e. g. ne cui bellum faciat confœderatus injussu alterius, facultas imperandi in ipsum est translata, qui enim me jubet, me superior est. Aut est sine imminutione imperii, ut si quis promittat confœderato, se certis locis arces non ædificaturum, se non navigaturum certo loco &c. facultas enim castra extruendi & munimenta, navigandi facultas penès ipsum manet, licet exercitium ex pacto restringatur, ut ubiquè hoc non possit. Huc refer foedera protectionis & advocatiae. Item dum populus populo reverentiam & honoris signa quaedam exhibere promittit.

Grot. l. 2. c.

15. §. 7. n.

1. 2.

Grot. l. 1. c.

3. §. 21. n. 1.

L. II. At sapè qui superior est in foedere, si is potentiâ multùm antecellat, summum imperium usurpat?

R. Verum est, præsertim si foedus sit

Grot. d. c. 3,

per- §. 21. n. 10.

Puf. l. 8. c. 9.
 §. 4. in fin.
 Bod. de
 Rep. l. 5.
 c. 6.

perpetuum & cum jure præsidia inducendi in oppida. Hinc ad prudentiam civilem pertinet in tractandis consiliis circa istiusmodi fœdera & clientelas, non enim ineptè vulgò dicitur: clientelam primum ad servitutem esse gradum.

LIII. An summum imperium habent, qui certum quid pensitant, aut ad redimendas vexas, aut ad tutelam comparandam?

Grot. l. 1. c.
 3. §. 23. Alber. Gent.
 3. c. 4. Seld.
 6. c. 17.

R. Quò minùs summum imperium habere possint, nullam dubitandi causam video, cùm de imperandi facultate planè nihil decedat, quanquàm infirmitatis confessio de dignitate aliquid delibat.

LIV. An qui nexu feudali vincuntur, habent summum imperium?

Aliter Grotius l. 1. c. 3.
 §. 23. n. 1. &
 2. & l. 1. c.
 6 §. 9.

R. Non, quia dominus feudi retinet dominium directum seu superius, & vassallus tantùm dominium utile seu inferius & regalia consequitur. Imò ob crimina feudalia puniri & feudum amittere potest.

LV. An ex modo administrandi summum imperium semper judicandum de forma imperii aut summo imperio ipso?

R. Negatur, aliud enim est jus, aliud usus

usus juris, sive modus administrandi summum imperium potest esse diversus à summo imperio, sic modus administrandi potest esse aristocraticus, imperium autem monarchicum, e. g. dum rex infans est, furiosus, captivus, jus seu summum imperium habet, sed exercere non potest, verum sæpe exercetur per senatores regni, & sic modus administrandi est aristocraticus, imperio monarchico existente.

Grot. l. 1. c. 3. §. ult. aliter Limn. l. 1. c. 10. §. 24. & in com. addit. ad h. l.

LVI. Unde hoc cognoscitur?

R. Si salvis imperii legibus fundamentalibus hic modus administrandi à summum imperium habente mutari possit, diversus est ab imperio ipso, seu à forma ipsius reipublicæ, & si salvis imperii legibus fundamentalibus mutari non possit, modus administrandi & imperium ipsum seu forma reip. conveniunt & non sunt diversa, ut in Imperio R. G. & modus administrandi & forma ipsa reip. sunt mixta.

•••) o (•••

C 4

LIB.

LIBER I.

CAP. IV.

De bello subditorum in superiores.

I. An subditi adversus summam potestatem, aut inferiores agentes, quod agunt summa potestatis auctoritate, licitè arma sumunt?

Grot. l. 1. c. R. **S**I quid imperent naturali juri aut divinis præceptis contrarium, non est faciendum, quod jubent, quia Deo magis, quam hominibus obediendum: at si qua ex tali causa, aut alioquì, quia summum imperium habenti ita libet, injuria nobis inferatur, quamdiù non est tyrannis, & vinculum inter imperantes & parentes non solvit, toleranda est potius, quam vi resistendum.

II. Unde hoc probatur?

Grot. l. 1. c. R. Probatur 1. quia aliàs civitas finem suum, qui est, ut quietè & tranquillè vivamus, non potest consequi. Unde enim sanitas ægrotantibus, si non per omnia medicis pareant? quid tuti navigantibus, si plebs nautica gubernantium jussa contemnat. 2. Non est civitas, sed dissociata multitudo &

d. c. 4 §. 2. n. 1. circa fin.

CON-

confusa turba, nemo, ubi audit neminem. 3. Frustrà majestas sive populi, sive Grot. dist. c. 4. §. 2. n. 3. unius, qui summo fungitur imperio, tot legibus, tot pœnis defenditur, si maneat resistendi licentia. 4. in lege hebræa dist. c. 4. §. 2. mortis supplicio damnatur, qui inobediens fuerit, aut summo Pontifici, aut qui extra ordinem rector populi à DEO est constitutus, Deut. 17. v. 12. 1. Sam. id est 1. Reg. 8. v. 11.

III. An 1. Sam. 8. v. 11. describitur verum jus regium?

R. Aff. 1. quia populus regem petit, & DEUS promittit regem talem, qualem alii populi habebant. 2. quia omnes ætus ibi designati per se vitium nullum continent. 3. positâ necessitate reip. necessariò à quocunque rege, si salvam velit remp., suscipiuntur. 4. recensentur jura regis ordinaria & extraordinaria seu eminentis domini; instruit enim Samuel populum, eiquè regis potestatem & imperii amplitudinem exponit; secùs quàm Moses, qui regis officium describit. Horn. l. 2. c. 4. §. 2. Boecler. Inst. Pol. 2. c. 1. & in Comment. Offand. h. l. aliter Grot. dist. c. 4. §. 3.

IV. An hac tantum locum habent in privatis an verò etiam in magistratibus inferioribus?

R. Inveni sunt nostro sæculo viri, Grot. d. c. erudi. 4. §. 6. n. 2.

eruditi quidem illi , sed temporibus & locis nimium servientes , qui putabant hæc tantum locum habere in privatis, non etiam in magistratibus inferioribus, quibus jus esse putant resistendi injuriis ejus , cujus summum est imperium, imò & peccare eos , nî id faciant. Quæ opinio admittenda non est : quia quidem magistratus illi, inferiorum ratione habitâ , sunt publicæ personæ , ad superiores si considerentur , privati sunt. Nam omnis facultas gubernandi, quæ est in magistratibus , summæ potestati ita subjicitur , ut quicquid contra voluntatem summi imperantis faciant, id defectum sit eâ facultate , ac proinde pro actu privato habendum; & quicquid imperii censentur habere , id omne debent principi , qui si detrahat manum & reposcat potestatem , nudi adstabunt, nihil pristinæ dignitatis retinentes. Quò accedit, quod in populo Hebræo , ubi tot fuere reges divini humaniquè juris contemptores, nunquam inferiores magistratus, in quibus pluri- mi fuere viri pii & fortes, id sibi juris sumpserunt, ut regibus vim ullam opponerent, nisi si qui à Deo, cujus in reges summum jus , mandatum speciale acceperant.

Horn. l. 2.
c. 12. §. 10.

di. c. 4. §.
6. n. 3.

V. An

V. *An lex de non resistendo nos obligat in gravissimo & certissimo discrimine?*

R. Leges etiam Dei quædam, quantum generaliter prolatae, tacitam habent exceptionem summæ necessitatis, ut lex de sabbato sanctificando, & non edendis panibus propositionis: non, quòd Deo jus non sit, ad certam mortem subeundam nos obstringere, sed quòd leges quædam ejus sint argumenti, ut non credibile sit, datas ex tam rigida voluntate. An autem lex de non resistendo regi talis sit? plures dubitant: quia naturâ turpe est summo resistere imperio, & quemadmodum jus naturæ, ita & hoc præceptum de non resistendo regi immutabile est. Verùm non videntur damnandi vel singuli, aut pars populi minor, ita utendo ultimo necessitatis præsidio, ut interim communis boni respectum non deterat, & in tali periculo personæ regis vel principis semper parcat.

VI. *Cur persona regis excipitur?*

R. Quia 1. est sancta, propter majestatem, quæ eandem personam inhabitat, quæ impias nobis infert manus, eamquæ semper comitatur, ita ut ejus

reve-

Grot. d. 5.
7. n. 7.
Pasend. l. 2.
c. 5. §. 2.

Grot. l. 2. c.
1. §. 9. n. 1.

reverentiam nunquam nobis deponere liceat, & nec voce lædendus sit, multò minùs manu. Nam cùm summum imperium non possit non multorum odiis patère, securitas fungentis peculiariter à Deo est munita; & regium nomen gentes, quæ sub regibus sunt, pro Deo colunt. 2. quia multis est utilis, nisi enim rectores civitatum essent, feriozem feris viveremus vitam, non mordentes tantùm, sed & vorantes alios alii.

VII. At utile non est pati injurias?

dict. c. 4 §.
4. n. 2. & 3.

Boecler. in
Inst. Pol. l. 1.
c. 6. p. 84.

R. Hæc injuria interventu meliorum pensatur, tranquillitate scilicet publicâ in qua & singulorum comprehenditur; & si quando nimiâ iracundiâ aliisve affectibus transversi agantur rectores, quò minùs rectam ineant viam, quæ ad tranquillitatem ducit, id inter minùs frequentia habendum est: vel si non utile videatur huic, qui patitur injuriam, ejus tamen patientia utilis est universitati, ad cujus conservationem est natus, etiam cum amissione vitæ, si aliter fieri non possit.

VIII. An idem dicendum de ministris, quos adhibet?

R. Si ministros adhibeat, ut iniqui man-

mandati executores, hos malitia regis non præstabit sacro sanctos, & ab imperio injusti regis & tyranni nullam facultatem injustè agendi consequuntur; sed absistere debent ab executione præcepti iniqui, ministerium enim est crimen; & si quis aut patri, aut magistratui, aut domino turpia aut iniqua factu imperanti, non pareat, is nec obediens est, nec injuriam facit, nec peccat. Et hinc si malitiam malitiæ conjungant, inque executione pergant, quin à læsis omnes tanquàm latrones trucidari possint, non dubitamus.

Græc. l. 2. c. 26. §. 3. n. 1. in fin. & n. 2.

Horn. l. 2. c. 12. §. 22. med.

IX. An igitur nullo casu datur jus belli adversus regem aut principem?

R. Qui principes sub populo sunt, sive ab initio talem acceperunt potestatem, sive postea ita convenit, si peccent in leges reip. non tantum vi repelli possunt, sed si opus sit, puniri morte. Confer tamen supra c. 3. q. 45. ubi ostendimus, tales Principes majestatem non habere.

X. An jus belli datur in eum, qui abdicavit imperium, aut habet pro derelicto?

R. Affirmatur, quia post id tempus habet.

habetur pro privato, & omnia in eum licent, quæ in privatum.

XI. Quando habetur imperium pro derelicto?

Conring.
de fin. imp.
per. c. 19.

s. 5.
Bœcler. in
Comm. ad
Grot. l. 1, c.
1. §. 9.

d. c. 4. §. 9.

R. Pro derelicto habet imperium, qui sciens volensque patitur illud perire, aut in summum discrimen adduci, nec in salutem ejus quicquam movet dignum memoratu. Nec enim ita se gerit circa rem, quam pro sua vindicat vir bonus, aut prudens, sed erga rem alienam. Minimè autem pro derelicto habere imperium censendus est, qui id tractat negligentius.

XII. Quid si rex regnum alienet, aut alii subjiciat?

d. c. 4. §. 10.

R. Amitti ab eo regnum existimat Barclajus. Verùm sine ratione; naturalis actus si regnum electione aut successoriâ lege deferatur, nullus est, propter defectum facultatis; quæ autem nulla sunt, nullum habent juris effectum.

XIII. Si tamen id etiam tradere aut subjicere molietur?

Grot. d. c. 4.
§. 10. in fin.

R. Quin ei resisti possit, non est dubitandum. Modus enim habendi imperium ne mutetur, obstare potest populus;

pulus ; id enim sub imperio comprehensum non est , sed ex primæva in civitatem coëuntium voluntate metiendum est , ubi nullum fuit imperium : Et si sibi ipsi defendendo sufficiat , separatam potest instituere civitatem : parendum enim in omnibus patri , in eo autem non est parendum , quô efficitur , ne pater sit.

XIV. An bellum in eum est licitum , qui verè hostili animo in totius populi exitium fertur ?

R. Affirmatur ; consistere enim si- d. l. c. 4. s. 11. mul non possunt voluntas imperandi & voluntas perdendi. Quare , qui se hostem populi totius proficetur , is eo ipso abdicat regnum. Sed vix videtur id accidere posse in rege mentis compote.

XV. Quis judicabit an sit hostis ?

R. 1. Multæ hic se ingerunt difficultates , nec enim hoc simpliciter populi iudicio permittendum , qui fortè rerum præsentium pertæsus facile regem hostem pronunciaret. 2. Notæ sæpè tales sunt , ut non statim hostem , sed pessimè imperantem ostendant. Hinc subditi necessitate obsequii tamdiù non sunt liberati , quamdiù reip. essentia non est

Boedec. id
Comm. l. 1.
c. 4. s. 11.
Lampad.
de Rep. R.
G. part. 1.
s. 11. 12. 13.

est intercisa & constat ejus compages. Et si pluribus populis imperet, & alterum velit perditum, videndum, an hoc faciat ex causa pœnali, an odio tyrannico.

XVI. An in eum bellum est licitum, qui regnum committit ex feloniam, aut ex clausula in imperii delatione appositâ, quâ subditi obedientia vinculo solvuntur, si rex hoc aut illud fecerit?

Grot. d. c. 4. §. 12. **Conring. in thes. Rerump. part. 1. p. 180.** **R. Affirmatur**, quia tunc recidit in privatam personam: vel potius, quia nunquàm majestatem habuit. vid. suprâ c. 3. q. 45.

XVII. An si rex partem habeat summi imperii, partem alteram populus aut senatus, regi in partem non suam involanti vis justa opponi poterit?

d. c. 4. §. 13. **R. Affirmatur**, quia catenùs imperium non habet.

XVIII. Quid si belli potestas penes regem esset?

d. c. 4. §. 13. **Boecler. in Comm. h. l. Conring. ad Lamp. p. 1. §. 11.** ***Grot. l. 2. c. 16. §. 14. & l. 3. c. 3. §. 4.** **R. Si belli potestas est penès regem, intelligendum est * de bello externo, non de bello in coimperantes, qui non possunt non jus habere suam partem tuendi, adeò ut & rex suam imperii par-**

partem belli jure amittere possit : in mixta enim rep. ille justam bellandi causam habet , qui suam partem defendit.

XIX. Quid licet in invasorem imperii?

R. Quamdiù durat causa invadendi, seu quamdiù imperium non est planè arreptum, videtur manere belli jus, ac proinde in eum licere, quod in hostem licet, qui à quolibet etiam privato potest interfici: si autem imperium omnino sit acquisitum, vel quia pactio est secuta, aut fides illi data, aut victoria in populum obtenta, adeò ut cogatur arma omninò ponere, nullum in ejus personam jus superest populo. Ad imperium enim nihil attinet, quocunque modo sit acquisitum, semper enim & ubique sibi respondens postulat obsequium, quod à Deo majestati conjunctum est; & simul ac invadenti victoriam concessit, à populo in invasorem omne imperium citra ullam istius pactionem transtulisse dicendum est. Imperia enim armis quaruntur, victoriis propagantur, nequè voluntas Dei, qui reges imponit & deponit, ex belli causa estimanda est.

Grot. d. c. 4.
s. 16.

Horn. l. 1. c. 4.
9. s. 3. 3. 4.

Grot. l. 3. c. 2.
8. s. 1. & 4.

XX. An ergò talem tyrannum occidere non licet, si diserta auctoritas accedat ejus, qui verum jus imperandi habet, sive is rex sit, sive senatus, sive populus?

Grot. l. r. c.
4. §. 18. ali-
ser.

R. Licet, si nulla pactio intercessit, & victoria nondum omninò est obtenta; aliàs non licet, quia summum imperium non ampliùs est penes eum, qui fuit rex.

XXI. Quid si ante invasionem lex exstiterit, ut unusquisquè invasorem occidere possit?

Grot. l. l. c.
4. §. 17. ali-
ser.

R. Quamdiù in actu occupandi & invadendi constitutus est, licet; non autem postquàm occupavit.

XXII. Quid si aliquis etiam ab initio legitimus rex degeneraret in tyrannum, seu fieret tyrannus exercitio?

Boecler. in
Comm. h. l.

R. Quid sit tyrannus, non satis est definitum, nec hic Philosophi auctoritate abuti debemus & descriptiones quasdam pro veris definitionibus arripere, nec ex notis tyrannicis 5. Pol. l. i. eam exstruere, sunt enim quasdam 1. nec bonæ, nec malæ per se. 2. quasdam ita comparatæ, ut optimo cuique principi competere possint. Nec statim ad

ad mores patrios confugere & illum tyrannum dicere licet, qui facit contra mores patrios, quos interdum populus ementitur, & titulo legis adornat, vel qui jam ab aliquot sæculis in usu non fuerunt; contra primævas enim leges reip. tempus multa innovat. Et hinc sicut in definiendo tyranno, ita & in eo, quid in illum liceat, non ita faciles sumus oportet.

XXIII. An ergò definiri non potest?

R. Fortè non malè describitur tyrannus, quod sit is, qui nec eò, quò decet, ordine & modo imperat, sed omni honestatis, virtutis, juris ratione, imprimis patrii, insuper habitâ, in tractanda rep. libidinem animi pro lege habet. Requiritur ergò hic regni cujusquè solida cognitio.

XXIV. Si hac omnia certa sint, quid in ipsum licet?

R. In remediis adversus tyrannum conquirendis nullus temeritati & festinationi locus est. Quia tamen sic omninò dissolvitur vinculum inter imperantes & parentes, quin in tali necessitatis casu, quando reip. aliter consuli non potest, deponi possit, non dubitamus.

Horn. l. 2. c.
9 §. 3. & 4.
aliter.
Grot. l. 1. c.
4. §. 8.

*XXV. Si dubium sit, ad quem imperandi
jus pertineat?*

Grot. l. i. c.
4. §. 20.
conf. hic
Becmann.
in not.

R. In re controversa iudicium sibi privatus sumere non debet, sed possessionem sequi. Sic tributum solvi Cæsari Christus jubebat, quia ejus imaginem nummus præferebat, i. e. quia in possessione erat imperii.

LIBER I.

CAP. V.

Qui bellum licitè gerant.

*I. Qua est causa principalis effectrix
in bello?*

Grot. l. i. c.
§. 9. 1.

R. **I**S cujus res agitur: in privato privatus; in publico potestas publica, maximè summa.

*II. An & pro aliis bellum movere
possumus?*

Grot. dict.
c. 5. 2. n. 1.

R. Alteri prodesse non licitum modo, sed & honestum est.

*III. Qua sunt hominum inter se vincula,
qua ad mutuam opem invitant?*

Grot. d. c.
§. 2. n. 1. & 2.
in fin.

R. Diversa sunt, nam & cognati ad opem ferendam coeunt, & vicini inclamantur, & qui ejusdem sunt civitatis par-

participes. Et hiſce vinculis deficientibus, ſufficit humanæ naturæ communitio. DEUS enim præter cætera homini dedit hunc pietatis affectum, ut homo hominem tueatur, diligat, foveat, contraquæ omnia pericula & accipiat & præſtet auxilium.

IV. Quæ eſt cauſa instrumentalis?

R. Filius patri eſt instrumentum, pars Græc. d. e'
quippè ejus naturaliter; ſervus domi- l. 3.
no, ſubditus imperanti.

*V. An omnes ſubditi naturaliter bello
poſſunt adhiberi?*

R. Dubium non eſt, propter ſummum Græc. d. e'
imperium in ipſorum personas: & l. 4.
quia ſunt quaſi pars rectoris; hinc etiam l. 1. c. 25. l. 2.
in caſu neceſſitatis cogi poſſunt. c. 26. l. 5.

LIBER II.

CAP. I.

De belli cauſis, & primùm de de-
fenſione ſui & rerum.

I. Quid eſt cauſa belli?

R. CAUſa belli eſt principium, propter
quod quis bellum gerit.

II. *Quotuplex est causa belli?*

Grot. l. 2. c. 1. § 1. R. Duplex, justifica, quæ movet sub
 ratione justæ, & bellum justum reddit;
 & suasoria, quæ sub ratione utilis mo-
 vet. Illæ dicuntur etiam prætextus,
 quia plerumque in publicum edi solent:
 hæ in pectore bellantium latent, ut glo-
 riæ cupido, metus vicinæ potentia, æ
 odia &c. Causæ justificæ propriè nostri
 sunt argumenti.

Grot. d. l. 1.
 Fœcler. ad
 1. Annal.
 T. c. c. 10.
 Pile d. l. 8.
 c. c. § 4 & 5.

III. *An in omni bello causa justificata requiratur?*

Grot. d. § 1. n. 3. R. Non minùs de bello publico, quàm
 privato verum est. Et bella publica, nî
 causa subsit, non vancant peccato, & qui
 ea gerunt, vocantur latrones, prædo-
 nes: dicuntur alios fraude latronum ac
 scelere regnis spoliare &c.

IV. *Quæ est causa justificata?*

Grot. d. § 1. n. 4. & § 2. R. Nulla esse alia potest, nisi injuria,
 aut facta, aut non facta. Propter inju-
 riam factam aut reparamus, quod no-
 strum est vel fuit, aut punimus. Pro-
 pter injuriam nondum factam defendi-
 mus aut corpus aut rem. Hinc pleriquè
 tres bellorum causas justas statuunt: de-
 fensionem, recuperationem rerum &
 punitionem.

Grot. d. § 2.
 n. 2.

V. *Quis*

*V. Qui ergò injuriam passus non est, vel
eam non certè metuit, an habet ju-
stam causam?*

R. Non, & ab omni jure abhorret Text. in
Syn. J. G.
c. 17. §. 2. perperam sic dicta Ratio belli, *raison
de guerre*, quâ putant, omne esse lici-
tum, quod status belli feliciùs perfici-
endi deposcere videtur, posthabito o-
mni æquitatis respectu; quò referun-
tur populationes in territorio amico
vel neutrali, militum excursiones, de-
prædationes, hospitationes &c. an
etiam castri occupatio in solo neutrali,
ne hostis illud occupet, videbimus in
cap. 2. q. 27. 28.

*VI. Cur diximus, pleriquè admittunt
tres justas causas?*

R. Quia plures bellum pœnale non Feld. ad
Grot. l. 2. c.
1. §. 2. n. 2.
Boecler. in
Comm. h. l.
Grot. in
Proh. §. 25. agnoscunt, & quidem rectè: pœna
enim exigitur ab inferiore, bella susci-
piuntur inter æquales.

*VII. Qua est prima justæ belli
causa?*

R. Injuria nondùm facta, quæ petit Grot. d. l. 2.
c. 1 §. 2. o. 3.
In fin. aliter
Text. in
Syn. J. G. c.
17. §. 9. aut corpus aut rem.

VIII. *Si corpus impetatur vi prasente cum periculo vita non aliter evitabili, an bellum est licitum?*

Grot. d. c. 5.
3. Zuger
ad l. 1. c. 3.
§. 3.
Pufend. l. 2.
c. 5. §. 5.
* Grot. d. l.
& Pufend.

R. Licitum est, etiam cum interfectione periculum inferentis: * imò jure naturæ præceptum, ita ut nec lege civili tolli possit, & is qui se non defendit, se ipsum occidisse videatur.

IX. *Quid si is, qui me invadit, peccato careat?*

Grot. l. 2.
c. 1. §. 3.

R. Etiam si peccato careat, puta quòd bonâ fide militet, aut quòd infania aut insomniis agitetur, non eò tolletur jus se tuendi, cum natura quemque sibi commendet; & sufficiat, quòd ego non teneam id, quod ille intentat, pati non magis, quàm si bestia aliena periculum intentaret. Imò propter naturalem amorem suû ipsius homo in pari cum altero periculo constitutus, sibi potiùs, quàm alteri consulere & potest & debet: quia aliàs non esset charitas in proximum, sed crudelitas in seipsum.

Grot. l. 1. c.
3. §. 3. n. 3.

X. *Si innocentes interpositi, infantes scilicet, claudi &c. defensionem aut fugam, sine qua evadi mors non potest, impediunt?*

J. J. C. t. 2. §. 4.
n. 1. aliter.

R. Impelli & prosterni possunt, etiam si mors

mors inde sequatur: * ad jus enim agentis multa consequi possunt indirectè & extra agentis propositum, ad quæ per se jus non esset. Sic navis piratis plena, aut domus latronibus, tormentis peti potest, etiamsi intra eandem navem aut domum sint pauci infantes, mulieres, aut alioqui innocentes, quibus inde creetur periculum.

Boecler. in
Comm. l. 2.
c. 1. §. 4. &
Zieglerus
aliter.
Pufend. l. 2.
c. 6. §. 4.
* Grot. l. 3.
c. 1. §. 4.

XI. *Quale periculum hic requiritur, ut alium occidere possimus?*

R. Præsens, & quasi in puncto.

Grot. l. 2. c.
1. §. 5. n. 1.

XII. *An quisvis cogitur expectare primum ictum?*

R. Si insultator arma arripiat, & quidem ita, ut appareat, cum id facere occidendi animo, occupari potest facinus; & melius est prævenire, quàm præveniri; in moralibus enim non invenitur punctum sine aliqua latitudine.

Grot. l. 2. c.
1. §. 5. n. 1. |
Alb. Gent.
l. 1. c. 13.

XIII. *Quod si quis vim non jam præsentem intentet, sed conjurasse, aut insidiari compertus sit, se venenum struere, si falsum testimonium, iniquum judicium moliri?*

R. Si aliter periculum evadi non potest, conjuratos, insidiatores, aut venenum struentes occidi posse, verius est: quia

Aliter
Grot. l. 2. c.
1. §. 5. n. 2.
& Ziegler,

D 5

lib. 2.

quia ex signis externis animus occiden-
di omninò apparet; propter quem fa-
cinus occupari potest. In falsa accusa-
tione, falso testimonio, iniquo iudicio
res aliter se habet: aliis enim remediis
corrigi hæc possunt, & sic periculum evi-
tari.

*XIV. Quid dicemus de periculo mutila-
tionis membri?*

Grot. d. l. 2. R. Si membrum sit è præcipuis, & vi-
c. 1. s. 6. tæ quasi æquiparabile, cujus abscissio pe-
Boecler. ibi. riculum mortis post se trahit, si aliter
Pufend. l. 2. vitari nequeat, intentantem periculum
c. 9. s. 10. occidi posse putem: mutilatio enim ta-
aliter Feld. lis membri non minoris æstimatur,
h. l. quàm si vita adimatur, l. 4. §. 1. in fin. ff.
ad L. C. de Sicar,

XV. An pro pudicitia conservanda?

Ziegler. ad R. Pudicitia quidem semel ablata na-
Grot. l. 2. c. turaliter seu Physicè restitui non potest;
s. 7. aliter verùm quia inter offensionem & defen-
ipse. sionem debet esse æqualitas, vitæ verò
nullum periculum imminet, & moraliter
seu civiliter pudicitia potest restitui, vita
autem semel amissa restitui non potest,
interfectionem illicitam quidem sed si
Grot. d. l. & s. c. 2. s. 1. n. injuriæ atrocitate commota violentum
6. l. 2. c. 17. stupratorem occidat, eam excusandam
s. 22. l. 2. s. esse
2. ff. quod
mot. causa.

esse putamus: appetitus enim declinandi mali maximè est naturalis, ideoquè inter appetitus honestissimus; unde quæ mortis, carceris, doloris, aut summæ egestatis vitandæ causâ, aut ad pudicitiam conservandam injustè fiunt, maximè excusabilia videri solent.

Grot. l. 2. c. 20. §. 29. n. 1.

XVI. Annon interdum præceptum est occidi potius quam occidere?

R. Si inuasor sit rex aut princeps, qui similem habet potestatem sine peccato occidi non potest: 1. quia est persona sancta, vid. suprâ c. 4. qu. 6. 2. quia multis utilis.

Grot. l. 1. c. 4. §. 7. n. 6. & 7. l. 2. c. 1. §. 9. n. 1.

XVII. Annon verò rex innocentem insultans ipsò factò rex esse desinit?

R. * Sicut dominia, ita & imperia non amittuntur delinquendo, nisi lex id statuatur: delictum enim est factum improbum à lege puniendum. Talis autem lex, quæ hoc de imperiis statueret, ut delicto in privatum (si enim sit in ipsam remp. rex sit hostis, & desinit esse rex,) amitterentur, nusquam reperta est, nec repertum iri credo; summam enim rerum confusionem induceret, & ex imperantibus parentes & inferiores efficeret.

Grot. l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. & c. 8. §. 20. Puf. l. 2. c. 9. §. 14. in fin. aliter.

XVIII.

XVIII. Atqui unusquisquè reip. & regis incolumitatem desiderat propter propriam suam salutem, & hinc eam & anteponeere debet salutis reip. & regis.

Grot. d. 5. 9.
n. 2. in fin. l.
1. c. 4. §. 4.
p. 5.

R. Nostri quidem causâ remp. salvam esse volumus, sed non tantùm nostrî, verùm & aliorum, vid. suprâ cap. 4. q. 9.

XIX. Si cui periculum imminet accipienda alapa, aut mali similis, e. gr. ictûs fustis?

Feld. ad
Grot. l. 2. c.
1. §. 10. n. 1.
Grot. d. 5.
10. n. 1. aliter.
jung. Puf. l.
2. c. 5. §. 12.

R. Defensio modum accipit ab offensione, & verò inæqualia sunt mors & alapa; hæc civiliter reparari potest, contra mortem verò nulla remedia super sunt. Si tamen ab alapa inflictâ statim ferrum stringatur ab utroquè & quis invasorem occidat, non sine ratione mixtûs puniri debet.

XX. At verò qui fert talem injuriam, auget suum honorem, quia se excellenter patientem ostendit?

l. 2. c. 1. §.
10. n. 2.
Feld. h. l.

R. Grotius sic existimat; verùm ejus philosophiam mos vitæ civilis non fert, nequè propterea excellenter patiens censendus est: nam quævis ferre & à quóvis, virtus non est, sed ignavia.

XXI.

XXI. An in periculo vita constitutus fugere cogitur?

R. Si in fuga periculum non sit, fugiendum, quia fuga est modus se & suum proximum conservandi.

Grot. l. 2.
C. 1. §. 10.
D. 3.

XXII. At fuga ignominiosa est, praesertim nobili homini?

R. Est falsa quaedam ignominiae opinio, aspernanda ab omnibus iis, qui virtutem & sapientiam sectantur: quia non suscipitur ex ignavia aut neglectu officii, sed quia ratio hic nullam fortitudinis materiam invenit.

Grot. d. 5.
10. n. 3.
Pufend. l. 2.
c. 5. §. 16. in
med.

XXIII. An occidi potest is, qui male de nobis loquitur, & talia dicit, qua credita nostram existimationem apud bonos delibarent?

R. Non, quia interfectio ista non est modus aptus ad tuendam existimationem; sed studium virtutis; alia remedia jure nobis concessa.

Grot. d. 5.
10. n. 3.
Puf. d. 6. 10.
n. 3. in f. l.
§. 5. §. ff. de
extr. cogn.

XXIV. An ad res nostras conservandas raptor potest occidi?

R. Si sit talis res; * ex qua vita nostra & familiae nostrae pendeat, quaeque judicio recuperari non possit, fortè quia fur est ignotus & in fuga constitutus, occidi potest.

aliter
Grot. l. 2. c.
1. §. 11. & 13.
* juog. l. 1.
c. 2. §. 8. n. 4.
in fin.

Pufend. l. 3.
c. 9. §. 16.
Bœcler. in
Comm.

potest. Aliter enim non plus juris ad res meas, quàm vitam eripiendam habet, & cùm citra res vita non possit conservari, hanc quoquè consequenter impugnat, qui illis me spoliare nititur. Quò accedit, securitatem & tranquillitatem societatis civilis ac generis humani non posse subsistere, si rerum raptores occidere non liceret, inprimis judiciis sublatis. Imò pleraquè bella geruntur, non ut aliis vita, sed res eripiantur.

XXV. An fur nocturnus occidi potest?

Grot. l. 2. c.
1. §. 12. n. 1.
Pufend. l.
2. c. 5. §. 8.

R. Occidi potest, inprimis si ipse in periculum vitæ adducar: nec obstat mihi, quòd me in id discrimen adduxerim, dum rem meam cupio retinere, aut occupatam extorquere, aut furem capere; nam in his omnibus mihi nihil potest imputari, qui verfor in actu licito, nec cuiquam injuriam facio, cum utar meo jure.

XXVI. Quando ergò singularis dimicatio est permissa?

Grot. l. 2,
c. 1, §. 15.

R. Quando in vasor alteri concedit licentiam dimicandi, alioquin eum occisurus dimicatione, vid. qv, 8. præced.

XXVII. An idem, si magistratus duos mortem meritos inter se committat?

R. Affirmatur, & tunc unicuique licet arripere spem salutis, vel alter alterum occidere potest. At qui iussit, fortè minùs rectè officio functus videbitur, cum satius fuisset, si unius supplicium sufficere videbatur, fortè eligi moriturum, ut fieri solet in decumatione, cuius usus frequens est in bello.

Græc. d. c.

§ 15.

XXVIII. An præter hunc casum magistratus duella potest concedere ad vindicandas privatas injurias?

R. Negatur, quia hoc est tentare Deum, & incerto eventui rem incertis rationibus definiendam permittere. Quod tamen Germanis ante Christianismum in more positum, nunc autem optimâ ratione mutatum.

Boecler. in

Comm. ad

Græc. h. l.

Græc. l. 2. c.

20. §. 8. n. 9.

XXIX. An quæ hætenùs dicta sunt de jure se & sua tuendi, ad bellum privatum tantum pertinent, an verò etiam ad publicum aptari possunt?

R. Aptari possunt, habitâ aliquâ ratione diversitatis, nam in privato bello jus bellandi cessat, simul ac est judicij

Græc. l. 2. c.

1. §. 16.

copia:

copia: publicum quia non oritur, nisi ubi aut non sunt, aut cessant judicia, tractum habet & perpetuò fovetur accidentibus novis damnis & injuriis. In bello privato fermè defensio mera consideratur: in publico præter defensionem etiam injuriæ vindicta intenditur, & si fieri potest, ut vires hosti adimantur, ut impostèrùm nocere non possit.

Grot. l. 2, c.
20. §. 8. n. 1.

XXX. An ergò arma rectè sumuntur ad imminuendam potentiam crescentem, qua. nimium aucta nocere potest?

Grot. l. 2, c.
1. §. 17.

R. Non, vim enim pati posse jus non tribuit ad eam inferendam; & ita vita humana est, ut plena securitas nunquam nobis constet. Adversus incertos metus à divina providentia & ab innoxia cautione, ut exercitium conscribendo, castella muniendo &c. non à vi præsidium petendum est.

Alb. Gent.
l. 1. c. 14.

XXXI. Quid si non tantùm de potentia, sed & de animo & quidem ita constet, ut certum id sit eâ certitudine, qua in morali materia locum habet?

Scharrock.
off. c. 1. n. 9.
& 10.

R. Occupari potest bellum: imò si magnæ adsint metûs conjecturæ, metuens poterit exigere cautionem, ut suspectus se contineat intra suam regionem

nem, qui si hoc recuset, manifestum suzhostilitatis argumentum edit, & ille alter quocunque modo defensionem adornare potest.

XXXII. An justè defenduntur bellum promeriti?

R. Non, sed qui bellum promeruit, Grot. L. 2. c. primùm offerre debet satisfactionem ei, L. 5. 18. quem læsit viri boni arbitrato: quâ rejectâ, pia demum erunt arma.

XXXIII. An, si uterque jam in bello constitutus sit, satisfactio oblata acceptari debet?

R. Plures negant, quia ei qui pium bellum gerit injuriæ vindicta permessa est. Ziegl. h. l. Puf. L. 2. c. 9. s. 19. Alii affirmant, quæ opinio æquior videtur, poenitenti enim parcendum, & iniquum est, hostem non audire, ubi nocere adhuc potest, sed non vult.

LIBER II.

CAP. II.

De his, quæ hominibus communiter competunt.

I. Quæ est altera belli causa?

R. **A**ltera belli causa est injuria facta adversus id quod nostrum est. Grot. 2. 5.

E

II.

II. Quot modis aliquid nostrum est?

Grot. d. c.
§. 1.

R. Nostrum aliquid est communi hominum jure, aliud jure singulari. Et jus illud commune directe est in rem corporalem, aut ad actus aliquos, res autem corporales aut vacuæ sunt à proprietate, aut jam aliquotum sunt propriae.

III. Quotuplices sunt res à proprietate vacuæ?

Grot. d. s. 1.

R. Aut tales sunt, ut in totum seu integræ propriae fieri nequeant, aut ut possint.

IV. Quale ergò est exordium domini seu proprietatis?

Grot. Prol.
n. 16.

L. i. c. 2. §. 1.
n. 1.

L. 2. c. 5. §. 9.
In fin. l. 3. c.
1. §. 2. n. 1.

R. Deus creavit hominem infirmum & multarum rerum indigum, & simul ipsum sibi commendavit ad se conservandum; adeoque ipsi concessit jus in omnia ea, quæ ad ipsius conservationem erant vel necessaria, vel utilia.

V. An homo accepit statim ipsarum rerum dominium, an verò jus seu facultatem res vacuas occupandi?

Ziegler. ad
Grot. l. 2. c.
2. §. 2. n. 1.
Grot. hic n.
1. & seqq.
alter.

R. Dominium præsupponit factum humanum & plures homines; ideoque Deus concessit saltem jus seu facultatem res vacuas occupandi, & post multiplicatum

canum genus humanum eas dividendi

VI. Antequam ergò fuerunt plures homines, annon fuit dominium?

R. Antequam plures fuerunt homines, nihil vel proprium vel commune fuit: quia communio involvit socium possessionis & domini; proprietatem notat exclusionem alterius à jure ad istam rem, quam solus ut propriam habeo; sic ut utraqùe non possit intelligi, nisi postquam plures uno homines esse cœperunt.

Pufend. l. 4. c. 4. §. 3.
Grot. l. 2. c. 2. §. 2. n. 1. & seq. aliter Text. in Syn. J. G. c. 8. §. 8.

VII. Postquam genus humanum est multiplicatum, quomodo dominium est introductum?

R. Res, quæ immediatè sui usum hominibus præbent, vel ad nutrimentum, vel quæ corpori tegendo inserviunt, primum in proprietatem venerunt, & quod quisquè sic arripuerat, id ei alter nisi per injuriam eripere non poterat: cumquè plurima labore & industriâ opus habebant, inconueniens fuisset, si æquale jus ad ea habuisset, qui nihil operæ contulerat ad eorum productionem, ideoquè producenti cedebant. Deinde res immobiles, quæ immediatè usum nobis præstant, uti sunt domus, & tandem res

Grot. d. l. 2. c. 2. §. 1. n. 1. & seqq. Puf. l. 4. c. 4. §. 6.

per naturam citra industriam humanam productæ, ut sunt agri, ex usu & necessitate uniuscujusque occupatæ sunt: reliquæ verò vacuæ manserunt, ut eas imposterum occupare potuerint, quibus id visum erat. Unde videtur factum, ut qui agri alicui essent assignati, aut quibus cæteri tacite cessissent, quod unum solum istis frui quiete paterentur, ii ad eum solum pertinerent; & qui reliqui essent, illis cederent, qui deinceps eos occupaturi forent.

VIII. An in primo statu etiam labore & industriâ opus fuisset?

Ofand. l. 2.
c. 2. obs. 2.
Grot. l. 2. c.
2. §. 2. n. 4.
aliter.

R. Non admittendum, primos homines terram non coluisse, & citra artium exercitationem & usum exegisse vitam, aut in sylvas excurrissè instar brutorum, ut vescerentur tantum sponte natis & antra habitarent; eadem enim tunc fuit artium necessitas & utilitas, ut & judicium humanum & industria, quibus inventæ sunt, quæ nunc est; & ut scriptura sacra loquitur, Adamus non debuit tantum hortum Paradisi inhabitare, sed & colere, ut ex cultura viveret, Gen. 2 v. 15.

IX. Post introductam proprietatem, quid est dominium?

R. Dominium est jus de rebus pro arbitrio proprio nomine disponendi, & eas à quocunque alio possessore vindicandi.

X. Quotuplex est dominium?

R. Duplex, vulgare seu commune, Græc. l. i. c. 1. s. 5. & 6. Boet. l. i. Fr. Horn. l. 2. c. 4. quod privatis; & dominium eminens, quod reip. competit in res privatorum ad reip. utilitatem & necessitatem.

XI. Unde probatur majestatem habenti in res privatorum competere dominium eminens?

R. Probat 1. quia Deus majestati, Fr. Horn. l. 2. c. 4. quæ est vicaria ejus potestas, illud jus tribuit, quod ex creatione in personas & res est consecutus. 2. Majestas de rebus privatorum pro utilitate & necessitate reip. proprio nomine & pro arbitrio disponere potest. 3. Majestas producit affectus domini in rebus privatorum, eas optimo jure alienando, dum negligentibus aufert, vel indignis, ut in usucapionibus, confiscationibus; iis qui vel abutuntur, vel administrare non possunt, curatores constituit, ut prodigis, minoribus &c. 4. Sacra Scriptura hoc testatur 1. Sam. 8. v. 10. & seqq. E 3 & Matth.

& Matth. 22. v. 21. ubi dicitur, reddite Cæsari, quæ sunt Cæsaris, quando tributum erat solvendum.

XII. At verò si majestas haberet dominium in rebus privatorum, ipsi daretur facultas in eis grassandi; vel etiam unius rei duo essent domini, & à privatis nihil acquirere posset, quia quod meum est, amplius meum fieri non potest?

R. Hoc dominium non exercet, nisi ubi reip. utilitas & necessitas id exigit. 2. Majestas habet dominium summum & eminens, privati subalternum, & sic sunt domini diverso modo. 3. Acquirere potest à privatis hoc dominium subalternum; non autem acquirit eminens, quod jam ejus est.

XIII. Quæ res non possunt fieri propria in totum. seu integra?

Grot. l. 2. c.
2. §. 3. n. 1.
3.
Pufend. l.
4. c. 5. §. 9.
& 10. Bœ-
cler. ad
Grot. d. c.
2. §. 3.

R. Res, quarum tanta est magnitudo, ut ad usum omnibus populis sufficiant, ut ad aquam hauriendam, ad navigationem: idem dicendum de aëre, si quis ejus usus esse posset, ad quem terræ usus non esset necessarius, ut est ad aucupia: nec aliud censendum de Syrtibus, ubi nihil est, quod cultum ferat, & usus unicus petendarum arenarum exhauriri nequit,

XIV.

XIV. An ergò mare non potest esse in dominio?

R. Vastus Oceanus magnis continen-
tibus, Europæ, Africae, Asiae, Americae,
terræ Australi & incognitæ interjectus,
uni soli in universum, aut paucis, ex-
clusis reliquis, acquiri non potest: quia
ab ejus promiscuo usu alios arcere mo-
raliter impossibile est, imò illicitum;
nequè enim DEUS uni vel alteri, sed uni-
verso hominum generi terrarum orbem
concessit, simulquè naturaliter homi-
nes æquales esse voluit; undè gravis
esset injuria & dura servitus, si quis do-
minium maris universale sibi soli vindi-
caret.

*XV. Mare in quibus partibus potest occu-
pari & in dominio esse?*

R. Distinguendus est usus maris in Pufend.d.c. 5. 6 7.
iis, ubi exhaustus esse potest, ut in certis
piscium generibus, gemmis, & si quæ
sint alia, & in his occupari & in dominio
esse potest; & ubi est inexhaustus seu
exauriri non potest & omnibus inno-
xius est, ut in navigatione, commerciis
exercendis, in quibus in proprietatem
unius venire non potest.

XVI. Cur hoc ita?

R. Quia illud demùm est in dominio,
quod

quod 1. usum aliquem mediatum vel immediatum hominibus præbere & 2. custodiri potest: quod ultimum in priori usu, non autem in posteriori obtinet.

XVII. Ergò ex se mare non est incapax dominii?

Docman.
19 Hist.
Cib. part.
2. c. 6. §. 7.
n. 3.

R. Non, custodiri quidem universum ab uno populo non potest, tamen magnitudo ejus in omnibus non obstat, quò minùs in quibusdam alii possunt ab usu ejus arceri, velex terra, ubi per angustum fretum in nostras terras sinus maris infunditur, vel per naves armatas. Quò accedit, quò concessioni divinæ, quâ hominibus in terram capessere imperium permittitur etiam mare jungatur: æquè enim dicitur, dominamini piscibus maris, quàm animalibus terrestribus; in animalia autem imperium non competit, nisi simul jus in illud elementum, quod inhabitant, cedatur.

Ofiand. l. 2.
c. 2. §. 3.

XVIII. Quæ sunt res, quæ in totum, seu integre propria fieri possunt, sed nondùm facta sunt?

Grot. l. 2.
c. 2. §. 4.

R. Sunt loca multa inculta adhuc, insulæ in mari, feræ, pisces, aves. Vide tamen quæst. 20.

XIX.

XX. Quoniam, ut diximus, propria sunt per occupationem, quotuplex est occupatio?

R. Occupatio est duplex, alia per universitatem, quæ fit per populum, aut eum, qui populo imperat; & per hanc occupationem omnia sibi acquirit, quæ in singulos dominos descripta non sunt, ut flumina, lacus, stagna, sylvæ, montes asperi: alia per singulos, quando à populo singulis vel expressè assignatur, quantum debeant occupare, vel tacitè, dum permittit, ut unusquisquè occupet, quantum excolere potest.

XXI. Fera, pisces & aves, annon videntur per universitatem occupata?

R. Verius est, per occupationem, quæ facta est per universitatem in elementis, quæ inhabitant, etiam dominium earum bestiarum esse acquisitum populo vel ei, qui habet jus in populum; adeò ut si quis contra legem ipsorum eas capiat, furtum committat. Et sic lex civilis non tantùm dominium ipsarum naturaliter acquirendum antevertit, sed per universalem occupationem jam acquisitum defendit & tuetur.

Grot. d. d. 2.

s. 4.

Fr. Horn.

l. 2. c. 3. s. 5.

alioq.

Ziegler. ad

Grot. l. 2. c.

2. s. 5. &

Puf. l. 4. c. 6.

s. 11.

Grot. d. d. 2.

s. 5. in fine

XXI. At si princeps haberet dominium ferarum, eas posset vindicare, si ex uno territorio in aliud aufugerent?

aliter Ziegl. R. Dominium est restrictum ad territorium Principis, ergò simul ac trans-eunt in aliud territorium, desinunt esse principis, & cedunt occupanti seu domino istius territorii; sicùt quando fera bestia evadit custodiam privatorum.

XXII. Quando lex civilis lata de venatione, an etiam obligat exteros?

Grot. l. 1. c. 2. §. 5. D. 2. R. Aff. quia ad gubernationem populi moraliter necessarium est, ut qui ei vel ad tempus se admiscant, quod fit intrando territorium, ii conformes se reddant ejus populi institutis, tanquàm subditi temporarii.

XXIII. An hominibus jure communi seu jure natura competit aliquod jus in res eas, quæ jam factæ sunt propria?

Grot. d. c. 2. §. 6. aliter. R. Quia jus naturæ præcipit, ut proximum diligamus utri nos ipsos, cumque juvemus, in gravissima necessitate habet jus in meas res, perindè ac si à me occupatæ non essent.

XXIV.

XXIV. *An ergò me iniuriò eas mihi potest auferre?*

R. Non semper, primò enim omni modo tentandum est, an aliâ ratione necessitas possit evadi, puta magistratum ad eundo, aut etiam tentando, an rei usus à domino possit precibus obtineri, imprimis laborando, subveniendum enim necessitati, non instruenda est pigritia. 2. Requiritur, ut si rem ipsi concedam, postea non tenear pari necessitate; melior enim est causa suum non tradentis, quàm poscentis alienum, & prima causa est sui ipsius, secunda proximi.

Grot. d. e.
2. §. 7.
Seld. d. 1. N.
& G. l. 6. c.
6. in fin.

Waccler. ad
Grot. d. e.
2. §. 8. aliter.

XXV. *Si mihi hoc in casu auferat, an committit furtum?*

R. Non, quia dominus negando officium humanitatis suo dominio ipso jure excidit, & sic res, ut vacua, occupatur.

Pufend. l. 2.
c. 6. §. 8.
Grot. d. e. 1.
§. 6. n. 4.
aliter.

XXVI. *Si cessante necessitate possit fieri restitutio, debetne fieri?*

R. Verius est, jus hic non fuisse absolute, se restrictum ad omnes restituendi, ubi necessitas cessaret: tale enim jus sufficit ad juvandum proximum & ad servandam naturalem æquitatem, quæ

Grot. d. e. 2.
§. 9. c. 10 §.
2. Ziegler.
h. l. aliter.

quæ vulg, ut alius cum meo damno non fiat locupletior.

XXVII. An is, qui bellum pium gerit, potest locum occupare, qui situs est in solo pacato, se certum sit periculum, ne hostis eum locum invadat, & inde irreparabilia damna det?

Grot. d. c. 2.
§ 10.
Boeder. in
Comm. h. l.
Feld.

R. Si omninò periculum sit certum, & aliter hostis impediri non possit, necessitas jus facit; aliàs adversus incertos metus à divina providentia & innoxia cautione, non à vi præsidium petendum: imprimis cum sic transferatur bellum in ejus territorium, qui hostis non est, & nec lædi, nec lædere voluit.

XXVIII. Quando talis locus occupatur, quid sumitur?

Grot. d. c. 2.
§ 10.

R. Nihil quod ad cautionem non sit necessarium; puta nuda loci custodia, relicta domino vero jurisdictione & fructibus; & cessante necessitate reddatur custodia.

XXIX. An præter casum extrema necessitatis habet aliquod jus in rebus, quæ ab aliis factæ sunt propriæ jure naturæ?

Grot. d. c. 2.
§ 11.

R. Affirmatur, scilicet jus innoxie utilitatis: nequè enim societatis debitum

rum quis exhausserit, qui infesto aliquo facto me à se non protelavit, sed aliquid proficui mihi præstitit. Natura enim necessitudinem & cognationem inter homines constituit muris officiis exercendam. Hinc nequè alimenta nostra perdere fas est, ubi ipsi plus facti habemus, nequè fontem, postquam inde, quantum libet, potaverimus, obrurare aut occultare, nequè signa navigationis aut itineris abolere, quæ nobis usui fuerunt.

L. 3. ff. de
J. & J.

XXX. An flumen est in proprietate?

R. Per occupationem, quæ fit per universitatem, factum est ejus populi, intra cujus fines fluit, vel ejus, cujus in ditione est populus, atquè ei licet mollem in flumen injicere; quæ in flumine nascuntur, ejus sunt.

Grot. l. 2. c.
2. § 4. in fin.
& §. 12.

XXXI. Si terra & flumina & si qua pars maris in proprietatem alicujus populi venit, an alii homines in iis adhuc jus habent?

R. Quia ex lege humanitatis & jure societatis universalis alter alteri debet præstare usum rei suæ innoxium, ergò patère debet his, qui transitu opus habent ad justas causas, qui, ubi necessitas ad-

Grot. d. c. 9.
§. 13.
Pufend. l. 3.
c. §. 6. §.

adigit, etiam vi potest vindicari, si quidem ex inani diffidentia aut animi malignitate denegeretur. Quamvis de hac re aliter disputent philosophi, & aliter sentiant populi gentesque in ipso usu vitæ humanæ? nemo enim dubitat, quin liceat sibi armatorum transitum impedire, si possit, sicut omnes ex diverso credunt, licere sibi, si possint, transitum vi aperire, adeò ut hodiè non tam juris controversia, quàm transactionis esse videatur.

*Boetius in
Comm.
l. 2. c. 2. §. 13.*

XXXII. Si quis, quod suum est, justo bello petat, an ipsi transitus patere debet?

*Yusend. l. 3.
c. 3. §. 5. in
med. aliter
Grot. d. c. 2.
§. 13.*

R. Quamvis justum bellum alteri inferri possit, tamen hoc non statim fieri debet per meum territorium: transitus enim mihi debet esse innoxius, & verò sic facilè sedes belli in meum territorium transferri potest; idem enim jus transitus hosti tuo ex altera parte competit, quod tibi, & sic in meo territorio occurrere & resistere potest.

XXXIII. An ergò jus meum metu tuo tollitur?

*Grot. d. c. 1.
§. 13. n. 4.
Feld. h. l.
Text d. J. G.
c. 26. §. 36.*

R. Multitudo transeuntium est justa metus causa, imprimis armatorum: tutum enim non est tot hospites in aedes suas

suas admittere, ut ab ipsis quis ejici possit. & seqq. instantia Zingler. h. l. non concedit.
 Hinc tibi jus quæsitum nullum est, ubi transicus mihi potest esse noxius, vel quia ipse subjugari possum, vel quia hostem tuum mihi hostem facio, & bello me implico.

XXXIV. At verò sunt rationes cavendæ contra hunc metum, ut si divisis manibus transmittantur copia, si inermes, si impensâ transeuntis, præsidia idonea conducantur.

R. Cautiones de hoste inermi transmittendo, & ut præsidia idonea conducantur, non sunt tales, quæ faciliè impetrari possunt: altera enim à viro militari, ut arma ponat, vix exigi debet altera nimis sumptuosa est; ut agminibus divisis transeant, facillimum quidem & tutissimum, sed tamen hostis tuus adhuc in olo meo tibi occurrere, & iter impedire potest. Pafend. d. l. aliter Groc. d. e. s. § 13. n. 40

XXXV. Estne justa transeundi causa, si commercia velim exercere cum gente seposita, & an mercibus debetur transitus?

R. Etsi prohibere non possim, si nulum pactum cum tali gente, scilicet, ut Groc. d. e. s. 13. n. 5. & §. ult. solus cum ea commercia colam, intercessit,

Resend. d. l. cessit, quò minùs commercia cum ea exerceas, tamen si utilitas reip. propria hoc suadeat, prohibere possum, ne per meum territorium exerceantur: nec interest, quòd forte aliter exerceri non possint, propter tuum enim commodum jus in meo meum mihi non tollitur. Quò accedit, quòd nullo jure humanitatis cogar concedere transitum aliis mercibus, quàm quæ ad vitam aliorum omninò sunt necessariæ; si autem ad luxum faciant, aut exuberans lucrum, ut sint potentia nimis crescentis instrumenta, prohibere possum. Et licet propriè nullo afficiar damno, dum lucrum speratum & incertum mihi intervertitur, tamen cum mihi semper propriae reip. salus potior sit, merces in meo territorio mihi sistendi jus est; id quod hodiè vocamus jus stapulae, ut à meis civibus postea devehantur in loca remotiora.

XXXVI. An ita transeuntibus mercibus terrâ aut amne, aut parte maris vectigalia imponi possunt ab eo, qui in terra imperium habet?

Rot. d. c. 3. R. Quæcunque onera ad illas merces
S. 14. n. 1. 20 nullum habent respectum, ea mercibus istis imponi nulla æquitas patitur, ut capi-

capitatio civibus imposita ad susten-
tanda reip. onera ; si autem pertine-
ant ad præstandam securitatem mer- l.2.c.3.5.14.
cibus, aut ad onera sustinenda, e. gr.
ubi signa brevium, aut portus, aut
naves stationariæ in excubitu sunt, vel
si ripæ arcibus, munimentis, præsidii
adversus piratica ausa instruendæ,
ad ea compensanda vectigal aliquod
imponi mercibus potest, dum modus
causæ non excedatur : inde enim
pendet justitia, ut tributi, ita & vecti-
galis.

LXXVII. *Quis est modus exigendi
vectigalis ?*

R. Adedè facile æstimari non potest, Grot. d. c. 2.
5. 94.
Boecler. h. l.
quis sit æquus modus vectigalis exi-
gendi : & qui æstimant, non solas ex-
pensas considerare debent, sed tem-
pora reip. naturam mercium, emendi
vendendiq̄ue facultatem, pecunia-
rum copiam inopiamvé &c. Hinc est,
ut qui jus habet vectigal exigendi de
mercibus, habeat etiam jus, si natura
mercium hoc admittat, & commer-
ciorum libertas non impediatur, re-
signandi, refringendi, aperiendi inspe-
ctionis causâ.

*XXXVIII. An pratervehentes aut trans-
euntes aliquantisper possunt morari va-
letudinis, aut aliâ justâ
causâ?*

**Pufend. l. 3.
c. 3. §. 3.** R. Priùs constare oportet, quam fa-
ciem ipsa classis præ se ferat, hostes an
amicos vehat? an à contagiosis morbis
immunis sit? & his omnibus observatis,
**Grot. d. c. 2.
§. 15. n. 1. 2.** & aliis, quæ requiruntur ad utilitatem
innoxiam, humanitatis est, ut non so-
lùm exscendere, sed & ut in littore tug-
riolum momentaneum extruere pos-
sint, modò littus non reddatur dete-
rius. Æquitas tamen vult, ut hoc non
semper fiat gratis, sicut enim afflicto af-
Boecler. h. l. flictio non est addenda, si ex naufragio
appellat. aut aliâ causâ miseratione di-
gnâ, fortè quia propter religionem pul-
sus aufugit, ita si lucri sui gratiâ in littore
nostro exscendit, durum esset, si pro
compensatione impensarum vel præsti-
tæ securitatis nihil solveret: hinc est, ut
**Selden. de
mar. cl.
p. 319.** in locis quibusdam pro jactis anchoris
aliquid sit præstandum.

*XXXIX. Exteris, qui sedibus suis pulsî re-
ceptum quarunt, concedendâne perpe-
tua habitatio?*

R. Quóslibet recipere peregrinos in
civi-

civitatem, non modò periculosum est, sed nec civitatis cujusquè status id admittit; finis enim ejus est civium beatitudo, quæ impeditur promiscua omnium receptione & barbarorum morum introductione. Hinc misericordia ita est temperanda, ut non ipsi cum aliis fiamus miserabiles; & probè considerari debet, an ea sit agri nostri fertilitas, ut commodè eos alere possit, solers an ignava turba, quæ recipi debet, an advenæ ita distribui possint & locari, ut nullum civitati periculum imminuat &c.

Feld. ad
G. or. h. l.
§. 16.

Pufend. l. 3.
c. 3. §. 10.

XL. An si quid intra territorium populi sit deserti soli, postulantis concedendum est?

R. Contenti debent esse iis, quæ istis assignamus, & fortuna ejusmodi exulum non statim dat ipsis jus, à quocunquè populo, & ubi placuerit, exposulandi sedes, sed circumferendæ preces, ad extremum non futuræ ubique inefficaces, si vel religionis causâ, vel alio infortunio expellantur: conjurati enim & desperati latrones merito nobis sunt suspecti.

Bœcler. ad
G. or. l. 2. c.
2. §. 17.

Gro. d. 6.
17. alitc.

XL I. Jure natura omnes homines etiam habent facultatem ad actus aliquot exercendos apud nos, quotuplex est ista facultas?

Grot. d. c. 2.
§. 18. R. Duplex, secundum quosdam, alia est simplex seu absoluta, quæ ipsis semper competit; alia ex suppositione, quæ ipsis competit, si eam etiam aliis concedimus.

XL II. Quæ est simplex seu absoluta?

Grot. d. 5.
18. R. Simpliciter & semper habent facultatem ad actus tales, quibus comparantur, sine quibus vita duci nequit, puta alimenta, vestimenta, medicamenta. Hinc aut lege latâ, aut conspiratione hoc impedire non licet: est enim tale impedimentum naturæ societatis contrarium.

XL III. Quid si ipse ejus rei indigeamus?

Grot. d. c.
12. §. 19. R. Impediri possunt; & in summa penuria frumenti venditio rectè prohibetur. Hinc si urbem aliquam tanta multitudo peregrinorum impleverit, ut sustinere eos nequeat, si salva esse velit, peregrini semel admissi rectè ejiciuntur; aliàs enim indigenæ essent ejiciendi, cum tamen propriæ civitatis cura potior esse debeat.

Boecler. h. l.
aliter.

XLIV.

XLIV. An exteri ad sua vendenda apud nos eandem habent facultatem?

R. Negatur, cuilibet enim liberum Grot. d. e. g. s. 20. est statuere, quid velit acquirere, aut non: & si domesticis copiis quis sit contentus, quâ fronte aliquis alienas merces ipsi invito obtruserit, inprimis si damnum aliquod civitati inde oriri posset, fortè si subditorum nostrorum industriis impediretur, aut opes ipsorum ad exteros transportarentur.

XLV. Si populus aliquis undiquè alterius territorio circumdatus merce aliquâ abundaret, rebus autem aliis ad vitam ducendam necessariis indigeret, annon ipso invito eas in ejus territorio vendere posses?

R. Ad minimum facultas ipsi esset Boecler. ad Grot. l. 2. c. 2. s. 20. concedenda vendendi eas aliis per territorium; aliàs justam adversus me haberet bellandi causam.

XLVI. An ad hoc jus libertas matrimonia ambiendi & contrahendi refertur?

R. Si cætera paria sint, si eandem religionem profiteantur, iisdem sint moribus, scelestum vitæ genus non sequantur &c. facultas comparandi uxores Grot. d. e. a. s. 21. & Boecler. ibi. Alb. Gent. l. 1. c. 17. alter Osiand. h. h.

Pufend. l. 3. c. 3. §. 13. res adimi non debet, aut si conspiratione quâdam ad excidium civitatis hoc fiat, populus enim virorum est unius tantùm ætatis, & aliundè copia mulierum, quam ab iis, à quibus petiæ sunt, haberi non possit, necessarium propter eà bellum inferre permissum esse videtur:

XLVII. Quomodo jus habemus ex suppositione ad actus aliquos?

Grot. l. c. 2. §. 22. R. Si aliquis populus promiscuè permittat externis aliquos actus in suo territorio, e. gr. venari, piscari, aucupari, margaritas legere, ex testamento capere, res vendere, conjugia contrahere &c. alii populo, nisi delictum præcesserit, sine injuria, secundum aliquos, denegare eos non potest. Verùm meritò de hoc dubitaveris: aut enim concessio facta est expressè, idque vel precariò, vel per modum pacti, aut promissionis perfectæ, & impudens esset, si quis ignotus hæc tanquàm jure sibi debita prætenderet: aut notis & ignotis precariò & per dissimulationem concessimus, & tunc mutatis nostris rationibus, aut propter immodestiam utentium aut necessitatem nostræ reip. revocari & prohiberi meritò

Boecler h. l. & Pufend. sed aliter.

ritò possunt. Reip. enim propriæ salus prima est.

XLVIII. Licétne alicui populo cum alio pacisci, ut is soli vendat certos fructus, qui alibi non nascuntur?

R. Sicut privata monopolia interdum ab iniquo pravoque consilio liberantur, ita & in hoc publici monopolii genere non eodem semper modo erit judicandum; potest enim vitium ex tempore, locorum conditione, populorum utentium necessitate &c. accedere, quod tamen regulam non subvertit: talia enim pacta per se juri naturæ non repugnant, si is, qui emit, paratus sit aliis vendere æquo pretio; sed aliter: nam aliarum gentium non interest, à quo emant, quod ad desideria naturæ attinet; & sic impedimentum nullum sit naturæ societatis humanæ, imprimis si populus, qui id stipulatus est, alterum populum in suam tutelam receperit, sumptusque eo nomine faciendos habeat.

Grot. l. 2. c. 2. §. 24.
Ziegler. h. l.
contra quem Pufend. l. 3. c. 3. §. 6.

LIBER II.

CAP. III.

De acquisitione originaria rerum, ubi de mari & fluminibus.

I. Jure singulari, quot modis res originariè nobis acquiruntur?

Græc. l. 2.
c. 3. §. 1.

R. Jure singulari res originariè seu primùm à nobis acquiruntur, quando alii homines extra casum extremæ necessitatis, & innoxix utilitatis nullum amplius jus commune nobiscum habent in rebus: idquè duobus modis, occupatione & divisione.

II. At verò originaria acquisitio per divisionem fieri potuit tantùm, quando genus humanum coivit in civitates?

dist. l. 2. c. 3.
§. 1. in Not.
* Græc. d. l.
aliter.

R. * Hodiè adhuc acquisitio primùm à nobis potest fieri per divisionem, quando scilicet novæ occupantur terræ à populo, & singulis privatis per divisionem assignantur: tunc enim respectu dominiï privati divisio est modus acquirendi dominiï originarius.

Ziegler. ad
Græc. l. 2. c.
§. 1.

III. Quanam possunt occupari?

Græc. d. l. 2.
c. 3. §. 4. n. 1.

R. In iis, quæ nullius sunt, duo sunt occupabilia, imperium seu jus imperandi,

randi, & dominium, quatenus ab hoc
jure imperandi distinguitur.

*IV. Quæ sunt materia subjacentes
imperio?*

R. Primaria sunt personæ, ut in exer- di. 5. c. 4.
citu virorum, mulierum, puerorum, n. 1.
quærente novas sedes, seu uno verbo,
coloniz; secundaria locus, qui territo-
rium dicitur. Sic jure belli in victos l. 3. c. 6. §. 2.
originariè acquirimus & jus imperandi n. 1.
seu imperium, & dominium: ea enim,
quæ hostium sunt, à nobis habentur ut
res nullius; quia quæ ex jure societa-
tis fluunt, seu ex jure naturæ, in quan-
tum faciunt ad finem in bello obtinen- Pufend. l. 4.
dum, non debemus hostibus, qui per c. 2. §. 8. in
belli denunciationem societati ejusquè fm.
juribus renunciârunt.

*V. Possumusne retinere imperium, & domi-
nium assignare aliis?*

R. Quanquàm plerumquè, uno actu Grot. l. 2. c.
quæri solent imperium & dominium, 3. §. 4. n. 2.
sunt tamen distincta, ideoquè domi-
nium non in cives tantum, sed & in ex-
traneos transit, manente, penes quem
fuit, imperio; sic advenis possumus as-
signare dominium in agris & retinere
imperium.

V. In loco, cujus imperium jam occupatum est, anne jus occupandi res mobiles, ut metalla, aurum, argentum, feras bestias &c. anteverti potest lege civili?

Grot. l. 2. c. 3. §. 5.
Pufend. l. 4. c. 6. §. 7. aliter.

R. Non tantum jus occupandi has res anteverti potest lege civili, seu non tantum prohiberi potest lege privatis, ne has res occupent, etiam, in proprio solo; sed per universitatem jam a populo seu ab eo, qui jus in populum habet, occupatae videntur, & sunt in ejus dominio. vid. supra c. 2. q. 20.

VII. At si viderentur jam occupata, vel a populo, vel eo, qui jus habet in populum, quid opus esset nova prohibitione?

Grot. l. 2. c. 3. §. 5.

R. Quia primis temporibus & hodie adhuc plurimis in locis occupatio harum rerum privatis tacite permittitur a populo, vel eo, qui jus habet in populum, ideo ut de contraria voluntate & animo has res sibi retinendi omnibus constet, prohibitiones, & interdicta fieri solent: non autem ideo, quod non videantur occupatae aut in dominio esse.

VIII. *Quid requiritur in eo, qui dominium vult acquirere?*

R. *Ufus rationis* : opus enim est intentione acquirendi, quòd rem istam imposterùm velit habere pro sua; & intellectu, ut sciat, istum actum aptum esse ut ipsi inde jus nascatur. Grot. l. 3. c. 3. §. 6.

IX. *An ergò infantes, furiosi &c. dominium non possunt acquirere?*

R. *Jus gentium ob utilitatem communem constituit*, ut & infantes & furiosi dominia accipere & retinere possint, personam illorum interim quasi sustinente humano genere : nec interest, an ab alio jam acquisitum accipiant, an originariè acquirant : si enim jus & legislator propter eorum utilitatem & præsumptum consensum, quo scilicet non præsumuntur respuere id, quod ipsis expedit, ipsorum personam hic sustinet, cur non etiam in dominio noviter acquirendo, si e. g. novæ terræ occuparentur, & ipsis fortè à legislatore aliqua portio citra ipsorum occupationem assignaretur; & sicùt jus & legislator ipsis potest acquirere per tutores, cur non immediatè sine tutoribus? Grot. d. §. 6. aliter Pufend. l. 4. c. 6. §. 13.

*A. Flumina & maria possuntne occupa-
ri?*

Qrot. l. 2. c. 3. 7. & 8. R. Affirmatur, quia I. natura & flu-
minum & marium domini capax est.
2. utilitatem nobis præstare, & custo-
diri possunt. vid. suprà cap. præced.
qu. 16.

*AI. An mare internum tantùm potest
occupari?*

**Qrot. d. 1.
sed aliter.**

**Pufend. l. 4.
c. 5. §. 8. in
fin. Alb.
Gent. c. 8.
& 14.
Selden. in
mar. cl. l. 2.
c. 20. 21. &
22. jung.
Ziegler. h. l.**

R. Non tantùm inclusum ad popu-
lum adjacentem sed & omne mare al-
luens ad dominum continentis pertinet :
& quidem quivis populus maritimus &
cuiullus navigandi usus est , præsumi-
tur dominium maris littoribus suis præ-
tensi occupâsse , quousque illud muni-
menti rationem habere censetur ; inpri-
mis autem portas & ubi aliàs commo-
da in terram exscensio fieri potest, sinus
quoque maris, freta, lacus ad populum
pertinent, qui territorium ibi occupat :
& si sint diversi ab utroque latere pro
latitudine terrarum ad medium usque ad
eos spectant : nisi vel per conventionem
indivisim imperium contra externos exer-
cere, & promiscuè inter se isto æquore
uti placuerit, vel uni soli in totum cedat,
acquisitum ex pacto expresso vel tacito,
jure victoriæ, aut quia is prior ad mare
sedes

sedes fixerit, illudquè solus statim occupaverit, & contra alios imperium exercuerit.

XII. An solo animi actu mare occupari potest?

R. Dum quis territorium occupat, statim intelligitur mare occupasse in quantum hoc ad territorii sui utilitatem & necessitatem, ut quæst. præced. dictum requiritur; ad exemplum occupationis rerum immobilium, in quibus non est opus, ut quis singulas glebas terræ circumambulet, sed dum quis fundum intrat animo eum occupandi, statim totum occupasse intelligitur.

Grot. l. 3. c. 2. §. 5. 11. sed aliter.

XIII. Quot modis imperium in portionem maris acquiri potest?

R. Acquiri potest & ratione personarum & ratione territorii: ratione personarum, si classis, qui maritimus est exercitus, aliquo in loco maris se habeat eo tempore, quo de maris imperio vindicando agitur, & ista classis perpetuò ibi subsistat: ratione territorii, quantum ex terra cogi possunt, qui in proxima maris parte versantur nec minus, quam si in ipsa terra reperirentur.

Grot. d. c. 3. §. 13. n. 2. Boecler. 88 Ziegler. h. l.

XIV. Quando populus alteri populo se obstringit, ne ultra certum terminum naviget, an hoc docet maris occupationem aut juris navigandi?

Grot. d. c.
3. 5. 14. n. 1.
& 2. aliter.
Zieglerh. 1.

R. Negatur, populi enim pactis decedere possunt de jure, quod sibi competit, & quod cum omnibus habent commune in gratiam ejus, cujus interest. Imò si occupatum fuisset ab altero populo, talis pactio non requireretur.

XV. Cum flumen mutat cursum, an simul imperii terminus mutatur, & qua flumen adjecit, an ea cedunt iis, quibus adjecta sunt?

Grot. d. c. 3.
§. 16. n. 1. &
2. Text. in
S. J. G. c. 8.
§. 30.

R. Si territorium ad flumen se extendat, cursu fluminis paulatim mutato, mutantur & fines territorii: & quicquid alteri parti adjectum est, sub ejus est imperio, cui adjectum est: quia eo animo populus uterque imperium occupasse primitus creditur, ut flumen sui medietate dirimeret eos tanquam naturalis terminus, quia imperiis distinguendis nihil est aptius, quam quod non facile transcur, ut sunt flumina & montes.

XVI. An idem dicendum, si alveum mutaveris annis?

R. Non: nam flumen etiam quâ imperia determinat, non consideratur nudè, quâ aqua est, sed quâ aqua alveo tali fluens ripisque talibus inclusa: at si alveo veteri deserto, aliò irruperit flumen, non idem erit, quod fuit antè, secùs quàm quando paulatim cursum mutat; sed novum veterè extincto; & sicut, si exaruiſſet flumen, imperii terminus maneret medietaſ alvei, qui proximè fuiſſet, ita mutato alveo idem observandum. Hæc enim mens populorum fuiſſe cenſenda eſt, ut flumine quidem naturaliter dirimi vellent: quod si flumen eſſe deſuiſſet, ut tum teneret quiſquè, quod tenuiſſet.

Grot. d. c. 3.
§ 17. & ibi
Boetler.

XVII. An totum flumen uni populo poteſt accedere?

R. Aff. si alterius imperium in ripam ſeriùs & occupato jam flumine cœpit, aut eum in modum reſ pactionibus eſt definita.

Grot. d. c. 3.
§ 19.

XVIII. Si quadam dominum habuerunt, sed habere deſierunt, aut quia deſelecta ſunt, aut quia deſecerunt domini an originariè poſſunt acquiri?

R. Privati ea originariè acquirere poſſunt,

d. s. 19. n. 3.

sunt, si populus seu universitas aut dominus superior; à cuius dominio generali pendent, eorum occupationem privatis aut concedat, aut ea privatis assignet.

LIBER II.

CAP. IV.

De derelictione præsumpta & eam secuta occupatione, & quid ab usucapione & præscriptione differat.

1. Qua res dicuntur derelictæ?

Grot. l. 2. c. 3. §. 19. **R.** Res derelictæ dicuntur, quas quis non amplius vult habere in numero rerum suarum.

II. At verò hoc pendet ab alterius animo, quomodo mihi de isto constare potest?

Grot. l. 2. c. 4. §. 3. c. 2. §. 2. d. 5. **R.** Non quidem congruum est naturæ humanæ, nudis animi actibus efficientiam juris tribuere: quia animus cognosci non potest, nisi ex signis externis: tamen natura humanæ societatis, quæ vult ut officiorum inter nos & rerum fiat commutatio, etiam non patitur, ut actibus animi sufficienter indicatis, nulla sit efficacia; quia aliàs nullum esset medium

dium hæc negotia expediendi inter homines.

III. Quæ sunt signa externa, ex quibus mihi constat de alterius animo?

R. Verba vel facta, & quidem de Grot. l. 2: d. c. 4. §. 3. in fin. c. 6. §. 2. n. 1. c. 11. §. 11.
 verbis rem abdicantis expedita res est, dummodò non sint vaga, ambigua, obscura, & rem non satis exprimentia.

IV. Quomodò factis aliquid habetur pro derelicto?

R. Quod abjicitur aut deseritur, nisi d. c. 4. §. 4. n. 1. & 2.
 ea sit rei circumstantia, ut temporis causâ & requirendi animo aut repetendi sit abjectum aut desertum; ut si quis navis levandæ gratiâ aliquid abjiciat, aut fundum deserat ob metum hostium. Et hoc non tantùm inter privatos, verùm & inter reges locum habet & populos liberos: venit enim ex jure naturali, quo quisquè suum potest abdicare: & ex naturali præsumptione, quâ voluisse quis creditur, quod sufficienter significavit.

V. An sub factis comprehenduntur non facta?

R. Moraliter sub factis veniunt & d. c. 4. §. 5. Ziegler. h. l.
 non facta considerata cum debitis circumstantiis: sic qui sciens & præsens ta-

et, quando agitur de commodo, videtur consentire: quando agitur de ipsius præjudicio vel obligatione tum demùm, si actum impedire potuit & non fecit: sæpè enim circumstantiæ ostendunt, metu aliquem vel alio casu impediri, quò minùs loquatur. Sic à populo potest subito introduci consuetudo, ex eo, quòd ab imperium habente toleratur per tempus, quantum satis est ad significandum consensum.

VI. Quæ requiruntur in silentio, ut valeat ad præsumendam derelictionem?

d. c. 4. s. 5.
n. 3.

R. Duo 1. ut sit silentium scientis, nam silentium nescientis jure naturæ caret effectu. 2. ut sit liberè volentis: si enim alia causa appareat, cessat conjectura voluntatis, vid. quæst. 4.

VII. Hac conjectura, scilicet ut aliquis præsumatur scire & velle, potestne etiam sumi ex tempore?

d. c. 4. s. 6.
Pufend. l.
9. c. 12. s. 8.
in fin.

R. In utrumque temporis magna vis est; nam primùm fieri vix potest, ut multo tempore res ad aliquem pertinens non aliquà viâ ad ejus noticiam perveniat, cum multas ejus occasiones subministret tempus: deindè incussus semel metus durare quidem non nihil creditur,

tur, sed non perpetuò, cum tempus longum multas occasiones adversus metum sibi consulendi per se vel per alios suppeditet, etiam exeundo fines ejus, qui metuitur, saltem ut protestatio de jure fiat, aut quod potius est, ad iudices aut arbitros provocetur.

VIII. Antantum temporis requiritur inter presentes, quantum requiritur inter absentes?

R. Non etiam jure naturæ inter præsentés minus temporis spatium ad hanc conjecturam sufficit, quam inter absentes: in omnibus autem tempus memoriam excedens, quasi moraliter infinitum ad rei delictæ conjecturam semper sufficere videtur, nisi validissimæ sint in contrarium rationes; ut si quis propter impotentiam jus suum sibi vindicare non potens protestatione illud conservet.

Grot. d. c.
4. §. 6.
Pufend. d. l.

IX. Quot anni faciunt tempus memoriam excedens?

R. Anni centum non longè abeunt à tempore memoriam excedente, quia communem humanæ vitæ terminum constituunt: quamvis non sint planè idem propter interventum famæ & auditionis à parentibus & avis.

Monu- Boecler. h. l.
men- 1. 1. 1. 9.

menta scripta hîc non attenduntur, quia aliàs nullum esset tempus memoriam excedens.

X. Cùm non sit credendum, homines jactare quod suum est, ideoquè ad conjecturam præsumpta derelictionis actus negativi non videntur sufficere, etiam cum magno temporis spatto conjuncti.

d. c. 4. §. 8.

n. 4.

R. Cùm homines se suaquè ament, non quidem præsumuntur facîle, quod suum est, jactare, verùm credibile etiam non est, quenquàm ejus, quod vult, longo tempore nullam planè edere significationem idoneam.

XI. An idem obtinet in imperiis?

d. c. 4. §. 8.

n. 2. vide supra l. 1. c. 4.

quæst. 13.

R. Affirmatur: quanquàm enim magni fieri soleant, scire tamen debemus, magna esse onera, & diligentem atquè perpetuam requirere administrationem; quæ si deficiat, facit, ut qui rex fuit, desinat esse rex.

XII. Si itaquè interveniat actus negativus, seu si aliquis nihil faciat circa suam rem, eamquè alius intercà possideat, quomodo eam acquirit?

R. Hæc præsumpta derelictio facit, ut eam usucapiat aut præscribat.

XIII. Quid est usucapio seu præscriptio?

R. Usucapio seu præscriptio est modus, quo

quo propter prioris domini negligentiam & præsumptam derelictionem possessori per tempus idoneum res acquiritur.

XIV. An obtinet in regnis ?

R. Affirmatur, quia 1. derelinqui possunt. 2. Tandem aliquando in certo & extra controversiæ aleam constitui humanæ societatis interest propter pacem communem, quam quæ adjuvant conjecturæ, favorabiles putandæ sunt. Et hinc 3. communis necessitas & utilitas inter omnes gentes induxit hanc legem; ut possessio memoriam excedens non interrupta; nec provocatione ad arbitrum interpellata omninò dominium transferat; ita ut non tantùm regi adversus populum liberum jus imperandi acquiri possit, ut expresso consensu, ita derelictione, & eam secutâ, aut ex ea vim novam accipiente apprehensione, ea enim, quæ ab initio vitiosa sunt; si nova causa superveniat, convalescere possunt: verùm etiam alicujus populi rex verus amittere possit regnum, & populo subijci, & qui reverà non rex, sed princeps erat, rex summo cum imperio fieri, & summum imperium, quod penes populum

Grot. l. 1. c. 4. §. 9. l. 2. c. 4. §. 8. n. 3.

d. c. 4. §. 9. sed aliter.

d. c. 4. §. 11. Vasq. l. 1. c. 51. §. 1. n. 28. aliter vid. desup. Grot. d. c. 4. §. 1.

lum aut penes regem in solidum erat, inter eos dividi.

XV. Usucapio cùm sit juris civilis, quomodo ad reges pertinet?

Boeder. l.
2. c. 4. pag.
122. & sqq.
aliter
Feld. ad
Grot. d. e.
4. §. 1. Guja.
ad L. 1. de
usucap.
aliter
Conring.
de fin. imp.
c. 19.

R. Usucapio est juris naturæ, propter fundamenta quibus nititur, scilicet de re derelicta, de voluntate idoneis signis declarata, de societate non perturbanda: juris gentium ratione definiti certo modo temporis & perpetuæ possessionis: juris civilis propter specialem formam, quæ pro conditione variarum rerum pp. variè descripta est.

XVI. Quamvis sit juris natura, tamen non videtur pertinere ad reges, quia quicquid possident, acquisverunt aut jure belli, aut titulo pacifico, & nullo casu opus est præscriptione.

Thuanus l.
49. p. 43.
Pufend. l. 4.
c. 12. §. ult.

R. Verum est quando jure belli & victoria acquirunt, non opus est præscriptione: sed quando titulo pacifico quid nacti sunt, faciliè accidere potest, ut vel detentor, sæpè etiam verus possessor jus in regnum in alium transferat vel venditionis vel alio titulo, in præjudicium agnatorum suorum, qui si per tempus idoneum ad præsumptam derelictionem sileant, præscriptioni sine dubio locum

cum faciunt : vel si pax fiat, & de locis quibusdam restituendis tractatus differantur in aliud tempus, e.g. in viginti annos, quibus elapsis tractatus reassumi debeant, si hoc non fiat, & isti, quibus possessio est adempta, inter idoneum tempus eam non repetant, per præscriptionem dominium & imperandi jus rectè amisisse dicuntur.

XVII. An nondùm natis jus suum tacitè tali derelictione potest decedere ?

R. Ejus, qui nondùm conceptus & Grot.d.c.4. s.10. Pufend.l.4. c.12.g.10. Boeccler.h.l. natus est, nullum est jus; quare si populus, à cujus voluntate jus habendi imperium proficiscitur, voluntatem mutet, consensu parentum, è quibus nasci possunt, qui jus suo tempore essent habituri, si ve tacitè per præsumptam derelictionem hoc fiat, nullam facit injuriam iis, qui nondum nati sunt, ut quibus jus quæsitum nondùm est: licèt jure civili, ut aliæ fictiones, ita & hæc introduci possit, ut eorum, qui nondùm sunt, personam lex interim sustineat, atquè ita impediatur, ne quid adversum eos possit occupari: quod tamen leges velle, non temerè censendæ, quia ista privata utilitas publicæ valdè repugnat, & facit, ut aliquo modo imperia sint in incerto & non extra controversiæ aleam.

XVIII. Si de usucapione aut præscriptione sit lex condita ab eo, qui habet summum imperium, pertinetne ad ipsum jus imperii & ejus partes necessarias?

Grot. l. 1. c. 3. §. 7. n. 1. l. 2. c. 4. §. 12. n. 1.

R. Negatur 1. quia is se non potest obligare per modum legis, quæ fertur à superiore, nemo autem seipsò superior est. 2. Nec præsumitur velle, quia legum auctores non censentur se velle comprehendere sub lege, nisi ubi & materia & ratio legis ipsis est communis cum subditis suis, ut hominibus, e. g. in æstimandis rerum pretiis, seu quando aliquid emunt, oportet, ut æque solvant pretium justum, ac si subditi emant, natura enim æqualitatem imperat inter contrahentes: jus autem imperandi non est paris rationis cum aliis rebus, imò nobilitate suâ res alias multùm excedit, & imperantibus proprium. Unde sequitur, nequè tempus lege definitum sufficere ad acquirendum summum imperium aut partem ejus necessariam, si desint conjecturæ naturales, neque tantum temporis spatium requiri, si intra id tempus eæ conjecturæ, quantum satis est, adsint.

Grot. l. 2. c. 12. §. 8.

d. c. 4. §. 12. n. 2.

XLX. An verò aequitas naturalis vult, ut pars se componat ad rationem integri, ut quicquid juris est in integro, illud observetur in parte, imprimis cum integrum seu totum habeat jus in partem?

R. Rex quidem pars est integri, seu est pars civitatis, in qua rex est, sed talis pars, in quam tota civitas voluit jus suum transferri, ita ut nullum amplius nec in se, nec in ipsum regem retineret; ideoquè suâ lege, ne quidem ut pars integri seu civitatis obligari potest, nam integrum seu civitas ipsò non est superior.

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. & 9. & d. c. 4. §. 12. n. 1.

XX. Sed annon in delatione imperii populus suam voluntatem exprimere potest, quo modo ac tempore imperium non utendo amitti velit?

R. Affirmatur, & * hæc voluntas haud dubiè sequenda est, nec infringi potest à rege etiam summum imperium habente, quia ad hoc in imperii acceptance pacto se obstrinxit, & præterea pertinet ad modum habendi imperium qui pendet ex primæva voluntate, quando in civitatem coiverunt, nec comprehenditur sub imperio, quia tunc adhuc nullum fuit.

Grot. d. c. 4. §. 12. n. 8. & l. 2. c. 7. §. 27. in fine. l. 1. c. 3. §. 16. n. 1. & 2.

XXI. Ea, quæ non sunt de natura summæ imperii, nec ut proprietates ad eam pertinent, sed separari ab ea naturaliter possunt, aut cum aliis communicari, an legibus populi de usucapione latæ subjacent?

R. Subjacent, quia comprehenduntur sub summo imperio, & ab eo dependent, ut sunt omnia jura, quæ in feudum conceduntur, & aliàs vocantur regalia; sic videmus subditos esse, qui præscriptione acquisiverunt, ut appellari ab iis non possit.

d.e.4. s.13.
Struv. in S.
J. F. c. 6.
s 14. aliter.
Zigler. h.
l. aliter.
Vaq. l. 1. c.
82. n. 3.

XXII. An semper licet subditis, si possint, se in libertatem, quæ est populi, qui nulli subjicitur, vindicare?

R. Non, quia post constitutum imperium regi à Deo tale jus confertur, quod in posterum à voluntate populi non dependet, & si vi partum sit imperium, olim pro libertate pugnare honestum erat, atqui victi semel sunt, & longo tempore paruerunt, si jugum excutiant, faciunt, quod desperatorum hominum est, non quod libertatem amantium. Imò contraria sententia juri divino, naturæ & gentium est adversa, & omnibus Rebus publ. evertendis idonea, ideoquæ impia & non toleranda.

Conting.
de fin. Im.
c 19. s. 7.

LIBER II.

CAP. V.

De acquisitione originaria juris
in personas; ubi de jure parentum;
de matrimoniis; de collegiis; de
jure in subditos, ser-
vos.

*I. Vidimus, quomodo jus originariè acqui-
ratur in res; quomodo originariè ac-
quiritur in personas?*

R. DEUS, qui est unica causa efficiens F. Horn. l. 1. c. 2. §. 1. Grot. l. 2. c. 5. §. 1. aliter. potestatis & ordinis, qui est in societatibus inter imperantes & parentes, eam confert vel propter intercedentem generationem, vel consensum, vel delictum.

II. Cui confert jus propter generationem?

R. Quamvis liberi parentibus sint æquales naturâ, non tamen iis sunt æquales potestate, sed sunt sub parentum imperio; liberi enim cum parentibus Grot. l. 1. c. 1. §. 3. n. 2. Hobbes de Cive c. 9. aliter. Pufend. l. 6. c. 3. §. 4. aliter. vivunt in societate inæquali, quæ re-
storia dicitur: & Deus & natura, qui parentibus præcipiunt educationem, simul concedunt imperium in liberos, iis- ter.

iisque injungunt obedientiam & reverentiam erga parentes.

III. Quid si imperia patris & matris inter se contendunt?

Grot. d. c. 5. §. 1. R. Patris imperium præfertur, quia
 Horn. d. 1. §. 6 sed aliter. imperium paternum, quod ipsi commune est cum matre, in eum solum contulit patriam potestatem.

IV. Quid est patria potestas?

R. Patria potestas est potestas, quam pater in liberos habet & bona eorum ad communem familiæ utilitatem.

V. Quomodo patria potestas differt ab imperio paterno?

Grot. d. c. 5. §. 3. & 7. R. Patria potestas 1. est in personas & bona, imperium est tantum in personas. 2. imperium patri & matri est commune, & manet patriâ potestate solutâ, adeò ut si filius reverentiam debitam exhibere recuset, durioribus mediis ad hoc cogi possit. 3. positâ patriâ potestate, hæc societas est perfecta; posito autem imperio tantum, vel quia liberi exierunt ex familia, vel quia pater mortuus est, hæc societas est imperfecta, ad eum modum, quo mortuo domino, domi-

domina societatem herilem ratione effectus conservat & continuat.

VI. Possumusne patriam potestatem & imperium paternum distinguere per certa temporis intervalla?

R. Distinguenda sunt tria tempora : Grot. d. c. 9. 1. & l. 99. aliter Ziegler. h. l. & Feld. hunc refutat Boecler h. l. illum Puffend. l. 6.
 primum est tempus imperfecti iudicii, & in hoc omnium liberorum actiones sunt sub parentum dominio ; æquum enim est , ut qui se regere non potest, regatur aliundè ; & verò naturaliter alius inveniri non potest , cui regimen competat, quàm parentes, quorum pars liberi esse censentur : tamen & in hoc tempore jus sustinet eorum personam, d. c. 9. s. 2. n. 2. Horn. d. c. 1. s. 6. Grot. d. c. 9. s. 3.
 ut si aliundè ipsis aliquid obveniat, ejus dominium sibi acquirant. Secundum est tempus perfecti iudicii, & in hoc tempore subsunt parentum imperiis non aliæ actiones, quàm quæ ad familiæ paternæ aut maternæ statum aliquid momenti habent, seu eæ actiones, quæ non concernunt causas publicas : æquum enim est , quia manent pars familiæ , ut pars conveniat cum ratione d. c. 9. s. 3. l. 2. c. 4. s. 12. n. 1.
 integri, eiquè subjiciatur, & ejus conservationem quærat & promoveat : in cæteris actionibus, quæ non pertinent ad familiam , facultatem moralem agendi

agendi quidem habent, tenentur tamen in illis quoquè studere semper placere parentibus, ne contra pietatis, observantiæ & gratiæ rependendæ officium peccent. Tertium tempus est, in quo non tantùm sunt perfecti iudicii, sed & in omnibus sunt sui juris, & non sunt ampliùs pars familiæ, sed ex ea omninò exiverunt, & sic actus eorum non possunt reddi irriti eo nomine, quòd parentes habeant: semper tamen manet & in hoc tempore pietatis & observantiæ debitum, quia causa, propter quam DEUS eam exigit, est generatio, quæ perpetua est & tolli non potest.

VII. Si liberi non velint facere ea, quæ sunt officii?

d. c. 5. s. 4. R. In duobus prioribus temporibus, jus regendi etiam jus coërcendi completitur, quatenùs nempe vel cogendi sunt ad officium & obedientiam, vel emendandi: imò etiam in tertio tempore, si pietatis & observantiæ debitum negent, propter imperium paternum, quod nullo tempore tollitur, necessitate exigente, durioribus mediis uti licebit.

VIII.

VIII. Quoniam imperium paternum nunquam potest avelli à persona parentum & in alium transferri, an pater filium oppignorare, & si necesse sit, vendere aut in adoptionem dare potest?

R. Ubi alia ratio eum alendi non suppetit, potest eum oppignorare & vendere, non quidem ut detrudatur in perfectam servitutem, sed ut alteri constituantur jus aliquod simile dominio utendi, scilicet servicio filii; hinc multò magis alii in adoptionem dare licet, quia sic efficitur filius alterius; censetur quippè ipsa natura jus dare ad id omne, sine quo obtineri non potest, quod ipsa imperat.

d. c. 5. §. 9.
Pufend. l. 6.
c. 2. §. 9.
Boecler. alt.
ter. & Feld.
h. l.

Grot. d. c. 5.
§. 9. in fin.

IX. An pater habet jus interficiendi liberos?

R. In societatibus simplicibus tanta potestas à Deo non est concessa, quia ad finem, in iis obtinendum, eâ non opus est: sicut enim de omni summo imperio ac civili id verè dicitur, quia aliàs securitas & ordinata tranquillitas in civitate obtineri non posset, sed potiùs esset dissociata multitudo, scilicet quòd ei insit jus vitæ & necis; ita fallit in imperiis summo minoribus, qualia sunt maritalia, patrium & dominicum.

d. c. 5. §. 4.
& 28. &
Boecler. h. l.
Diff. Horn.
I. c. 2. Bodin.
de Rep. l. 1. c. 4.
Jung.
Boecl. Inst.
Pol. l. 1. c. 3.

X. At

X. At verò sic delicta manerent impunita?

R. Si sint familiæ segreges & extra civitatem, DEUS hoc in casu istiusmodi delictis puniendis non minùs sufficit, quàm si paterfamiliàs delictum capitale commisisset: si sint in civitate, ratio rerumpp. vult, ut pœnarum capitalium potestas non aliundè, quàm ab imperantibus dependeat: singulis enim concedendum non est, quod publicâ debet fieri auctoritate, majoris tumultûs evitandi causâ.

Grot. l. 2. c. 1. §. 14. in fin.

& l. 1. c. 3. §. 1. D. 2.

XI. Quomodo propter consensum DEUS jus confert in personas?

R. Hoc confert aut propter consociationem, aut propter subjectionem.

Grot. d. c. 5. §. 8.

XII. Quomodo differt consociatio à subjectione?

R. 1. Omnis subjectio includit consociationem, sed non omnis consociatio est subjectio: nam 2. societas potest esse inter æquales, e. gr. inter fratres, amicos fœderatos & plures patresfamiliàs in civitatem coeuntes, antequàm imperii formam elegerunt; subjectio nunquàm est inter æquales, e. gr. regem & subditos, patrem arrogatorem & liberos,

Grot. l. 1. c. 1. §. 3. D. 2.

ros,

ros, dominum & servum. 3. in consociatione aliquis participat de jure imperandi, in subjectione non participat.

Grat. l. 1. c. 3. §. 12. n. 1. in pr. & d. c. §. 5. §. 1.

XIII. Qua est consociatio maximè naturalis?

R. Consociatio maximè naturalis in conjugio apparet; quia ad id natura nos ducit.

XIV. Cui competit imperium in hac consociatione?

R. Soli marito in uxorem; marito cum uxore in familiam, habitam tamen ratione prerogativæ marito competentis, ob sexus differentiam. Hinc maritus uxoris caput est in rebus conjugii & rebus familiæ, & de domicilio constituere jus est marito.

d. c. §. 1. §. 1. d. 1. Horn. l. 1. c. 1. §. 5. aliter. & Pufendorf. l. 1. c. 4. §. 12.

XV. Quid est conjugium?

R. Conjugium est viri & mulieris consociatio, individuum vitæ consuetudinem continens.

Grat. d. c. §. 1. §. 8. n. 2. aliter.

XVI. An unus vir potest ducere plures uxores, aut una uxor nubere pluribus viris?

R. Matrimonio soluto potest; quia alterius conjugis facultas seu jus in alterius

H

terius

alter
 Grot. d. c. 5.
 §. 9. n. 1.
 Pufend. l. 6.
 c. 1. §. 18. &
 19. conf.
 Feld. h. l. &
 Boecler. in
 Inst. Pol. l.
 1. c. 2 p. 23.
 Mejer de
 Ux. Christ.
 Sect. 11. &
 111.

Pufend. l. 6.
 c. 1. §. 19.
 in fin.

terius personam non nisi constante matrimonio durat, seu ut loquuntur, polygamia successiva utriquè conjugum est permessa: durante matrimonio non potest, seu polygamia simultanea est prohibita: quia à Deo per conjugium conjugum in alterius conjugis corpus facultas seu jus datur, quod ne quidem mutuo consensu durante matrimonio tolli potest. Nam hoc jus non pendet à consensu mutuo, sed à DEO & jure naturæ, quod vult, ut amor conjugalis sit æqualis, reciprocus & individuus, sine quo societas honesta & decora inter hominem consistere non potest; jus enim naturæ æquale est in omnibus hominibus in universo mundo; & sic in pauperibus æquè ac divitibus, quibus omnibus si concedatur jus habendi plures uxores, evertatur societas necesse est: scilicet per liberorum nimiam multitudinem nobiles familiæ ad egestatem, modicæ ad mendicitatem rediguntur, ac tandem tenui plebeculâ civitates repletæ, ubi commodè evacuari nequeunt, mole suâ resp. subvertunt. Quò accedit, quod fides, quæ est vinculum omnis societatis, tali concubitu violetur, quia continet adulterium, quod committitur,

tur, quotiès fides conjugalis, quæ, Dei & naturæ instituto, tacitè & necessariò inest omni vero conjugio, per concubitum violatur.

XVII. An divortia jure natura sunt licita?

R. Non, ne quidem mutuo consensu, quia jus, quod propter matrimonium conjugì in conjugem competit, à DEO & natura confertur, non à consensu contrahentium: & hoc jus individuam vitæ consuetudinem continet, quamdiù capita primaria & essentialia conjugii seu matrimonii ab altero non sunt violata. Scilicet initur matrimonium sobolis procreandæ causâ, cui fini necessaria est mutua corporum præbitio: quæ si vel per malitiosam desertionem, vel pertinacem & spontaneam debiti conjugalis denegationem fieri prohibeatur, justam divortii causam innocenti præbet. Deindè conjugium initur, ut suam quisquè prolem suscipiat, non adulterinam, aut supposititiam. Imò etiam extra procreationem sobolis honesti suam sibi seorsim volunt & debent habere uxorem, & gravem ducunt injuriam, si alteri corporis sui usuram spontè concedat: unde & hæc aliæ si-

aliter
Grot. d. c.
s. 6. 9 n. 7.
Joh. Mile,
de divort.,
Puf. 6. c. 1.
s. 24.

Puf. d. 1. 6.
c. 1. §. 20.

miles , quibus per concubitum fides conjugii violatur , erunt justæ divortii causæ , quæ & matrimonii essentiam destruunt , & obligationem inde ortam omninò tollunt.

XVIII. An consensus parentum requiritur ad validitatem conjugii jure natura ?

Grot. d. c. R. Non , quia qui uxorem ducit , &
 §. 10. n. 1. maturæ debet esse ætatis , & extra familiam abit , ita ut habeat facultatem moralem , & hac in re regimini familiari non subjiciatur : quamvis officio filiorum conveniens sit , ut parentum consensum impetrent , nisi manifestò iniqua sit eorum voluntas. Nam si in omnibus rebus filii reverentiam parentibus debent , certè præcipuè eam debent in eo negotio , quod ad gentem totam pertinet , quale sunt nuptiæ. Hinc & in sacris literis videmus viros pios , multoquè magis mulieres in contrahendis nuptiis secutos auctoritatem parentum : sed non tamen irritum pronunciantur Esaui conjugium , aut liberi illegitimi , quia sine tali auctoritate nuptias contraxerat.

d. §. 10. n. 3.

IX. Nuptiae suntne permiffa cum eo vel ea, qui jam in matrimonio vivit?

R. Non, quia & facultas moralis deest aliter sublata per prius matrimonium; & omnis effectus est vitiosus: singuli enim Grot. d. e. §. 11. vid. Feld, h. l. actus contrectationem habent rei alienae; sive vir sit, sive foemina; nam jure naturae Deus utriquè æquale jus in alterius corpus concedit.

XX. An omnes jure natura inter fe nuptias contrahere poffunt, an verò quidam prohibentur propter cognationem vel affinitatem?

R. Matrimonia parentum cujuscunque gradus cum liberis jure naturae sunt prohibita, 1. quia in hominum affectibus, quorum ratio non est corrupta, inlicita est fuga quaedam commixtionis cum parentibus & ex se natis: seu naturalis verecundia non finit, ortus auctores Grot. d. c. 5. §. 12. n. 7. Auctor d. e. princ. justit. & decori. p. 59. aliter. Pufend. l. 6. c. 1. §. 21. aliter. Grot. d. c. 9. §. 12. n. 2. cum sua sobole misceri. 2. quia nec maritus, qui superior est lege matrimonii, eam reverentiam potest praestare matri, quam natura exigit, nec patri filia; quia quanquam inferior est in matrimonio, ipsum tamen matrimonium talem inducit societatem, quae illius necessitudinis reverentiam excludit.

XXI. Quid dicendum de gradibus affinitatis, & de gradibus cognationis ex transverso limite, inter istas personas, quæ vel parentum & liberorum vel fratrum & sororum loco sunt?

d.c. 5. s. 13.
n. 3. Maj. de
grad. proh
diff. 2. c. 5.
p. 51.

R. Præcepto divinæ voluntatis per rectam rationem propter communem necessitatem & utilitatem apud omnes gentes, quæ sanâ utuntur ratione, in vitium ierunt: harum enim personarum convictus nimis quotidianus atque inobservatus stupris & adulteriis occasionem daret, si amores tales nuptiis possent conglutinari. Quò accedit reverentia erga sanguinem & nomen paternum, quam in his personis deprehendimus, & quæ propterea si non præcipit, certè suadet, à nuptiis eorum esse abstinendum.

XXII. Concubinatus estne verum ac ratum conjugium?

Offend. ad
Grot. l. 2. c.
5. obs. 15.
Grot. d. c. 5.
s. 15. aliter.

R. Non, 1. quia contrahitur tantùm libidinis explendæ causâ, 2. est consuetudo diuturna, non perpetua ac indivisa, 3. est sine affectu maritali.

XXIII. *An inter civem & peregrinam, senatorem & libertam, liberum & servum, servum & ancillam est verum & ratum conjugium?*

R. Affirmatur, quia in his nihil deest ad ipsam conjugii naturam.

d.c. s. s. 19.
Feld. h. L.
aliter.

XXIV. *Quid dicendum de matrimonio personarum disparis qualitatis, quod nos vocamus matrimonium ad morgabicam?*

R. Etiam est verum & ratum conjugium: licet ob civiles rationes talem uxorem non adsciscamus in justæ matrisfamiliæ dignationem, nec earundem proliidem jus sit, quod aliis filiisfamiliæ competit.

Grot. d.c. s.
s. 19, n. 1. in
med. & n. 2.
Pufend. l. 6.
c. 1. s. 36.
Rhet. Inst.
Jur. Publ.
lib. 1. tit. 21.
pag. 303.

XXV. *Quæ sunt istæ rationes civiles?*

R. Potissimum hoc fit ob conservationem illustrium familiarum, aut in favorem priorum liberorum, vel denique ob melius ferendos sumptus, qui ex moribus civitatis aliàs in justas uxores erant faciendi. Ex quibus sequitur, injuriam fieri istiusmodi uxoribus, si vile concubinarum nomen iis imponatur, quæ à meretricibus gradu tantum differunt: nec ab hoc censu exemptuntur, si vel maxime aliqua paciscatur.

Pufend. l. 6.
c. 2. s. 36.
Bitich. ad 2.
Feud. 29.

quod ad certum tempus uni soli se velit sociare ; nam in fide conjugali longè sanctius quid est , quàm solius mercedis, aut libidinis intuitu alicui soli corpus servare.

XXVI. Præter hanc consociationem naturalem, qua sunt alie consociationes ?

Græc. d. c. 5. §. 17. R. Sunt vel privatæ, vel publicæ; & hæc quidem aut in populum, quando plures patresfamilias coeunt in unam civitatem; & populum constituunt: vel ex populis, ut in fœdere.

XXVII. Hæ consociationes habentne aliquid commune, seu quod obtineat in omni consociatione ?

d. c. 5 §. 17. R. Habent commune, quod in iis rebus, ob quod consociatio quæquæ instituta est, universitas & ejus pars major nomine universitatis obligat singulos, qui sunt in societate. Omnino enim ea credenda est fuisse voluntas in societatem coeuntium, ut ratio aliqua esset commoda, quæ nihil difficultatis, aut obscuræ disceptationis haberet, expediendi negotia: quare naturaliter seclusis pactis aut legibus, quæ interdum unanimum consensum interdum duas tertias partes requirunt, pars major jus

p. end l. 7.
c. 1. §. 17.
Bod. n. de
Rep. l. 3. c. 4.

ius habet integri. Hinc juri naturæ non repugnat, ut sententia imprudentior plurium sententiæ prudentiori pauciorum præferatur: in decidendis enim negotiis sententiæ numerantur, non ponderantur. Imò sæpè multitudo ad stipulantium erroris indicium habetur, & vulgo placere, est sapientibus displicere. Verùm in concilio aliquo, cujus membra æquali jure gaudent, hæc non procedunt. Quis enim hic judicium feret, utra sententia sit prudentior? non sanè ipsæ partes dissidentes. Quotusquisquè enim est, cui non sua prudentia, quàm aliena, magis placet? imò plures optimam sententiam vel ideò non sequuntur, quòd ipsi non sint auctores.

XXVIII. Si paræ sint sententiæ?

R. Nihil agitur, quia non satis momenti est ad mutationem. Grot. d. c. 7.
s. 12.

XXIX. Sententiæ annon interdum conjunguntur, licèt diversa appareant?

R. Si pactio aut lex aliud non præcipiat, illæ sunt conjungendæ, quarum altera partem alterius continet, scilicet in eo, in quo conveniunt: sic qui in viginti damnant, & qui in decem,
H ; con-

conjunguntur in illo decem, quia decem continentur in viginti, & qui in viginti damnant, damnant etiam in decem, & sic obtinebit eorum sententia, si plures sint contra absolventes. At qui morte reum puniunt, & qui relegant, non conjunguntur, quia in morte non continetur relegatio, sed sunt planè duæ diversæ poenæ; si quidam relegent, quidam absolvant, etiam non conjunguntur, quia qui relegat, non vult eum absolvi, sed puniri, licet non ultimo supplicio,

XXX. Si socius absit, aut aliàs impediatur jure suo uti, e. g. morbo, necessariâ peregrinatione, quid obtinet?

Grot. d. c. 5.
§. 20. A. B.
tit. 1. §. 23.
Ib. Limn.
Inst. j. publ.
P. 67.

R. Nisi pacta vel lex obstent, jus absentis præsentibus accrescit: nam aliàs societates ob mediorem negotia expediendi defectum facillè frustrarentur suo fine. Sic in Imperio R. G. Imperatorem eligunt Electores præsentis, nullâ habitâ absentium ratione.

XXXI. Quis est ordo naturalis inter socios?

Grot. d. c. 5.
§. 21.

R. Prout quisquè in societatem venit: Sic inter fratres is servatur ordo, ut qui primus natus est, reliquos præcedat, atquè ita deinceps, rejectis omnibus aliis

aliis qualitatibus, ut si fortè secundogenitus esset consiliarius principis &c. dummodò agatur de rebus in collegio societatis: extra hæc enim qualitates aliæ supervenientes considerantur. Sic in eodem collegio cætera debent esse paria, e. g. si collegii membra lecta sunt partim ex nobilibus partim ex istis, qui nobiles nati non sunt, & nobilibus præ cæteris locus sit assignatus, tunc novus collega nobilis nobilibus in eodem collegio posteriorem: aliis autem, qui nobiles nati non sunt, priorem locum tenet. An idem obtinere debeat in consiliis ad rem Christianam pertinentibus, ut reges, duces &c. qui primi Christianismum professi sunt, reliquos præcedere debeant, plures affirmant.

Jacob. Gothfr. de Præc. c. 3. §. 18. p. 79.

Grot. d. c. §. 5. 21. in fin. Boecler. ibi aliter.

XXXII. Ubi societas fundamentum habet in re, quam non aequaliter omnes participant, quomodo sententia sunt ferenda?

R. Seclusis pactis & legibus ordo sumendus ex modo participationis, & sententiæ etiam ad eum modum sunt ferendæ. Sic qui prior participat de re & plures partes in ea habet, prior dicit sententiam & plures, & ad eundem modum onera fert, e. g. in Imperio R. G.

Grot. d. c. §. 20.

Lamp. P. 3. c. 5 § 5. in fin. & Coniis, iug. ibi.

his, qui plures principatus possident, plura interdum suffragia in comitiis conceduntur, & plura onera ferunt.

XXXIII. Quomodo jus propter consensum oritur, quando plures patresfam. in unum populum & civitatem coeunt?

Grot. de. 5. §. 23. R. Quando plures patresfam. in unum populum ac civitatem coeunt, & libertatem civilem retinere cupiunt, seu
 l. i. c. 3. §. 8. eligunt formam regiminis democraticam, Deus, quia hæc est perfectissima
 d. 2. societas, maximum dat jus corpori in partes, ita ut nulla sit actio hominis externa, quæ non ad hanc societatem aut per se spectet, aut ex circumstantiis spectare possit, scilicet ad finem hujus perfectissimæ societatis obtinendum, qui est vita beata & tranquilla.

XXXIV. Datne Deus ipsi par jus regibus?

Grot. l. 1. c. 2. §. 1. & c. 3. §. 7. & R. Affirmatur 1. quia populus liber habet summam potestatem in civitate ubique, i. e. in personas & res. 2. Jus, quod Deus populo libero concedit, producit eodem effectus, & verò facultates morales, quæ producunt eodem nomine nuncupandæ. Unò verbo, populus liber parem habet majestatem cum regibus.

Y. n. 2. Fr.
 Horn. l. 3. c.
 un. §. 2. aliter.

XXXV.

XXXV. An civibus de civitate abscedere licet?

R. Natura quidem nos ad societatem incundam ducit & invitat, non tamen huic vel illi civitati, quam deinde relinquere nequeamus, nos addicit, sed ut civitates eorumquè posteri adstringantur partibus, ut perficiant opus est. Ex consociationis ergò natura hoc constat, magis esse, ut licentiam pro arbitrio migrandi liber homo sibi reservasse intelligatur; Qui enim civitati se adjungit, in sui suarumquè rerum conservationem hoc fecisse intelligitur, & cum contingere possit, ut publicum regimen, vel alia in ista civitate privatis alicujus rationibus parùm expediant, ut alibi commodius easdem possit prosequi, neque tamen conveniat postulare, ut ad unius aut paucorum lubitum hæc mutantur, proximum erit, ut alicui sit concessum per migrationem sibi consulere. Sic in Imperio R. G. subditi, qui diversæ à domino territorii sunt religionis, emigrare, & bona sua vel vendere, vel per alios administrare possunt.

Groc. in
Pról. n. 6. 21

d. c. 9. 5.

24. n. 1. 8. 21

L. 1. c. 2. § 15

n. 9. c. 4. § 4

n. 1. 2. & L

2. c. 1. §. 9.

n. 2. & 3.

Brandes d.

jure emigr.

th. 4. apud.

Frickh. T. 2.

disp. 4. Pu-

send. l. 8. c. j

11. 5. 2.

*XXXVI. Potestne edicto prohiberi, ne ci-
ves migrent sub gravi pœna, e. gr.
confiscatione bono-
rum?*

Grot d.c.f.
s. 24. n. 1. 2.
Stam. de
serv. perf. l.
3. c. 12. n.
11. Myler.
ab Ehrenb.
de Stat.
Imp. part.
2. c. 63. n. 9.
aliter.

R. Quia pactis & legibus fundamen-
talibus hæc migrandi facultas civibus
potest adimi; cur propter utilitatem &
necessitatem civitatis majestas tale edi-
ctum promulgare non possit, non vide-
mus, sunt enim hæc, ut loquuntur, juris
naturæ permissivi: subditus enim in
omnibus, quæ non sunt contra jus divi-
num & naturæ, majestati obedientiam
debet.

*XXXVII. At majestas sæpè mandat ea, quæ
sunt contra jus divinum, & subditos
invitos detinet?*

Bœcler. in
Inst. Pol. l.
1. c. 6. §. 2.

R. Civem emigrare volentem nullo
jure hoc in casu detinet, & si fugâ sibi pro-
spiciat, non peccabit: lex enim ad impos-
sibilia & turpia neminem obligat.

*XXXVIII. An gregatim possunt disce-
dere?*

Pufend. l. 8.
c. 11. §. 4.
Grot. d. c. 5.
s. 24. n. 9.
aliter.
Osiand. h. l.

R. Si commodum ipsis hoc sit, &
conservari non possint in tali civitate;
inviti detineri non possunt: nam pro-
pter sui conservationem cum aliis in ci-
vitate coiverunt. Si propriæ salutis
ratio

ratio non obstat, cum & civitatis commodum promovere, eamque & corpore & bonis incolumen servare cogantur, detineri possunt; modo ipsis, ut diximus, nihil contra jus naturæ & divinum injungatur. Pufend. d. l. alicet.

XXXIX. An hæc renunciatio potest fieri quotunque tempore?

R. Renunciatio non debet fieri in- Grot. d. c. 5. §. 24. n. 2.
 tempestivè, seu tali tempore, quo societatis civilis interest, civem non abire, e.g. si magnum contractum sit æs alienum, nisi paratus sit civis in præsens partem suam exsolvere: item si fiduciâ multitudinis bellum sit susceptum, præsertim si obsidio immineat, nisi paratus sit civis ille alium æquè idoneum substituere, qui remp. defendat.

XL. An idem jus civitas habet in eos, quos in exilium expulit?

R. Non, quia ad illos civitas non amplius pertinet, qui ex ea ejecti sunt. d. c. 5. §. 25.

XLI. Diximus oriri etiam jus propter consensum ex subjectione, quotuplex est subjectio?

R. Subjectio ex consensu aut privata d. c. 5. §. 26.
 est, aut publica.

XLII.

XLII. Quotuplex est subjectio privata?

d. s. 26.

R. Potest esse multiplex, sicut sunt multiplicia regiminum genera. Nobilissima species est arrogatio, quâ quis se ira dat in familiam alterius, ut ei subsit ad eum modum, quo filius maturæ ætatis.

*XLIII. Quæ est ignobilissima subjectio-
nis species?*

d. c. s. s. 27.

R. Quâ quis se dat in servitutem perfectam. Est autem servitus perfecta, quæ perpetuas operas debet, pro alimentis & aliis, quæ vitæ necessitas exigit.

XLIV. Annon est iniquum, ut homo hominem recipiat in perpetuam & perfectam servitutem, cum naturâ omnes æquales simus?

R. Non est iniquum, 2. quia naturâ quidem omnes sumus æquales ratione humanitatis, non ratione potestatis; & Deus & natura marito statim jus in uxorem, parentibus in liberos concedit. 2. quia postquam à prima vivendi simplicitate homines discesserunt, vitamque operosius excolere, ac rei augendæ incumbere cœperunt, hebetiores & tenuiores sponte suâ operas solertioribus & lo-

& locupletioribus locârunt, sub promissione alimentorum & aliorum, quæ ad vitam sunt necessaria, & sic est ex consensu. Quò accedit 3. cùm Deus & natura velint, hominem ab homine jvari, quòd, cùm hæc servitus naturalis contineat utriusque utilitatem, domini scilicet & servi, vel maximè conveniens sit naturæ humanæ, ut tenuiores locupletioribus operas, & hi illis alimenta præstent; quorum certitudine, quàm sæpè non habent, qui diurnas operas locant, vel propter defectum conductorum, vel propter socordiam ipsorum non nisi fustibus expellendam, servitiorum perpetuitatem compensamus.

d.c.g. s. 27.
n. 2. Puf. l.
6. c. 3. s. 4.
Horn. l. I.
c. 3. s. 1.
aliter.
Pufend. l. 6.
c. 3. s. 9.

& LV. Jus, quod dominus in servos consequitur, quousquè se extendit?

R. In moralibus media modum accipiunt à fine; & sic dominus potest tali servo operas injungere, quascunque velit, etiam sordidas, habitâ tamen ratione virium & dexteritate ipsius. Potest quoque negligentiam & socordiam servi asperioribus remediis coercere, & si opus sit, ex familia expellere, & socordix suæ relinquere. Jus autem vitæ & necis non habet in hac servitute naturali, nam hoc non requiritur ad finem obti-

Grot. d. c.
p. 5 28.
Pufend. d.
§. 1. Horn.
d. l. aliter.

nendum in hac, ut & in omnibus societatis minoribus.

XLVI. Unde nascitur jus dominorum in prolem servilem?

Grot. d. c. 5.
§. 29. n. 2.
Pufend. d.
c. 3 §. 9.
Ziegler. aliter.

Grot. d. 4.
29. n. 2. in
med. jung.
Osiand. h. l.

Grot. l. 3. c.
7. §. 6. n. 5.
in fin.

Grot. d. c. 5.
§. 29. n. 2.

R. Ex ipsa alimentorum & eorum, quæ vitæ necessaria sunt, præbitione: diu enim alendi sunt è servis nati, antequàm opera eorum domino utilis esse possit, & sequentes operæ sui temporis alimentis respondeant. Hinc tamdiu serviunt, quamdiu non reddunt, quantum satis est pro alimentis.

XLVII. An servis aufugere licet?

R. Si sit immanis domini sævitia, vel alimenta deneget, etiam illi, qui ipsi se in servitutem dederunt, aufugere possunt.

XLVIII. Quid est subjectio publica?

Grot. d. c. 5.
§. 31.

R. Publica subjectio est, quâ se populus seu plures patresfam. qui in unam civitatem coeunt, homini alicui seu regi, vel pluribus hominibus, i. e. optimatibus, seu etiam populo alteri, qui liber est, & sibi elegit regimen democraticum, in ditionem dat.

XLIX. Quomodo jus oritur ex delicto?

d. c. 5. §. 32.

R. Propter delictum jus oritur, quoties, qui meruit libertatem amittere ab eo,

eo, cui poenæ exigendæ jus est, in potestatem vi redigitur; sic Romæ libera fœmina, quæ se servo alieno junxerat, siebat serva. Populus etiam, si in alium delinquat, interdum jure victoriæ propter hoc delictum libertate suâ civili potest privari, & in servitutem redigi civilem.

LIBER II.

CAP. VI.

De acquisitione derivativa factô hominis, ubi de alienatione imperii, & rerum imperii.

I. Quomodo aliquid nostrum fit acquisitione derivativâ? seu quomodo acquirimus rem, qua alicujus vel est, vel fuit?

R. **A**cquirimus eam aut factô hominis, aut legis. Grot. l. 2. c. 6. §. 1. n. 1.

II. Quomodo factô hominis?

R. Quando homines rerum domini, qui liberam habent administrationem, dominium aut totum aut ex parte in nos transferunt: inest enim hoc in ipsa domini natura, & post introductum dominium nil tam naturale est, quàm ut domini voluntas, rem in alium transferre volentis, rata sit.

III. Ut dominium sic transferatur, quid requiritur in dante?

d.c.6.6.I.n.
1. in fin.c.
4.6.3.

R. Non sufficit actus internus voluntatis: nam hic non est congruens naturæ societatis humanæ, quæ officiorum & rerum commutationem desiderat, & verò nemo mentem alterius introspicere potest, sed simul requiruntur aut verba, aut alia signa externa, quibus hunc animum nostrum rationi convenientem indicemus.

d.c.6.4.2.n.
1. in fin.

IV. Quid requiritur in accipiente?

d.c.6.4.3.&c

R. Sepositâ lege civili requiritur naturaliter voluntas accipiendi, cum suo signo, seu signo externo, certo, claro, & extra omnem suspicionem aut querelam incertæ voluntatis posito, indicata. Quæ voluntas ordinariè sequitur dationem; sed potest & præcedere, puta si quis quid dari, aut concedi sibi petierat, & dans postea consentiat: censetur enim durare voluntas nisi mutatio appareat, & contrahentes digressi sint ad alia negotia.

e. 17. 5. 14.
h. lib. Boc.
cler. h. l.

V. Imperia, an ut alia res, alienari possunt?

d.c.4.5.3.

R. Imperia, si sint in patrimonio, possunt alienari ab eo, cujus sunt in patrimonio, e. gr. à rege; si non sint in patrimonio-

Grot.d.5.3.
aliter.

rimonio, & electione aut successione deferantur, à rege, tanquàm capite populi, accedente populi consensu, quia & hic jus aliquod habet, quando agitur de modo habendi imperium: hic enim l. 2. c. 7 §. modus pendet à primæva voluntate, & 17. d. 2. non comprehenditur sub imperio Cæterùm totus hic tractatus ferè regitur Boecler. h. l. Conring. de sin. Imp. c. 19. moribus & legibus populorum, & notitia ejus non ubivís in obvio posita est: nequè enim leges, quas vulgò vocamus fundamentales, ubiquè præscriptæ, aut totam reip. rationem sufficienter descriptæ extant.

VI. Si pars sit alienanda, e. g. civitas, provincia, an & ejus partis consensus requiritur?

R. Pars, de qua alienanda agitur, consentire debet: nam qui in civitatem coeunt, contrahunt societatem quandam perpetuam & immortalem, ita ut velint regi eodem imperio, & intra ejusdem imperii fines degere. Et quemadmodum singuli jus acquisiverunt, ut non possint, invitè civitate ejici, aut alterius sub imperium tradi, nisi in poenæ vicem, ita & universis idem jus est quæsitum, ut invitè à corpore abscindi & alii in ditionem tradi non possint. Et si rex neces-

d. c. 6. §. 4.
Pufend. l. 8.
c. 5. §. 9.
Conring.
d. c. 19.
aliter.
Ziegler. h. l.
Osiand.
aliter Text.
c. 30, §. 31.

Pufend. d. l.

Grot. d. c.
6. §. 8.

sitate adactus cum hoste validiore pacem hâc lege fecerit, ut ipsi certam civitatem, certam regionem concedat, quæ tamen isti cessione contradicit: rex quidem ex eadem sua præsidia deducere potest, & victori permittere, ut, si possit, ejus possessionem adprehendat: civitas tamen illa vel regio nullâ obligatione impeditur, quò minùs, si viribus suis confidat, se occupare volenti resistat, aut peculiarem deinceps civitatem constituat. Si autem necessitati cogatur cedere, & sic communis sit necessitas & utilitas & corporis & partis, facile ex silentio consensus intervenisse videtur.

VII. An quia membrum corporis humani potest abscindi in conservationem totius corporis, ergò & membrum corporis hujus moralis?

d. c. 6. §. 4.

Grot. l. 2. c.
21. §. 11. n.
2. in fin.

R. Partes corporis moralis non ita sunt sub suo corpore, ut partes corporis naturalis: hæ sine corporis vita vivere non possunt, & ideò in usum corporis rectè abscinduntur; illæ sine suo corpore vivere interdum possunt, & est corpus voluntate contractum, ac propterea jus ejus in partes ex primæva voluntate metiendum est.

VIII.

VIII. An parti jus est à corpore pro lubitu recedere?

R. Non, nisi evidenter se aliter servare non possit. Nam in omnibus conventionibus excepta videtur summa necessitas, quæ facultatem dat, salutem suam quóvis modo expediendi. Hinc nemo jure urbes reprehenderit, quæ ubi pro virili hostibus restiterunt, dedere se tandem maluerunt, quàm excidium pati.

d. c. 6. §. 9.
Pufend. l. 8.
c. 5. §. 9.

l. 2. c. 24.
§. 6. n. 2. 3.

LX. An corpus idem jus habet ad partem tuendam, quod habet pars ipsa ad se tuendam?

R. Partis jus ad se tuendam est majus quàm corporis in partem: quia corpus demùm jus consequitur in partem propter consensum ejus in consociationem: partis autem ad se tuendam jus est antiquius, eiquè ante initam consociationem à Deo & natura ad suû conservationem concessum, quod invitæ auferri non potest.

d. c. 6. §. 6.
c. 5. §. 23.
h. lib.

c. 17. §. 2. h.
lib. n. 1.
Ziegler. l. 2.
c. 6. §. 6.
aliter.

X. At imperium est in corpore seu tota civitate, & sic etiam in hac parte, ac propterea ut dominium à domino, ita ab imperium habente imperium in hanc partem alienari potest.

R. Imperium est in toto corpore, seu tota

d. c. 6. §. 6.
c. 5. §. 23. h.
lib.

tota civitate, & sic etiam in hac parte, sed non divisibiliter in plures partes, verùm indivisibiliter, & quamdiù pars manet pars & in eadem civitate; civitas enim tunc majus jus consequitur in partem, ita ut omnes ejus actiones ad eam referri debeant: verùm quando pars separatur, primævum suum jus consequitur ad seipsam defendendam, ex sua voluntate metiendum.

d. c. 6. s. 4.
in fin.

XI. Imò necessitas & utilitas publicè interdum exigit, ut pars alienetur.

d. c. 6. s. 6. R. In extrema necessitate & innoxia utilitate habemus quidem jus etiam in rebus, quæ sunt in alterius dominio; sed hæc necessitas & utilitas, quæ rem ad jus naturæ reducit, comprehendit tantùm usum rei alterius, & detentionem, quæ nobis communiter debentur in rebus aliorum, & naturalia sunt: non autem jus alienandi, quod factò humanò, scilicet post dominia distincta introductum est, atquè ideò inde seu à voluntate mensuram accipit.

Pufend. l. 8.
c. 5. s. 10.
Boecler. &
Ziegler. h. l.
aliter.

d. c. 6. s. 1.
n. 4.

XII. An imperium in locum, i. e. partem territorii, puta, non habitatum aut desertam, alienari potest?

d. c. 6. s. 7. R. Alienari potest à populo libero, aut

aut etiam à rege, accedente populi consensu, nam territorium & totum & ejus partes sunt communia populi pro indiviso, ac proindè sub arbitrio populi: secùs quàm pars populi, quæ quia liberam habet voluntatem, jus quoque contradicendi habet, & populo & regi, in cujus patrimonio non est jus imperandi.

XIII. Potestné rex sine populi consensu regnum suum alii offerre in feudum, & ab eo recognoscere sub onere commissi ex feloniam, aut ut deficientè familiâ jus imperandi ad eum devolvatur, cui in feudum obtulit, ut ad seniore?

R. Non, quia & talis infeudatio est species alienationis, quare videmus à pluribus populis irritas habitas ut alienationes, ita & infeudationes regnorum, quas populis inconsultis reges fecerant.

d. c. 6. s. 91
& l. 1. c. 3. s. 6
13. Pufend.
l. 3. c. 5. s. 10.

XIV. An pignori dari potest pars populi & imperii in populum.

R. Non potest sine consensu populi & ejus partis, quæ oppignoratur, ita ut ejus administratio & naturalis possessio tantisper sit penes creditorem: non ea tantum ex causa, quòd ex pignoris

d. c. 6. s. 9. &
Pufend. d. l.
Cap. Leop.
art. 12.

gnoris datione sequi alienatio solet, sed quia populus regem ultrò constituens, ab ipso voluit gubernari, non à quovis alio, nec in multas particulas discerpi; sed præsumitur velle, ut in sua integritate conservetur, cujus rei gratiâ in societatem civilem coitum est.

XV. An functiones summò minores, ducatus, marchionatus, landgraviatus, comitatus &c. rex sine populi consensu potest concedere jure hereditario?

Grot. l. 1. c.
3. §. 14. d. c.
6. §. 10.
Boscler. h. l.
sed aliter.

Inst. Jur. P.
l. 1. tit. 14.
& 16.

R. Inconsulto populo rex id non potest, si maneamus intra terminos naturales: quia sicut ipsius imperium morte finitur, ita & concessionem ab ipso factam; nec successor obligatur ad eas servandas, qui jus suum imperandi seu jus habendi imperium à populo, non ab antecessore accipit. Populi autem consensus ut expressus, ita tacitus consuetudine introductus id jus regibus tribuere potest. Sic videmus oppida & totas regiones perpetuo jure tenendas ab Imperatoribus esse donatas.

*XVI. Patrimonium populi potestne alienari
à rege sine populi consensu?*

R. Patrimonium populi seu bona domanialia, quæ regi sunt concessa ad sustentanda reip. aut regis dignitatis onera, à rege sine consensu populi nec in totum, nec in partem alienari possunt. Ne quidem si res modicum valeat, quia quod meum non est, ejus nec exiguam partem alienare mihi jus est, licet in rebus modicis ex scientia & silentio facilius consensus præsumatur. Deficiente autem consensu expresso vel præsumpto, alienatio est ipso jure nulla ob defectum facultatis. Patrimonium enim imperii causâ est constitutum, & quamvis rex sibi fortè ad vitam suam satis prospectum judicet, tamen post lapsum alius rex præficiendus, qui & ipse pro dignitate sustentari debet.

*Græc. d. e. 6.
s. 11. Renat.
Choppin.
de Doman.
3. c. 18.
Molinæus
de usuris
q. 58. p. 22.
§ 19. Crag.
1. di. 14.
p. 110.*

*Pufend. l. 6.
c. 3. §. 10.*

*XVII. An idem dicendum de fructibus, quos
ex patrimonio percipit?*

R. Fructus sunt in regis patrimonio & dominio, & sic de iis pro lubitu, & ultimâ voluntate, & inter vivos habet disponendi facultatem: sic jus alluvionum in patrimonio esse solet, ipsæ res, quas fecit alluvio, in fructu, jus vectigalia exigendi

d. e. 6. s. 12.

gendi in patrimonio, pecunia ex vectigalibus procedens in fructu, jus confiscandi in patrimonio, fundi confiscati in fructu.

XVIII. An partes patrimonii possunt pignori opponi à rege sine consensu populi?

R. Pars imperii non potest, ut diximus, pars patrimonii oppignorari potest inconsulto populo, modò rex solus habeat jus nova tributa imponendi: hæc enim luitio pignoris est species quædam tributi; perindè enim est, an cives pecuniam contribuant propter publicas necessitates, an pecuniâ post collatâ talem partem oppignoratam redimant. Imò si rex ex proprio suo patrimonio in usum Reip. quædam erogaverit, meritò patrimonium publicum eo nomine hypothecæ loco eidem judicabitur obstrictum ex præsumpta populi voluntate, quæ est, ut rex habeat, unde reip. onera ferat, quousque à populo debitum illud dissolvatur. Hæc autem hætenùs dicta ita locum habent, nisi lex imperio addita aut regis, aut populi potestatem magis aut auxerit aut contraxerit.

d. c. 6. §. 13.
Pufend. d. l.
Ziegl. h. l.
aliter.

Ziegl. d. l.
aliter.

d. c. 6. §. 13.
in fin. Puf.
d. l.

Q. An alienatio potest fieri per testamentum?

R. Affirmatur, quia testamentum est voluntatis nostræ sententia, de eo, quod post mortem nostram fieri volumus. Et ea est domini vis, ut non tantum inter vivos, verum etiam in casum mortis illud in alium transferre possimus, licet, ut actus alii, formam certam à jure civili accipere possit.

Grœd. c. 6. §. 14. sed aliter. Jung. Ziegler h. l.

LIBER II.

CAP. VII.

De acquisitione derivativa, quæ fit per legem: ubi de successibus ab intestato.

I. Acquisitio, quæ fit lege, quotuplex est?

R. Est triplex: aut fit lege naturæ, aut gentium, aut civili, de qua tamen hic non agitur, id enim infinitum foret, & præcipuè de bellis controversiæ ex lege civili non definiuntur.

Grœd. l. 1. c. 7. §. 1.

II. Quotupliciter fit alienatio lege naturæ, quæ ex ipsa domini natura ac vi sequitur?

R. Dupliciter, expletione juris, & successione.

d. c. 7. §. 2.

III. Quo-

III. Quomodo fit expletione juris?

d. s. s.

R. Quotiès id, quod meum nondùm est, sed mihi dari debet, aut loco rei meæ, aut mihi debitæ, cùm eam ipsam consequi non possum, aliud tantundem valens accipio ab eo, qui rem meam detinet, vel mihi debet. Nam justitia expletrix, quotiès ad idem non potest pertingere, fertur ad tantundem, quod est morali æstimatione idem.

IV. An ipse propriâ auctoritate invito debitori auferre possim, an expectare debeo à iudice?

d. c. 7. s. 2.
n. s.

R. Ubi judicia vigent, jure est experiendum, quia aliàs frustra esset instituta judiciorum auctoritas, tumultus in civitate oriri facilè possent, & ordo turbari: ubi judicia cessant vel momentaneè, puta si alioquì nunquàm tuum recuperare possis, aufugiente fortè debitore; aut continuè, ùt in locis, ubi non est civitas, unusquisquè propriâ auctoritate invito debitori auferre potest.

l. i. c. 7. s. 2.

V. Si Jus quidem certum sit, judicia etiam vigeant, sed simul moraliter certum, per iudicem juris explementum obtineri non posse, puta, quia probatio deficiat, an sibi ipse quis jus dicere valeat?

R. Non,

R. Non, quia aliàs magna daretur in- Ziegl. hic
 juriis faciendis licentia, & facilè sub præ- §. 2. n. 2.
 textu juris alter alteri vim esset illaturus, Grot. h. §. 2.
 civitates furtis ac rapinis implerentur: n. 2. in fin.
 quò accedit, quod hæc ablatio non sit aliter.
 habitatura diuturnum effectum, si enim
 is, cui vis facta est, adeat judicem, & in
 sua probatione non deficiat, res erit re-
 stituenda, imò pluribus in locis jus cre-
 diti amittit, qui id facit.

VI. Quomodo alienatio fit successione?

R. Quia dominii ea vis erat, ut domi- d. c. 7. §. 3.
 ni voluntate in alium transferri posset,
 etiam mortis causâ, si quis voluntatis
 suæ nullam edidit testationem, cùm ta-
 men credibile non esset, ejus eum men-
 tis fuisse, ut post mortem suam bona cui-
 vis occupanti cederent, ex conjectura
 voluntatis præsumitur bona sua voluisse
 pervenire ad eum, ad quem ea pervenire
 æquum atque honestum erat.

*VII. At si alienatio, qua fit successione, sit
 ex conjectura voluntatis, nulla est
 ex jure natura?*

R. Conjugi debent jus naturæ & Feld. ad
 præsumpta voluntas, non sibi opponi: Grot. h. l.
 idè enim quis præsumitur velle, quia sed aliter.
 jus naturæ hoc vult. Et hæc successio,
 cùm

pr. Inst. de
inoff. test.

cùm sit ex ordinata & hominis sani præsumpta voluntate, si quis iniquè liberos factò fortè testamento exhæredet, jus naturæ etiam contra ejus voluntatem dat successionem, quæ erat inordinata, & hominis, qui suâ ratione non rectè usus est: adèd ut licet hoc in casu successio sit contra voluntatem inordinatam, non tamen est contra præsumptam voluntatem, si ordinata fuisset.

VIII. Ad quem bona pervenire æquum atque honestum est?

d. c. 7. §. 3.
in fin.

R. Prima causa est liberorum, quia ea liberis debemus.

IX. At liberis ne quidem alimenta debemus, sed naturali rationi tantùm consentaneum, ut liberi à parentibus alantur; ergò multò minùs reliqua nostra bona.

Grot. d. c. 7.
§. 4. n. 1.
aliter.

R. Liberis debentur alimenta ex necessitate & præcepto juris naturæ, quia aliàs societas humana ultra hominis ætatem subsistere non posset, imò nulla unquam futura fuisset. Et qui causa est, ut homo existat, is quantùm necesse est, prospicere ei debet, de his, quæ ad vitam humanam, id est, naturalem ac socialem, ad hanc enim natus est, secun-

secundum suæ dignitatis statum sunt necessaria. Adeò ut impia sit sententia eorum, qui statuunt, integrum esse matri, an infantem recens natum exponere velit, an educare; brutis animantibus sint peiores, nam & bruta proli suæ, quantum necesse est, alimenta suppeditant. Optima quippè magistra natura est cunctis animantibus, non tantùm ad sui, sed & ad prolis suæ conservationem, ut cognatâ hâc charitate continua successio ad æternitatis circulum perveniat.

Ho'bes
c. 7.

G. or. d. c. 7.
S. 4. n. 2.
B. or. d. h. l.
Pufend. l. 6.
c. 2. §. 12.

X. An omnibus liberis debeantur alimenta?

R. Quia naturale est hoc debitum, ideò etiam alimenta debentur naturalibus liberis, vulgò quæsitis, ex damnato coctu natis. Nec aliter capiendum, quod dici solet, legitimam humanis legibus tolli non posse, quatenùs scilicet in legitima insunt alimenta necessaria. Nam, quod suprà est, tolli potest, non repugnante naturâ.

d. c. 7. §. 4. 7.
3. P. n. 1.
l. 4. c. 11. §. 6.

XI. An alimenta nullo casu possunt denegari?

R. Hoc debitum alimentorum & successionis in bona est juris naturæ hypothetici, quod præsupponit liberorum

d. c. 7. §. 5. 7.
aliter.

K

in

in parentes pietatem, si enim sint ingrati, ex familia expelli & abdicari poterunt.

XII. Alimenta an debentur parentibus?

d. c. 7. §. 9. R. Affirmatur, quia 1. parentum beneficia id merentur, 2. bona ut plurimum à parentibus sunt profecta, aut saltem femina eorundem, quæ liberi postea auxerunt. 3. in quibusdam parentibus debilitas & egestas senii accedit.

Difend. h. 4.
c. 11. §. 13.
Boecl. r. h.
Seld. de J. N.
& G. l. 7. c. 2.

XIII. An hoc liberorum debitum in parentes aequè ordinarium est, ac illud parentum in liberos?

d. c. 7. §. 9. R. Non, nam liberi cum nascuntur, nihil secum afferunt, unde vivant: adde quod vivendum diutius habent, quàm parentes: atque ideò sicut honor & obsequium parentibus debetur, non liberis, ita educatio liberis magis, quàm parentibus. Et cum parentibus debeantur imprimis propter beneficia educationis, hinc si hæc beneficia cessent, fortè quia partum dolo exposuerunt, & debitum alimentorum cessat.

n. 1.

XIV. An avi aviaque tenentur ad danda alimenta?

d. c. 7. §. 6. R. Ubi parentes defecerunt, æquum est, ut avus aviaque pro mortuo filio filia-

Feld. h. l.

filia-

filiâque curam suscipiant nepotum & neptium; quod & in parentibus longius remotis pari ratione procedit; & ad eos etiam nepotes extenditur, qui per mulieres ex nobis veniunt. i. e. ad nepotes ex filiabus nostris, si aliundè ali non possint: natura enim trahit parentes ad amorem ejus, quod ex se procreatum nôrunt, & quod medianctibus liberis ab iis provenit.

XV. An & reliqua bona liberis debemus?

R. Prima bonorum successio liberis d. e. 7. s. 9.
defertur: quia creduntur parentes illis, n. 2.
ut corporis sui partibus, non tantùm de necessariis, sed & de his, quæ ad vitam suavius honestiusque transigendam pertinent, quàm uberrimè voluisse prospectum, ab eo maximè tempore, quò ipsi rebus suis frui non possunt: partim ob præcisum debitum naturale, partim ex conjectura naturali, quâ parentes creduntur id velle, ut liberis quàm optime prospectum sit.

XVI. Quid si in diversum adsint indicia voluntatis paterna?

R. Si in diversum suppetant indicia, d. e. 7. s. 7.
hæc voluntatis conjectura cessat, ut si filius ex justa causa abdicetur vel exheredetur.

XVII. Qua sunt iusta exheredationis causa?

Boet. ad
c. 7. § 7.

Grot. d. c. 7.
§ 7.
Puf. l. 4. c. 11.
§. 11.

R. Iustæ exheredationis causæ sunt omnes, quæ naturalis necessitudinis aut charitatis vincula aut laxare, aut impedire possunt, e. gr. si patri injurias manus inferat filius, si vitæ ejus insidias struat &c. & hoc in casu ne quidem alimenta debentur, quia est delictum, quod mortem meretur.

XVIII. At in tam teneram aetatem, cui alimenta debentur, tale delictum non videtur cadere posse.

Arnif. Re-
lect. Pol. l. 1.
c. 4. sect. 4.
Gassend.
Phil. Mor.
P. 1457.
Pufend. l. 4.
c. 11. §. 5.

R. Alimenta debentur liberis, quamdiù se ipsos honestè exhibere non possunt, & comprehendunt sumptus in studia & peregrinationes, quæ sæpè in plures annos protrahuntur, ita ut in tales liberos tale delictum facilè cadere possit. Imò etsi tale delictum non esset, ad alimenta deneganda sufficeret ingratitude erga parentes, & delictum vinculum charitatis naturalis dissolvens.

XIX. Si non satis constet, hunc illò esse genitum?

d. c. 7. §. 8.

R. Et hæc exceptio regulæ est addenda: scilicet natura nos ducit ad partum alendum ex nobis, non autem, si ex adultero sit conceptus.

XX.

XX. Verùm de factis nulla est certa perceptio, & generis nemo sibi conscius ipse est, & mater scit, suos esse liberos, pater autumat.

R. Ea, quæ solent in hominum conspectu fieri, sui generis certitudinem habent ex testimonio: quo sensu mater certa esse, dicitur, quia inveniuntur, qui quæve partui & educatione adfuerunt, at de patre hujus gradus certitudo haberi non potest.

d. c. 7. s. 2.
n. 1. & L. 1.
s. 10. ff. de
inspic. ven-
tre.
d. c. 7. s. 8. n.
1. in med.

XXI. Quis est pater?

R. Probabiliter pater est, quem auptiæ demonstrant, vel qui pro tali habetur matris indicio; saltem tali certitudine, quâ res facti probari solent, cum mater plures mares potuerit admittere.

Pufend. l. 4.
c. 11. s. 10.
Lim. tom.
4. addit. l. 2.
c. 1. p. 222.
in sup.

XXII. An omnes liberi equaliter succedunt in bona parentum?

R. Non est necesse I. ut bona equaliter inter filios dividantur, sed uni atque alteri præ cæteris eximii quid assignare potest pater, vel ob singularia merita, aut præclaram spem, vel etiam ob peculiarem affectum, imprimis erga familiam ejusque splendorem &

Puf. d. l. 4. c.
11. s. 8. & 9.
Boecler.
Inst. Pol. l. 1.
c. 3. p. 13.

conservationem, quæ sæpius detrimentum patitur divisione bonorum æquali. 2. non tantum leges civiles, verum & jus naturæ, propter discrimen inter nuptias & alios concubitus constitutum, magis favet liberis legitimis, quam naturalibus, licet hi tantundem trahant ex sanguine paterno, quam illi.

Grot. l. 2. c. 7. §. 8. n. 2. aliter.

XXIII. Quomodo vocatur matrimonium, quando ex pactione quidam liberi excluduntur à præcipua hæreditate, ut certâ portione, vel alimentis sint contenti?

l. f. 19. §. ibi Birlsch. Grot. d. c. 7. §. 8. n. 3. Pufend. l. 6. c. 1. §. ult.

R. Matrimonium ad morgengabiam, quod est legitima conjunctio in primis viri illustris cum foemina inferioris conditionis, ut liberi isto matrimonio nati certâ portione assignatâ sint contenti, & à reliqua hæreditate & dignitate paterna excludantur.

XXIV. An hoc matrimonium est licitum?

Mylerus in Gamal. Princip. c. 6. vide supra à c. 5. qu. 24. h. lib.

R. Affirmatur; quia continet individuum vitæ consuetudinem sobolis procreandæ gratiâ, licet sinistrâ manu jungi soleat talis uxor.

XXV.

XXV. Quae sunt rationes, propter quas tale matrimonium contrahi solet?

R. Ut 1. conserventur familiae, inprimis illustres, quibus divisione bonorum & imminutione tantum decedit de dignitate, quantum splendoris ipsis accedit ex nativitate, & hinc 2. est favor liberorum prioris matrimonii 3. ne tales viri cogantur vivere in peccato seu concubinato.

Puf. d. l. &
Bisich. s. F.
29 vide sup.
c. 9. qu. 2. §.
h. lib.

XXVI. An hoc pactum constante matrimonio à patre illustri & matre mutari potest?

R. Nihil tam naturale est, quàm ut unumquodquè eo modo dissolvatur, quo fuit colligatum, modo tertio ex tali pacto. e. gr. cognato, in cuius favorem fortè etiam factum est, non sit jus quaesitum: nam hoc ipsi invito, ne quidem à principe, nisi in poenam vel propter eminentis dominium, auferri potest.

Rhet. Inst.
Jur. publ.
l. 1. tit. 28.
P. 304.

Gror. l. 2. c.
14 §. 7.

XXVII. Ubi desunt liberi, quibus naturaliter defertur successio?

R. Parentibus, non tamen eo modo, ut liberis. Parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittit, liberos naturæ simul & parentum commune votum. Scilicet optarent quidem parentes

d. c. 7 § 5.
n. 2.
Pufend. l. 4.
c. 11. § 13.

tes bona sua in liberos devolvi, eosque habere superstites, ubi tamen ordo naturæ versus fuerit, lamentabili illo solatio hæreditatis utcunque demulceri par erat. Et cum nullum sit officium referendæ gratiæ magis necessarium, nemo præsumitur voluisse perdere occasionem beneficii reddendi & referendæ gratiæ. Vid. quæst. 12. præced.

XXVIII. Parentibus mortuis, ad quos devolvitur hæreditas?

d. c. 7. § 9.
r. 2. in fin.
& n. 4

R. Ad eos, qui proximè nobiscum descendunt ex parentibus, & si quidam præmortui fuerint, ad liberos eorum superstites, qui eos repræsentant, uno verbo, ad fratres & sorores germanos eorumque liberos. Nam & sic gratiam referimus parentibus nostris, in eorum liberis, qui naturaliter sunt pars parentum, & quibus, si viverent parentes, maximè vellent beneficii. Quò accedit, quòd commendationi naturæ, quia ex iisdem parentibus genus nobiscum ducunt, satisfaciamus.

XXIX. Quid si supersint fratres consanguinei tantum & uterini?

d. c. 7. § 9. n.
1. Ful. l. 4.
c. 12. §. 14.

R. Simul hic respicitur, ex quo velut fonte bona ista in defunctum fuerint devolu-

voluta, ita ut paterna paternis i. e. con-
sanguineis, materna maternis, i. e. uteri-
nis cedant, bona autem noviter quæsitæ
æqualiter dividantur.

XXX. His deficientibus, qui succedunt?

R. Reliqui cognati, qui defuncto ca-
rissimi fuerunt: sc. qui defunctum gra-
du cognationis proximè attingunt.

d. c. 7. s. 10.
Bocler, h. l.
Feld. aliter.

*XXXI. At verò sapius tales dissident à
defuncto, & ipsi carissimi non
sunt?*

R. Licèt fortè cognati proximi non
sint carissimi defuncto, tamen cognatio,
quæ in ipsis est, & ad cujus conservatio-
nem & splendorem augendum naturâ
& communi voto omnes feruntur, est
carissima; & hinc convenientissimum
est, ut bona nostra intra familiam ma-
neant.

Pufend. l. 4.
c. 11. s. 15.

*XXXII. An hæc, quæ dicta sunt de natu-
rali conjectura, ita necessaria sunt ju-
re natura, ut mutari non
possint?*

R. Dummodò liberis & parentibus
legitima relinquatur; reliqua jure natu-
ræ absolutam necessitatem nullam ha-
bent, ac proindè ex diversis causis vo-
luntatem humanam moventibus variari
solent,

solent, pactis, legibus, moribus, qui substitutionem in locum interdum admittunt, interdum non; alibi distinguunt, unde bona veniant, alibi id insuper habent. Est, ubi primogeniti postgenitis plus ferunt, ut apud Hebræos; est, ubi inter se æquantur &c.

XXXIII. Si non sint expressa voluntatis indicia circa successionem in bona post mortem?

d.c.7.5.11. n. 2. R. Credendum quemquæ id de sua successione statuisse, quod statuit lex, aut mos habet populi, non tantum ex vi imperii, quod vult, ut omnes inferiorum actus sint legibus conformes; sed & ex conjectura, quâ unusquisque præsumitur legibus se suâque subicere.

L.2.c.2.6.5. c. 4.5.12. c.11.5.5.n. 2. in fin.

XXXIV. An hac conjectura valet etiam in eos, quorum in manu summum est imperium?

d.c.7.5.11. n. 2. R. Affirmatur, nam & hi probabiliter creduntur in rebus suis æquissimum judicasse, quod aut legibus sanxerunt ipsi, aut moribus probant, in iis rebus, in quibus de nullo ipsorum damno agitur, & in quibus materia & ratio legis ipsis est communis cum subditis.

c.4.5.12.h. lib.n.1. circa fin.

XXXV.

XXXV. *An ergò in omnibus præsumuntur velle leges suas valere in successione sua?*

R. Successio regum non per omnia se habet, aut exigi potest ad regulas privatæ successions: quia successio regorum non æstimatur ex utilitate privatorum, sed ex utilitate publica, & hinc ea quæ in jure civili, aut privatorum successionibus naturalem habent rationem aut æquitatem, hùc in quantum fieri potest, trahuntur & applicantur.

Boetler. ad c. 7. §. 11. n. 1.

Conring. de Reg. §. Tyl. th. 9.

XXXVI. *Quot modis regna deferuntur?*

R. Regna deferuntur vel ex libera voluntate regnantis, eaque vel expressa, vel præsumpta; vel ex voluntate populi.

d. c. 7. §. 14. §. 14.

XXXVII. *Qua sunt regna, qua deferuntur ex liberrima voluntate regnantis?*

R. Regna I. armis subacta, 2. dedita sine conditione. Utrobique populus videtur consensisse per modum invitæ actionis, ad voluntariæ tamen æstimationem redigendæ, quia coacta voluntas etiam est voluntas: & victor omne imperium per victoriam ut exercendum,

d. s. 12.

l. 3. c. 8. §. 1. & 2.

dum, ita & subjectum imperii existentiae constituendum est consecutus.

XXXVIII. Quosnam heredes instituire potest in tali regno?

d. c. 7. §. 12.
Doct. h. l.
aliter, R. Non tantum liberos legitimos, mares & foeminas, verum & naturales adoptivos, imò & extraneos & diversae religionis praeficere, & regnum dividere potest.

XXXIX. Si dictum sit, ne regnum dividatur?

d. c. 7. §. 13.
aliter. R. Regnum habebit natu maximus five omnes sint filii, five filiae: si filii & filiae concurrant, habetur ratio sexus ita, ut filius natu minor seu secundogenitus praeferatur filiae primogenitae: sexus enim praerogativa est perpetua, & coepit ante nativitatem, aetatis autem temporaria.

XL. Secundogeniti an plane non succedunt?

d. c. 7. §. 13.
in fin.
Dieter. ad
A. B. tit. 24.
*** In R. Jur.**
P. l. 3. tit.
20. §. 64. &
69. R. Primogenitus erga eos * se clementem & pium exhibeat, & pro ipsorum partibus, si non rependat aestimationem, assignet ipsis ut honeste secundum status sui dignitatem vivere possint, ne tenuitate provisionis vitae inquinatae & dissolutae occasio praebatur.

XL I. Regna libero populi consensu facta hereditaria quomodo deferuntur?

R. Ex præsumpta populi voluntate, d. c. 7. s. 14. quæ videtur fuisse, ut observetur id, quod maximè expedit.

XL II. Quid videtur maximè expedire?

R. Nî aliud lex aut mos ferat, quin- d. c. 7. s. 14. què videntur expedire : 1. ut regnum sit individuum, quia id ad tuendum regnum in civium concordiam maximè valet. Imò etiam votum primi electi Postul. l. 7. c. 7. s. 11. & 12. Boreles. h. l. regis est, manere eandem regni formam; & cùm regnum non regna acceperit, etiam ex regno non præsumitur voluisse plura regna efficere per divisionem, vel ex regno aristocratiam; ut nimirum plures fratres pro indiviso, pari inter se potestate regnum administrarent, talis enim mutatio nullo unquam ævo periculis caruit.

XL III. Quid præterea expedit?

R. Alterum est, ut successio stet intra d. c. 7. s. 15. & 16. eos, qui descendunt à primo rege: ea enim familia ob nobilitatem electa censetur, eaque finitâ regnum redit ad populum. Tertio, ne succedant, nisi qui nati sunt secundum patriæ leges: non natu-

naturales tantum, qui ad contemptum patent, quorum matrem pater iusto conjugio dignatus non est, & præterea quia minus certi habentur propter deficientem fidem conjugalem: ac in regnis expedit populo habere maximam certitudinem, quæ haberi potest ad vitandas controversias.

XLIV. An regum liberi omnes sunt legitimi, quia discrimen inter legitimos & naturales est ex lege civili, & verò reges legibus civilibus sunt soluti?

Mora. l. a. c.
9619.

R. Quamvis dispar sit conditio regum & subjectorum, quantum ad leges civiles, tamen nepotes, liberi, propinqui, familia, genus &c. semper communiter apud omnes populos, qui ratione suâ rectè utuntur, respectu matrimonii dicuntur: discrimen inter legitimos & naturales est à jure naturæ, à quo est discrimen inter nuptias & concubinatum, seu ii demùm sunt legitimi apud omnes populos, qui ex individua vitæ consuetudine nascuntur. Et si quis aliter explicaret, stylum omnibus sæculis toto orbe receptum abnegaret, quod non est privati vel unius hominis; oportet enim ut prius ostendatur, vel nullum esse, vel omni tempore nullum fuisse dif-

cri-

crimen inter principum uxores, pellices,
& amicas.

XLV. An adoptivi succedunt?

R. Non, quia populus in naturalem d. c. 7. §. 16.
regis stirpem regnum contulit, quâ de- Bœcler. h.
ficiēte ad se voluit redire facultatem de l. Putend. l.
successore disponendi, quæ facultas, ad- 7 c. 7. §. 17.
missâ adoptione, quæ quidem ad re- in med.
gnum jus daret, in perpetuum eludere-
tur. Hinc nec ascendentes primi regis
fratres vel collaterales, multò minùs af-
fines admittuntur citra novam populi
electionem.

*XLVI. Quodnam est quartum, quod
expedit?*

R. Quartum est, ut inter eos, qui pa- d. c. 7. §. 17.
riter ad hæreditatem admittuntur, sive Bœcler. h. l.
quia unius sunt gradûs, sive quia in pa-
rentum suorum locum succedunt, præ-
ferantur mares fœminis, ideò, quòd
mares tum ad bella, tum ad alias impe-
rii partes magis idonei fœminis censentur,
& rarum & extraordinarium est il-
lud Poeræ:

*Vos etenim juvenes animum geritò
muliebrem,
— — illaqut virgo viri.*

XLVII.

XLVII. Quintum quod est?

d.c.7. s.18. R. Quintum est, ut inter mares aut foeminas, ubi mares deficiunt, præferatur natu maximus: ita tamen ubi foeminae & mares concurrunt, sexûs prærogativa ut perpetua, potior sit ætatis.

XLVIII. Cur natu maximus præfertur?

Horn. l.2.
c.9 s.8. &
1094.

R. Variant hic opiniones: alii ad jus naturæ, sanguinis aut hæreditatis provocant: alii ad jus divinum & gentium: alii ad populi electionem, quorum opinio verior est: scilicet in omni successione latet populi electio seu tacita seu expressa, jus enim ab electione familiæ coeptum succedendo continuatur. Quare quantum prima electio tribuit, tantum defert successio.

Grot. l.1.c.
3. s.10. n.9.

XLIX. Si primogenitus sit incapax?

d.c.7. s.19.
n.2. A. B. tit.
27. & ibi
Lima.

R. Quia populus ipsum elegit, quia præsumitur is iudicio aut esse perfectior, aut futurus, si propter mentis aut corporis vitium imperare non possit, non succedit; sed reliqui, salvâ tamen semper sexûs primùm, deindè ætatis prærogativâ inter capaces. Nam qualitas & sexûs & ætatis, quatenûs in hac re à populo consideratur, ita personæ adhaeret, ut avelli indè nequeat.

L. An

*L. An regnum, ubi in hunc modum defer-
tur, pars est hæreditatis?*

R. Est hæreditas quædam, quia est legitima in locum alterius defuncti successio, & successor principis non male vocatur hæres regni, solii, sceptri, sed separata ab aliorum bonorum hæreditate, ita ut in his non cogatur simul succedere & eorum onera ferre, nec ab illa successione excludi ob omnes causas, ob quas ab his excluditur; sed ut aliquid committat contra patriam, vel ut propter defectum imperare non possit, requiritur. Præsumpta enim voluntas populi semper intelligenda est cum relatione ad commodum reip. & regnum voluisse creditur quàm optimo jure deferri, nec quicquàm ejus refert, hæreditas aliorum bonorum à rege adeatur, nec ne, cum hæreditarium ordinem non ob hoc elegerit, sed ut certi quid esset, & reverentia conciliaretur ex sanguine, simulquè ex genere & educatione spes esset præclaræ virtutis, & regni possessor regnum magis curaret, animosiusquè defenderet, si id ipsum iis esset relicturus, quos ipse ob charitatem maximi faceret.

d.c.7.5.19.

Boecler.h.l.

Pufend.l.7.

c.7.5.12.

Horn.l.2.c.

9.5.13.

Grot.l.2.c.

14.5.10. &c.

11. aliter.

d.c.7.5.19.

in fin.

Mylerus in

Archol. c.

11. 5. 6.

L I. Si regnum primitus datum sit in feudum ab eo, qui plenè dominus erat, qualis lex est sequenda in successione?

d. c. 7. §. 20.
Ziegler. h. l.
Struv. §. 1.
F. c. 9. §. 1.
& seq.
Fränck. de
Orig. feud.
Bittsch. in
proem.

R. Sequenda erit lex successionis feudalis, non semper Longobardica illa, quam præscriptam habemus, sed quæ in gente quaquè recepta fuit, quo tempore data est prima investitura: nam aliæ gentes leges aut mores de feudis non minùs, quam Longobardi habuerunt.

L II. Estne in regnis adhuc alia quedam successio non hereditaria?

d. c. 7. §. 22.
Pufend. l.
7. c. 7. §. 13.

R. Affirmatur, scilicet successio, quæ linealis dicitur, eaque vel cognatica, vel agnatica. Cùm enim favor repræsentationis propter jus, quod defunctus in viventis bonis habet, & quod ad eos, qui ex ipso superstites sunt, transmittit, tantùm in descendantibus obtineat in infinitum, in collateralibus autem evanescat, apud multas gentes linealis successio est introducta, quæ in eo consistit, ut omnes, qui ab auctore stirpis regnatricis descendunt, velut lineam perpendiculararem constituent, ita ut eorum quilibet regno propior sit, prout quisquè in eodem gradu sexûs, deindè ætatis præ-

prærogativa potior est. Nec priùs ad aliam lineam regnum devolvitur. quàm omnes ex eadem linea defecerunt; & prout quisquè nascitur, ita lex ex spe ad regnum suo ordine habendum jus verum ipsi excitat; quod jus quisque ad omnes ex se natos pari ordine demittit, licèt ipse regnum non obtinuerit. Hoc modo primo loco semper vocantur liberi ultimi possessoris, sed ita, ut & mortuorum ratio habeatur, si quidem ipsis proles supersit qualiscunquè gradùs, & si mortui istius linea potior fuit, vel ratione sexùs, vel ratione ætatis, ejusdem proles reliquos omnes excludit, & sic mortui transmittunt suum jus in vivos, & vivi seu ultimi possessores in mortuos, salvâ tamen semper in pari gradu ejusdem lineæ prærogativâ & sexùs, & ætatis. Si ultimo possessori desint liberi, ab ipso incipiendo, non recurrendo ad auctorem stirpis, itur ad lineam proximam, & sic deinceps, ita ut ob sexum aut ætatem nunquam transeat de linea in lineam. Cui consequens est, ut si ultimo possessori sit filius & filia, filius contracto matrimonio moriatur, relictà filiâ, hæc præferatur filio, qui natus est ex filia ultimi possessoris seu avi, & filius majoris fratris præ mortui fratri minori.

Hæc linealis successio vocatur cognatica, quia cognati seu foeminæ ex iis nati natæve non minùs admittuntur, quàm agnati; vocatur etiam successio regni Castellæ, ad cujus exemplum etiam majoratùs jura in eo regno constituta sunt.

LIII. Quid est majoratus?

d.c. 7. §. 28.
n. 1. in fin
Besold. de
success. &
elect. reg.
1. dissert. 4.
n. 13.

R. Majoratus est jus, quo ad successionem vocatur, qui in familia post mortem possessoris major natu reperitur. Hoc jus eo præcipuè sine est introductum, ut tutelæ non sit locus, sed regnum semper proprios dominos habeat.

LIV. Quæ est alia linealis successio?

Grot d.c. 7.
§ 23 Ziegl.
h. l. Limn.
2. J. P. c. 2.
§. 24

R. Est successio linealis agnatica duntaxat marium ex maribus; quæ vulgò vocatur successio juris Francisci seu regni Galliæ. Hæc maximè introducta est, ne per foeminarum matrimonia ad peregrinum sanguinem imperium deveniret. In hac tamèn successione deficientibus agnatis, substituuntur interdùm cognati, non jure successionis aut cognationis, sed liberæ electionis, ne regnum ad externos deferatur.

LV. Possuntne alii successionum modi introduci?

d.c. 7. §. 24.

R. Affirmatur, aut ex populi voluntate,

tate, aut etiam ejus, qui regnum ita in patrimonio habet, ut alienare possit. Imò si sint regna non patrimonialia, interdum hoc est permixtum: sic & Imperio Romano Germanico inter illustres recepta sunt pacta confraternitatis, quo etiam referri possunt pacta ganerbinatùs.

Limn. l. 4. c. 8. §. 126. & seqq.
Inst. Jur. P. l. 3. tit. 20. a. 83.

LVI. An filius potest à patre exhæredari, ne in regnum succedat?

R. In regnis patrimonialibus seu alienabilibus omninò potest, ita tamen, ut & in his regnum à reliqua hæreditate paterna distinguendum sit; & hinc licet aliquem à regno excludat, non statim videtur eum à reliqua hæreditate exclusisse, nisi voluntatem suam expressè declaraverit; & contrà potest aliquem ab hæreditate excludere, ut tamen ipsum non excludat à regno. Eò ipsò enim, dum bona alia opponit regno, non præsumitur voluisse ipsum excludere à regno. Nec tacitè aliquis habetur pro exhæredato, si grave aliquid in patrem commiserit, & nulla existent condonatae culpæ indicia expressa, eo ipso enim, dum pater judicium suum non declaravit, non videtur voluisse eum exhæredare, sed spectavit fortè aliam castigationem, & pro peccato magno minus exhæredatione supplicium optavit.

Boecler. h. l. Ziegler. Horn. l. 2. c. 9. §. 15. in fin.

Grot. d. c. 7. §. 25. a. 11. c. c.

LVII. An potest exheredari in regnis non patrimonialibus, seu in iis, qua per successionem deferuntur?

Boecler.d.l.
Horn.d.l.
Grot.d.c.7.
§. 25. in fin.
aliter.

R. Et in his regnis præsumptus consensus populi in successione ab intestato restrictus est ad casum publicæ utilitatis, ideò ut si fortè filius in tali regno contra salutem regis vel regni aliquid molitur, à successione excludi possit. Primogenito enim populus confert successionis fortem, si prodesse publico studeat, sin desciscat & periculum tyrannidis subfit, negligere putanda est civitas publicæ salutis everforem.

LVIII. An abdicari potest regnum seu jus succedendi in regnum?

Grot.d.c.7.
§. 26.

R. Quin pro se quisquè possit abdicare regnum, seu jus succedendi in regnum jure naturæ & gentium, sive sit electitium, sive successivum, dubium non est: nam civitas est species societatis, in qua nemo cogitur invitus manere, & in qua imperantes sunt caput. Quò accedit, quod derelinqui imperia possint. Verùm cum superiorum primordia, quod ad subjecta existentiae majestatis attinet, ad consensum mutuum sint referenda, is qui regimini præest, non magis

Grot. l. 2. c.
§. 5. 25. in med.

Linn.ad
Cap.Ferd.
art.1. p.

gis

gis se subtrahere potest subjectis sine iusta causa, quàm hi sine causa, sceptrum averfari. Et hinc licet in regno successivo permiffa fit abdicatio, tamen injuria in temp. non carebit factum, si rex solo quietis amore, ætate & viribus minimè defectus abdicatione suâ regnum transferret in filium minorem, præsertim bellis incumbentibus, nisi populi consensum impetraverit, eiquè in rep. & ætate successoris adversus periculum munienda aliquas consilii partes reliquerit, tunc enim dempta intelligitur, quæ subest injuria.

451. Textus
c. 30. Boec-
cler. h. l.

LIX. An & pro liberis abdicari potest?

R. Hoc magis controversum est; in regnis hæreditariis patrimonialibus, ubi arbitrium successionis in voluntate unius est positum, pater suâ abdicatione liberis nocere potest, in hæreditariis ex præsumpta populi voluntate, pater pro se & liberis pronuncians, liberis obesse non potest, imprimis in lineali successionem, quia simul atquè existere cœperunt, jus proprium eis quæsitum est ex lege: sed nec nascituris, quia pater impedire non potest, quin ad illos suo tempore jus pertineat, nisi populi consensus accedat, tunc enim, quia jus quæsitum ipsis

l. 2. c. 45.
l. 2. n. 2.

nondum est, id quod accepturi fuissent, si nascerentur, parentis & populi consensu auferri potest.

LX. Quando est controversia de successione regni, quis potest judicare, an rex, qui nunc regnat, an populus per se, an iudices dati?

d.c. 7. §. 27.

R. Nequè rex, nequè populus judicare potest iudicio jurisdictionis, quæ non est, nisi apud superiorem, sive iudicet de alicujus persona, sive de causa. Causa autem successionis seu controversiæ de successione non comprehenduntur sub jure imperii, seu sub majestate, quia respiciunt modum perveniendi ad imperium, qui ex primæva patrumfamilias voluntate, quando in civitatem coiverunt, & ubi nulla adhuc regiminis forma fuit constituta, est æstimandus, seu mansit in statu naturali, quo nulla erat jurisdictio. Populus non potest, quia omnem jurisdictionem in regem & regiam familiam transtulit, nec eâ durante, si sit verum regnum, ullas ejus habet reliquias. Hinc rectè & piè facient, qui jus vindicant, si de arbitris inter se conveniant, qui, si de primæva populi voluntate quæstio incidat,

l. i. c. 3. §. 8.
n. 2. & l. 2.
c. 5. §. 23.

lib. i. c. 3. §.
7. n. 2.

d. c. 7. §. 27.
n. 2. l. 2. c.
23. §. 8.
Pufend. l. 7.
c. 7. §. 15. l.
2. c. 9. §. 3.

cidat, populi, qui nunc est, quiquè idem cum eo, qui olim fuit, censetur, sensum exquirant, eumquè sequantur, nisi satis certò constet, olim aliam fuisse populi voluntatem, & ex ea jus quæsitum.

LXI. An filius ante adoptionem regni natus in regno individuo præferendus ei, qui regiâ fortunâ est natus?

R. Præferendus est in quavis successionis specie 1. quia populus regnum regi & suæ familiæ detulit, sub qua sine dubio talis filius intelligitur. 2. si solus superesset, nullo alio relicto filio, succederet, ergò nativitas secundo geniti ipsi non potest auferre id, quod populi dono & consensu sui patris est consecutus. 3. succedit etiam in aliis bonis, in quibus non distinguitur, quo tempore sint quæsita; quæ tamen ratio est dubia.

d. c. 7. §. 29.
Boecler. h. l.
Horn. l. 2.
c. 9. §. 16.

LXII. An nepos ex filio priore præfertur filio posteriori?

R. In lineali successione difficultatem nullam habet: ibi enim mortui pro vivis habentur in hoc, ut in liberos transmittant. In hæreditariis dividuis ubi subito in locum, seu jus repræsentationis obtinet, in partes concurrent: in hæreditariis individuis nepos ex præ-

d. c. 7. §. 30.
n. 1. & 2.
Horn. l. 2.
c. 9. §. 16.
aliter,

L 5

sumpta

sumpta populi & regis voluntate præfertur, & si ætate impediatur administrare regnum, tutores constituendi, qui periculis, quæ aliàs ab ætate timentur, facillè prævenire possunt.

LIBER II.

CAP. VIII.

De acquisitionibus derivativis, quæ à JCtis vocantur juris gentium.

I. Quot modis acquirimus dominium jure gentium?

R. **Q**uatuor modis; occupatione, accessione, specificatione, & traditione.

II. At verò occupatio est modus acquirendi originarius & naturalis.

Grot. l. 2. c. 3. §. 4. R. Est modus acquirendi originarius & naturalis in primo rerum statu, ubi omnia vacua adhuc fuerunt & omnium occupationi patuerunt: est modus acquirendi juris gentium & derivativus, postquam res, quæ occupantur, desierunt esse in dominio vel principis vel privatorum, & permissu principis apud omnes gentes propter communem necessi-

Hb. 2. c. 2. §. 4. & h. c. §. 5. 9.

cessitatem & utilitatem iterum cedunt occupanti, quæ aliàs propter occupationem, quæ fit per universitatem, ad principem redirent; Ita ut respectu prioris domini, quod fuit vel principis vel privatorum, possit vocari modus acquirendi derivativus, licet propriè loquendo, quia censentur esse res nullius, & primùm ab occupante acquiruntur, sit modus acquirendi originarius. Quò accedit, quod JCI sub modis dominium acquirendi Juris gentium comprehendant naturales.

d. l. 2. c. 3. §.
19. n. 2. & 3.

III. *Quot modis acquiritur occupatione jure gentium?*

R. Tribus, venatione, inventione, & captivitate in bello.

IV. *Quomodo venatione?*

R. Post introducta dominia & imperia constituta, feræ quidem bestię per occupationem, quæ fit per universitatem, principi, vel ei, qui jus summum in civitate habet, fuerunt acquisitæ, verum propter simplicius vivendi genus inter omnes gentes jus venandi privatis fuit concessum, ita ut, quod quisque cepisset, suum esset: à quo simpliciori vivendi genere cum gentes discesserint, prin-

Horn. l. 4.
C. 3. §. 5.
Pufend. l. 4.
c. 6. §. 11.
aliter Ziegler. h. l.
Textor. c. 8. §. 18.

principes , proût cujuscunque necessitas & utilitas exigebat, hoc jus venandi promiscuum privatis iterùm ademerunt, & ferarum bestiarum dominium ferè ubiquè locorum sibi repetierunt.

V. Fera bestia à nobis occupata, quamdiù censentur esse nostræ ?

R. Quamdiù sunt in nostra custodia, & in naturalem libertatem se non receperunt; simulac enim custodiam nostram evaserunt & difficilis est earum persecutio, vel potiùs nulla, præsertim cum internosci, quæ nostræ fuerint, ab aliis non possint, ex probabili conjectura derelictionis desinunt esse nostræ, & ubi hodiè princeps permittit, iterùm cedunt occupanti.

VI. An nostræ manent, si addita sint signa, unde dignosci possint, cujus fuerint ?

R. Affirmatur, quia tunc videretur cessare præsumpta derelictio, & hinc ab aliis occupatæ & agnitæ dominis sunt reddendæ: nisi ex aliis circumstantiis constet, vel signa non fuisse addita ad retinendum dominium, vel dominum dominii animum non retinuisse.

VII. Ut fera alicujus fiat, quid requiritur?

R. Requiritur corporalis quædam d. c. 8. §. 3. in
fin. & §. 4. possessio, quæ acquiritur vel manibus nostris, vel instrumentis aliis, ut decipulis, retibus, laqueis, dum duo adsint: primùm ut ipsa instrumenta sint in nostra potestate, deindè ut fera ita sit inclusa, ut exire inde nequeat. Unde sequitur, si quis feram lethaliter vulneraverit & eam persequatur, vel à canibus alterius capta sit, aliis eam capere, vel eximere non possit.

VIII. Quomodò acquirimus inventione?

R. Idem dicendum de inventione, d. c. 8. §. 6.
Ziegler. h. l.
Pufend. l. 4.
c. 6. §. 13. ali-
ter. Horn.
l. 23. §. 8.
in fin. quod diximus de venatione: scilicet lapillos, gemmas in littore maris, res pro derelicto habitas, & thesauros, ut olim apud omnes gentes, ita hodiè adhuc, ubi princeps id permittit, nostra facimus occupando.

IX. Hac occupatio per inventionem potestne fieri oculis?

R. Non, quia possessionis initium est d. c. 8. §. 6. corporis ad corpus adjunctio, qualis circa res mobiles maximè fit manibus, circa res soli pedibus. Scire ubi res est, non est reperire.

X. Quo-

X. Quomodo captivitate in bello acquirimus?

l.3.c.6.6.8. R. Apud omnes gentes res hostium
in fin. & 9. habentur pro rebus nullius, & sic fiunt
in pr. capientium, tam eorum, qui per alios,
quàm qui per se capiunt.

XI. Quid acquiritur per accessionem?

d. c. 8. 5. 9. R. Accessorium cedit suo principali,
n. s. in fin. sine quo esse non potest. Sic insula per-
tinet ad flumen, in quo nata est; si flu-
men sit privatum, ad privatos; si sit
publicum, ad populum, aut eos, quibus
populus dedit, quales sunt isti, qui prope
flumen habent agros illimitatos: cum
Puf. l. 4. c. 7. enim multa sæpè incommoda patiantur
s. 8. & seq. per inundationes, & verò hæc incre-
menta fluviatilia, imprimis si fiant per
alluvionem, redivis publicis parum
momenti adferant, constitutum est, ut
concedantur iis, quorum fundis acce-
dunt, ita tamen, ut ex propria cujusquæ
civitatis utilitate & necessitate privatis
iterùm denegari, & publico tribui pos-
sint, ut in venatione, & inventione di-
ctum.

XII. Qui agri dicuntur illimitati?

d. c. 8. 5. 12. R. Qui nullum alium finem habent,
n. s. quàm flumen, dicuntur illimitati; & qui
alium

alium finem habent , quàm flumen , seu qui se non extendunt ad flumen , sunt limitati : quales in dubio præsumuntur agri privatorum , quia hoc privatarum possessionum naturæ est congruentius , sicut contra in dubio imperia ad flumen credenda sunt illimitata , quia id territorii naturæ maximè convenit ad arcendos hostes , nam flumina & alii termini naturales , ut montes , non ita facilè transiri possunt.

d. s. 12.

l. 2. c. 3. s.

17. a. 2.

XIII. Fetus animantium nostrorum ad quem pertinet?

R. Quicquid ex animali meo natum est , meum est. Et si pater pertineat ad alium , & ad alium mater , partus ventrem sequitur , 1. quia aliquando fuit pars matris , 2. quia plerumquè pater ignoratur.

d. c. 8. s. 18.

Ziegler. h. l.

XIV. Quid si de patre constet?

R. Quia pater leviter operâ suâ defungitur , sic ut ipsius domino parùm aut nihil decedat , mater autem , dum uterum gerit , ad alia ferè est inutilis & sollicitè alenda , adhuc ad dominum matris pertinet , ita tamen ut domino patris interdum aliquid sit solvendum. Idem dicendum , quando planta alterius vel arbor

Pufend. l. 4.

c. 6. s. 4.

d. c. 8. s. 18.

Ziegler. h. l.

arbor in meo fundo radices egit, vel aliquis ex sua materia in meo fundo ædificavit. Cùm enim apud omnes gentes communio pariat lites, judex, qui unum debet adjudicare, & alterum alteri in certam pecuniæ summam interdùm **Grot. d. c. 3. §. 19. aliter.** condemnare, ut indemnus servetur. semper pronuntiabit pro eo, ad quem pertinet res principalis: nisi interdùm accessorii pretium, vel ars aliud suadeat, ut si planta aliena rara omninò in fundum meum radices egerit, & dominus fundi eam repetat; vel pictura præstans & artificiosa tabulæ meæ imponatur.

XV. Quomodo acquirimus specificatione?

R. Quando vel ex aliena, vel partim nostra partim aliena materia novam speciem efficitur, regulariter si hæc species uni sit adjudicanda, quia, ut dictum, **d. c. 3. §. 19. aliter.** **Kulpis d. 1.** apud omnes gentes ex communione oriuntur lites, illi species est adjudicanda in judiciis, qui eam fecit, ut tamen dominus materiæ pretium ejus recipiat: vel interdùm, ubi species reduci potest ad materiam, domino materiæ adjudicetur, & opera solvatur.

XVI. *Quomodo traditione?*

R. Quamvis ad dominii translationem naturaliter & absolutè non requiratur, ut fiat traditio, verùm etiam ipso jure, citra traditionem, in nos transferri possit, tamen inter omnes gentes receptum est, ut si quid ab alio animo dominium in me transferendi tradatur, & à me ita acceptetur, dominium ejus in me transferatur, ita ut rectè traditio dicatur modus acquirendi dominium ex jure gentium.

d. c. 8. s. 27.
& l. 2. c. 6.
§. 1. n. 2.
Pufend. l. 4.
c. 7. s. 7.
aliter

LIBER II.

CAP. IX.

Quando imperia vel dominia desinant.

I. *Quot modis desinant dominia & imperia?*

R. **D**ESINERE ac interire dominia & imperia variis modis possunt, inprimis derelictione, quia voluntate cessante non manet dominium; & sublato subjecto, in quo est imperium vel dominium, scilicet ante alienationem vel expressam, sive inter vivos, sive ultimâ voluntate; vel tacitam, qualis est

Grot. l. 2. c. 9. s. 1. in pr.
l. 2. c. 3. §. 6. circa fin.
l. 1. c. 3. s. 7. n. 2.
l. 2. c. 7. §. 3. & §. 10. n. 2.

M

ia

in successione ab intestato ex præsumpta defuncti voluntate.

II. Si persona, in qua fuit dominium aut imperium, moriatur, nullâ editâ voluntatis significatione, nullo consanguineo relicto vel aliâ personâ cui jus succedendi ex pacto vel alio modo competit, ad quem pertinet dominium aut imperium?

- R. Dominium & imperium redit in eum statum, in quo fuit ante acquisitionem à defuncto factam. Si sit privatus, * dominium ejus ad universitatem, aut ad dominum superiorem redit, à cujus dominio generali & eminenti pendet: si sit rex, qui populum seu potius jus imperandi populo habuit in patrimonio, populus fiet sui juris, nisi suam libertatem ultrò deserat, & alii se in ditionem det: aliæ res, in alterius territorio sitæ, redeunt ad dominum territorii; sitæ in ipsius defuncti, fiunt occupantis, & quidem si populus libertatem suam civilem retinere velit, per occupationem, quæ fit per universitatem, sunt populi, aliàs cedunt primò occupanti. Si sit rex, cui ex populi voluntate regnum delatum, sive per electionem, sive per successio-**
1. s. c. 7. §. 27. n. 1. in fin.
Linn. l. 4. c. 8. §. 172.
Myler de Stat. Imp. part. 1. c. 25.
* Grot. l. 2. c. 3. §. 19. n. 3.
1. 2. c. 9. §. 1.
1. 7. c. 3. §. 12. n. 1.
1. 2. c. 8. §. 4.

cessionem quamcunque, redit imperium ad Deum, qui quoniam in tali populo ordinem vult, statim illud in eum transtulisse præsumitur, usque dum aliud subiectum maiestatis existentie sibi eligat. Si sint Optimates & omnes intereant, idem dicendum. Si sit populus liber, idem; & si talis populus interiret, alii populi, qui fortè fuerunt in ipsius ditione, fiunt sui juris.

vide supra
l. i. c. 3. qua
23. in fin.
l. i. c. 3. s. 7.
n. 2. Text. c.
30 s. 4. & 5.
d. c. 3. s. 8.
n. 7.
l. 2. c. 9. s. 30
& s. 8.

III. At civitates dicuntur immortales, quomodo totus populus interire potest?

R. Civitates possunt esse immortales, scilicet quamdiu spiritus sive vitæ civilis consociatio plena atque perfecta, vinculo imperandi cum summo imperio & parendi constans, subsistit: hinc ortus mos loquendi, ut populum, qui nunc est, alloquentes, ei tribuamus, quæ eodem populo ante multa sæcula acciderunt. * Hoc autem vinculo sublato, interit & tollitur civitas.

d. c. 9 s. 3:
n. 1. &
2. in fin.
* c. 21. s. 8.
n. 1.
Kulpis h. l.
Pufend. l. 2.
c. 12. s. 7.
Boecler. de
eo quod ci-
vitas egit,
p. 33.

IV. Quot modis hoc accidit?

R. Duobus modis, aut interitu corporis, aut interitu speciei sive spiritus, quem dixi.

d. c. 9. s. 3.
n. 3. in fin.

V. Corpus quomodo interit?

R. Corpus interit, vel sublatis simul partibus, sine quibus corpus subsistere

d. c. 9. s. 4.

M 2

nequit,

nequit, ut si populus mari abripiatur, aut terræ motu, aut chasmate penitus hauriatur; aut spontè internecioni se det; vel sublatâ corporis ratione, ut si cives aut spontè ob pestilentiam vel seditionem à societate discedant, aut vi ita distrahantur; ut coire non possint, quod bellis accidit interdùm.

VI. Species sive spiritus, vel vinculum inter imperantes & parentes quomodo interit?

d. c. 9 s. 6. R. Interit hoc vinculum, sublatâ aut omni. aut perfectâ juris communitate, sive singuli libertatem personalem amittant & servi fiant, sive libertate personali retentâ, imperiò exuantur, ut corpus civitatis nullum sit, nec senatus, nec plebis concilium, nec magistratus, sed sine concilio publico, sine imperio multitudo, cui præfectus ab alio mittitur, ut jus reddat. Tales sunt etiam populi in provinciæ formam reducti: item hi, qui alterius populi ditionem subierunt.

L. s. c. 15. s. 7.
d. c. 9. s. 6.
in fin.

VII. Quid si ex aliquo populo tam pauci supersint, qui populum facere nequeant?

Defend. Dg. R. Definitum non est; quot homines requirantur ad constituendum populum

lum, quare si hi pauci se defendere possint contra vim hostilem exterorum, poterunt sibi vindicare imperium, usque dum iterum in justum numerum populi allectis aliis sese suppleverint: nam jura collegiorum possunt etiam conservari in uno.

Ziegler. l. 2.
c. 9. §. 4.
Grot. c. 9.
§. 4. in fin.
aliter

VIII. Quid si populus de loco migraverit, sive spontè ob inedia aut alia mala, sive coactus?

R. Potest fieri, ut eadem civitas contrahatur, aut amplificetur, aut disjungatur intervallis. Sic civitas est Hispanica, quicquid distantibus longè latequè locis Hispanici est juris: sic Germanica est civitas, quicquid Germanici est juris. Ut autem civitas pluribus nationibus constans, urbibus, pagis, locum totum suo arbitrio auspicioquè mutaverit, putant exemplis non probari, nisi quatenus sedes imperii pro tota civitate nominatur. Cæterum talis populus, si maneat species, quam diximus, populus esse non desinit, licet, si sedes imperii transferatur, sæpè non omen modo, sed via esse possit ad ulteriorem mutationem, ut in Imperio Romano accidit, sede imperii Româ Constantino-polim translata.

Conring.
de fin. Imp.
c. 1. & 2.
Boecler. ad
Grot. de eo,
quod civi-
tas epic, p.
32, legq.

Grot. d. c. 9.
§. 7.

IX. Si forma regiminis mutetur, & ex regno fiat aristocratia aut democratia, aut resp. mixta, manetne eadem civitas?

d. c. 9. §. 2.

n. 1.

Lamp. de

Rep. Rom.

Germ. l. 9.

60. & 61.

ibique

Coning.

B. rel. dicit.

dist. de eo,

quod civi-

tas egit. p.

61.

l. 2. c. 16. §.

16. n. 1.

R. Affirmatur, ut enim civitas eadem dicatur, hoc non debetur formæ accidentali, ut loquuntur, quæ sumitur à subiecto existentiae, & sæpè mutari potest, sed formæ essentiali, sive ordini imperandi & parendi in genere, qui sive sit in uno vel pluribus vel omnibus, semper manet eadem civitas & idem populus. Sic idem est populus Romanus sub regibus, consulibus, imperatoribus. Imò etiam si plenissimo jure regeretur, populus idem erit, qui antea erat, cum sui juris esset, dum rex ei præsit ut caput istius populi, non ut caput alterius populi. Nam imperium, quod in rege est, ut in capite, in populo manet, ut in toto, cujus pars est caput: atque ideò rege, si electus est, aut regis familiâ extinctâ, jus imperandi ad populum redit, ut diximus quæst. 2. h. cap. licet interdum, mutata civitatis formâ, quædam per se coincidunt necesse sit, non quod alia jam sit civitas, sed quia quædam huic vel isti regiminis formæ erant propria, e. gr. modus leges ferendæ in monarchia, coincidit, si fiat transitus in democratiam.

X. Si

X. Si forma regiminis mutetur, an debita civitatis non extinguuntur?

R. Non desinit debere pecuniam populus rege sibi imposito, quam liber debebat: est enim idem populus & dominium retinet eorum, quæ populi fuerunt, imò & imperium, quanquam jam non exercendum à corpore, sed à capite, & licet in aliud subjectum existentia sit translatum, non tamen est translatum in alium populum, & hoc subjecto extincto, non redit ad alium populum, sed ad hunc populum.

d. c. 9. s. 8.
n. 3.
Hot. tom.
in quæst.
illustr. 7.
Boecl. de
dissert. p. 4.
seqq.

XI. Quid si populus armis devictus?

R. Aut victor relinquit ipsi imperium & dominium, quanquam dependens; & res dubio caret, seu populus adhuc pecuniam debet; aut victor nec imperium, nec dominium relinquit, sed omnia sibi tribuit & adimit omnia, ærarium, agros publicos &c. & victor, si laudem justitiæ amet, & pecunia debeat his, qui non sunt hostes, non intercedere debet juri, quod æquitas dicat, sicut enim alia bona, quæ hostium non sunt, si apud hostes reperiantur, non acquiruntur victori, sed sunt restituenda, ita & hæc bona incorporalia seu debita, quæ videntur eum sequi,

Grot. l. 3. c. 8.
s. 9. 4. n. 3.
& c. 17. s. 10.
Pufend. l. 8. c. 12. s. 1. & 3.
l. 3. c. 6. s. 5.

& ab eo debere solvi, qui bona debitoris occupavit.

XII. Si una civitas alteri uniatur, an manet eadem?

R. Si uniatur per modum arctioris foederis, manet quod antè fuit, & retinet imperium & dominium, licet interdùm exercendum per unum: nam in morali corpore eadem persona diversâ ratione considerata; caput esse potest plurium ac distinctorum corporum, seu populorum, qui perfectum coetum singuli constituunt: cujus rei certum indicium est, quando extinctâ domo regnatrice imperium ad quemcunquè populum seorsim revertitur.

Si alio modo uniatur, seu si incorporetur, ut loqui amant, favor sæpè populi talis quæritur in nominis sono, cum res ipsa discrepet, fiatquè ut in dignioris accessionem veniat, quod minus dignum est, & pars unita majori, illius appendix fiat. Interdùm utriusquè forma accidentaliter interit, & nova constituitur, ut si duo democratici diversi populi, abolito pristino regimine, in unum populum regnumquè coalescant, aut si duo regna, sublatis utriusquè legibus fundamentalibus,

remo-

I. i. c. 3. §. 7.
D. 2.

Grot. d. e. 9.
§. 9. aliter

Pufend. l. 8.
c. 13. §. 6.
Boecl. dict.
diff. p. 39.

remotisquè familiis antiquis regnatricibus, novum regnum condant.

XIII. Civitas, quæ una fuit, potestne interdum dividi?

R. Evenit interdum, ut quæ una civitas fuerat, dividatur aut consensu mutuo, aut vi bellicâ. Quod cum fit, plura pro uno existunt summa Imperia cum suo jure in partes singulas. Si quid autem commune fuerit, id aut communiter administrandum, aut pro ratis portionibus dividendum. Huc interdum etiam referenda est discessio, quæ ex consensu fit in colonias. Nam sic quoquè novus populus sui juris nascitur, & tales coloniarum non sunt partes suæ originis; secus quàm illæ, quæ vel ob militares usus, vel alias ob causas deducuntur, ut maneat pars civitatis matris, sive majoris patriæ, ut sunt Hispanorum, Anglorum, Belgarum, Gallorum, in Americanis insulis.

XIV. An Imperium Romanum semper apud populum Romanum permansit, seu an populus Romanus adhuc hodiè idem est, qui fuit olim?

* R. Non, quia imperium in populum Romanum non amplius est in ipso populo Romano, sed est translatum in Germanos.

Profand. l. 10.
c. 12. §. 9.
Boecler. d.
l. Grot. d. 4.
§. 4. 10.

Con. de J. G.
R. C. 10. de
fin. Imp. c.
9. & 10.
Linn. com.
5. addit. l. 1.
c. 4. §. 24.
Boecler. in
not. Imp. l.
2. c. 3. & 4.
Gronov. ad
Grot. d. c. 9.
§. 11.
Grot. d. l.
sed aliter.

M 5

XV

XV. *An persona hæredis eadem censetur cum persona defuncti?*

R. Certi juris est, pro eadem censeri cum defuncti persona, quoad dominiũ tam publici, quàm privati continuationem.

LIBER II.

CAP. X.

De obligatione, quæ ex dominio oritur.

I. *Quot modis obligatio nascitur adversus nos ex eo jure, quod competit in res?*

Grot. l. 2. c. 20. §. 1. n. 1. R. **D**Uòbus modis adversus nos nascitur obligatio, aut è rebus exstantibus, aut non exstantibus.

II. *Quomodò obligatio nascitur adversus nos è rebus exstantibus?*

d. c. 10. §. 1. R. Eò ipsò dum jus naturæ vult, ut equalitas observetur inter homines & in contractibus, & in dominio, præcipit, ut unicuiquè suum tribuamus, ita ut non abstrahatur ab ullius justiore petitione, & præsumit, dum homines dominia distinxerunt eos inter se convenisse & se obligasse ad rei alienæ restitutionem; sci-

n. 2.
Pufend. l. 4.
c. 12. §. 3.
Osiand. h. l.
Kulpis h. l.
aliter.

scilicet, quantum est in potestate possessoris, ut res ad dominum suum perveniat.

III. An restituere rem alienam debet possessor, etiamsi dominus eam non repetat?

R. Affirmatur, quia si dominii ea tantum vis fuisset, ut poscenti domino res redderetur, nimis debile futurum fuisset dominium, & nimis sumptuosa custodia; vel potius, quia jus naturæ, quod vult, ut unicuique suum tribuatur, rem pro domino repetit, & ex quasi contractu possessores ad hoc obstricti esse videntur. d. c. 10. a. l. n. 2. in fin.

*IV. At verò in Decalogo nullum est præceptum de re restituenda, sed saltem de furto non faci-
endo.*

R. Jure naturæ & ex Decalogo fur- Or. 1. 2. c. 10. s. 1. obli- l. 5. ult. Inst. de R. D.
tum est, quoties invito domino rem ejus lucrificandi gratiâ retineo, sive repetat rem sive non.

V. An suis impensis possessor rem restituere debet?

R. Non, obligatur enim possessor tantum, quantum in se est, ut dominus rem recipiat, hinc indicare tenetur, d. c. 10. s. 10. n. 3. Ziegl. h. l. Feld, aliter.

ut

ut alter recipere suum possit. Nec interest, utrum ab initio occupationis sciverit, rem esse alienam, sive post occupationem. Seu, non interest, sive sit malæ, sive bonæ fidei possessor.

Vl. Si alius rem alienam apud me deponat, & verus dominus superveniat, eamque repetat, cui res est restituenda, an domino an deponenti?

l.c. 10. §. 1.
 n. 4. l. 31. ff.
 Depo. l. 1.
 g. pen. ff. N.
 C. de. & ibi
 Brun.

Pufend. l. 4.
 c. 13. §. 5.
 Befold. in
 chel. pract.
 v. Grund-
 zehrrecht.

R. Quia obligatio, quâ domino tenor rem restituere, est antiquior, & ex priori contractu, posteriores contractus exceptionem inde accipiunt, nisi posterior contrahens & deponens jus habeat, propter quod domino præferri debeat; Sic si creditor apud me deponat pignus, quamvis jus creditoris, quod habet in re, sit posterius jure domini, tamen creditori deponenti, non autem debitori & domino eam restituere debeo, quia creditor jus habet in re, propter quod domino præfertur: secus est, si fur aut latro rem apud me deponat; vel si fiscus rem furtivam, vel navis levandæ causâ è navi effectam vindicare velit, ubi constat de domino.

VII. An nulla est differentia inter res ex gentium jure acquisitas, & ex jure civili?

R. Non, nam ad domini naturam nihil refert, ex gentium, an ex civili jure oriatur: semper enim secum habet, quæ sibi sunt naturalia, inter quæ est obligatio cujusvis possessoris ad rem domino restituendam cum fructibus, deductis tamen impensis in fructus & in rem factis; ita ut, si quis rem alienam invenerit, præmium inventionis petere non possit nisi fuerit promissum.

d. c. 10. §. 14
n. 5. c. 14
s. 8.

d. c. 10. §. 14
n. 5. in fin.

VIII. An bona fidei possessor tenetur ipse suum jus in dubium vocare, & publicè significare, talem rem à se possideri, ut, si forte ad alium pertinuerit, eam vindicare queat?

R. Negatur, quia bona fides & justus titulus cum ab omni crimine liberant, & faciunt, ut habeatur pro domino. Imò si post usucapionem completam sciverit rem esse alienam, restituere eam non tenetur, quia prior dominus excidit suò dominiò.

Pufend. l. 4.
c. 13. n. 2. in
fin. l. 2. c. 4.
§. 6. & 8.
Lud. Molina
na de Just.
& Jur. tr. 2.
disp. 61.

IX. Quomodo obligatio nascitur à rebus non exstantibus adversus nos?

R. Ille, qui ex re aliena factus est locupletior, tenetur in tantum, in quan-

d. c. 10 §. 7.
n. 1. Pufend.
h. 4. c. 13. §.
6. Kulpis
h. l.

tum factus est locupletior, modò res aliundè non sic pensata domino. Nam si v. g. tibi res furto sic subtracta, quam ego bonâ fide acquisivi & consumpsi, & tu à fure ejus æstimationem sis consecutus, à me nihil ampliùs petere potes, licet factus sim locupletior, quia non ampliùs tuum esse videtur, quod ex re est, nec bona fides patitur, ut idem bis consequaris; hæc enim obligatio ad restitutionem, in quantum quis factus est locupletior ex re aliena, fuit non tantùm exindè, quòd dominia sint introducta ad servandam æqualitatem in eo scilicet, ut unusquisquè suum haberet, verùm etiam exindè, quòd res, cujus dominium nequè consensu meo, nequè delicto, nequè jure belli amissi, adhuc ad me videatur pertinere, vel illâ consumptâ, quicquid ex eâdem ad te pervenerit.

X. Si res apud bona fidei possessorem perierit, an obligatur?

DAVID. §. 3. R. Non tenetur ad ullam restitutionem, si res perierit; quia nec res ipsa apud eum est, nec lucrum ex re.

XI. Re

*XI Re consumptâ, obligaturne fructus exi-
stantes restituere?*

* R. Omnes fructus & industriales & naturales domino sunt restituendi, quia quicquid ex re mea, meum est, licet industria tua intervenerit, quæ alio modo compensanda, non autem fructuum lucro.

Pufend. l. 43
C. 13. §. 8. l.
22. Cod. de
R. V. §. 1.
48. ff. de
A. R. D.
* Grot. d. c.
10. §. 4.
* Inter Zieg-
ler. h. l. d. c.

XII. Si fructus sint consumpti?

R. Tenetur ad restitutionem, si modo aliàs quoque tantundem erat consumpturus; nam in hoc locupletior censetur. Unde sequitur, eum non teneri de percipiendis, seu quos neglexit percipere; quia nec rem habet, nec quicquam, quod rei loco succedit.

10. §. 1. §. 2
6.
Grot. d. c.
10. §. 5.
d. c. 10. §. 8

*XIII. Si talis possessor rem sibi donatam
alii donaverit?*

R. Non tenetur, nisi omninò etiam sine hac re donaturus tantundem fuisset: tunc enim lucrum erit, rei suæ percipisse.

XIV. At verò propter beneficium accipientem ad remunerandum sibi obligat, & sic semper videtur locupletior fieri, etiamsi ex mera liberalitate, & citra necessitatem donet?

R. Quamvis accipientem ad remunerandum naturaliter obligatum habeas,

l. 35. §. 11. ff.
de petit.
hered.
tamen Grot. l. 2. c.
11. §. 2.

tamen remuneratio necessariò non sequitur, sed sufficit beneficium grato animo reputare, & hic quamdiù remuneratio non est secuta, non videtur locupletior factus.

XV. Si rem alienam talis possessor vendiderit?

d. c. 10. §. 3.

R. Si eam bonâ fide ipse emerit, & retrovendiderit, obligatur in quantum plus pretii accepit, quam ille dedit, habitâ tamen ratione laboris & expensarum circa rem vendendam: si donatam vendiderit, totum pretium restituet, quia tunc ex re sua propter meam nihil ipsi abest. Quæ sententia vel maximè æqua est, si dominus rei non possit possessorem convenire & rem ipsam vindicare. Nisi fortè prodegerit pretium, aliàs non producturus.

XVI. An res aliena, bonâ fide empta, restituenda est sine repetitione pretii erogati?

d. c. 10. §. 9.
Franzk. 2.
relol. 9. n.
47.

R. Affirmatur, nisi quatenus dominus rei suæ possessionem probabiliter non potuit recipere sine aliquo impendio, ut puta si res apud piratas fuerit, tunc enim deduci poterit, quantum dominus impensus libenter fuerat: ipsa enim possessio præsertim recuperatu difficilis,

facilis, est aliquid æstimabile, & in hoc dominus post rem amissam censetur factus locupletior. Hinc si possessionem facile recipere possit dominus auctoritate judicis, emptor non potest pretium repetere, etiamsi eo animo emerit, ut domino restitueret: debuit enim tunc domino saltem rem indicare, qui eam sine omni pretio à possessore vindicasset.

l. 2. C. d. furt.

XVII. At nemini officium suum debet esse damnosum?

R. Nullum hic fuit domino periculum rei non recipiendæ, ergò, sibi imputet, quod rem emerit. Præterea recurrere potest ad venditorem & eversionem petere.

l. 1. §. 2. ff. de act. emt.

XVIII. Si quis bonâ fide rem alienam emat, & post emptionem audiat, rem esse alienam, poteritne venditori restituere, ut pretium servet?

R. Si venditor sit ignotus, vel fur, latro, aut pirata, qui fortè re restitutâ abiturus est, ita ut possessio recuperatu sit difficilis, rem ipsi restituere non potest, quia ex quo res fuit in ejus potestate, cœpit obligatio restituendi, quantum in ipso fuit, quod non præstaret, si rem restitueret venditori: si periculum nullum

d. c. 10. §. 9. & 19.

N

lum

Pufend. l. 4.
c. 13. §. 14.
Ziegler. l. 3.
c. 10. §. 10.

lum sic amittendæ planè rei, restituere potest, & dominio indicare possessorem, cujus nihil interest, an à possessore vindicet, an ab emptore, cùm multùm inter sit tum emptoris, ut pretium recipiat, tum venditoris, ne propter exceptiones, si quas habet, possessionis beneficium amittat. Et videtur emptor fecisse, quantum in se est, ut res perveniret ad dominum, non enim hoc tenetur facere suis expensis.

XIX. Qui rem habet, cujus dominus ignoratur, an naturaliter eam pauperibus dare tenetur?

d. c. 10. §. 11.

R. Quanquàm hoc valdè pium sit, non tamen præcisè ad hoc quis obligatur naturaliter, quia ex dominio nemo jus habet, præter dominum. Non esse autem, & non apparere, tantundem valent quoad eum, cui non appareat; modò faciat, quantum in se est, ut veniat in domini noticiam, e. g. curet rem in locis publicis proclamari.

XX. Si quis rem accipiat & causa turpi, aut etiam ex causa honesta, ad quam quis vbi officii obligatur, an eam restituere debet?

Feld. ad
Grot. l. 2. c.
10. §. 12.
Ziegl. h. l.

R. Restituenda, quia turpiter accipere est contra honestatem accipere, & sic

NON

non nisi turpiter retineri potest. Nec Grot. h. l. aliter Pufend. l. 4. c. 13. §. 10. aliter.
 sufficit hic domini & dantis voluntas,
 sed requiritur etiam, ut accipiens ha-
 beat facultatem accipiendi, & ut finis sit
 licitus; & modus rem dandi & acci-
 piendi.

LIBER II. CAP. XI.

De promissis.

*I. An ex promissis naturaliter jus
orsitur?*

R. Affirmatur 1. quia * nihil adeo l. 1. ff. de pact.
 congruum est humanæ fidei & * Grot. l. 2. c. 11 §. 1. n. 4 jung. Pufend. l. 3. c. 9 §. 10. Külpis in exercic.
 societati humanæ, quam ea servare, quæ
 placuerunt. 2. ** Quia inter reges & po-
 pulos diversos necessarius est aliquis se
 obligandi modus, & verò alius natura-
 lis fingi non potest. 3. *** voluntate suf-
 ficienter indicatâ signis externis rei do-
 minium transfertur, quidni ergò & jus
 in personam, aut ad transferendum do-
 minium, aut ad aliquid agendum, quip-
 pè cum in actiones nostras par jus ha-
 beamus, atque in res nostras. 4. Sa-
 pientium consensus hoc probat. ** Proleg. m. 13. *** Grot. h. l. n. 3. in fin. Ziegler. aliter.

N II Quot

II. Quot sunt gradus loquendi de rebus futuris, qua nostra sunt potestatis aut fore putantur?

d. c. 11. §. 2. R. Tres, primus est assertio explicans de futuro animum, qui nunc est:

III. Quid requiritur ad assertionem, ut vitio careat?

d. c. 11. §. 2. R. Requiritur veritas cogitationis pro tempore præfenti, non autem ut in ea cogitatione perseveretur. Habet enim animus humanus non tantum naturalem potentiam mutandi consilium, sed & jus, quamdiu non vergit in alterius præjudicium.

IV. Quis est alter gradus?

d. c. 11. §. 3.
 Pufend. l. 3.
 c. §. 5. 6. R. Pollicitatio, cum voluntas se ipsam pro futuro tempore determinat, cum signo sufficiente ad indicandam perseverandi necessitatem. Ideò etiam obligat promittentem vel absolutè, vel sub conditione interdum, alteri tamen jus proprium non dat, vi cujus promittentem cogere possit. Multis enim casibus evenit, ut obligatio sit in nobis, nulum jus in alio ad exigendum, e. gr. propter beneficium acceptum obligamur ad gratiam reponendam, quam tamen plerumquè is, qui beneficium in nos contulit, exigere non potest. Huc referendæ sunt

sunt pollicitationes virorum potentum aut gratiosorum, quibus alicui non per verba honoris, sed serio suam commendationem, intercessionem, aut suffragium spondent, quæ tamen non volunt jure aliquo abs se exigere, sed in solidum suæ humanitati ac veritati cupiunt imputari; nisi fortè aliquid ipsis detur, ut suffragium dent.

l. uq. C. de Suffr. Str. Synt. Ex. 25. th. 35.

V. Quis est tertius gradus?

R. Est promissio perfecta, ubi ad talem determinationem accedit signum volendi jus proprium alteri conferre, ut eam promissam plenè exigere possit; sive sit promissio dandi, sive promissio faciendi, in qua est alienatio particulæ cujusdam libertatis nostræ.

d. c. 11 s. 4. n. 1. Pufend. l. 3. c. 9. § 7. Feld. h. l. aliter.

VI. Quid requiritur ad perfectam promissionem?

R. Primùm requiritur usus rationis, ut promittens intelligat præsens negotium, & videat, an conveniens sit, ut se obliget ad dandum vel faciendum, annon. Hinc furiosi, quamdiù furor durat, amentes & infantes, promittere nihil possunt, nec ex promisso obligari: foeminae possunt, ut & minores, licèt hæ non satis firmum judicium habere credantur, & si propterea læsi sint, resti-

d. c. 11. s. 5. n. 1.

l. i. ff. de resti- mia.

uantur in statum , in quo fuerunt ante
promissionem.

VII. Quid dicendum de ebriis?

e. 14. X. de
vica & hon.
cler.

Fufend. l. 3.
c. 6. §. 4.

Facit. de
mor. Ger-
man.

R. Cùm ebrietas rationem exulare
faciat, non possunt obligari ex contractu
seu promisso, si ebrietas eò usque pro-
cesserit, ut ratio planè sit obruta vino. Si
enim paulò largiùs quis tantùm biberit
ad hilaritatem, obligatio contrahenda
ex promisso non impeditur, præsertim
ubi à sobriis renovatur. Sic antiqui Ger-
mani de omnibus ferè rebus, pace & bel-
lo, in conviviis consultabant, quia nullo
tempore aut ad simplices cogitationes
magis patet animus, aut ad magnas in-
calescit; & postero die repetebant.

VIII. At ebrii obligantur ex delicto?

R. In delicto obligatio ipsorum non
venit ex consensu, sed ex re, i. e. ex facto
improbo, quod contra legis prohibiti-
onem admittunt. Et eadem operâ, quâ
interdictum est delinquere, omnia cen-
sentur interdicta, quæ ad delinquendum
pertrahere possunt. Sic, si quis per vino-
lentiam vasa, fenestras &c. confringat,
meritò præstat illud damnum, quod suâ
culpâ dat, imò interdùm & poenam luit.
In obligatione ex promisso secùs est,
hoc enim pendet ex arbitrio nostro,
& re-

& requirit consensum, si ergò adhibeamus ea, quæ impediunt consensum, non videmur velle, quæ indè veniunt. Pufend. l. 3 c. 6. §. 4.

IX. Quando puer ratione uti incipit?

R. Hoc certò definiri non potest, sed ex quotidianis actibus, etiam ex eo, quod communiter in quaque regione accidit, sumendum est. Quin natura hic multum faciat, & cura educationis, nulli dubitamus. Cæsaribus virtus contingit ante diem: & ea sunt regnantium emissa cœlitùs præcipua, aut potiùs privilegia, ut aureis capitalibusquè ante annos ingeniis emineant, cùm plumbea in cæteris adeò esse soleant, ut vires, nisi cum annis accipiant, sensimquè per longa tempora colligant. l. 1. c. 3. §. 11. n. 2. de c. 11. §. 5. n. 2. l. 1. m. ad A. B. c. 7. obf. 3. Mornac. ad l. 31. de. L. L.

X. Quando minores restituuntur in integrum, quæ leges observari debent?

R. Leges istius loci, ubi domicilium minor habet & contraxit: etiamsi cum peregrino paciscatur, quia qui in loco aliquo contrahit, tanquàm subditus temporarius legibus loci subijcitur; & quia civitas actionem denegare solet ex illis negotiis, quæ isto loco sunt celebrata, & legibus non sunt conformia. d. e. l. 1. §. 5. n. 2. circa fin. l. 2. c. 2. §. 5. L. 6. de evict.

*XI. Si pactio fiat in mari, vel insulto
vacuis?*

Pufend. l. 3.
c. 6. §. 7. in
fin. Grot. d.
c. 11. §. 5.
n. 3. aliter.

Grot. aliter
d. l. c. 7. §.
11. n. 2. in
fin.

R. Si fiat inter duos, qui eidem civitati subjiuntur. leges civitatis observare debent; si sint diversarum civitatum, ipsorum pacta solo jure naturæ reguntur, nisi fortè in foro alterutrius actio sit instituenda, tunc enim & leges istius loci videntur considerandæ. Idem dicendum, si per literas inter absentes negotium contrahatur. Si summum habentes imperium cum subditis contrahant, id solent facere secundum leges suas, quibus licet sint soluti, iis tamen vivunt.

XII. Quid juris si error interveniat?

d. c. 11. §. 6.
n. 2.

L. fin. ff. de
her. inst. L.
28. in offic.
test.

R. Si promissio fundata sit in præsumptione facti, quod non ita se habet, vel præsupponat aliquam qualitatem, citra cujus intuitum promissurus non fueram, naturaliter promissionis nulla erit vis, siquidem circumstantiæ ostendant, promissorem unice ex illo facto, præsuppositâ qualitate tanquàm ex conditione consensum suspendisse; ut si falso rumore persuasus, te utiliter negotia mea gessisse, tibi promissum, promissio non valebit; vel si ex errore heredem institutum mortuum putaverim, alium

here-

hæredem scriberem, prior tamen hæres hæreditatem obtinebit.

XIII. An ex tali inani promisso alter spē damnum incurrit?

R. Si promissor negligens fuerit in re exploranda, aut in sensu suo exprimendo, & damnum inde alter passus sit, tenebitur id resarcire promissor, non ex vi promissionis, sed ex damno per culpam dato. Præterea, si adfuerit quidem error, sed in quo fundata non fuerit promissio, ratus erit actus, utpotè non deficiente consensu. Et si promissio pro parte fundata sit in errore, valebit pro reliqua parte.

XIV. Quid si dolus alterius huic errori causam dederit?

R. Si ipsius dolus, cum quo contracti, causam dederit huic errori, non obligor, propter deficientem consensum, qui in his non est, qui dolo decipiuntur, & quia cum decipiente non idem intelligunt & volunt. Si sit tertius, qui dolo nos ad contrahendum inducit, contractus valebit propter consensum in eandem rem, & idem placitum, licet propter damnum, quod inde oritur, ille nobis teneatur. Sic si dolus fuerit incidens, aut in ipsam rem, aut qualitatem rei, hætenus

contractus erit vitiosus, ut decepto liberum sit, aut ab illo discedere eumque dissolvere, aut læsionis pensationem exigere.

XV. An obligatur metu aliquid promittens?

Pufend. l. 3; c. 6. §. 10. & 11. **R.** Si is, cui promittitur, mihi intulit metum injustum, obligationem naturaliter sibi non acquirit, quia in eo non est jus, cujus vi exigere queat obligationem: nam ad hanc generandam non sufficit consensus, sed in utroque requiruntur principia ad jus quærendum idonea, qualia non sunt in eo, qui metum injustum infert. Cùm enim lex naturæ jubeat præstare id, ad quod alteri jus est, absurdum videtur, per injuriam i. e. facto legi naturali contrario, id jus produci, inserviret enim ad sui ipsius destructionem. Sanè lex, quæ prohibet metum injustum, inter modos acquirendi justos eum referre non potest. Hinc si tertius aliquis metum intulerit, obligor mecum contrahenti, quia præter consensum, qui adest, in ipso etiam cessat vitium, quod aliàs obligationem impedit. Sic cessat vitium, si quis habeat jus metum inferendi, ut si princeps cogat milites, quos alteri in sub-

Grot. d. c. 21. §. 7. aliter.

L. 2. c. 17. §. 18. & 19.

subsidium mittit, ut ei etiam fident
dent. Vel si quis in bello captus, aliquid
promittat. Item cessat vitium, si metus
sit reverentialis, ut si pater filiae invitae
sponsam det.

*XVI. An idem obtinet, si tertius aliquis
cum latrone contrahat, ut in ipsius gra-
tiam aliquem incolumem di-
mittat?*

R. Vitium non cessat, nam latro non
plus juris habet obligandi hunc tertium, Pufend. d. l.
aliter
quàm istum, pro quo hic se obligavit;
& turpe est pretio accepto abstinere à
vi & injuriâ inferenda, quam jus naturæ
alteri inferre prohibet. Quanquàm
non negamus, huic tertio vim non esse
illatam, eumquè se obligasse proprio
nomine. Item, dignam esse rem, ut ali-
quid præstemus pro conservatione vitæ
alterius, esse etiam laudem humanitatis
insignem: hæc tamen isti, qui metum
intulit injustum, jus exigendi nullum
tribuunt.

*XVII. Quid si aliàs cum latrone paciscar,
quando nullum metum mihi
infert?*

R. Pactum est servandum, quia non
ut latro, sed ut homo mecum pacisci-
tur:

tur: & licet communis sit hostis omnium
 hominum, non tamen ideo omnia ju-
 ra hominum amisit, ubi humana mo-
 do agit, & quemadmodum status ho-
 stilis in justo hoste non obstat, quò
 minus fides hosti data sit servanda, sic
 nec communis illa latronis hostilitas im-
 pedit, quò minus pacta cum ipso inita
 valeant, præsertim cum actus hostilitatis,
 dum paciscitur, nullos exerceat; licet in
 modum poenæ à magistratu jus exigen-
 di, quod ex pacto ipsi debetur, auferri
 possit.

Prot. l. 1. c.
 19. §. 1. & 2.

l. a. c. 14 §. 7.

*XVIII. Qualis requiritur materia, ut
 promissum valeat?*

R. Ut promissum sit efficax, oportet
 materiam esse, aut esse posse in jure pro-
 mittentis, nec enim promissum ultra
 extenditur. Quare non valent promissa
 facti per se illiciti, quia ad illa nemo jus
 habet, nec potest habere.

d. c. 11. §. 8.

*XIX. Si res nunc non sit in potestate
 promittentis, sed esse aliquando possit,
 an valet promissio?*

R. In pendentem erit efficacia, quia pro-
 missio facta censeri debet sub conditione
 si res in potestatem venerit,

d. c. 11. §. 8.
 n. 2.

XIX.

XX. Quid juris, si de facto impossibilia promittantur?

R. Si uterque tam promissor, quàm Pufend. l. 3. cui promittitur, rem noverint impossibili- c. 8. s. 3. lem, lusisse tantum, & nihil egisse censetur. At verò si promissor duntaxat sciverit, e. gr. equum meum hodiè tibi commodare promisi, qui Romæ est, tenebitur ad id, quod interest ejus, cui promissio est facta, ne ita sibi illuderetur. 5. l. d. v. o.

XXI. Si eo tempore, quo promissio facta, res fuit possibilis, postea autem impossibilis fiat, an promissor obligatur?

R. Si casu fortuito & citra culpam vel Pufend. l. 3. dolum promissoris fiat impossibilis, promissor liberatur à sua obligatione; dummodò id, quod ab altera parte accepit, restituat, vel si hoc non possit facere, summum conatum adhibeat, ne alter detrimenti quid capiat, quia quæ ultra hunc sunt, pro impossibilibus habentur. Sic mercatores, qui casu fortuito facultatibus labuntur citra culpam vel dolum, creditoribus suis summum solvendi conatum debent; si dolus ipsorum interveniat, malo seu pœnâ coerceri possunt, & in eos valet tritum illud, qui non habet in ære, luat in corpore. c. 7. s. 3.

XXII.

XXII. An promissio facta ob causam naturaliter vitiosam ipsa naturâ valet, ut si quid promittatur homicidii perpetrandi causâ?

*Regler. ad
Grot. l. 2. c.
11. s. 9.
Pufend. l. 3.
c. 7. s. 8. in
med.*

R. Non, quia causa jure naturali turpis & vitiosa non potest non producere effectum turpem & vitiosum: & sicuè promissio est turpis, quia est illex mali, ita etiam impletio promissionis erit turpis, quia est pensatio sceleris, & ad plurâ committenda invitac. Quid prodest prohibuisse furtum, si furto facto res furtivâ possit retineri? Nec sufficit consensus utriusquè, si non sit circa rem licitam, aliâs enim facilè omnes leges subvertentur inito pacto super iis violandis, & sic jus naturæ inserviret ad sui destructionem.

*Osand. ad
Grot. d. c. 11
s. 9. Grot. d.
l. aliter*

Hinc Judæ promissio Thamarâ facta, quam meretricem putabat, erat nulla, & factum ejus in omnibus vitiosum. Vitiosa fuit fornicatio, vitiosa promissio, annuli signatorii traditio, hæc dîmissio, licèt eo tempore ex errore creditum fuerit, permissum esse innuptæ & liberæ sceminæ, corporis sui usum alteri concedere sine consensu conjugali, vel gratis, pro mercede.

*Seld. l. 1. c. 4.
Brun. ad l.
4. ff. de
condict. ob
turp. caus.*

XXIII.

XXIII. Si quid promittatur ob causam ante debitam, e. g. si quis rem meam deperditam invenerit, quam vi domini restituere debet, & ego inventori promittam premium?

R. Promissio valet, licet, si nihil sponte promiserim, à me inventionis premium, ut rem restituat, exigere non possit; obligatus enim est ad restitutionem propter dominium meæ rei, quæ penes ipsum est.

Gror. l. 2. c. 11 §. 10. & c. 10. §. 1. n. 8

XXIV. An promissio sine causa valet?

R. Quamvis ejus, cui fit promissio, meritum vel alia aliqua causa non præcedat, tamen sine omni causa ex mera liberalitate mea promissio valet.

d. c. 11. §. 10. Feld. h. l. aliter & §. 24.

XXV. Quis est promittendi modus?

R. Modus promittendi requirit actum externum, i. e. signum sufficiens voluntatis nostræ declarandæ, quale interdum potest esse nutus, imprimis inter illos, quorum alter linguam alterius non intelligit, & inter mutos & surdos, frequentius autem vox aut literæ: etiam homo, si constet de voluntate nostra, quâ illum elegerimus ut instrumentum nostrum ad hoc speciatim, aut sub generali notione; ita nomine principalium in publi-

d. c. 11. §. 11. Pufend. l. 3. c. 6. §. 16.

publicis promittunt legati, in privatis institutores & exercitores.

XXVI. An talis homo nos obligare potest contra voluntatem nostram?

R. Si generaliter aliquis constituatur, ut nomine nostro aliquid agat, semper ex bona fide agere debet illud, quod natura negotii vult: bonam enim fidem tacitè supposuisse videmur, hinc si chartas puras, seu ut vocantur, blancas alicui demus, nomine nostro subscriptas, non potest aliquid à natura negotii commissi alienum inscribere, nequè præsumimur in illud consensisse. Si tamen duplicia mandata dederimus, aliud manifestum & forè generale, quod exhibet illi, quocum est contrahendum, aliud arcanum & speciale, quod internuncium duntaxat, instruit, & quousquè progredi debeat, præscribit, si hoc arcanum mandatum transgrediatur, nobis tenetur ad id, interest à mandato nostro non fuisse discessum, tertio tamen obligamur ad id, quod ab illo fuit actum. Nam aliàs nullum esset medium per internuncios negotia expediendi, & sub prætextu, limites mandati non fuisse observatos, facilè omnia conclusa subverterentur.

Grot. d. l. 2.
c. 11. s. 12.
Pasend. l. 3.
c. 9. s. 2.
l. 35. 45. l. 60.
s. 1. & 4. ff.
mand.

XXVII.

XXVII. Si plures navem exercent & magistrum præponant, ut nomine ipsorum contrahat, an ex contractu magistri singuli obligantur proportione, quam in navi habent, an in solidum?

R. * In solidum singuli exercitores tenentur: æquitas enim vult, si damnum aliquod sit ferendum, ut ille ferat, qui magistrum præponit & socium parum idoneum sibi adjungit, non autem ille, qui cum magistro contrahit, & facultates exercitorum excutere non debet nec potest. Licet leges civiles propter suæ civitatis rationes aliter statuere possint. Jus enim civile non in totum inservit juri naturæ.

l. 1. §. ult. s. 3. & 4 ff. de exerc. act. Ziegler ad Grot. l. 2. c. 11 §. 19. * Grot. d. l. aliter.

Grot. d. l. Feld. h. l.

XXVIII. Ut promissio jus transferat ex parte promissarii, quid requiritur?

R. Requiritur acceptatio, ut in domini translatione, nequè enim invito rem meam obtrudere, nequè eam proderelicta habere volo. Si tamen rogatio antecessit, e. gr. visne ut decem dem pro hac vel illa re, censetur ea durare, nisi expressè fuerit revocata, & eo casu in antecessum acceptatio facta intelligitur. Ita tamen, ut rogationi conveniat respon-

Grot. l. 2. c. 11. §. 19.

Pufend. l. 3. c. 6. §. 15.

O

respon-

respondeat, quàm alius rogavit, requiritur expressa acceptatio.

Gror. d. c.
11. §. 14.

XXIX. At in pollicitatione quando civitati aliquid promittitur, sufficit actus promittentis & acceptatio non requiritur.

Feld. d. §. 14.
Ziegler.

R. Propter beneficia in nos à civitate collata semper præsumitur acceptare, quæ ab aliis offeruntur.

XXX. Si acceptatio fuerit facta, an requiritur, ut innotescat promissori?

L. a. c. 11.

§. 19.
Pufend. l. 3.
c. 6. §. 15.
in fin.

R. Promissio potest concipi duplici modo, vel sic; volo, ut valeat, si acceptetur: vel sic; volo, ut valeat, si acceptam intellexero. In dubio, utrùm sensum ob oculos habuerit promissor, ex negotii natura videndum: si promissio fiat ex mera liberalitate, prior sensus præsumitur, nisi aliud impediatur; si non sit ex mera liberalitate, & ad mutuam obligationem pertineat, posterior.

XXXI. An promissum licitè revocatur ante acceptationem?

Gror. l. 2. c.
11. §. 16.

Pufend. l. 3.
c. 9. §. 6.

R. Cùm ante acceptationem jus nondùm sit translatum, revocari promissum potest sine injustitia, imò & sine inconstancia, si reverà eo animo factum sit, ut ab acceptatione demùm valere incipiat.

piat. Revocari etiam potest, mortuo ante acceptationem eo, cui fortè per literas aut nuncium aliquid offerimus, ita ut ejus hæredes acceptare non possint, quia acceptatio videtur collata in ejus arbitrium, qui mortuus est, non in hæredem: aliud enim est velle dare huic jus, quod ad hæredes transmittere potest, aliud velle dare hæredibus immediate; multùm enim refert, in quem beneficium conferatur.

XXXII. An promissum revocari potest eo mortuo, qui lectus erat voluntatis nostræ internuncius?

R. Affirmatur, quia in illius verbis posita fuerat obligatio. Unde licet hic internuncius tertio alicui indicârit, quale negotium in mandatis habeat, & per hunc isti, ad quem destinabatur, innotuerit, tamen non obligor, quia ex ipsius verbis non volo obligari, nequè videtur meæ voluntatis satis exactam habere notitiam ad eam confirmandam alteri. Aliud est in tabellario, qui non est instrumentum obligationis, sed perlator instrumenti obligatorii. Itaque literæ consensûs indices per quemvis perferri poterunt.

l. 191. ff. de R. J.

dl. 2. c. 111
 § 17.
 Pufend. l. 9.
 c. 9. § 3.

*XXXIII. An promissum revocari potest,
si internuncius seu minister non sit
mortuus?*

Grot. d. 9. R. Affirmatur, si ve electus sit tan-
 17. tum ut perlator sententiæ nostræ, si-
 Pufend.d.c. ve electus sit, ut ipse promittat. Utro-
 9.5.4. aliter què casu vim suam habebit revocatio,
 etiamsi ministro non innotuerit,
 dummodò ille, ad quem mittitur, de
 ea certior factus fuerit. Habet enim
 Grot. d. c. animus humanus non tantum natu-
 11. 9. 2. ralem potentiam mutandi consilium,
 sed & jus, quamdiù alii non obligatur.

*XXXIV. Si dubium sit, an mandatum
sit revocatum?*

d. 11. 9. 17. R. In dubio mandantis voluntas cen-
 2. 2. setur fuisse, ut impleatur mandatum,
 nisi magna mutatio inciderit, qualis
 est mors; aut si apertissimè appareat,
 statum rerum præsentem unicam mis-
 sionis causam fuisse, & status fuerit
 mutatus. Hinc legati à suscepto iti-
 nere domum redire solent, desertâ le-
 gatione, si res ita mutatas intelligant,
 ut tota legationis materia aut causa
 cesset.

L. 2. c. 16. 9.
15. 2. 2.

XXXV.

XXXV. An tertius potest promissionem alteri factam acceptare?

R. Si is, qui acceptat, mandatum habeat acceptandi, planè ex tali acceptatione promissio perficitur; quia consensus potest & per ministrum interponi & significari, & velle censetur, quod in alterius voluntate posuimus, si & ille velit. Si acceptans mandatum non habeat, aut promissio sit facta acceptanti, ut rem alteri det, e. gr. ego Sejo dabo, si tibi placuerit. Hinc in acceptantis arbitrio videtur esse, aut derivare hoc promissum in Sejum, aut recusando id impedire, quò minùs ad ipsum veniat, & acceptans mihi poenitendi adimit facultatem, & si Sejo etiam placuerit, promissum jure naturali ad præstandum obligat: aut promissio est collata in ipsius nomen, cui res est danda, altero tantùm teste, e. gr. assevero seu promitto, te teste, me Sejo daturum, tunc etsi his verbis annuas, tamen nequè tibi jus quæisivisti, néque Sejo, quia in personam tuam promissio non fuit collata, nequè in Sejum, quia cum tibi non dederit mandatum acceptandi, tuam actionem pro sua non agnoscit. Hinc promissor, quia per acceptationem

d. c. 11. §. 18.

n. 2.

Pufend. l. 3.

c. 9. §. 5.

Sejo jus non est quæsitum, revocare promissum potest citra injuriam, etsi non semper citra violationem constantiæ & veracitatis.

*XXXVI. An promissioni perfecta onus ali-
quod adjici potest?*

d.e.ii.s.19. R. Ante acceptationem condiciones adjicere potest, quas vult promissor, e. gr. dabo centum, si velis Romam ire: si enim ante acceptationem liceat totum revocare, licebit etiam onus adjicere; post acceptationem non potest, quia jus acceptanti est quæsitum.

*XXXVII. Potestne onus adjici in com-
modum tertii?*

d.e.ii.s.19. R. Affirmatur, dummodò tertius ille acceptaverit, e. gr. dabo tibi centum, si Sejo sumptus studiorum per annum suppedites; si enim tertius nondum acceptaverit à promissore revocari potest, quia huic tertio ante acceptationem nul- lum jus competere potest.

*XXXVIII. Si error promissioni causam
dederit, vel metus, potestne promissio con-
valescere, si cognito errore vel metu
promissor stare velit pro-
missio?*

d.e.ii.s.20. R. Convalescere potest, dummodò
Feld. h. l. interveniat actus externus, ex quo
aliter. con-

constare possit de animo promittentis, non quidem præcisè verba, cùm retentio rei promissæ ex parte ejus, cui promissa est, & derelictio ejus ex parte promittentis, aut simile aliquid sufficere possit ad significandum consensum, Nam, quæ ab initio vitiosa sunt, ex post facto convalescere possunt, si res à vicio purgetur, & nova causa superveniat.

Grot. l. 2.
C. 4. §. 12.

XXIX. An promissiones semper requirunt causam expressam, ut valeant?

R. Non, tacita enim causa subesse potest, nam, si quis promittat se daturum, quod scit, se non debere, videtur donare.

XL. Si quis promittat factum alienum, seu ejus, qui non est sub ipsius potestate, ad quid obligatur?

R. Quia in factum alienum nullam facultatem habemus, facta aliena promittere non possumus, & ex tali promissione non obligamur, si strictè inhareamus verbis promissionis. Quia tamen inconveniens est, actus alicujus seridò suscepti nullum esse effectum, promissionem sic interpretamur, ut promittens obligetur ad curandum, ut factum præsterut. Quod eò magis valet, si

d. c. 11. §. 22.
Pufend. l. 3.
C. 6. §. 10.

quis expressè dixerit , se operam datu-
rum , ut tertius aliquid faciat , tunc
enim omni modo moraliter possibili ,
quantùm honestè ab eo postulari potest,
efficere debet , ut alius faciat , qui si ab-
nuat facere , promittens ad interesse non
obligatur , nisi & hoc in omnem even-
tum promiserit.

LIBER II.

CAP. XII.

De Contractibus.

I. Quid est contractus ?

R. **C**ONTRACTUS est conventio cum cau-
sa i. e. quæ propter certum & de-
terminatum contrahendi modum , vel
propter datum vel factum , quod subest,
obligat ad dandum , vel faciendum , vel
præstandum. vide qu. seq. in fin.

II. Quomodo differt contractus & pactum ?

R. 1. In contractu est consensus præ-
sens , in pacto plerumquè futurus. 2. in
contractu est consensus determinatus &
ratione rei in contractum deductæ , &
ratione modi & formæ contrahendi , in
pacto est consensus nudus. 3. in con-
tractu præter consensum requiritur in-
ter-

Str. Ex. 6.
ch. 9. 30. &
31.
Schilt. Ex.
2. th. 8. & 52.
Pufend. l. 5.
c. 2. §. 4.
aliter.

terdum ad perfectionem rei traditio, ut in realibus, interdum determinatio, ut modò dictum, ut in consensualibus, in pactis hæc non requiruntur. 4. in contractu semper subest causa, i. e. vel certus & determinatus contrahendi modus, vel datum vel factum; in pactis secùs.

III. *Quotuplex est contractus?*

R. Contractus est vel verus, vel quasi contractus. Verus contractus est vera conventio, propter causam, quæ subest, obligationem producens. Quasi-contractus est quasi-conventio, quando scilicet jus ex facto, quod intercedit, inducit consensum & obligationem e. gr. dum quis gerit absquè mandato negotia aliena in utilitatem vel absentis, vel ignorantis, jus ex hoc facto inducit consensum inter eum, qui negotia gerit, & eum, cujus negotia geruntur; scilicet ille videtur se obligasse ad diligentem administrationem, & rationum redditionem finito negotio, hic autem ad præstationem indemnitas, si negotiorum gestor impensas quasdam fecerit, vel damnum sentiat occasione negotii, naturâ enim iniquum est, ut officium alicui sit damnosum.

Grot. l. 2. c. 12. §. 1. & 2. aliter. juog. Feld. h. l.

IV. Veri contractus quomodo subdividuntur?

**L. 7. E. de
pect.**

**Grat. l. 1. c.
12. §. 2. n. 2.
aliter
Pufend. l. 1. §.
2. §. 7. ali-
ter.**

R. Veri contractus alii sunt, qui non retinent illud nomen generale conventionis, sed propter proprium & determinatum objectum & propriam & determinatam contrahendi formam accipiunt nomen proprium, quod producit propriam actionem, quæ ex aliis contractibus non datur, e. gr. quando pro re constituitur certum pretium in pecunia numerata, hæc conventio non retinet generale conventionis nomen, seu non dicitur tantum conventio, verum propter proprium suum & determinatum objectum, quod diversum est à pretio, & propriam & determinatam contrahendi formam, quæ est, ut pretium sit certum, ut consistat in pecunia numerata, sit verum & justum, accipit nomen proprium, quod aliis conventionibus tribui non potest, & actio quæ inde oritur, etiam est propria, quæ ex hoc contractu & nullo alio datur, scilicet actio empti venditi; & hi contractus à doctoribus solent vocari contractus nominati. Alii sunt contractus, qui quidem non habent proprium nomen, neque proprium & determinatum objectum, sed

sed admittunt omnis generis res, neque propriam & determinatam contrahendi formam, verum illam partium arbitrio & voluntati relinquunt, & hinc producunt actionem generalem, quæ communis est pluribus contractibus, & à forma, quæ ab ipsorum præscriptione pender, dicitur actio præscriptis verbis, actio in factum. Et hi contractus solent vocari contractus innominati, e. g. do tibi rem, ut mihi des aliam, sæpè ejusdem speciei, ut si imperialem tibi dem, ut alium imperialem mihi des; vel do tibi frumentum, ut mihi des cerevisiam, vel vinum vel aliud quid, prout contrahentibus visum fuerit.

Str. Ex. 19.
th. 2. 23

V. Contractus, qui nominati dicuntur, quomodo dividuntur?

R. Contractus, qui dicuntur nominati, alii sunt reales, qui perficiuntur vel traditione, ut est mutuum, commodatum, depositum & pignus; alii consensualis, qui nudo & determinato consensu absque rei traditione perficiuntur, ut emptio, venditio, locatio, conductio, societas & mandatum. Contractus verbalis seu stipulatio, quatenus certis & solennibus interrogandi & respondendi

f. ult. Insti
de Oblig. &
tot. tit. quibus
mod. re cont.
obl. §. 1. J.
de oblig. et
cont.

Puffend. l. 9.
c. 2. §. 9. in
med.

for-

formulis constat, juri naturæ est ignotus. Item contractus chirographarius, quatenus quis ex sola scriptura, licet rem non acceperit, obligatur.

VI. Contractus, qui innominati dicuntur, quot sunt?

R. Plures, ex quibus tamen præcipui sunt: do ut des, do ut facias, facio ut facias; Qui omnes re perficiuntur, seu causâ constant, & antequàm aliquid est datum vel factum, non est contractus, sed pactum de contrahendo.

VII. Suntne adhuc alie contractuum divisiones?

R. Affirmatur: contractus enim nominati & quasi contractus alii sunt bilaterales, in quibus uterque obligatur, ut emptio venditio, locatio conductio, negotiorum gestio &c. alii unilaterales, ubi unus tantum obligatur, ut mutuum, condictio indebiti &c. Alii sunt onerosi, qui obligant utramque partem ad onus, ut emptio venditio, locatio conductio; alii benefici, in quibus alteri parti gratis aliquid præstatur, ut commodatum, depositum, mandatum, negotiorum gestio. Alii sunt bonæ fidei, in quibus ex bono & æquo alter alteri obligatur, & verbis omiſſa pro expressis

Str. 25. th. 2.
10. 11. 15.
Pufend. d.
3. c. 2. §. 9
Grot. l. 2. c.
12. §. 3. n. 3.
aliter.

Pufend. l. 1.
3. c. 2. §. 9.
& 8.

Kulpis. Ex.
6. ad lib. 2.
c. 12. aliter.
Nector. G.
14. §. 90.
aliter.
Franz. Ex.
13. q. 7.

sis habentur, ut emptio & venditio, negotiorum gestio &c. alii stricti juris, in quibus obligamur ex iis, quæ expressa sunt, & quæ expressa non sunt, habentur pro omissis, ut mutuum, condictio indebiti.

VIII. An in contractibus aequalitas est observanda?

R. Affirmatur, quia enim contractus Pufend. l. 9. c. 3. §. 1. inter homines ineuntur, ut pro re vel opera aliquid æquipollens recipiant, quod ob certas causas expetunt possidere potius, quam rem suam retinere, aut operâ supersedere, jus naturæ, ut & in Grot. l. 1. c. 10. §. 2. c. 12. §. 2. dominio semel introducto, æqualitatem imperat, ita ut ex inæqualitate jus oriatur minus habenti.

IX. Quid si contractus sint beneficis, ut mandatum, depositum?

R. In contractibus beneficis non quidem omni modo æqualitas spectatur, si enim e. g. in mandato operis merces respondeat, non amplius est contractus beneficis, sed transit in aliud negotii genus, tamen ex suppositione ejus, quod agitur, ne quis scilicet ex beneficio damnnum sentiat, is qui beneficium negotium in se suscipit, indemnus servari debet, & propter impensas, quas in negotium

Grot. l. 2. c. 12. §. 13.
Pufend. l. 3. c. 3. §. 7.
Feld. ad l. 2. c. 12. §. 8.
alker.

tium fecit, & propter damnum, quod propter negotium susceptum incurrit.

X. Quomodo ista æqualitas invenitur & determinatur?

Grot. l. 1. c. 11. §. 8. R. Hæc æqualitas invenitur & determinatur partim ex actibus, qui vel præcedunt contractum, vel qui interveniunt in ipso contractu principali, partim ex eo, de quo agitur.

XI. Quomodo ex actibus, qui præcedunt contractum, hanc æqualitatem invenimus & æstimamus?

Feld. ad Grot. l. 1. c. 11. §. 9. Pufend. l. 5. c. 8. §. 3. Grot. l. 1. c. 11. §. 9. aliter. R. Is, qui cum aliquo contrahit, vitia sibi nota rei, de qua agitur, significare debet, quia aliàs justum pretium statui nequit; nam qui sciens pro re vitiosa sumit, dum alter eam æstimat non vitiosam, plus consequitur, alter minus habet.

XII. An & alia, quæ extra rei substantiam posita sunt, & tamen ad æstimationem ejus faciunt, indicari debent?

Grot. d. c. 11. §. 9. n. 3. R. Non, quia hoc non venit ex natura contractus sed extrinsecus contingit: ut si quis frumentum vendat majori pretio, & sciat multas naves in cursu esse

esse, quæ frumentum advehunt, non cogitur indicare, vel frumentum suum minori pretio vendere; frumenti enim bonitas apparet, & tunc, quando contractus initur, revera tanti est, quanti venditur, etsi paulò post minoris sit futurum propter aliarum navium adventum, adeò, ut cum quilibet sibi ipsi sit proximus, ne quidem contra humanitatis officium faciat, si non indicet. Nam non semper quicquid tibi audire utile est, idem mihi dicere necesse est, nisi de iis agatur, quæ rem subjectam per se contingunt, ut si domus sit pestilens, si à magistratu dejici jussa.

Pufend. l. 1. §. 4.
Grot. d. 5. n. 2, aliter;

XIII. Quid juris si vitia rei emptori jam nota sint?

R. Non necesse est, ut indicentur, scientia enim utrinquè par pares facit contrahentes; & sicut ob vitia ab emptore indicata emptio non potest rescindi, ita nec ob nota, vel ob ea, de quibus ex inspectione facile constare potuit, in hac enim emptor consensisse videtur, & sic nulla ipsi fit injuria.

Grot. d. e. 12. §. 9. n. 30.
L. 11. de Edil. edict. L. 15. §. 1. & 43. de contrah. empt.

XIV. Requiritur ne, ut contrahentium inter se voluntas sit aequalis?

R. Et in voluntatis usu requiritur æqualitas in contractibus, ita ut ne quis

Grot. d. e. 12. §. 10. Feld. d. l. aliter.

metus

metus incutiatur contrahendi causâ, aut si injustè incussus sit, dematur. Nam metum injustum incutiens ex suo delicto facit, ut in contractu oriatur inæqualitas, & ut ille plus, alter minus habere censeatur. Si merus justè incussus antecesserit, ut si magistratus sub pœna mandet subditis aut perpetuis, aut temporariis, ut vel emant vel vendant necessitate exigente, aut ut operas suas, vehicula aut naves locent, deminon debet, hic enim metus contractui videtur extrinsecus, & magistratus vi eminentis domini hęc omnia ante contractum celebrandum optimo jure mandare potuit.

Pufend. l. 1, c. 3. §. 6. in fin.

Grot. l. 2. c. 14. §. 7.

XV. Quomodo aequalitatem invenimus & æstimamus ex iis, qua interveniunt in ipso contractu principali?

Grot. l. 2. c. 12. §. 11.
Pufend. l. 5. §. 3. §. 2.

R. Si in ipso contractu non plus exigatur, quàm par est. Id quod in onerosis contractibus adeò est observandum, ut id, quod pars altera amplius promittit, ne quidem tanquàm donatum retineri possit. Nam, animus ejus generis contractus ineuntium non censeatur esse talis, nec præsumitur, nisi manifestè appareat. Quod enim promittunt aut dant, credendi sunt promittere aut dare tanquàm æquale ei, quod accipuri

pturi sunt, utquè jus æqualitatis ratione debitum.

XVI. Quomodo ex eo, de quo agitur?

R. Licet nec celatum quicquam sit, Grot. d. 2. 12. §. 12. n. 1. quod dictum oportuit, nec plus exactum, quàm deberi putabatur, si tamen in reprehendatur inæqualitas sine culpa contrahentium, puta quod vitium latebat, aut de pretio errabatur, ea tamen res farcienda est, & demendum ei, qui plus habet, reddendumquè minus habenti. Quanta autem hic debeat esse læsio, iudex æstimabit, vel vir bonus ex ipsa pretii magnitudine & rei valore, secundum id, quod æquum esse ipsis recta ratio dicitur. Ut autem tunc demùm rescindatur, quando quis læsus est ultra dimidium veri pretii, est L. 2. & 3. C. de resc. vend. ex jure civili, & ne nimium multiplicarentur lites, si ob quamcunquè læsionem contractus rescinderentur, constitui potuit.

XVII. Quid est pretium?

R. Pretium est valor rerum & actionum in commercium venientium, secundum quem illæ invicem comparari solent. Pufend. l. 1. c. 1. §. 3. Grot. l. 2. c. 12. §. 14.

R

XVIII.

XVIII. Quotuplex est?

Grot. &
Puf. d. l.

R. Pretium est vel vulgare vel emi-
nens. Illud est, quod deprehenditur
in rebus & actionibus seu operis in
commercium venientibus, quatenus
necessariæ sunt vel utiles, vel delecta-
tionem hominibus adferunt. Hoc est
nummus, & quicquid ejus vicem gerit,
quatenus omnium rerum & operarum
pretia virtualiter continet, & commu-
nem earundem mensuram præbere in-
telligitur.

Ren. Budel.
de monet.
l. 1. c. 3. l. 1.
ff. de con-
trah. emt.

*XIX. Quot modis determinatur
pretium?*

Grot. d. c.
12. §. 14. in
fin. n. 1.

R. In statu naturali extra civitatem
quarúmvis rerum pretia ex conventio-
ne contrahentium determinantur. In
civitatibus duplici modo: uno per le-
gem, & vocatur pretium legitimum,
quod regulariter cum justitia & æquita-
te congruere præsumitur, ita ut in
puncto consistat, nec latitudinem ha-
beat, sed quantulocunquè excessu in-
justitia committatur. Quare quando
in gratiam emptorum illud taxatur,
venditori non licet ultra exigere, quám-
vis, si velit, & lex non prohibeat, id
quod plerumquè fit in gratiam aliorum
mercatorum, possit minus accipere:
altero

Pufend. l. 1. §.
c. 1. §. 8. in
fin. & §. 9.

altero per communem hominum æstimationem & iudicium, accedente consensu eorum, qui inter se contrahunt, & hoc vocatur commune pretium seu naturale; & habet aliquam latitudinem, intra quam plus minúsve potest exigi & dari, seu res tanti æstimatur, quantum pro ea communiter offerri aut dari solet. Ita ut pretium vulgare commodè subdividatur in legitimum & commune, cui adjicitur Pufend. l. 5. c. 1. §. 7. pretium affectionis, si propter peculiarem affectum res supra commune pretium vel ematur vel vendatur.

XX. Quæ est mensura pretii? seu fundamentum pretii quod est?

R. Mensura seu fundamentum pretii in se est aptitudo rei vel actionis, quâ aliquid aut mediatè aut immediatè conferre potest ad vitæ humanæ necessitates, aut ad eandem commodiorem aut jucundiorem reddendam. Unde res inutiles vocantur res nullius pretii, sicut & homines interdum inutilia terræ pondera, seu nullius pretii vocare solemus. Pufend. l. 5. c. 1. §. 4. Grov. l. 2. c. 12. §. 14. aliter.

*XXI. At verò non omnibus rebus, quæ
vita humana sunt utiles, pretium
impositum est.*

Pufend. d.
e. i. s. s.

R. Quædam res & actiones sunt constitutæ extra commercium hominum & extra eorum dominium, & eò ipsò pretium iis est detractum, licet utilissimæ sint in vita humana & necessariæ, ut partes æris superiores, æther, cœlestia corpora, vastus Oceanus, sic jure gentium res sacra & sancta & religiosæ; sic liber homo, quia non est in commercio, pretium nullum habet; sic actiones sacra, exhibitio sacramentorum & similia, pretio comparari non debent. Item actiones, quæ animo perficiuntur, ut docere &c. licet, ut pro opera, quæ in his præstatur, honorarium interveniat, æquum sit. Quædam res separatim teneri nequeunt, & sic pretium non habent, nisi aliis rebus accedant, e. gr. apricum lumen solis, liquidus & purus aër, amœna facies terræ, umbra, & similes res, quibus homines sine usu terræ frui non possunt, & hinc seorsim non habent pretium, at si jungantur cum regionibus, fundis ac prædiis, multum momenti adterunt ad augendum pretium.

l. i. s. s. de
extraord.
eoga.

XXII

*XXII. Quæ sunt rationes, cur pretium mox
augeatur, mox imminuatur?*

R. Variæ sunt rationes: ad intensio-
nem pretii imprimis facit raritas, & am-
bitio mortalium præcipuè æstimat, quæ
cum paucis habet communia, & contra
vile est, quicquid intra cujusvis suppel-
lectilem cernitur. Res quotidiani usûs,
& quæ potissimum spectant victum,
amictum, & arma, præcipuam pretii
sui intensiorem nanciscuntur, quando
raritas conjungitur cum necessitate, ut
fieri solet in annonæ charitate, obsidioni-
bus & similibus præter raritatem neces-
sitatibus. Pretia rerum artificialium
intendi solent ex subtilitate & elegantiâ
artis, ex fama artificis, interdum pro-
pter prioris possessoris præstantiam.
Operarum & actionum pretia intendit
earundem difficultas, dexteritas, utili-
tas, necessitas, agentium raritas. Ope-
ræ quædam nobiliores sunt, quia iis
præstantur ea, quæ æstimari non pos-
sunt, sic emis à medico rem inæstima-
bilem, vitam ac valetudinem bonam; à
bonarum artium præceptore studia li-
beralia & animi cultum. Itaque his non
rei pretium, sed operæ solvitur, quòd
ab rebus suis avocati nobis vacant, ho-

Grot. L. s. e.

12. §. 14.

Bœcler. in

diff. ment.

pret. p. 59.

62. 62. 70.

Puf. l. 5. c.

1. §. 6.

Senec. de

benef. l. 6.

c. 15.

norarium non meriti, sed occupationis
 suæ ferunt. Pretium animantium bru-
 torum intenditur interdum propter af-
 fectum peculiarem ex quadam quasi fa-
 miliaritate, aut quia genio nostro sese
 aliquo modo applicare nōrunt, aut quia
 ope eorum magnum malum effugi-
 mus, aut quia insignis eventus monu-
 mentum sunt, dexteritas etiam multum
 confert, raritas & necessitas. Præterea
 in communi pretio solet haberi ratio la-
 borum & expensarum, quas commu-
 niter mercatores faciunt; extraordina-
 riæ huc non pertinent, quando fortè
 mercator in advehendis rebus morbo
 correptus, multum impendit in medi-
 cos &c. sic superfluæ non æstimantur;
 operæ famulorum, quos conducere
 necesse habent, considerandæ. Item
 longitudo ac periculum itineris, diver-
 sus pecuniæ & mercium valor in diversis
 locis. Qui vendunt merces minutatim,
 plus possunt exigere, quàm qui in ma-
 gna copia. Paucitas ementium & pec-
 uniæ, mercium autem abundantia, &
 quando merx quærit emptorem, pre-
 tium minuit, contra ementium & pecu-
 niæ copia & mercium raritas pretium
 auget. Habetur etiam ratio lucri cessan-
 tis,

tis, quod ex pretii solutione dilata aut anticipata nascitur.

XXIII. Materia pretii eminentis, quod alias aestimat, seu nummi, qualis esse debet?

R. Quia nummus debet esse mensura rerum aliarum, materia 1. talis esse debet, ut per se minimè, aut saltem difficulter flecti possit, ita ut usu & contractione perpetuâ non consumatur. 2. ut sit ex numero utilium & aestimabilium, in qua propter nobilitatem & raritatem multarum rerum pretia contineantur, ita ut bonitate & quantitate rebus cæteris respondeat. Si enim nummi materia inutilis esset, nemo pro rebus suis acciperet, puta, si ex papyro, corio, &c. nummi fierent. 3. debet esse tractabilis, i. e. debet facilè posse circumferri, condi, liquari, cogi, duci, cudi, figurari, & versari, durare tamen in his omnibus minimo sui detrimento. Hinc plerisque gentibus commodissimum fuit visum, adhibere metalla nobiliora & non ita frequentia, aurum scilicet, argentum & æs, habitâ tamen ratione præstantiæ unius præ alio, quæ non in sola hominum opinione, sed modò dictis consistit.

Grot. l. 2. c. 12. §. 17.

Ziegler. de jur. Maj. l. 1. c. 42. §. 19.

Arnif. de jur. Maj. l. 2. c. 7. n. 7. aliter.

*XXIV. At sapè populù utuntur stanno,
ferro, plumbo, etiam corio, cortice,
papyro.*

Res. Budel.
de monct.
l. 1. c. 1. n.
27. seqq.
jung. l. 9. §.
2. ff. ad l.
Corn. de
falli & Go-
thof. in not.
Budæus ad
L. 1. ff. de
contrah.
empt. Puf.
l. 5. c. 1. §. 13.

R. Verum quidem est, exempla pas-
sim prostant, & patrum nostrorum &
nostrâ memoriâ id usu venisse scimus;
tamen nummi isti veri nummi non sunt,
sed tantùm vice nummorum velutì sub-
sidiarii quidam sponsores habentur. Nec
ad materias tales confugere licet, nisi
urgente summâ necessitate, nec ullâ
intentione, quàm ut cessante necessitate
cum veris nummis iterùm permurentur,
& damnum communitati illatum resar-
ciatur.

*XXV. An valor nummorum pro lubitu
ejus, qui summum imperium habet, potest
augeri & minui, & an tantum alieni me-
talli auro vel argento miscere poterit,
quantum vult?*

Ziegler. d.
tr. l. 1. c. 49.
§. 21 22. seqq.
Puf. l. 5. c. 1.
§ 14 & 15.
Molin. de
jur. a. 797.

R. Non, cùm enim nummus sit men-
sura pretii aliarum rerum, & receptus
non solùm ad commodiùs exercenda
commercia inter cives, sed & inter hos
atquè exteros, rector civitatis, si nummis
suis enorme pretium posuerit, eos ad
commercia suorum civium cum exte-
ris reddit inutiles; & cum electa sit ma-
teria, cujus publica ac perpetua est
æstima-

estimatio inter gentes, quatenus functionem recipit in comparandis rebus aut omnibus, aut maximè necessariis, si alieni metalli quantitatem & bonitatem non ritè temperet, saltem ut exterorum, quibuscum nobis commercium est, monetâ non sint inferiores, ferè præter permutationem mercium civibus suis cum exteris nihil reliquum facit.

XXVI. Generali tractatione de contractibus absolutâ, quaritur, quando in emptione & venditione dominium transferatur?

R. Quia ex contractu nascitur tantùm obligatio ad rem habendam, ante traditionem emptor non potest fieri dominus, vel consequi jus, quod venditor in re habuit: non enim præcisè obligatur ad dandum seu ad dominium transferendum, sed sufficit interdùm emptori præstitisse, ut habere liceat quandocunquè velit, quod translatione possessionis & facultatis usucapiendi absolvitur.

Kulpts. ad
Grot. l. 1. c. c.
12. Ex. 6. §. 4.
Grot. d. l.
§. 15. &
Pufend. l. 5.
c. 9. §. 3. in
fin. aliter

XXVII. At periculum statim perfectâ emptione pertinet ad emptorem, & res perit suo domino.

R. Quàmvis periculum statim pertineat ad emptorem, tamen inde non probatur,

Grot. d. 9.
19. aliter

batur, ante traditionem ipsum esse dominum : verum idèd hoc receptum, quia ab emptoris voluntate pendet, rem venditam statim vel per se, vel alium accipere, ita ut res penes ipsum, non autem penes venditorem periisset: quare etiam pretium oportet ut solvat, licet rem nunquam sit consecutus. Quò accedit, quòd etiam omnia commoda ad ipsum pertineant ante factam traditionem, naturale ergò est, ut & ferat incommoda & periculum sustineat. Tertia ratio, scilicet debitorem speciei liberari à sua obligatione rei interitu, probat quidem venditorem non cogi posse, ut rem tradat, sed tamen jus exigendi pretium non tribuit.

Pufend. d. l.
aliter

Ziegler. h. l.

XXVIII. An monopolia pugnant cum jure naturæ?

Grot. l. 1. c. 2. §. ult. c. 12. §. 16. R. Monopolia non pugnant cum jure naturæ, quando is, qui solus emit, paratus est aliis vendere æquo pretio, tunc enim licet alii non possint liberè emere, à quo velint, tamen hoc impedimentum naturæ societatis contrarium non est, cum ipsorum non interfit, à quo emant, quod ad desideria naturæ attinet. Hinc etiam à summa potestate justa de causa & pretio constitutu-

stirato permitti possunt. Privatis citra privilegium hoc non licet, seu prohibere non possunt, ne alii quoque cives certum genus mercium tractent: licet de compacto id interdum agant* ut res supra pretium id, quod summum nunc est, in communi pretio vendantur, aut vi, aut fraude impediunt, ne major copia importetur, aut ideò merces coëmunt, ut si raritate earundem procuratâ, iniquo illas pretio vendant. Huc non referuntur, isti qui ex solertia negotiativa plures merces coëmunt, ut datâ occasione pluris, pro temporis ratione, pretio non iniquo, vendant.

Pufend. l. 5.
c. 5. §. 7.
L. un. C. de
Monopol.
Cap. Leop.
art. 20. Jo-
seph. art. 19
*Grot. d.
§. 16.

*XXIX. In locatione & conductione cujusdam
damno sunt sterilitas & alii casus
usum impediētes?*

R. Venditioni & emptioni proxima quidem est locatio & conductio, eisdemquè regulis consistit. Respondet enim pretium pensioni sive mercedi, & mercedi usus rerum vel operarum; differunt tamen in casûs præstatione: nam in emptione casus pertinet ad emptorem, in conductione ad locatorem; est enim contra æquitatem naturalem, ut quis mercedem solvat pro usu, quem citra dolum & culpam non percepit. Quare si nullus

pr. l. de loc.
& cond.

L. 15. §. 2. ff.
loc. cond.

Ziegler. ad
Grot. l. 2. c.
12. §. 18.
Feld. d. l.
Pufend. l. 5.
c. 6. §. 2. & 3.
Grot. l. 2. c.
12. §. 18. alie.

nullus sit usus, nulla deberur merces, si aliquis sit usus, aliqua deberur merces, ita ut ex boni viri arbitrio pro circumstantiarum diversitate iudicium ferri debeat de mercedis remissione.

XXX. Si mea opera pluribus possit esse utilis, ut tamen mihi non existat laboriosior, quam si uni duntaxat adhibeatur, an à singulis solidam mercedem, vel honorarium petere possim?

Pufend. l. 9.
c. 6. §. 4.
Grot. l. 2. c.
22. §. 19.
aliter
Feld. d. l.

l. 5. §. 6. ff. ad
l. Rhod. de
jact. Str. 6x.
20. th. 28.

R. Si sint operæ artificiales quæ pluribus communicatæ vilescunt, à singulis solidam mercedem stipulari licet, si non vilescant, & si unus solus tantum promiserit, quantum plures solverent, isto invito plures admitti non possunt, quia per contractum facultas usum locandi eo tempore mihi est adempta; & si me consentiente plures admittat, æquum est, ut reliqui contribuant conductori. Idem dicendum de operis, quæ animo perficiuntur, & pretio nummario æstimari non solent. Idem de operis vulgaribus, e. gr. si quis solus navem conduxisset.

XXXI.

XXXI. Circa mutuum quaritur, an usura sint vetita jure naturali?

R. Non, quia enim in mutuo dominium transfertur in accipientem, æquum est, ut dum re nostrâ caremus, ille autem commodum & lucrum inde percipit, nobis aliquid pro usu rei nostræ solvatur. Quò accedit, quòd Deus voluerit Judæos fœnorare extraneis, non Cananæis duntaxat, sed quibûsvis aliis gentibus, & verò Deus non præsumitur expressè indulgere violationem, & transgressionem juris naturæ erga quoscunque alios populos.

XXXII. At verò pecunia est res sterilis, & verò iniquum videtur, ut pro usu talis rei aliquid solvatur, imprimis cum usus rei à re ipsa, qua tandem in eodem genere est restituenta, non possit distingui, ita ut videatur & res & usus rei reddi?

R. Industria humanæ res suâ naturâ infœcundas e. gr. domos, & sic pecuniam, in quam pretium eminens est collateralum, fructuosas facere potest. Et licet usus rei seu pecuniæ consistat in abusu, nec separari possit ab ipsa re seu pecunia, quæ aliquando in genere restituitur, tamen quia post certum tempus demùm

reddi-

Ofiand. 26
Grot. l. 1. c.
12. § 20.
Molin. de
usur. q. 1. 17.
§ 6, Seld. l. 6.
c. 10. & 11.

Grot. d. c.
12. §. 20. n.
1. & 2. Feid.
h. l. Put. l. 5.
c. 7. §. 10. R.
J. 1548. tit.
17. &
Policey-
Ord. zu
Franck
1577. tit. 17.
Frantz.
lx. p. qu. 5.

Puf.l.f.c.7. redditur, & interea accipiens rem eâ uti-
 §. 11. & 12. tur, hoc æstimabile est, & propterea
 Grof. d. c. aliquid solvendum. Hinc admittuntur
 12. §. 21. alii contractus, qui in effectu cum usuris
 coincidunt, ut sunt census annui, mon-
 tes pietatis &c.

*XXXIII. Quomodo æstimari debet pre-
 tium periculi, quod sustinetur in contra-
 ctu æffecurationis?*

Grot.l.2. c. R. Æstimatio pretii pro magnitudi-
 12. §. 23. in ne periculi intendi potest aut remitti,
 fin. Kulpls ita ut major sit, si præter tempestates
 Ex. 6. ad etiam piratæ aut hostes metuantur, ma-
 Grof. l. 2. jor quoquè tempore hyberno, quàm
 12. §. 6. æstivo.

*XXXIV. Ut hic contractus subsistat, quid
 requiritur?*

Pufend.l.f. R. Hic contractus avertendi pericu-
 c. 9 §. 8. li, quem æffecurationem vocant, omni-
 Grof. d. c. nõ nullus erit, si contrahentium alter
 12. §. 23. rem, de qua agitur, aut salvam quò
 Marqu. de destinabatur, pervenisse, aut periüsse
 Jur. merc. sciverit.
 l. 2. c. 13.

*XXXV. In societate negotiatoria quomo-
 dò partes in damno & lucro dicuntur
 æquales & inæquales?*

Grot.l.2. c. R. Quando paria sunt, quæ confe-
 12. §. 24. runtur, sive sit pecunia, sive sint ope-
 ra,

re, partes sunt æquales in lucro & damno; si non sint paria, partes sunt inæquales, propter exactum respectum, quem partes lucri & damni habent ad sortem.

XXXVI. Potestne sociorum aliquis participes esse lucri, ut immensus sit damni?

R. Hoc pactum quidem est præter naturam societatis, quæ vult, ut lucrum & damnum, pro rata sortis sit commune, potest tamen sine injuria ita convepi, modò tantò plus lucri ferat, quàm alioquì laturus fuerat, qui in se damnum recepit.

Grot. d. 5.
24. n. 3. L.
29. s. 1. ff.
pro soc.

XXXVII. An quis damnum sentire potest sine lucro?

R. Iniquissimum est genus societatis, ex qua quis damnum, non etiam lucrum percipit: nam ita naturalis est societati utilitatem communitio, ut sine ea nequeat societas consistere.

Grot. d. 5.
24. n. 3.
& d. l. 29.

XXXVIII. An hac æqualitas etiam ita observatur in societate universorum bonorum?

R. Quia incertæ spei & evenui ab initio se committunt socii, & æquale

Grot. d. 5.
24. n. 3. 10
fi 1. Str 22.
jus 27, 3. & seqq.

jus habent , tum circa lucrum futurum , tum circa impensas ; quilibet sociorum pro conditione sua , quantum leges frugalis & honestæ œconomix ferunt , ex societate sumere potest ea , quæ ad sui suorumquæ sustentationem requiruntur ; & societate solutâ partes fiunt æquales , non habitâ ratione , an quis plus , an minus contulerit.

XXXIX. Quando societas solvitur , ad quem pertinet periculum rerum , quæ collata sunt ?

Grot. d. 9.
24. n. 2.
Pufend. l. 5.
c. 2. s. 4.

R. Si plures pecuniam conferant , quilibet fert periculum suæ sortis , sicut & eam solutâ societas præcipuam habet : si alter conferat pecuniam , alter autem operam , tunc aut opera confertur cum solo pecuniæ usu , & periculum pertinet ad solum dominum , & , si salva sit , domino salva est ; aut opera confertur cum dominio pecuniæ , & habetur quasi pretium sorti adjectum , & si pecunia pereat , damnum erit commune , quemadmodum si societas solvatur , is qui operam tantum impendit , particeps fit sortis.

XL. Quæ est communis utilitas in societate navali, seu admiralitate?

R. Hæc societas navalis seu admiralitas spectat ad communem diversorum mercatorum defensionem adversus piratas & hostes: hinc & præda communis est, & damna communiter feruntur, in quibus numerantur vulneratorum impendia. Ut autem constet, de quota parte damni ferendi, æstimantur naves, & quæ in navi sunt, & summa ex his conficitur, ut scilicet damnum refarciatur à dominis navium pro parte, quam habent in ea summa.

Gr. ot. l. 1. c. 12
 §. 25.
 Marq. de
 jur. merc.
 l. 2. c. 11. p.
 307.

XL I. An, quæ hætenus dicta sunt de æqualitate observanda in contractibus, semper à contrahentibus observantur?

R. Non, sed apud omnes gentes ad præcidendas controversias infinitas & ob incerta rerum pretia, naturaliter contrahentes se circumvenire possunt, i. e. natura negotiorum & commerciorum hoc requirit, ut interdum unus plus, alter minus accipiat.

Frantz.
 Ex. it. q. 3. l.
 §. C. de res.
 vend.
 Gr l. 2. c. 12.
 §. 26. alit. e
 & Puf. l. 5.
 c. 3. §. 10.

LIBER II.

CAP. XIII.

De Jurejurando.

I. *Quomodo pollicitationes, promissa, contractus &c. confirmari solent?*

Grot. l. 1. c. 11. §. 1.
Pufend. l. 4. c. 2. §. 1.
R. **V**ariis modis, pignoribus, fidejussoribus, inprimis jurejurando.

II. *Cur inprimis jurejurando solent confirmari?*

Feld. h. l. R. Quia dum hæc negotia jurejurando confirmantur, homines censentur esse maximè securi; nam juramentum præstatum sub amissione maximi boni, gratiæ nimirum Numinis æterni, quam nemo præsumitur velle amittere, quia eâ amissâ salvus esse non potest. Hinc omnes populi & ab omni ævo nullum vinculum ad adstringendam fidem jurejurando arctius existimârunt, & gravis pœna perjuris imminere nunquam non creditum est, ita ut & posteritas majorum delicta lueret, secundum illud Poëtæ:

*At juramento quadam est sine nomine
proles,*

Trunca

*Trunca manus & trunca pedes : ta-
men impete magno
Advenit, adque omnem vastat stir-
pemque domumque.*

III. *Quid est jusjurandum?*

R. Jusjurandum est religiosa affirma- Grot. l. 2. c.
tio per invocationem Dei in testem, sub 13. §. 1. n. 3.
amissione ipsius gratiæ facta.

IV. *Quotuplex est jusjurandum?*

R. Est vel promissorium, vel asserto- Pufend. l. 4.
rium. Illud est vel promissorium in spe- c. 7. §. 18. 19.
cie, quando jurejurando aliquid promit- 20. 21. 22.
timus, vel confirmatorium, quando
actum præcedentem seu negotium præ-
cedens jurejurando confirmamus. Hoc
scilicet assertorium est, quod præstatur
ad rem controversam decidendam.

V. *Qua requiruntur ad juramentum?*

R. I. Requiritur animus rationis Grot. d. c.
compos & deliberatus. 2. res, quæ pro- 13. §. 2. 6.
mittitur, sit licita. 3. modus seu forma & 10.
sit licita. 4. finis licitus & bonus.

VI. *Qui ergò non possunt jurare?*

R. Furiosi, mente capti, impuberes, Grot. d. c. 13.
qui non intelligunt, quod agunt, ut in § 2. c. 11. §. 5.
cap. de promissis dictum; item athei, Textor c.
qui Deum esse negant. 27. n. 23. &
24. aliter

Q 2

VII. Grot. l. 2. c.
30. §. 45. n.
4. Pufend. l.
4. c. 2. §. 5.

VII. Si quis non putans se jurare profert verba jurantia, eritne juramentum?

Grot. l. 1. c. 13. §. 2. R. Non, quia mens est, quæ jurat, non lingua, juxta illud Poetæ:

Jurata lingua est: mente juravi nihil.

Sic si quis juramentum recitat, vel etiam verba concepta alteri præit, non jurat.

VIII. Quid si quis volens jurare protulerit quidem verba jurantia, sed tamen in sua mente sibi reservet, quod non velit obligari, an ex tali promisso jurato obligabitur?

Frantz. 2. reso. 2 §. 8. Pufend. l. 4. c. 2. §. 5. Grot. d. c. 13. §. 2. paulò aliter. jung. l. 2. c. 4. §. 3. c. 11. §. 4. n. 1. & 3. R. Affirmatur, quia quotiès signis externis animum nostrum alteri indicavimus, & is cum accepit, non potest non sequi obligatio; nam aliàs omnis ratio intervenientibus signis sese obligandi ex humana vita tolleretur, si quis tacitâ suâ intentione posset impedire, ne effectus ille actum aliquem sequatur, cui producendo est institutus.

IX. An obligatur verba jurantia deliberatè proferens, animo tamen non jurandi?

Grot. l. 2. c. 13. §. 3. n. 1. 2. Osiand. h. l. R. Affirmatur: quia enim is actus ex animo deliberato processit, & alter in cum

eum sensum eum accepit, effectum qui ex eo sequitur, obligationem scilicet, intentione suâ impedire non potest; nisi qui jurat, sciat, aut probabiliter credat, ab eo, quocumque negotium est, verba aliter accipi; nam dictis testem adhibens Deum, debet dicta facere vera, quomodo putat intelligi. Quamvis tamen & sic malè faciat, dum nomen Dei assumit in vanum.

X. An quando jusjurandum dolo est elicatum, jurans obligatur?

R. Negatur, quia dolus excludit animum deliberatum, qui consistit in eo, ut idem intelligamus & idem velimus: & quando dolo inducimur ad jurandum, præsupponimus factum ita se habere, prout ab altero fuit propositum, quod tamen reverà ita se non habet; & sic non idem intelligimus & volumus.

Grot. l. 1. c. 13. §. 4.
Seld. l. 6. c. 16. in pr.

XI. Quid si juramentum metu injusto sit extortum?

R. Et hoc in casu jurans non obligatur, quia metus injustus impedit consensum deliberatum & liberum, & metum injustum mihi inferens, non habet jus exigendi à me juramentum.

Pufend. l. 4. c. 2. §. 8.
Grot. d. c. 13. §. 14. aliter.

XII. Sed annon hoc in casu Deo acquiritur obligatio?

Feld. ad
Grot. l. 2. c.
13. §. 14.
Pufend. l. 4.
c. 2. §. 6.
Grot. l. 2. c.
13. §. 14. alit.
Pufend. l. 4.
c. 2. §. 2. alit.

R. Negatur, quia jusjurandum est testimonium aliquod Dei, & verò testis ex testimonio suo non acquirit obligationem, sed eam, vel factum aliquod, de quo testatur, præsupponit.

Pufend. d. l.
4. c. 2. §. 6.

XIII. At verò Deus non puniret perjuros, nisi jurans obligatus fuisset Deo.

Pufend. d. l.
4. c. 2. §. 6.

R. Deus punit perjuros, non quia ex juramento obligatio oritur, sed quia delictum cum juramento concurrat, si quis pejeret, & nomen Dei in vanum assumat. Hinc etiam apparet, frustrà non adjici juramentum negotiis antè validis; acerbius enim punitur, qui iram DEI expressè provocavit, & quantum in se fuit, ad ipsius misericordiam sibi viam præclusit, quàm qui nudè promisit, & promissa non servat.

XIV. Si præstetur jusjurandum de re illicita, quid juris?

l. 14. & 15.
& de con-
dit. inf.
Feld. h. c.
§. 6.
Pufend. l. 4.
c. 2. §. 9.

R. Juramentum de re illicita aut naturaliter, aut divinâ interdictione vel etiam humanâ, non obligat; quia est de re impossibili, & propter legis interdictionem facultas adimplendi nobis est adempta.

XV.

XV. Quid si quidem res non sit omninò illicita, sed tamen impediatur majus bonum morale, seu si per id prohibeamur obire aliquod officium humanitatis & pietatis ?

R. Jurans non obligatur, * quia profectum in bono & officiis humanitatis proximo & Deo debemus, qui vult, ut pro virili enitatur, ea aliis præstare ; adeò ut ejus libertatem eripere nobis ipsis non valeamus. Huc pertinent isti, qui adeò duro atquè infociabili ingenio morum feritatem jurejurando obfirmant, scilicet ut ne hunc habeant mensæ aut tecti socium, ne illi benè unquam faciant, vel qui alios obstringunt, ne honestam aliquam & humano generi utilem artem alteri communicent &c.

Grot. l. 2. c. 13. §. 7.
* l. 2. c. 2. §. 11. & seqq.

XVI. Quid si juramentum præstetur de re naturaliter omninò impossibili ?

R. Quia juramentum non mutat naturam pacti aut promissi, cui accedit, factis manifestum est, ad omninò impossibile neminem obligari ; etsi graviter peccet, qui ita temerè jurando nomine divino abutitur. Si tantùm pro tempore, aut ex suppositione sit impossibile,

Feld. h. c. 13. §. 3.

Grot. l. 2. c. 13. §. 8.

Grot. l. 2. c. 13. §. 9.
l. 2. c. 5. §. 10.

Q 4

quod

quod juratur, ut si filiusfam. in scio patre matrimonium juratò promittat foemina, quod istam solutâ patriâ potestate, velit ducere, in pendentem est obligatio, & existente tempore, quod supposuit, tenetur verum facere, quod juravit.

XVII. Qua est forma jurisjurandi?

Gror. d. c.
13. §. 10.
Str. Ex. 17.
th. 8.

R. Forma jurisjurandi est, ut fiat per religiosam invocationem nominis divini, & devotionem sui ipsius, sive utrumquè simul verbis exprimat, sive alterutrum tantum, puta hoc modo: Deus testis sit & vindex, si sciens fefellerò; vel Deus testis sit, aut Deus sit vindex, quæ duo in idem recidunt. Nam cum superior puniendi jus habens testis advocatur, simul ab eo perfidiæ ultio poscitur: & qui scit omnia, ultor est idè, quia testis est.

XVIII. Licetne jurare per creaturas?

Str. Ex. 17.
th. 7.
Ziegler. h.
e § 12. & 11

R. Non, quia 1. religiosa invocatio ipsis non debetur. 2. quia solus Deus est omniscius ac omnipotens, ut in conscientia nostræ testem & perfidiæ ultorem invocari possit. Sic ergò non licet jurare per angelos vel sanctos, nec per principem, solem, terram, cœlum. Nequè execrationes, quibus rem nobis charis-

Grat h. c. §
11. alit Pot
l. q. c. 3 § 2.
aliter.

charissimam devovemus, ut liberos, patriam, principem &c. ut de sinceritate nostra proximus certus sit: nequè obtestationes, quando res, quas magnificamus, deducimus in comparisonem, & testamur, non minùs id, quod asserimus, nobis cordi esse, & propterea verum, quàm eas res, quas obtestati sumus, confundi debent cum juramentis.

XIX. Si quis juret per falsos Deos, an obligatur?

R. Affirmatur, quia ex errore putat se jurare per verum DEum; seu quia sub falsis notis, generali tamen complexione, numen intuetur, verus DEus, si pejeratum sit, in suam injuriam id factum interpretatur.

Grot. h. e. 2.
12. Feld. h. 1.
Puf. l. 4. c. 2.
6. 4. Ziegler.
h. e. 9. 12. &
Osiander
aliter.

XX. An Christiano licet à gentilibus, quibuscum negotium est, tale juramentum exigere?

R. Christiani quidem non debent sub tali forma gentilibus deferre juramentum, multò minùs ipsi ita jurare, quia idololatricum est; tamen si adduci non possint, ut aliter jurent, ipsi quidem jurabunt, ut oportet, à gentilibus autem accipiant juramentum, quale habere possunt?

Grot. h. e.
5. 12.
Of. d. c. 9. 12.
Str. Ex. 7.
th. 5.

Q ;

XXI.

XXI. Quid est effectus juramenti?

Grot. d. c.
13. §. 13.
Feld. h. l.
aliter,

R. Sicut intendimus per juramentum, ut aut aliquid, quod licet, promittatur, aut ut confirmetur, aut ut controversiæ finis imponatur: ita etiam effectus juramenti varius est, præcipuus tamen præcidere controversias; & omnis disputationis finis est juramentum rem fanciens.

XXII. An quis obligatur jurato promittens latroni?

Pufend. l. 4.
c. 2. §. 8.
Grot. l. 2. c.
13. §. 14. &
15. aliter, &
cum eo O.
fiand. h. l.
Ziegler.
Prantzk. 2.
refol. 3.
Kulpis. &
plures alii.
Grot. l. 1. c.
19. §. 1. c. 21.
§. 26. & seq.
Pufend. l. 4.
c. 2. §. 11.

R. Non, quia vitium est in latrone, scilicet dum metum injustum mihi infert, non potest acceptare promissum, & si de facto aliquid promissi, nulla ex promisso oritur obligatio, ne quidem respectu Dei: nam Deo nihil promissi, nequè dixi in honorem & gloriam divini nominis latroni dabo. Idem dicendum, si aliquid piratæ, quatenus tali, promittatur. Secus est si hosti publico, quia metus, quem infert, justus est.

XXIII. Si quis juramento confirmet contractum, in quo enormiter est lasus, potestne rescindi?

Grot. d. c. 13.
§. 16. n. 2.
aliter.

R. Affirmatur, quia juramentum non mutat naturam contractus, cui acc-

accedit. Si ergo contractus propter inæqualitatem intervenientem potest rescindi, etiam juramentum potest rescindi, quod eam præsupponit æqualitatem, quam contractus jure naturæ postulat.

Mornae. ad
l. i. C. si ad-
vers. vend.
Str. Ex. 8.
th. § 4.

XXIV. An hæres obligatur ex juramento defuncti?

R. Si ex promisso jurato perfectum jus tertio sit acquisitum, hæres obligatur, quia hoc onus bonis adhæret, in quæ succedit, & defunctum repræsentat. Si nemini fuerit jus quæsitum, & ipsa obligatio consistat tantum in pietate, fide, constantia, hæres non obligatur, quia hæc ad hæredem non transeunt, sed finiuntur cum persona jurantis. Imò priori in casu, si hæres non præstet factum defuncti, non fiet perjurus, quia juramentum continet devotionem sui ipsius, & verò hæres seipsum non devovit, sed tantum perfidus. Sic si populus juraverit, illi tantum, qui jurarunt, si juratum non præstetur, fient perjuri, non autem reliqui, qui juramento non consenserunt, & in quorum animam non est juratum; sicut nec successores, sed tantum fiunt perfidi.

Grot. l. 2. c.
13. §. 17.
Pufend. l. 4.
c. 2. §. 16.

Grot. l. 2. c.
21. §. 8. &
19.

XXV.

XXV. Possumusne jurare in alterius animam ?

R. Ita, si procurator meus mandato speciali instructus nomine meo juret, ipse fecisse videor, quod per alium feci, & si non servem, quod juratò promisi, perjurus sum. Sic possumus jurare per literas, nihil enim refert, si verbis ore prolatis, si scriptis Deum invocemus in testem.

c. 6. de test.
in 6. Zieg-
ler ad Jus
Can. 3. tit.
1. n. 13.
Frantz. 2.
Resol. 1. §.
7. 4. Schilt.
Ex. 23. th. 32.
& seqq.

XXVI. Si jus, quod tertio ex juramento est quasitum, remittatur ab ipso, an perjurus fit, si promissum non præstem ?

R. Non, quia remissio ipsius facit, ut juramentum habeatur pro præstito. Sic etiam aliquis non amplius tenetur ex suo juramento, si qualitas, sub qua alicui juravit, cesset; ut si magistratus desinat esse magistratus, si subditus discedat à civitate &c. nec opus est speciali remissione jurisjurandi.

Grot. d. c.
13. §. 18.
Pufend. l. 4.
c. 2. §. 11.

XXVII. An, quod contra juramentum fit, illicitum tantum est, an irritum ?

R. Judicandum est ex natura actus: aut juramentum continet plenam abdicationem potestatis ad actum, ut si quis

Grot. l. 2. c.
13. §. 19.

quis juret, se nec posse, nec velle foedus facere cum aliis; si contra faciat, non erit tantum perjurus, sed & foedus erit irritum, propter defectum facultatis, quam à se abdicavit; aut sola fides tantum adstringitur jurejurando, e. gr. si quis hæredi instituto juret, se non mutaturum testamentum, & postea mutet, erit perjurus tantum, sed testamenti mutatio valebit, quia facultatem mutandi testamentum retinuit. Sic si rex regi juret, se certo in loco non extructurum munimenta, & postea extruat; fiet perjurus, sed extructio valebit, quia facultatem retinuit munimenta extruendi.

l. 1. c. 3. §. 161
n. 2. & l. 2.
c. 1 §. 6-7

Str. Ex. 32
th. 38. Fach.
64 contr. 90

XXVIII. Quale jus superiores habent in juramenta inferiorum?

R. Quia actus inferiorum non sunt plenè in potestate ipsorum, sed à superioribus dependent, ideò duplex potest esse actus superiorum circa id, quod juratur; alter directus in personam jurantis, alter in personam, cui juratur. In personam jurantis dirigi potest aut antequàm juretur, irritum reddendo juramentum, quatenus jus inferioris sub potestate superioris continetur, & sic facultatem ad actum ipsis auferendo;

Grot. d. 6
13. §. 20.
Feld. h. l.
Seld. l. 6. c. 1.
& 7. p. 703

ut

ut si superior prohibeat inferioribus, ne vendant frumentum exteris, venditio contra prohibitionem facta etiam jurato erit nulla: aut postquam juratum est, ne impleatur propter summum imperium, quod in actiones inferiorum habet, aut ut non valeat nisi certo respectu, ut si fortè propter imbecillitatem iudicii aliquis minor renunciaret beneficio sibi competenti, hoc non valeat, nisi à majore approbetur, aut contrà ut valeat, si confirmetur juramento.

Grot. d. c.
13. s. 20.
B. 2.

XXIX. An ergò is, qui summum in civitate habet imperium, aliquem potest absolvere à juramento?

Grot. d. c.
13. s. 20. n.
2. in fin. Inst.
Jur. P. L. 3.
tit. 2. s. 27.
24 Brandm.
ad Jus can.
Voce relaxatio ju-
ram. Ziggl.
de jur. maj.
L. 1. c. 21. p.
355.

R. Ita, quia enim summam habet potestatem in ejus personam; ergò etiam in ejus verba & promissiones, sive obligationem ex jurata promissione ortam totam tollat, sive aliquem tantùm absolvat à juramento ad effectum agendi, seu ut sine metu perjurii agere possit.

XXX. Quid juris, quando actus superioris est directus in personam ejus, cui juratur?

Grot. d. c.
13. s. 20. n.
3. c. 14. s. 7.

R. Potest tollere ab eo jus, quod ex jurata promissione partum est, aut etiam vetare, ne quid ex tali juramento accipiat: idquè duobus modis, sive in poenam,

poenam, sivè ob utilitatem publicam ex vi supereminentis dominii. Imò si post juratam promissionem, vel etiam antè subsit mutuum debitum, ipse jurans potest compensare illud, quod is, cui juratum est, ipsi debet cum eo, quod juratò promisit.

Ziegler h. l.
Text. c. 27.
§. 76. & 77.
aliter.

XXXI. Quanam sunt affini juramentis, seu qua habentur pro juramentis?

R. Multis in locis repertum est vice jurisjurandi, ut fides datis dextris, aut alio quodam signo obstringatur, ea vi, ut nì impleatur promissio, promissor non minus detestabilis habeatur, quàm si pejerasset. Præcipuè de regibus, virisque principibus dictum est usitatissimum, fidem eorum pro jurejurando valere; talis est formula apud Germanos, bey Fürstlichen, Gräflichen, Adelichen Treuen und Ehren. Hinc tales personæ debent esse bonæ fidei, & vitam potius ponere, quàm fidem, quò pertinet illud Guntheri Ligurini: --- *Unde jus & reverentia verbo Regis inesse solet quòvis juramine major.*

Grot. l. 2. c.
13. §. 22.
Text. 27. n.
41. & 42.

Gail. l. 2.
observ. 59.

CAP.

LIBER II.

CAP. XIV.

De eorum, qui summum imperium habent, promissis & contractibus, & juramentis.

I. An ea, quae dicta sunt de promissis, contractibus, & juramentis, etiam locum habent apud reges & eos, qui per jus regibus obtinent?

Grot. in
Probl. in pr.
l. 2. c. 11. §.
5. n. 3.

R. **A**ffirmatur, quia sunt juris naturæ & gentium, quibus juribus reges non minùs obligantur, quàm privati quicunque.

II. Sed annon peculiare quadam sunt quaestiones circa promissa, contractus & juramenta regum?

Grot. l. 2. c.
14. §. 1. n. 1.

R. Ita, tum de eo, quod ipsis in actus suos licet, tum de eo, quod in subditos, tum de eo, quod in successores.

III. An rex potest seipsum restituere in integrum, & suum contractum irritum facere?

Bod. l. 1. c. 8.
Grot. d. c.
14. §. 1. n. 2.
aliter.

R. Affirmatur, si scilicet sit evidens æquitas, hæc enim uti omnibus hominibus hoc beneficium tribuit, ut æqualitas

tas

tas inter contrahentes observatur, ita & regibus, sive actus sint regii, sive actus eorum privati, seu, sive contrahant, e. gr. ut Leopoldus, Josephus &c. * Nam quamvis actus regii perinde sunt, ac si ipsa communitas fecisset, & communitas seipsâ non sit superior, tamen non requiritur, ut restitutio in integrum semper fiat à superiore, nam ii, qui sunt reges, aut parem ipsis potestatem habent, sicuti isti, qui copiam iudicis habere non possunt, sibi ipsis possunt jus dicere, & se ipsos in integrum restituere.

Grot. h. e. g. 11. n. 2. Boecler de eo, quod civit. p. 49. Kulpis. h. c. arg. l. 41. ff. de hær. instit. Goshoff. in not. l. un. C. ne quis in sua causa & Morn. ibi Contr. de l. n. Imp. c. 19. §. 18. * Grot. d. c. 14. §. 1. n. 2. Contr. d. l. Pufend. l. g. c. 10. §. 1. Ziegl. h. c. §. 1. Bod. d. 1. c. 8.

IV. At verò restitutio in integrum venit ex jure civili, quod ad reges, quantumvis tales sunt, non pertinet.

R. Restitutio in integrum non venit ex jure civili, sed ipsa æquitas naturalis vult, ut metu injusto coactus, dolo circumventus, & atatis lubrico lapsus, absentia sive alia justâ causâ læsus, in integrum restituatur, vel ut actus irritus declaretur: & in hac restitutione tempus, intra quod fieri debet, non est definitum, sed definire debet ex eo, ex quo potuit aliquis eam petere & impetrare; aded ut si quis istud tempus ef-

Gronov. in Not. ad Grot. l. 2. c. 14. §. 1. n. 2. Grot. d. l. aliter.

R

fluere

fluere patiatur, jus suum vel rem pro derelicto habeat.

V. Annon videtur dicendum, si restitui debeant, hoc non fieri debere ab ipsis regibus, qui læsi sunt, sed ab eo cui jure natura competit universalis monarchia?

Grot. l. 2. c.

22. § 13. n. 1.

in fin. vid. c.

22. qu. 8.

Conring.

de fin. Imp.

c. 19 § 18.

Feld. h. c.

§. 1.

Grot. l. 2. c.

23. § 8 l. 3.

c. 20. § 46.

L. 47. ff. de

min. Str. Ex.

§. th. 46.

Puff. l. 8. c. 10

§. 2. aliter,

R. Non, 1. quia monarchia universalis non datur. 2. si monarcha universalis læderetur, se ipsum deberet in integrum restituere. Quanquam autem hæc sententia non sit admittenda, tamen si res dubia sit, eorum opinio non videtur spernenda, qui volunt, ut fiat restitutio per arbitros compromissarios, hi enim interdum judices sunt inter reges.

VI. An pacta cum extraneis per tutores legitime inita, rex sub obtentu minoræ natiuitatis potest revocare?

R. Affirmatur, si æquitas & læsio sit evidens: prætextus enim minoræ natiuitatis solus non sufficit. Et qui cum ipsis contraxerunt, si securi non sint, sibi imputent, quod in suo contractu non observaverint æqualitatem, quæ inter contrahentes observari debet: non enim sufficit, si legitime contrahatur,

tur, i. e. secundum formam & solennitates juris, verùm etiam læsio abesse debet.

VII. An exceptio metus, doli, læsionis &c. valet contra capitulationes, qua regibus limitatis præscribi solent?

R. Non, 1. quia reges, qui jurant in capitulationes, semper sunt perfectæ ætatis. 2. si leges istæ nimis duræ videbantur, nemo erat, qui regnum suscipere cogebat. 3. populus non præsumitur ad eò imprudens esse, ut regem suum ejusmodi legibus velit adstringere, quæ summum imperium reddant mancum, aut velut mobile.

Grot. l. 2. c. 5. §. 6. & 10. c. 12. §. 5. Lienn. in procem. §. 2. n. 1. Puf. l. 8. c. 10. §. 2.

VIII. An ea, qua hætenùs dicta sunt, obtinent etiam in juramentis regum?

R. Affirmatur, quia juramentum judicatur ex natura actûs, cui accedit; si æquitas velit, ut iste actus rescindatur, juramentum, quod huic actui accessit, rescindi potest, siue antecedenter hoc fiat, siue consequenter. Nec magis hîc requiruntur distinctæ personæ, quàm in restitutione in integrum, ubi rex seipsum vel per arbi-

Bodin. l. 1. r. c. 8. Grot. aliter l. 2. c. 14. §. 3. & Ziegler. h. l. Kulpis. h. c. §. 2. in fin.

jung. Rhet. tros restituit: nec præsupponitur in rela-
 Inst. Jur. P. xatione juramenti illud præstitum esse ab
 l. 3. tit 6 §. inferiore, sed præsupponitur justam esse
 §. p. 510. causam, ex qua fit relaxatio.

IX. An rex obligatur in iis, quæ sine causa antecedenti promissit?

Groc. d. c. R. Ita, nam non minùs ad reges, quàm
 §. 4. & l. 2. ad alios pertinet, quod promissâ plena,
 c. 11. §. 10. absoluta & acceptata jus transferant in
 acceptantem. vid. c. 11. qu. 1.

X. An valent à regibus facta emptio & venditio sine certo pretio, locatio & conductio sine mercede?

Ziegler h. e. R. Non, quia determinatio pretii in
 Groc. h. c. emptione, & expressio mercedis in
 §. 5. paulò. locatione non sunt à jure civili, sed à
 aliter con- tra Vasq. l. 2 jure gentium ex natura ipsorummet ho-
 tra Vasq. l. 2 rum contractuum; adeò ut, si pretium
 contra il- lustr. c. 51. in emptione non sit determinatum,
 n. 34. §. ult. in emptione non sit determinatum,
 Inst. loc. non sit emptio, & si merces non sit de-
 cond. terminata in conductione, non sit con-
 Richard. ad ductio, sed transeat in aliud genus con-
 §. 1. Inst. de tractûs.
 emt. Vend.

XI. Quando rex cum subditis contrahit, an obligatur tantùm naturaliter, an verò etiam civiliter?

Groc. h. c. R. Si per obligationem civilem intel-
 41. §. 6. n. 2. ligamus obligationem, quæ juri na-
 Feld. h. c. §. 6. turæ

turæ est conveniens , & quæ appro-
batur vel comprobatur à jure civili ,
civiliter obligatur : si per obligationem
civilem intelligamus obligationem ,
quæ à lege civili vim coactivam acci-
pit , non obligatur civiliter , ne qui-
dem tanquàm membrum cœtûs , quia
licèt sic membrum cœtûs , seu civita-
tis , tamen est tale membrum , in quod
translatum est jus integri , seu omnia
jura reliquorum membrorum , adeò
ut à reliquis tanquàm universis obli-
gari non possit , nec à seipso , quia se-
ipso superior non est : sed tantùm natu-
raliter ; ut tamen ex hac naturali obli-
gatione nascatur actio , scilicet , ut con-
trahens petere possit , & si rex facere
velit id , quod conscientia , honestas ,
& æquitas dictant , etiam cum effectu .
Et hinc , cur reges soleant permittere ,
ut conveniantur in propriis tribunali-
bus , ut jus creditoris declaretur , li-
cèt exactio sequi non possit , si spontè
sententiæ satisfacere non velint ; nam
subditis cogere eum , cui sunt subditi ,
non licet .

Grot. l. 1. c.
4. §. 12. d. c.
14. §. 3. sed
aliter.

A. B. tit. 7. §.
1. & ibi
Lim.

*XII. An rex subditis jus quasitum aufer-
re potest ?*

R. Affirmatur , duplici modo ipsis
jus quasitum auferre potest , aut in

Grot. d. c.
14. §. 7.

R 3

pœnam,

Fr. Horn. l
2. c. 4 §. 20.
Grot. d. l
aliter.

Grot. d. c.
14. §. 8.
Ziegler. h. l.
& de jur.
maj. l. 1. c.
4. p. 99.

pœnam, aut ex vi supereminentis domini: neque necesse est stricto jure, ut fiat compensatio, quia rex jure suo utitur, vi enim eminentis domini de rebus privatorum in utilitatem publicam disponere potest eo modo, quo paterfamilias de iis disponit in utilitatem suæ familiæ, licet æquitas suadeat, ut damnum, quod omnium causâ quis sustinuit, ab omnibus, in quorum commodum cessit, id quod est impensum, resarciatur: nequè interest, utrùm jus quæsitum sit ex jure naturali, an ex jure civili; nam in utrumvis par jus est regis, nec hoc magis, quàm illud sine causa tolli potest; aut si sine causa hoc rex faciat, haud dubiè tenetur reparare damnum datum; facit enim contra verum jus subditi & contra jus naturæ, quod non patitur, ut alicui jus legitimo modo partum sine causa & facto suo auferatur.

Grot. h. c.
14. §. 8. in
fin.

XIII. An exterorum bona, qua tempore necessitatis apud nos deprehenduntur, domini ipsorum alibi existentibus, vi supereminentis domini detineri possunt?

aliter Grot.
d. 5 §. 1. & l. 2.
c. 2. §. 10.

R. Verior est affirmantium opinio, quia extrema necessitas aliàs ex jure huma-

humanitatis facit, ut alterius rem occupare possim, quæ non est in meo territorio, multò magis ergò, si talis res inveniatur in meo territorio, & intra meam jurisdictionem. Quo accedunt exempla populorum ita sententium.

Boecler. in
Comm. d.
c. 1. §. 10.
Horn. l. 2. c.
4. §. 19.
Conring.
de fin. Imp.
c. 19. §. 6.

XIV. An contractus regum sunt leges?

R. Non, quia ex promissis & contractibus jus nascitur adversus regem, non ex legibus, & si has revocet, nemini facit injuriam. Quædam tamen ex legibus & contractibus mixta esse possunt, ut contractus cum vicino rege, aut cum publicano factus, qui simul pro lege publicatur, quatenus ei insunt, quæ subditis observanda sunt.

Grot. d. c.
14. §. 9. Feld.
h. l. aliter

XV. An ex regum contractibus tenentur successores?

R. Si sint successores omnium bonorum & simul regni hæredes, ut in regno patrimoniali, quin promissis & contractibus teneantur, dubitandum non est; pro debitis enim, etiam personalibus, bona defuncti, respectu quorum dicimur creditores vel debitores, ut obligata sint, ipsi rerum dominio coævum est: si verò sint successores tantum in jus regni, ut in regno non patrimoniali,

Grot. d. c.
14. §. 10. &
l. 2. c. 13.
§. 19.

l. 2. c. 5. §. 17.
 Boecler. de
 eo, quod
 civ. egit.
 p. 42. usque
 ad 48.

vel electio, vel successivo, directè quidem & immediatè hi successores quales non obligantur, quia jus non accipiunt ab eo, qui proximè decessit, sed à populo; obligantur tamen mediatè seu per interpositam civitatem, quatenus imperium transferendo civitas facultatem quoquè regi concessisse videtur, se obligandi, tanquàm capiti suo: nam in moralibus qui dat finem, dat ea, quæ ad finem perducunt, sine enim hac facultate obligandi populum, regi nullum est remedium expediendi negotia, sive in ipsa civitate, sive cum exteris: si sint successores partim in bona, in jus verò regni in solidum, promissa & contractus respectu ipsorum bonorum, in quæ successerunt, omninò servare debent; quæ verò promissa & contractus ista bona non respiciunt, in iis observanda modò dicta distinctio, scilicet quod per interpositam civitatem obligentur.

XVI. Quousquè hac potestas populum obligandi se extendit?

Grot. d. c.
 24. §. 12. &
 l. 2. c. 9. §. 8.
 n. 1. 2. 3.
 Carpz. de
 leg. reg. c. 3.
 sect. 1. c. 3.

R. Hæc potestas populum obligandi non abit in infinitum; nequè enim obligandi infinita potestas ad imperium rectè exercendum necessaria est; sed

sed requiritur , ut rex habeat probabilem rationem , quod in dubio ob regentium auctoritatem præsumi debet, si vè postmodùm exitus respondeat consilio & rationi regis , si vè non respondeat, non enim exitus in hac re, sed probabilis ratio rei gerendæ spectanda est , quæ si adsit , & populus ipse obligabitur, si quo casu sui juris esse cœperit , & successores, ut populi capita. Sic ut & si quid populus liber contraxisset, obligaretur is, qui postea regnum plenissimo jure à populo acciperet. An , si talem populum bello subegisset, idem obtinere debeat ? vide Ziegler. l. c. §. 12. cap. 9. qu. 11.

XVII. An, si contractus incipiat vergere ad publicam perniciem, declarari potest nullus, quasi factus sub conditione, sine qua justè fieri non potest ?

R. Difficilis & periculosa est hæc declaratio , ubi cum exteris agitur , qui bonâ fide contraxerunt , & nullo jure casus reip. ferre coguntur ; imò si talis conditio subintelligeretur, quis unquam exterorum certus esset de suo contractu, & quis cum alio rege vel populo contracturus esset ? Grot. & c. 14. §. 12. n. 4. aliter.

R ;

XVIII.

XVIII. An contractus valent pertinentes ad alienationem regni, ejusve partis aut regalis patrimonii, quatenus id regi non est permissum?

R. Non, quia facti sunt de re aliena. **Tantúndem** erit in regnis restrictis, si quam materiam aut actuum genus populus à potestate regia exceperit. Nam ut tales actus valeant, populi per se aut per eos, qui populum legitimè referunt, consensus requiritur, ut suprà dictum cap. 6. qu. 5.

XIX. An beneficia principum, qua liberaliter sunt concessa, semper possunt revocari?

R. Donationes, beneficia, & privilegia, si probabilem habeant rationem, sine justa causa nec à concedente, nec à successore revocari possunt, nisi adsit precarii clausula, quia imperantes hoc in casu & habent facultatem concedendi, & alii habent jus seu facultatem acquirendi, ita ut jus semel acquisitum sine justa causa iis citra injuriam auferri non possit. Privilegia tamen, quæ vinculum duntaxat legis demunt sine ullo contractu, ut si quem princeps eximeret ex numero eorum, qui necessarias collectas solvunt, revocabilia sunt, quia hic nul-
lum

Grot. d. c.
24. s. 13. Tab.
bor de ob-
lig. success.
in off. c. 5.
Ziegler. de
jur. maj. l. 1.
c. 13. p. 337.
Instic. J. P.
l. 3. tit. 17. s.
70. & seqq.

lum jus quæsitum est adversus legis auctorem, & lex sublata reponi potest.

XX. An populi tenentur contractibus eorum, qui imperium invaserunt?

R. Decisio omninò difficilis est: nobis videretur dicendum, quod, si, simul ac invaserunt imperium, & populus resistendi animum deposuit, majestatem statim consequantur citra omne pactum expressum, & in ipsis solis infit jus integri, populum efficaciter obligare possint; modus enim acquirendi jus, non potest mutare ipsum jus acquisitum, seu rem.

Grot. d. c.
14. §. 14.
aliter. &
Kulpis. h. l.

XXI. At modus est illegitimus?

R. Postquam populus deposuit resistendi animum, rex est legitimus à Deo tali modo constitutus, qui respectu hominum illegitimus est, respectu Dei legitimus: solus enim Deus reges imponit & deponit, iis modis, quibus ipsi visum fuerit. Minùs dubitamus, si aliquis invasor justam bellandi causam habuerit, hujus enim contractus, si probabilem causam habeant, æquè erunt servandi, ac si per successionem vel electionem ad regnum pervenisset.

Bœcler. de
eo, quod
civit. egit.
p. 9. & seq.
Text. c. 23.
n. 10. conf.
l. 1. c. 4. q. 19.
& seqq.

LIBER II.

CAP. XV.

De fœderibus & sponſionibus.

I. *Quid eſt fœdus?*

R. Fœdus eſt conventio publica ab iis, qui majestatem habent in communem vel alterius utilitatem facta.

Groc. l. 2. c.
15. §. 3. & 9.
n. 2.

II. *Quinâm habent jus faciendi fœdus?*

R. In regnis regum eſt facere fœdus, in aliis civitatibus eorum, penes quos eſt majestas, vel exercitium hujus juris; leges enim fundamentales, ut in aliis, ita & in hoc jure ſemper ſunt inſpiciendæ; ſic in Imperio Romano-Germanico ſecundum diſpoſitionem Inſtrumenti Pacis fœdera nomine Imperii in comitiis fieri debent, ſecundum capitulationem Leopoldi & Joſephi in caſu neceſſitatis Electores cum Imperatore de facto hoc jus ſibi tantum fecerunt commune Status Imperii fœdera faciunt ratione ſuorum territoriorum etiam inconfulto Imperatore.

Inſtr. Pac.
art. 8. n. 2.
Cap. Leop.
& Joſeph.
art. 10. Inſtr.
Pac. d. art.
n. 2. in ſin.
Inſt. Jur. P.
l. 3. tit. 3.
§. 21.

III. *Quid discendum de tyranno, an scdus facere potest?*

R. Si majestatem habeat, potest, si non habeat, non potest. vide cap. præced. quæst. ult.

Kulpis ad
Monz. p. 21.
c. 5. §. 8. p. 87
in fin. Grot.
l. 2. c. 15. §. 6
15. 16.

IV. *Quid de rege regno pulso?*

R. Si jus regni penes ipsum maneat, potest, utcunquè possessionem amiserit: si jus regni penes ipsum non maneat, non potest.

Grot. l. 2. c. 16. §. 17.

V. *Quotuplicia sunt fœdera?*

R. Alia idem constituunt, quod juris est naturalis, ut de simplici humanitate invicem exercenda, vel non inferenda noxa. Hæc fœdera omninò sunt necessaria & utilia; qua quamvis natura cognationem inter omnes homines constituerit, & nefas sit alterum ab altero lædi, tamen apud plures homines, imò integros populos, malis moribus hæc jura sunt oblitterata, ita ut latrocinari & prædas agere in externos, nullo bello indicto, pro licito haberetur. De cætero pudere propemodùm debet homines cultos pactum inire, cujus capita nihil aliud continent, quàm ne simpliciter & directè jus naturæ violetur; huc tamen non semper referri debet, ut utrinquè jus

Grot. l. 2. c. 15. §. 5. n. 1. §. 17.

Boecl. de eo quod civ. egit. p. 10. & 11.

d. c. 15. §. 5. n. 1. in fin. l. 3. c. 3. §. 2. n. 3. L. 1. ff. de cond. ob turp. caus. Pufend. l. 8. c. 4. §. 2. in med. vid. tamen L. 50. ff. de pact. Obrech. de spons. pac. c. 1. §. 3.

hospi-

hospitii aut jus commercii sit, quamvis enim debeantur ex humanitate, tamen non ita sunt definita, ut nunquam ulteriori determinatione, quæ pactis & fœderibus fieri debet, opus habeant. vid. lib. 2. c. 2. à qu. 31. usque ad c. 3. alia juri naturæ aliquid adjiciunt.

Grot. d. c. 17
§. 1. p. c.

VI. Quotuplicia sunt fœdera, quæ juri naturæ aliquid adjiciunt?

Grot. d. c. 17
§. 6. n. 1. 2. R. Alia sunt æqualia, quæ utrinquè eodem modo se habent; alia inæqualia, quæ se habent modo inæquali. Utriusquè modi fœdera aut pacis aut societatis alicujus gratiâ fiunt. Æqualia pacis, ut quæ de restituendis captivis, rebus captis, & ad securitatem conveniri solent. Æqualia societatis aut ad commercia pertinent, aut ad belli communitatem, aut ad res alias. Æquales de commerciis pactiones variæ esse possunt, puta utrinquè ne vestigal ullum solvatur, aut ne majus solvatur, quàm in præsens, aut ad certam quantitatem. Sic in bellica societate, ut auxilia præstentur paria equitum, peditum, navium, sive ad omne bellum, sive ad certum, aut in certos hostes, aut in omnes quidem, sed exceptis fociis. Ad alias res pertinent, ut ne in confinio alterius alter

alter arces habeat, ne iter alterius hosti prabeat &c.

VII. Quotuplicia sunt inæqualia?

R. In foederibus inæqualia promittuntur, aut ex parte digniori, aut ex parte minùs digna. Ex parte digniori, ut si quis auxilia promittat, nec restipuletur, aut majora promittat: ex parte indigniori inæqualia sunt aut cum imminutione summi imperii, aut sine ejus imminutione. Cum imminutione summi imperii sunt ista, quæ & facultatem & voluntatem proprio arbitrio hoc vel illud in suo territorio faciendi aut communicant aut adimunt, e. gr. ne quis bellum gerat injussu alterius. Quicumquè enim mihi præcipere & me jubere potest, me est superior, omnisquè mea agendi & voluntas & facultas ex ipsius arbitrio pendet. Sine imminutione summi imperii, cum facultas quidem retinetur, sed voluntas certo modo determinatur ex alterius voluntate, e. gr. si quis promittat se alterius majestatem committere culturum; retinet enim & tunc ipse majestatem, licèt exercitium certo modo à promissione sua, non autem à vi superioris determinetur. Item

d. c. 15. §. 7.

l. 1. c. 3. §. 16. n. 2.

Grot. l. 1. c. 3. §. 21.
Ziegler. de
jur. maj. l. 1.
c. 1. p. 35.

ut

ut hostes vel amici habeantur , quos velit partium altera , utraqùe enim pars retinet majestatem circa bellum & pacem , licèt ex mutua promissione voluntas majestatem exercendi sit determinata. Item quòd quis in certis locis non velit conscribere militem , arcem exstruere &c. retinet enim jus conscribendi militem , arcem extruendi &c. licèt exercitium ad certum locum restringatur.

VIII. Licètne fœdus inire cum iis , qui à vera religione alieni sunt ?

R. Licet, quia cum omni eo , cum quo est juris naturæ communio , sicut alias conventiones , ita & fœdera inire licet , & jus naturæ ita omnibus hominibus commune est , ut religionis discrimen non admittat. Imò ipsi Hebræi talia fœdera inierunt , ipsi Imperatores nostri & summi Pontifices. Volunt tamen Doctores sequentia observari : 1. ut sit casus summæ necessitatis. 2. non fiant contra fideles & christianam religionem. 3. ne profanæ opes inde magnum incrementum accipiant.

Grot. d. c. 15. §. 8. & 9.
 n. 1. l. 2. c. 2.
 §. 11. n. 1. &
 Limn. ad
 Cap. Car. V.
 p. 191. Text.
 c. 23. §. 13.
 & 14. Of. h. l.
 Rejnk. de
 R. S. & E. 2.
 cl. 3. c. 3. p.
 1030. aliter
 Ziegl. de
 jur. maj. l. 1.
 c. 38. p. 652.
 aliter.
 Ziegl. h. l.
 aliter Text.
 c. 27. §. 73.
 & 74.

LX. An

IX. *An cum Atheis?*

R. Cùm Athei retineant communio-
nem juris naturæ, non videmus, cur
non possunt foedera contrahere; imò
licèt jurare non possint, quia DEUM
nolunt credere, licèt conscientia aliud
dicter, tamen cum in foederibus necessa-
riò juramenta non requirantur, ab hoc
jure excludendi non sunt: utrùm au-
tem consultum sit, nec ne, foedus cum
ipsis facere, est quæstio prudentiæ civi-
lis, & fortè non minùs consultum est
foedus cum ipsis contrahere, quàm
cum perfidis; quia quainvis jus naturæ
habeant, tamen ea, quæ sunt juris naturæ,
non faciunt, & sic ipsorum promissiones
non sunt securæ.

Grot. l. 3. c.
20. §. 46. n.
4. conf.
Gisb. Voet.
de Atheif-
mo.

X. *Si pluribus aliquis est foederatus, qui
bellum gerunt, cuinam auxilium
ferre debet?*

R. Ad injusta bella nulla est obliga-
tio, quare, qui foederatorum justam
habet belli causam, præferendus, si
cum extraneo res sit, etiamsi cum alio
foederato; & si foederati inter se com-
mittantur causis utrinquè injustis, utrâ-
què parte abstinendum erit. Si in
alios bellent justa quisquè de causa, si
utriquè auxilia mitti possunt, puta in

d. c. 19. §. 13.
n. 1. Alb.
Gent. l. 3. c.
10. p. 6374

S

milite

milite aut pecunia, mittenda erunt. Ac si ipse, qui promisit presentia requiratur, quæ individua est, præferendus est, cum quo est antiquius foedus; modò posterius foedus non contineat quasi imperii translationem, puta subjectionis aliquid seu deditiois; * nam & sic dicimus in venditione priorem præferri, nisi in posteriorem emptorem dominium sit translatum.

Grot. d. c.
15. §. 14. n.
4. & l. 1. c. 3.
§. 8. n. 3.
* l. 2. c. 12.
§. 15. n. 2.

XI. An finito tempore foedus tacitè renovatum censetur?

Grot. d. c.
15. §. 14.

R. Finito tempore foederis adjecto, & foedus finitur, quod tacitè renovatum non intelligitur; nemo enim ad novum onus se præsumitur voluisse adstringere, vel nimium coarctare libertatem agendi, quæ vult; nisi sint tales actus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt, e. gr. si quis tempore foederis præterlapso efflagitet auxilium ex foedere, foederatus non ignarus tempus jam effluxisse, illud præstet, videntur tacitè renovasse foedus, quia hi actus non videntur aliam interpretationem recipere, quam renovati foederis, quamdiù durat. Nam ultra id tempus ne quidem tacitè videntur se obligasse: imò & priori tempore

c. 16. §. 14. in
fin. & §. 16.
n. 3. in fin.
Pufend. l. 8.
c. 9. §. 11.
Text. c. 15.
§. 17.
Kulpis. h. c.
§. 4. Ziegler.
de jur. maj.
l. 2. c. 38. §.
10. p. 654.
in fin. & in
Comment.
h. c. §. 14.

pore videntur hi actus potiùs esse benevolentia & amicitia, quæ etiam finito tempore durat, quàm renovati foederis; vel si foedus renovatum dicamus, hæc renovatio complectitur sub se omnia capitula foederis prioris, & qui hoc vel illud capitulum non complecti dicit, contra ipsum est præsumptio in contrarium.

Text. d. c.
25. s. 18.

XII. Si pars una foederis violaverit, an alteri licet à foedere discedere?

R. Affirmatur, nam singula foederis capita vim habent conditionis, nisi expressè aliter convenerit: quod fieri interdum solet, ne ob quasvis offensas discedere liceat à foedere, sed ut priùs provocetur ad arbitros, aut poena adjecta præstetur, vel etiam hoc in casu altera pars non tenetur præstare, quod capiti ab una parte neglecto responderet.

Grot. d. c.
15. s. 15.

l. 3. c. 20. s.
35. Infr.
Pac. art. 17.
s. 7. & 6.
Pac. Neom.
mag. art.
ult.

XIII. Quid est sponso?

R. Sponso est conventio publica, quæ à ministris summæ potestatis circa negotium ad eandem spectans sine ipsius mandato initur.

Grot. d. c.
15. s. 3.

XIV. Quotuplex est sponso?

R. Sponsonum species tot possunt esse, quot sunt foederum, & distant à

d. c. 15. s. 16.

foederibus personarum facientium potestate.

XV. Si improbetur à rege aut civitate sponsio, quid juris?

Grot. d. e. R. Sive sponsio purè sit facta, citra
 13. §. 16. n. adjectam conditionem ratihabitionis
 1. & 4. faciendæ à summa potestate, sive non
 purè, populus nullam in partem obligatur; sed priori casu sponsorum bona primùm obligantur ad id, quod interest, sponsonem ratam haberi, & si ea non sufficient, sponsor est dedendus, ut is, cui deditur, videat, quomodò capienda sit satisfactio ab eo, qui inanibus pactis decipit.

XVI. An sponsio obligat summam potestatem ex notitia & silentio?

Grot. d. e. R. Præter noticiam & silentium res
 15. §. 17. n. 2. aliqua accedere debet, seu signum externum,
 Ziegl. h. l. ex quo ratihabitio inducitur, e. gr. verba, vel factum ad implementationem sponsonis tendens; nam sine signo externo aut facto aliquo silentium non satis probabilem voluntatis conjecturam suppeditat.

LIBER II.

CAP. XVI.

De Interpretatione.

I. Cùm interni actus per se spectabiles non sint, quomodo statuetur aliquid certi, ut nulla sit obligatio ex promissis & contractibus, si quisquè possit se liberare, sensum sibi affingendo, quem vellet?

R. Ipsa dictante naturali ratione jus est ei, cui quid promissum est, promissorem cogere ad id, quod recta interpretatio suggerit. Quia enim leges, promissiones, & pacta inter homines sunt recepta, ut ordo in societate rationali & æqualitas inter homines conservetur, promittentes, atquè pacificentes mentem suam aperire debent signis externis inter homines receptis & ad id constitutis; actus enim interni non apti sunt ad societatem; & mente sic apertâ alteri jus perfectum acquiritur, aliàs enim cùm homo sit animal fallax, si semper aliam atquè aliam mentem verbis affingere possit, res nunquam exitum haberet, quod in moralibus pro impossibili habetur.

Grot. l. 2. c.
16. §. 1.
Pufend. l. 5.
c. 12. §. 2.

Grot. c. 12.
§. 2.

II. *Quid est interpretatio?*

R. Interpretatio est signorum exteriorum, quibus mentem nostram indicamus, æqua & commoda ad eandem accommodatio.

III. *Quotuplex est interpretatio?*

Grot. d. c. R. Est triplex, declarativa seu simplex, extensiva & restrictiva.
16. §. 2. 3. 4.
12. 10.

IV. *Qua est mensura recta interpretationis?*

Grot. d. c. R. Collectio mentis ex signis maximè
16. §. 1. n. 2. probabilibus.

V. *Quotuplicia ea sunt?*

Grot. d. c. R. Sunt duplicia, verba scilicet &
16. §. 1. n. 2. conjecturæ aliæ, quæ seorsim confide-
Feld. h. c. rantur aut conjunctim.
§. 1. n. 2.

VI. *Quomodo sunt intelligenda verba?*

Grot. d. c. R. Si nulla sit conjectura, quæ ducat
16. §. 2. & 3. aliò, verba intelligenda ex proprietate,
1. 3. c. 1. §. 8. non Grammatica, quæ est ex origine,
n. 1. sed populari ex usu, seu quem usus popularis ipsis imposuit.

VII. *Penes quem arbitrium est, & jus & norma loquendi?*

Grot. d. c. R. Si quis juret, se pactis staturum,
16. §. 2. & 3. quamdiù hanc terram insistat, terram calceamentis fortè injectam non intelligimus,

gimus. In artium vocabulis, quæ populus vix capit, adhibenda erit artis cujusquæ prudentum definitio, e. gr. si in fœdere aliquo cautum sit, ne quis cum exercitu alterius fines transeat, videntum, quanta manus, & quot copię apud prudentes, respectu habito tum ad vires hostium, tum ad nostras, exercitum constituent. Et si artium vocabula à diversis diversimodè definiantur, expedit ad præscindendas lites, ut popularibus verbis exprimatur, in quónam significatu ista vox eo loco capiatur.

Pufend. l. 5.
c. 12. § 4. in
pr. in fin.

VIII. Quando opus est conjecturis assumptis?

R. Cùm verba aut verborum complexio plures recipiunt significationes; & quotiès in pactis est species quædam repugantiæ: si enim certa sit pugna, quod posterius inter contrahentes placuit, derogabit priori. quia uno tempore nemo contraria potuit voluisse, & ea natura est actuum, qui à voluntate pendent, ut novo actu voluntatis discedi indè possit.

d. c. 16. § 4.

IX. Ex quibus locis promuntur conjectura voluntatis?

R. Concipimus voluntatem vel ex materia, ut pro materia substrata intelli-

Grot. d. c.
16. §. 5.

S 4

gatur,

gatur, sic si convenerit, ne alter alteri arma inferat, intelligimus milites & exercitum; si autem convenerit in deditione præsidii de tradendis armis, militibus discedendi facultas conceditur, instrumentis bellicis relictis. Vel ex effectu, ne significatio post se trahat effectum à ratione alienum aut absurdum; à receptiore sensu paulisper deflectendum, ut evitetur nullitas aut obscuritas, ut si statutum esset, ut quicumque in platea alteri sanguinem elicerit, gravissimas pœnas daret, ex hac lege barbitonsor, qui alicui venam in platea secat, conveniri non potest. Sic si quis hæredem aliquem scribat, additâ clausulâ, ut tertio alicui de ea, quæ ipse velit, non cogitur totam hereditatem huic tertio restituere. Vel ex conjunctis.

Pufend. l. 9.
c. 12. §. 8.
in med.

Pufend. d.
c. 19. §. 5.
in fin.

X. *Conjuncta quotuplicia sunt?*

Grot. d. c.
16. §. 7.

R. Conjuncta sunt aut origine, quando ejusdem auctoris sententia ex alio quodam tractatu præcedente explicatur, ut si quis uno in loco clarè mentem suam circa rem quâmpiam expresserit, alio quoquè loco & tempore sibi constare præsumitur, nisi mutatio expressè appareat; nam in dubio volun-

voluntas sibi creditur consentiens. Sic L. 119. in
Pr. de V.O.
 si quis promittat alicui triticum vel vi-
 num sine expressione quantitatis vel
 qualitatis, promissio non valet nisi ex
 tractatu priùs habito appareat de certi
 generis certæquè quantitatis tritici vel
 vini cogitatum & actum esse. Aut
 etiam loco, ut cùm ex ejusdem loci an-
 tecedentibus & consequentibus inter-
 pretatio desumitur, ut si in aliqua lege
 exemplum exprimat, definitio autem L. 9. §. 5. verb.
& licet ff.
de jur. &
fact. lgn.
Suarez. de
leg. l. 6. c. 5.
& seqq.
 generalis vel antecedit, vel sequatur,
 lex non tantùm de exemplo expresso,
 verùm omnibus aliis, quæ sub tali defi-
 nitione comprehenduntur, intelligen-
 da. Ad ea, quæ loco conjuncta sunt,
 potissimùm refertur ratio legis, quæ si
 unica est ad voluntatem movendam,
 eâ cessante, cessat voluntas; sic leges,
 quæ loquuntur de donatione propter
 nuptias, semper intelligendæ sunt sub
 conditione, si nuptiæ sequantur: si sint
 plures rationes, non statim, si una cesset,
 etiam cessat lex.

*XI. Ea, quæ promittuntur, quotupli-
 cia sunt?*

R. Alia sunt favorabilia, alia odiosa, Grot. 'd. e;
16. §. 10.
 alia mixta aut media. Favorabilia
 sunt, quæ æqualitatem in se habent,

S 5

quæ-

quæquè communem utilitatem spectant, societatem & quòslibet actus & jura conservant. Quæ utilitas quò major est, quoquè latius patet, eò major est promissi favor. Sic eorum, quæ ad pacem faciunt, major est favor, quàm quæ ad bellum; & belli defensivi, quàm offensivi. Odiosa contrà sunt, quæ unam tantùm partem, aut quæ unam magis, quàm alteram gravant, quæ societatis destructionem, pœnam, juris sui remissionem continent, actus quòsdam faciunt irritos, aut de prioribus aliquid immutant. Quòd si autem aliquid sit mixtum, puta per quod priora quidem immutentur, sed tamen pacis causâ, id pro magnitudine boni aut mutationis modò odiosum, modò favorabile censebitur, ita tamen, ut cæteris paribus favor censeatur potior.

XII Quæ regula sunt tenenda circa interpretationem & significationem promissorum in non odiosis?

Grot. d. c. R. In non odiosis sumenda sunt verba
 16. §. 12. n. 10 secundum totam proprietatem usûs popularis: & si plures ejusdem vocis sint significationes in populari usu, illa est sumenda, quæ est latissima; sic masculinum sumitur pro genere communi,

muni, seu sub se comprehendit foeminum. Sic si convenerit, ut alter in alterius territorio quaslibet feras venari possit, ut tamen cervi excipiantur, etiam cervæ intelliguntur. Indefinita locutio pro universali habetur; sic si convenerit, ut utrinquè captivi restituantur, intelligendum hoc erit de omnibus & singulis.

Pufend. l. 5.
c. 12. §. 139

XIII. Quomodo verba sumenda in favorabilibus?

R. Laxius verba sunt sumenda, ut etiam includant significationem artis, aut quam lex dedit, si loquens utatur consiliò jus intelligentium. Ad significationes vocis planè improprias non est recurrendum; nisi alioquin absurdum, aut inutilitas pacti legisve sequeretur: quia natura talium negotiorum requirit, ut clarè & perspicuè sensa animi exprimantur; & regulariter quilibet hoc præsumitur facere. Contrà verba etiam strictius, quàm aliàs ipsorum proprietates requirit, erunt intelligenda; siquidem id necessarium fuerit ad vitandam iniquitatem aut absurditatem. Si hoc non sit necessarium, verba inter proprietatem sumenda, ita tamen, ut si utilitas fit

Grot. d. e.
16. §. 12. n.
2. Puf. d. c.
12. §. 13. in
med.

fit in restrictione, subsistendum erit inter arctissimos terminos propriæ significationis, nisi circumstantiæ aliud suadeant.

XIV. Quomodo in odiosis?

Grot. d. c.
16 §. 12. n. 3
Puf. d. §. 13

R. In odiosis etiam sermo figuratus aliquantulum potest admitti, ut onus vitetur. Indè in donatione & juris sui cessione, verba, quantumvis generalia, restringi solent ad ea, de quibus verisimile est fuisse cogitatum. Sic auxilia promissa ab una tantum parte intelliguntur impendiis ejus deberi, qui postulabit. Sic foedus initum pro defensione ditionis, domino in possessione existente, non extenditur ad eandem recuperandam, postquam iste fuit ejetus.

XV. Si convenerit in foedere, ut utriusque populi socii ab utroque populo tuti sint, an tantum socii, qui fuerunt tempore foederis, an & futuri intelliguntur?

Grot. d. c.
16 §. 13. n. 1.
l. 3. c. 20. §.
33. Ziegl.
h. l.

R. Verbum sociorum & strictam illam de iis, qui erant foederis tempore, & ampliorem alteram significationem, quæ ad futuros quoque porrigitur, recipere potest, salva ratione recti sermonis. In hoc foedere secundum regulas antè tradi-

traditas futuri non intelliguntur, quia agitur de foedere rumpendo, quæ odiosa est materia.

XVI. Si ergò alios socios alteruter postea assumat, & hi primum foederatum injuriã efficiant, potestne salvo foedere primus foederatus his posterioribus bellum inferre, & alter eos defendere?

R. Affirmatur, adsciscere eos potest, & defendere ex jure naturali, quod primo foedere non erat abdicatum, sicut & primus foederatus bellum ipsis inferre; nam apud utrosquè eo loco sunt, quasi nihil de iis convenisset.

Grot. d. c.
16. s. 13. n. 2.
Ziegl. d. 1.
Feld. aliter

XVII. Si convenerit, ne alter foederatorum bellum gerat alterius injussu, quale bellum hic intelligendum?

R. Belli gerendi nomen ad omne bellum offensivum & defensivum pertinere potest: hic arctiorem significatum sumimus, & intelligimus tantum bellum, quod infertur, non autem quod repellitur, ne nimium coarctetur libertas naturalis, quò contra vim sibi illatam defensionem suã licet suscipere.

Grot. d. c.
16. s. 14. &
C. 17. s. 7. n. 1.
Pufend. d.
e. 12. s. 15.

XVIII.

XVIII. Si præmium promissum ei, qui primus ad metam pervenisset, dabitur ne utriquè, si simul pervenerint, an neutri?

Grot. d. c.
16. §. 19.
Pufend. d.
c. 12. §. 14.
Ziegler. h. c.
§. 19.

R. Vox primi ambigua est, nam aut eum significat, qui omnes antecedit, aut quem nemo, licet quandoquè pares gradu habere possit. Hic quia præmia virtutis favorabilia sunt, verius est, concursuros ad præmium, si res possit dividi, aut si non possit dividi, fortè decidendum, vel novo cursu: quanquam liberaliùs faciunt, qui præmium promiserunt, si utriquè solidum solvant.

XIX. Quomodo pacta & fœdera realia distinguenda sunt à personalibus?

Grot. d. c.
16. §. 16.
Boecl. de eo
quod civ.
egit. p. 51.
Str. Ex. 6.
th. 48. & 49
Schilt. Ex.
§. th. 15. &
seqq.

R. Pacta & fœdera realia transeunt ad successores & eos obligant, personalia non. Et si quidem cum populo libero actum sit, dubium non est, quia quod ei promittitur, suâ naturâ reale sit, quia subjectum est res permanens, & propter perpetuam substitutionem non moritur. Imò etiamsi status civitatis in regnum mutetur, manebit fœdus, quia manet idem corpus, & rex præest ut caput hujus, non ut caput alterius corporis; nisi appareat, causam fuisse propriam

priam isti statui, ut si liberæ civitates libertatis civilis tutandæ causâ fœdus contrahant, & spontè postea istum statum mutant in regnum.

XX. Si fœdus cum rege contractum, an propterea, quia persona pacto inseritur, fœdus est personale?

R. Non, plerumquè enim persona pacto inseritur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstretur, cum quo pactum factum est. Hinc si fœderi adjectum, ut perpetuum sit, aut factum in bonum regni, aut cum ipso rege & successoribus, aut ad tempus definitum, jam satis apparet reale esse. In dubio favorabilia, ut sunt pacis causâ facta aut commerciorum, realia sunt: odiosa verò, ut sunt, quæ fiunt propter bellum offensivum, quia magis ad onera ascedunt, sunt personalia; inprimis quòd in fœdere ad bellum quòdvis præsumitur ratio habita prudentiæ & pietatis ejus, quòcum agitur, ut qui non modò non injustè, sed nec temerè bellum suscepturus videtur.

Grot. d. c.
16. §. 16. n.
3. c. 9. §. 3.
Conring.
ad Lamp.
part. 1. §. 60.
& 61.

*XXI. At verò societates morte finiuntur,
& præterea fœdera jurejurando confir-
mantur, quod ad hæredes
non transit.*

Feld. ad R. Cùm societates ex amicitia orian-
Gro. h. c. g. tur, & consideratione singularis indu-
26. n. 4. striæ, quæ ad hæredem non transe-
Gro. d. c. unt, natura societatem exigit, ut morte
16. n. 4. alit. finiantur; verùm in tali fœdere rex ut
caput populi contraxit, qui non mori-
tur, hinc mirum non est, si successo-
res obligentur, qui sunt caput hujus,
ut modò dictum, non alterius populi.

Gro. d. c. Et licet fœdera plerumquè juramentis
16. §. 16. n. confirmantur, tamen cùm in ipsa pro-
§. c. 13. §. 17. missione, cui majoris religionis causâ
jusjurandum adjicitur, satis sit efficaciam,
hæc obligatio ex promissione ad hære-
des transit.

*XXII. Quòdnam est aliud interpretandi
genus ex conjecturis, extra verborum
significationem?*

Gro. d. c. R. Verborum quidem unicus est u-
16. §. 20. sus, animi sensa exprimere, & hinc non
Pufend. l. §. improbabile est, illum verborum sen-
c. 12. §. 17. sum animo loquentis fuisse obversatum,
qui ab usu communi non penitè abhor-
ret, sivè istam conjecturam sumamus ex
materia, sive ex effectu, sive ex conjun-
ctis,

eis, aut origine aut loco; tamen cum mens loquentis interdum alia sit, quam verba præ se ferunt, aliis conjecturis opus est, & quidem certissimis, quæ mentem evincant. Id quod fit duobus modis, vel per interpretationem extendentem seu extensivam, ut loquuntur, vel coarctantem seu restrictivam.

XXIII. An utraqùe aequè facile procedit?

R. Non, quæ extendit, interpretatio difficilius procedit, facilius, quæ arctat. Nam sicut in rebus omnibus, ut effectus non sequantur, satis est, unam deesse causam, ut nascantur, omnes convenire oportet, ita & in obligatione, conjectura extendens obligationem non temerè admittenda est; quia extra verba promittentis hinc conjecturam quærimus. Nec similis ratio semper sufficit, nec eadem, quia sæpè voluntas est causa per se sufficiens etiam sine ratione illa, ut in omnibus privilegiis, quæ non extenduntur nequè propter similitudinem rationis, nequè propter identitatem.

Grot. & Pufend. d. l. Suarez de LL. l. 6. c. 4. n. 6. & seqq.

§. 6. l. de p. N. G. & C.

XXIV. Quando ergò locum habet?

R. Interdum propter similitudinem rationis, ut in favorabilibus; ut plurimum autem, & ut rectè fiat propter eandem

Grot. d. e. 16. §. 20. & Puf. c. 120 §. 170

T

dem

dem rationem, & quidem opus est, ut constet, rationem sub qua venit casus, quem volumus comprehendere, esse causam unicam & efficacem, quæ legistatorem vel promittentem moverit, eamque rationem ab eo consideratam in sua generalitate, ita ut eandem ad præsentem quoque casum voluisset applicare, si quidem eum prævidisset; id quæ quia alioquin lex aut promissio futura fuisset iniqua aut inutilis, e. gr. pactio est, ne quis locus muris cingatur, facta eo tempore, cum non aliud esset muniendi genus, is locus ne aggere quidem aut vallo cingi poterit, si satis constet, prohibendi muros unicam fuisse causam, ne iste locus munitur, & ad vim depellendam fieret idoneus. Huc pertinent ea, quæ à JCtis traduntur de his, quæ fiunt in fraudem legis.

L. 10. & 30.
ff. de LL.
Ziegler. ad
Grot. h. c.
§. 20.

XXV. An mandatum impleri potest, non per idem, quod mandator præscripsit, sed per aliud aequè utile, aut utilius?

Grot. d. c.
16. §. 21. in
fin. Boecler.
in diff. de
relig. mand
Pufend. l. 5.
c. 4. §. 1.

R. Distinguendum inter mandatum imperantis, seu quod per imperium superioris injungitur, & mandatum committentis, seu quod ex contractu ultroneo suscipitur. In hoc aliquando man-

mandatum potest impleri per æquipol-
 lens, seu utilius vel commodius, scilicet
 quando mandatum non erat præscri-
 ptum sub speciali sua forma, sed sub
 consideratione generaliori, quæ ali-
 ter quoquè obtineri possit, tunc enim
 non verba, sed mentem respiciemus,
 e. gr. mandavi tibi, ut fidejubereres pro
 Titio apud Sempronium, tu non fide-
 jussisti, sed mandâsti Sempronio, ut
 crederet Titio. Si jam aliquid eo no-
 mine Sempronio præstitisti, me con-
 venire poteris, quia obtinui finem
 meum, qui erat, ut crederetur pe-
 cunia Titio a Sempronio. In illo re-
 gulariter non potest, quia superior non
 censetur, nisi meram executionem in-
 junxisse, nam aliàs dissolveretur offi-
 cium imperantis, si quis ad id, quod
 facere jussus est, non responderet de-
 bito obsequio & consilio non deside-
 rato, & sæpè resp. in casum daretur,
 si proprio ausu minister partes impe-
 ranti proprias sibi vindicare velit. In-
 terdùm tamen per expressam clausulam
 in mandato licentiam accipiunt ministri
 & legati, ut supplere aut immutare pau-
 lispèr possint, si ratio & tempus id po-
 stulent.

ult. ff. manda-
 dit. & ibi
 Glossa.

Ziegler. ad
 Lanc. 3. tit.
 1. §. 18.

Pufend. de
 legat. c. 96.
 & seqq.
 Lima. ad
 A. B. C. 11.

*XXVI. Unde petitur interpretatio restrin-
gens extra significationem verborum,
qua promissionem conti-
nent ?*

Grot. e. 16. **R.** Petitur vel ex defectu originario voluntatis, vel ex casus emergentis repugnancia cum voluntate. Defectus originarius intelligitur ex absurdo, quod alias sequeretur, nemo enim credendus est velle absurda, e. gr. præceptor convenit cum discipulo, ne honorarium ipsi solvatur, quousquè discipulus causam non obtinuerit; absolutis studiis discipulus negat honorarium, præceptor ad judicem eum vocat, qui eum condemnat ad solvendum honorarium, discipulus se non potest tueri exceptione pacti, quippè cum in eo incundo de hoc cogitatum non fuerit, & absurdus foret, qui suo pacto efficeret, quò minùs obtineret, quod ex eodem pacto ipsi debetur. Vel ex cessatione rationis, quæ voluntatem unicè movet, e. gr. negotiatores, qui annonam urbis adjuvant, item navicularii, qui annonæ urbis serviunt, immunitatem à muneribus publicis domesticis consequuntur, quia iis peregrè cum labore & periculo funguntur; hæc immunitas cessat, si non amplius sint in ejusmodi

s. 28.
Puf. c. 12.
s. 19.

L. 5. s. 3. ff.
de jur. im-
mun. jung.
l. 6. s. 7. de
jur. postl.

modi actu. Vel ex materiæ defectu, nam ea semper intelligenda est observari animo loquentis, etiamsi verba latius pateant, e. gr. aliquis acquirit feudum pro se & heredibus suis, intelliguntur tantùm descendentes masculi, seu heredes feudales.

Str. Synt. J.
F. c. 4. aph.
12. n. 6.

XXVII. Si res comprehendatur sub ratione secundum potentiam moraliter consideratam, quid juris?

R. Restrictio facienda non est, sic si cautum sit, ne exercitus aut classis aliquò ducatur, non poterit duci, etiam animo non nocendi, quia in pactione non certum damnum, sed periculum qualecunque spectatum est, quod moraliter à tali exercitu aut classe timeri potest, si in tali loco versetur?

Grot. c. 16.
s. 25. Puf. l.
5. c. 12. §. 20.

XXVIII. An promissa in se habent hanc tacitam conditionem, si res maneant eo, quo sunt loco?

R. In genere negatur, quia cum hæc conditio promissum reddat irritum, est odiosa, & sic non præsumitur, sed expressè addi debet; interdùm tamen tacitam istam conditionem in se habent, scilicet quando apertissimè patet, statum illum præsentem in unica illa, quam modò diximus, ratione inclusum

Grot. d. c.
16. s. 25. n. 2.

Ziegler. h.
c. 5. 25.
Putend. d. 5.
c. 12. §. 20.
in fin.

esse. Sic passim in historiis legimus, legatos à suscepto itinere domum rediisse, quod res ita mutatas intelligerent, ut tota legationis materia aut causa cessaret.

XXIX. Quot modis potest dijudicari, utrum casus, qui postea emergit, pugnet cum voluntate, nec ne?

R. Repugnancia casus emergentis cum voluntate potest dijudicari duplici modo: nam aut voluntas colligitur ex naturali ratione, aut ex alio signo. Ex naturali ratione, subsidio æquiprudentiæ in intellectu, & æquitatis in voluntate; quæ æquitas est correctio ejus, in quo lex (suo modo & ad testamenta, & ad pacta hæc referri possunt) deficit ob universalitatem, seu est æqua & commoda legis interpretatio, quâ ex naturali ratione ostenditur, casum quendam peculiarem sub lege universalis non comprehendi, & ipsorum legislatorem excepturum eum fuisse, si tempore latæ legis casum istum prævidisset. Id quod fit, quando casus repugnat juri naturæ aut divino, ad quod legislator obligare non potest, e. gr. si fur rem furtivam deponat, lex, quæ vult, ut deponenti res restitatur, non obligat,

Co. d. c.
p. 206

Franzke in
Dig. de LL.
s. 78. &
seqq.

gat, si verus dominus superveniat & rem repetat.

XXX. Estne adhuc aliud indicium. legislatorem vel promittentem non voluisse casum comprehendere?

R. Secundum indicium est, si verba sequi non quidem per se & omninò illicitum sit, sed æquè & humaniter rem æstimanti nimis grave atquè intolerabile: sive absolute spectatâ humanâ conditione, quædam enim omnibus hominibus intolerabilia videntur, e. gr. fames; sic ergò lex de certis panibus vel cibis non comedendis, in casu extremæ necessitatis non obligabit: sive comparando personam & rem, de qua agitur cum fine actûs, & tunc huic personæ hoc grave videtur & incommodum; sic qui rem ad dies aliquot commodavit, intra eos dies repetere eam poterit, si ipse valdè egeat, quia actûs tam beneficii ea est natura, ut non credendus sit quisquam ad magnum suum incommodum sese voluisse obligare. Sic qui auxilium foederato promissit, excusabitur, quamdiù ipse domi periclitatur, in quantum copiis opus habet; prima enim defensionis causa est subditorum, qui sunt pars imperantium.

Grot. d. 6.
16. §. 27.
Pufend. l. 5.
c. 12. §. 22 &
l. 3. c. 7. §. 5.

*XXXI. An servanda sunt promissa, quæ
iis, quibus promissisti, sunt inutilia, aut
si tibi plius noceant, quàm il-
lis profint?*

Grot. d. c.
16. §. 29. n. 2
Puf. c. 12.
§. 22. fin.

R. Non quidem promissorum semper est judicare; an res utilis sit futura istis, quibus promissa est, nec ne; tamen si promissor sit superior, & cura eorum, quibus promissum est, ipsi incumbat, judicare potest, & non semper cogitur servare; vel si superveniat aliquid, cur natura prohibeat promissum præstare, ut furenti gladium depositum. Nec etiam quodlibet nocuum liberat promissorem à sua obligatione: nam omnis gratuita promissio videtur conjuncta cum aliquo onere, sed tale oportet sit, quod pro natura actûs credi debeat exceptum. Sic qui operas vicino ad dies aliquot promissit, non tenebitur, si morbus fonticus patris aut filii detineant.

XXXII. Quanam sunt alia signa, quæ ostendunt certum casum à lege vel pacto universaliter concepto esse exceptum?

Grot. d. c.
16. §. 28.

R. Quando verba alio loco posita cum præsentis lege aut pacto non quidem

dem directò pugnant, sed tamen per incidentem singularem casum inter se ita committuntur, ut licet diverso tempore servari & impleri potuissent, non tamen possint eodem & hoc tempore, quo incidit hic singularis casus. Hic ergò tenendæ sequentes regulæ: I. illud, quod tantùm permittitur, cedit ei, quod jubetur, jam permissioni tantùm inest libertas faciendi vel omittendi, jussus involvit necessitatem faciendi & omittendi, & in præsentī casu libertatem tollit, e. gr. si lege permittatur, ut omnis civis Romanus possit habere concubinam, tempore belli autem constitutatur, mulierem in castris miles non habeto, prior lex cedit huic posteriori. II. Quod faciendum est certo tempore, seu ubi obligatio concurrit, cui saltem potest satisfieri hoc præsentī tempore, præfertur ei, quod quóvis tempore potest fieri; seu illi obligationi, quæ impleri potest, quóvis tempore, e. gr. promisi operam annuam, quæ potest impleri quóvis tempore, & quâvis horâ diei, eandem operam promisi alteri, quæ potest tantùm præstari certo tempore seu certâ horâ in die, hæc posterior obligatio præfertur priori. Hinc tamen apparet, non posse uni & eidem

Zegl. h. e.
S. 23.

I s

vel

vel injungi, vel ab eo promitti, quod
 simul expediri nequit, & quorum nul-
 lum fert dilationem. III. affirmativum
 præceptum cedit negativo, scilicet si
 impleri non possit nisi per violationem
 præcepti negativi; præcepta enim ne-
 gativa semper obligant & ad semper,
 seu nunquam licet malum facere; af-
 firmativa semper, sed non ad semper,
 sed tunc demùm, quando adest occa-
 sio, sic corium non est furandum, ut
 pauperibus elemosyna detur. IV. In-
 ter conventiones legesquè qualitatibus
 pares præfertur, quod magis est pecu-
 liare, & ad rem propiùs accedit; nam
 specialia solent esse efficaciora genera-
 libus, e. gr. sit lex, Imperator in nego-
 tiis magni momenti adhibeat consen-
 sum Electorum, etiam Statuum inter-
 dùm. Sit alia lex, quando Electoratus
 vacat, Imperator de ipso debet & pot-
 est providere tanquam de re ad se &
 Imperium legitimè devoluta. Hic se-
 quimur legem specialiore, & Impe-
 rator providebit non adhibito Electro-
 rum vel Statuum consensu. V. Si sint
 duæ leges prohibitivæ, & casus emer-
 gat, ut uni ex duabus prohibitionibus
 sit contraveniendum, illa tunc vide-
 tur permissa, quam violari minoris in-
 terest,

Magler.d.l.

L. 80. ff. de
P. J. & ibi
Jac. Gothl.Esp. Leop.
l. ut. 39.A. B. tit. 7.
s. 7. Inst.
Jur. P. l. 3.
tit. 2. §. 60. &
tit. 11. §. 3.
post. med.Pufend. l. 7.
c. 12. §. 23.

terest, e. gr. sit lex, nullus ex subditis nostris huic vel isti regi militet; sit altera, nullus ex subditis nostris eidem regi pecuniam vel quicquàm aliud contribuat. Huic posteriori potius, quàm priori contraveniendum, si casus emergat, ut aut militet, aut pecuniam solvat. VI. Si sint duæ leges vel præstationes, quæ in certo articulo collidunt, quarum una habet causas magis honestas vel utiles, quàm altera, hæc cedit priori, e. gr. promissi operas bellicas primo foederato, eadem promitto foederato posteriori, sub cujus protectione, fortè etiam sumptibus ipsius vivo, casus emergit, ut uterquè foederatus opus habeat operâ bellicâ; promissio posterior præfertur, quia habet causas magis honestas & utiles propter fortiorem obligationem. VII. Propter eandem rationem, quando duo pacta, juratum & injuratum simul nequeunt impleri, certo eventu præferendum erit, cui adest jurisjurandi religio. VIII. Obligatiõni perfectæ mutua homines utrinquè respicienti cedit obligatiõ imperfectè mutua; sic quæ ex contractu debentur, potius solvenda sunt, quàm quæ ex promisso gratuito. IX. Lex beneficentiæ cedit legi gratitudinis,

Græc. l. 2. c. 1.
15. 5. 12.
2. 4.

Pufend. d. 5.
c. 12. s. 23.

mis, cæteris paribus; quia favorabilibus debitum grati animi, quàm beneficentiæ, in eo enim reddimus, quod debemus, in hoc vero damus. X. Inter leges, quæ à potestatibus subordinatis proficiscuntur, lex inferioris cedit legi superioris, ubi utriquè simul satisfieri nequit; sic Deo magis, quàm hominibus obediendum.

Grot. l. 1. c. 4. §. 6. n. 3.

L. 2. c. 26. §. 3.

XXXIII. Contractus an in dubio censetur esse perfectus, antequàm scriptura confecta est tradita?

Grot. d. e. 16. §. 39. l. 1. c. de fid. instr. Str. Ex. 28. th. 34. *Grot. l. 2. c. 15. §. 16. & l. 3. c. 22. §. 12.

R. * Nisi aliud convenerit, in dubio credendum, scripturam adhiberi ut momentum contractûs, non ut substantiæ ejus partem. Alioquin exprimi id solet, ut interdum in induciis, in pace, id foederibus, quæ rata non sunt ante scriptas condiciones, mutuam superiorum ratihabitionem & instrumentorum traditionem.

XXXIV. An contractus regum, & eorum, qui summam habent potestatem, sunt interpretandi ex Jure Romano?

Grot. l. 2. c. 11. §. 5. n. 3. c. 16. §. 31.

R. Non, quia est jus civile, quod summas potestates non obligat; nisi fortè appareat, inter quosdam populos jus istud

istud in his , quæ sunt juris gentium ,
etiam receptum esse, quod tamen teme-
rè non est præsumendum , quia obliga-
tionem inducit.

*XXXV. An debemus magis attendere
verba conditionem offerentis, an
accipientis?*

R. Attendi debent verba ejus , cujus l. 30. ff. de
favorem conditio continet. Si conti- pact. 2. &
neat offerentis favorem , & verba non 34. in pr. de
sint clara, contra ipsum ea interpreta- cont. empt.
mur ; si contineat favorem accipientis, Grot. d. 6.
& verba non sint clara, contra ipsum 16. §. 32.
ea interpretamur ; nam hic clarius de aliter.

*XXXVI. Si conditio nondùm sit accepta-
ta, an is tenetur, qui obtulit, an verò
eum pœnitere potest?*

R. Non tenetur, qui obtulit, quia nul- Grot. l. 2. c.
lum adhuc jus quæsitum est ei, qui ac- 11. §. 14. c.
ceptare debuit , & oblatio condi- 16. §. 32.
tionis minus est pro- in fin.

missione.

LIBER II.

CAP. XVII.

De damno per injuriam dato,
& obligatione, quæ indè
oritur.

I. *Quid est damnum injuriâ datum?*

R. Damnum injuriâ datum est malefici-
cium seu delictum, quò dolo vel
culpâ res alterius læditur. Seu in genere,
cùm quis minus habet suo.

S. J. de L.
A. l. 44. ff.
cod. Grot.
Lp. c. 17. §.
B. A. L.

II. *Qualis oritur obligatio ex damno
dato?*

R. Naturaliter oritur indè obligatio,
ut id resarciatur. *Nam natura unicui-
què indidit tam tenerum suû & eorum,
quæ ad ipsum pertinent, amorem, ut
omnibus modis nitatur repellere eum,
qui damnum ipsi infert, adeò ut nisi de-
sistat, & damnum datum reparer, ju-
stam videatur habere bellandi causam;
cùmquè prætereà velit, ut in societate
civili ordinata & rectæ rationi conveni-
enti tranquillè vivamus, necessarium fuit
præceptum, de tribuendo unicuiquè,
quod suum est, de nemine lædendo,
aut si quis fuerit læsus, etiam culpâ, de
damno isto resarciendo.

d. c. 17. §. 1.
Pufend. l. 3.
c. 1. §. 1.
aliter.
*Grot. l. 1.
c. 2. §. 1.
B. L.

III.

III. Quot modis aliquid nostrum esse dicitur?

R. Nostrum est, quod nobis competit vel ex mera natura, sive accedente facto humano, puta dominio aut pacto, sive ex lege. Naturâ ad nos pertinet vita, non quidem ad perdendum, sed ad custodiendum, corpus, membra, fama, honor, actiones propriæ; de dominio, & pactis supra dictum. Ex lege jus nobis oritur, quia idem, aut plus lex potest in nos, & nostra, quàm singuli in se & sua. Sic pupillus jus habet exactam diligentiam quandam exigendi à tutore; respublica à magistratu, imò & cives singuli, quotiès lex id expressè aut per sufficientem consequentiam significat.

d.c. 17. §. 2.
n. 1.

Grot. l. 1. c.
1. §. 6. d. 6.
17. §. 2. n. 1.
in fin.

IV. An etiam ex sola aptitudine jus perfectum acquirimus, ut inde oriatur restitutionis obligatio, si occasione ejus damnum aliquod patiamur?

R. Sola aptitudo verum & perfectum jus seu dominium non tribuit, quia id, ad quod apti sumus, non statim nostrum est, & sic eo interverso, super damno accepto queri non possumus.

Grot. l. 1. c.
1. §. 7. d. 6.
17. §. 2. n. 2.
Ziegl. h. h.

V. Sed

V. Sed annon ex hac aptitudine jus verum habeo petendi juxta alios?

Grot. d. c.
17. s. 30.
Grot. l. 3. c.
1. s. 3. in
med. L. un.
ff. & C. ad
L. Jul. de
ambitu &
ibi Brua.

R. Quamvis civis non indignus adversus civitatem non habeat jus proprium ad officium aliquod, habet tamen verum jus petendi juxta alios, in quo si per vim aut fraudem ab alio impediatur, exigere potest æstimationem non quidem totius rei expectatæ, sed incerti istius damni, seu spei incertæ obtinendi minus pretium.

VI. Quando resp. alicui mandat collationem magistratûs, an contra eum habent jus verum?

Grot. d. c. 17.
s. 3.

R. Resp. adversus talem mandatarium habet jus proprium & verum, ita ut si ex indigni electione damnum fecerit, ille hoc refarcire teneatur.

VII. An tantum æstimatur damnum, quod datum est in ipsa re nostra?

d. c. 17. s. 4.
Ziegler.
h. l.

R. Damnum aliquis fecisse intelligitur, non ipsâ re tantum, sed & in fructibus, sive ille percepti sint sive non; Si tamen ipse aliquis eos percepturus erat, deductis impensis in fructus factis, & in rem necessariis & utilibus, ex regula, quæ nos vetat locupletiores fieri cum aliena jactura. Sic & spes lucri ex nostro æstimabitur secundum pro-

propinquitatem ad actum ut in semente spes messis, prout vel instat, vel remota est.

VIII. Suntne alii, quam ille ipse, qui immediatè dat damnum, qui tenentur?

R. Affirmatur, & quidem interdum alii tenentur, qui momentum attulerunt aut ad totum damnum, aut ad partem, vel faciendo vel non faciendo, idquè vel primariò vel secundariò. Illud, qui jubet, qui consensum requisitum adhibet, qui adjuvat, qui receptum præstat, aut qui alio modo in ipso crimine participat. Qui vetare debet præcepto, aut opem ferre ei, cui fit injuria, & id non facit. Hoc scilicet secundariò, qui consilium dat, laudat, assentatur, qui non dissuadet, cum debeat, aut factum reticet, quod notum facere debet, sive hoc debitum oriatur ex lege, sic vasallus vel subditus revelare debet domino vel seniori consilia contra ipsum suscepta; vel ex officio, sic quicumquè magistratus vel officialis suo superiori tenetur ad omne damnum, quod ex silentio circa ea, quæ concernunt officium, in ipsum redundat.

d. c. 17. §. 6.
& seqq. &
Ziegl. ibi.

2. Feud. 6,
& 7.

LX. Sed quid juris, si ille, qui damnum dedit, certus fuit, id ipsum dare, etiamsi alii non concurrissent?

Ziegl. h. c.
§. 10.
Franz. Ex.
12. q. 5.
Grot. d. c.
17. §. 10.
aliter.

R. Tamen hi laudatores sunt puniendi, quia laudando augent malitiam; licet non semper teneantur ad damni reparationem. Sic & illi tenentur, qui suaserunt vel juvârunt ided, quia si ipsi hoc non fecissent, alii defuturi non fuissent, qui suaderent aut juvarent: nam sicut hi obligarentur ex delicto, si fecissent, ita & illi, quia fecerunt.

X. Quonam ordine conveniuntur?

Ziegler. h.
c. §. 11.
Grot. d. c.
§. 11. aliter.
Kulpis. Ex.
Grot. §. h. c.

R. Uterquè quidem hic obligatur, & mandans & mandatarius; verùm quia patrator facinoris immediatè dedit damnum, & scire debuit, rei turpis mandatum non obligare, primus convenitur, & post eum cæteri, qui mandârunt, vel alio modo damnum dederunt.

XI. Quid si plures delictum commiserint?

Pufend. l. 3.
c. 1. §. 8.
Grot. d. c.
17. §. 11.
Scriv. Ex.
14. th. 47.
Ex. 49. th.
50.

R. Aut actus est individuus, ad quem multi concurrunt, sed ita ut ex unius opera integer actus potuerit sequi, nequè singulis certa pars possit assignari, ut est incendium, aggerum pertossio, & similes actus, & singuli tenentur in solidum, ita tamen, ut si omnes simul

dicos, & iis, quos occisus alere ex officio solēbat, puta parentibus, uxori, liberis, dare tantum, quantum illa spes alimentorum ratione habitā ætatis occisi valebat: non autem lucrum speratum & incertum, quod occisus facere potuisset, si diutiùs vixisset; nam tale lucrum non est inter bona nostra, & futurum tempus æquè ad damna, quàm ad lucra patet. Sic qui mutilavit, tenetur ad impensas & ad æstimationem ejus, quòd jam, qui mutilatus est, minus poterit lucrari, ita & cicatrices interdùm æstimantur, ut si puellæ innuptæ facies deformetur, quæ nubere non potest, nisi ampliore dote constitutâ, nam oris gratia sæpè est dotis instar. Sic adulter & adultera tenentur non tantùm maritum indemnem præstare ab alenda prole, nam ad pullos suppositivos pro suis alendos nemo tenetur, sed & legitimis liberis, qui jure naturæ in successione bonorum parentum præferuntur illegitimis, rependere, si quod damnum patiuntur ex concursu ita susceptæ prolis ad hæreditatem. Qui virginem imminuit vi aut fraude, tenetur ei resarcire, quanti minoris ipsi valet spes nuptiarum: imò & ducere tenetur, si eâ promissione corporis usuram

Pufend. l. 3.
c. 1. §. 7.
Ziegler h. c.
§ 13. sed alit.

Grot. d. c.
17. § 14.
Bœcler. l. 2.
c. 1. §. 6.
Pufend. l. 3.
c. 1. §. 8. in
fin. Brun.
ad L. 13. ff.
ad L. A.

Grot. d. c.
17. § 15.
Puf §. 9.
Zieg! h. c. §
15. sed aliter

Grot. d. c.
17. §. 15.

usuram impetraverit: jure enim naturæ inter pactum matrimonii, ejusque executionem nullum requiritur interval- lum, & cum solus consensus nuptias faciat, non erit turpis conditio, eris mihi uxor, si statim tanquam uxor corpus tuum mihi præbueris. Fur & raptor tenentur rem subtractam reddere cum suo incremento naturali, & cum sequente damno aut cessante lucro, & si res perierit, summam æstimationem; si enim, ubi in- vitus rem vendo, ex affectione illam æsti- mare possum, cur furi, qui invito mihi aufert aliquid, remittere debeo? Et si fur sit suspensus, hæredes ad idem mihi obli- gantur, quia sicut aliud æs alienum, ita & hoc solvere debent, nec pœna huic persecutioni præjudicare potest. In hac classe ponendi sunt, qui legitima vesti- galia fraudant, item qui judicio injusto, accusatione injustâ, testimonio injusto, damnum dederunt.

Pufend. d. c. 1. §. 10.

Ziegl. h. c. §. 16. in Puf. §. 11. Groc. d. c. 17. §. 16. aliter.

Groc. d. §. 16. Brun. ad L. fin. ff. de furt. Struv. Ex. 48. th. 24. Carpz. prax. crim. q. 80. n. 20.

XIII. Ad quid tenetur, qui contractui aut promissioni causam dedit dolo, vi, aut metu injusto?

R. Tenetur eum, quocum actum est, in integrum restituere, si quid ab eo acceperit; quia ille jus habuit, tum ne deciperetur, tum ne cogeretur. Illud ex

Groc. d. c. 17. §. 17.

& c. 12. §. 3.

Str. Ex. 49.
th. 73.

natura contractus, quæ æqualitatem exigit, hoc ex naturali etiam libertate, quæ non admittit, ut alter alteri vim injustam inferat, sed vult, ut à mutua læsione abstineamus. His annumerandi sunt, qui id quod ex officio facere tenebantur, facere noluerunt, nisi pecuniâ acceptâ.

XIV. Si quis causam dedit, cur vim pati aut metu cogi debeat, ut si quis bellum alteri denunciât?

Grot. d. c.
17. §. 18.
Puf. l. 3. c. 1.
§. 7. in med.

R. Huic juri suo sc. ne ab alio lædatur, renunciare quis potest, vel tacitè, ut si quis sine justa causâ alium invadat, hic omni modo vi ipsûm repellere potest: nam manus, propterea homini datæ sunt: vel expressè, cùm bellum alteri denunciât; belli enim lex est, ut cuiquè liceat, quantum potest, hostem suum lædere & in persona & rebus. Sibi ergò imputet, si lædatur, & involuntarium ex voluntario ortum, moraliter habetur pro voluntario.

Grot. l. 3. c.
4. §. 1. 2. & 3.

XV. Si reges & magistratus, non inhi-beant latrocinia aut piraticam?

Grot. d. c.
17. §. 20. l. 2.
c. 21. §. 3.
& 4.

R. Tenentur ex neglectu, si non adhibeant, quæ debent ac possunt adhibere remedia ad impedienda latrocinia ac piraticam. Contrâ si legibus pro-

prohibeant, ne amicis noceatur, paratim etiam sint, noxios, si reperiri possint, aut punire aut dedere, præterea jus in bona raptorum reddant, ipsis imputari nihil potest.

XVI. Si milites aut terrestres aut nautici contra imperium amicis noceant?

R. Reges non tenentur, nisi fortè in culpa sint, ut si fortè militibus non bene solvant stipendia; tunc enim non tantum militibus tenentur de damnis inde secutis, sed & iis, quos milites inedia coacti malè habuerunt.

XVII. An si mancipium alicujus aut animal mihi damnum dedit aut pauperiem, ille mihi obligatur?

R. Affirmatur, cum enim ante divisionem jus habuerim ab animali quod mihi damnum dederit, reparationem istius quocunque modo quærere, per divisionem hoc jus mihi sublatum non est, & cum ipsum animalis corpus mihi propterea sit obnoxium, si dominus illud retinere velit, oportet, ut retineat cum juribus, quæ corpus istud sequuntur, & aut æstimationem damni solvat, aut animal noxæ dedat.

Grot. d. e.
17. § 10. n. 2.
l. 3. c. 17.
5. 2. n. 6.

Gabr. Valsq.
de rell. c. 2.
Grot. l. 2. c.
17. §. 21.
aliter.

XVIII. Potestne damnum dari adversus honorem & famam?

Grot. d. e. 17. §. 22. Ziegl. h. l. R. Dari potest verberibus, contumeliis, maledictis, calumniis, irrisu, aliisque similibus modis: & damni reparatio hinc fit culpæ confessione, exhibitione honoris, testimonio innocentiae, & per ea, quæ his similia sunt; quanquam & pecuniâ tale damnum rependi poterit, si læsus velit, quia pecunia communis est rerum utilium mensura.

LIBER II.

CAP. XVIII.

De legationum jure.

I. Quid est legatus?

Grot. l. 2. c. 18. §. 2. D. 1. R. Legatus est minister publicus, à summa potestate ad aliam similem potestatem missus, ut negotium sibi demandatum nomine mittentis proponat & tractet.

II. Quotuplex est legatus?

R. Omnibus legatis debetur quidem eadem fides, & propter personam mittentis omnes sunt sancti & inviolabiles, sed cum non omnes eadem solennitate & iis ceremoniis recipiantur, factum, ut dividantur in legatos cum

cum

cum caractere repræsentativo, & eos, qui principalem suam ratione honoris & præcedentiæ non repræsentant. Et hinc alii sunt legati primi ordinis, in specie dicti Gesandten, alii sunt legati secundi ordinis, ablegati communiter dicti, Abgesandten, gallicè *envoyes*, licèt hæc vocabula sæpè confundantur. Hæc distinctio usum habet ratione præcedentiæ: legatus primi ordinis præfertur legato secundi ordinis, quanquàm posterioris principalis præcedentiam prætendat. Sic Rex Galliæ Viennam mittit legatos secundi ordinis, quia legatus Regis Hispaniæ in Imperatoris aula ipsi præfertur.

Kirchn. l. 1.
de legat. c.
1. n. 22.
Limn. ad A.
B. c. 1. §. 1.
Oblerv. 8.
Rhet. Intt.
Jur. Publ. l.
2. c. 23. p.
456. Kulpis
de legat.
stat. Imp.
c. 2. & 21.

III. *Ex quo jure est jus mittendi legatos?*

R. Jus mittendi legatos est ex eo jure, ex quo est negotium, propter quod mittuntur; si mittantur vel ad pacem faciendam, vel ad eam per foedera & pacta magis confirmandam, jus naturæ, quod vult, ut in pace vivamus, eorum admissionem præcipit cum effectu, & sic specialem ipsis præstat securitatem. Si mittantur propter commercia, aut similia negotia, quæ communem necessitatem & utilitatem in-

Grot. l. 2. c.
18 §. 1. alit.
Putend. l. 2.
c. 3. §. 22. in
fin. aliter.
Text. c. 14
n. 2. Kulpis.
Ex. Grot. c.
18. aliter.

U ;

ter.

ter omnes gentes continent, jus gentium eos & admitti & sanctos vult. Si mittantur vel ex civitate, vel ex singulari amicitia ad congratulandum, e. gr. propter matrimonium, nativitatem principis, obtentam victoriam &c. jus civile, seu potius voluntas ejus, ad quem mittuntur, eorum admissionem, & sanctitatem specialem, quam jure gentium habent, confirmat. Sic juris civilis, seu voluntaria tantum, sunt ceremoniæ, solennitates, obviations, hospitii jura specialia, seu ut legati vivant sumptibus & expensis ejus, ad quem mittuntur.

Grot. d. c.
13 §. 2. n. L.
Bœcl. dif-
fert. Pol. § 16

IV. Quibus competit jus mittendi legatos?

Horn. l. 1. c.
8 §. 1. n. 17.
18 Kirchn.
l. 2. de le-
gat. c. 3.

R. Iis hoc jus competit, qui summi imperii sunt compotes inter se, quia hi soli jus habent tractandi de iis negotiis, propter quæ legati mittuntur, & ab ipsorum persona tantum & sanctitas & securitas legatorum derivari potest & debet. Legati provinciales, municipales, seu qui mittuntur à vice-regibus, præsidibus, vel ducibus belli, non fruuntur jure legatorum specialibus, seu jure gentium competentibus, sed jure civili reguntur, vel potius

potiùs gaudent tantùm iis juribus, quæ hæc vel ista majestas istis tribuit. Principes Imperii Romano-Germanici, quia ipsorum potestas est majestati analoga, & quia jura belli, foederum &c. ipsis conceduntur, legatos mittere possunt etiam cum caractere. Quò accedit, quòd alii reges legatos ad ipsos mittant, & ipsorum legatos agnoscant, licet fortè solennitates solitæ in regum legatis in receptione ipsorum non adhibeantur. Hæc enim, ut modò diximus, non sunt juris naturæ vel gentium, sed pendent à voluntate istius, ad quem mittuntur.

Instr. Pac.
art. 2. n. 2.
in fin. Myl.
ab Ehren.
de Stat.
Imp. part. 1.
c. 16. §. 15.
Rhet. d. L.
Text. c. 14.
§. 8. Instr.
Jur. Publ. l.
3. tit. 3. & 19.

V. Quid dicendum de iis, qui impari foedere juncti sunt?

R. Si foedus non contineat imminutionem majestatis, legatos mittere possunt. Idem dicendum de iis, qui ex parte subditi sunt, ex parte non sunt, pro ea parte, quâ subditi non sunt, hoc jure gaudent. At reges, qui bello solenni victi regnoquè exuti sunt, cum aliis regni bonis & jus legandi perdiderunt. Item, qui regnum dereliquerunt; item, qui pulsi sunt regno, ita ut nullum jus retinerent: item qui abdicârunt regnum.

Grot. d. e.
18. §. 2. n. 2.
& l. 2. c. 19.
§. 7. n. 1.

d. c. 18. §. 2.
n. 2.

VI. Quid

VI. Quid si civitas scindatur in partes aequales, quarum utraqùè summum affectat imperium, ut dijudicari vix possit, utri istud competat, & qua superior haberi debeat?

Grot. d. c.
18. §. 2. n. 3;
Ziegl. de
jur. maj. l. 1
c. 32. §. 9.

R. Necessitas huic juri locum facit, & hoc eventu gens una pro tempore quasi duæ gentes habetur. Imò fieri potest, ut nunquàm deinceps in unum populum redeant, & coalescant, sed pro una gente duæ posthàc semper maneant, quarum unaquæquè absoluto imperio & regimine summo utatur. Idem dicendum, quando cum jure admodùm controverso de regni successione decertant.

VII. An rebelles habent jus mittendi legatos?

Kirchn. l. 2.
c. 13. n. 38
Alib. Gent.
de legat.
l. 2. c. 2.

R. Non, & hinc eorum legati plerumquè in carcerem conjiciuntur: at ne remedia reconciliationis & excusationis ipsis adimantur, eorum deputati repelli non debent, præsertim si de innocentia sua docere velint. Sic piratæ, latrones, proscripti, quia civitatem non faciunt, jure gentium niti non possunt, sed interdùm, tales qui sunt, jus legationis nanciscuntur fide datâ.

Grot. d. c.
18. §. 2. n. 3.
in med.

VIII.

VIII. *Quòtnam sunt de legatis, quæ ad jus naturæ & gentium referri solent?*

R. Duo sunt, priùs ut admittantur, Grot. d. e. quamvis & hoc interdùm pendeat à voluntate ejus, ad quem mittuntur, vid. qu. 18. §. 3. n. 1. 3. in fin. deinde ne violentur.

IX. *An jus naturæ & gentium omnes legatos admitti præcipit?*

R. Non, sed vetat sine causa rejici; Grot. d. e. secùs quàm quando admissio pendet 18. §. 3. n. 1. tantùm à voluntate ejus, ad quem mittuntur, licèt sic peccetur in civilitatem Feld. h. l. vel amicitiam singularem. Horn. §. 2. n. 3. Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 11. Text. c. 14. §. 28. aliter.

X. *Quot sunt causæ rejectionis?*

R. Causa potest esse ex eo, qui mittit, ut si ille, qui mittit, alterius, ad quem mittuntur, legatos antehàc rejicit ipse, aut si callidâ legationis simulatione sæpè antehàc decepit, & nunc simile deceptionis metuetur artificium; quòd autem veniat ab hoste armato, non videtur semper esse justa causa. Ex eo, qui mittitur, ut si odiosa fuerit legati persona, si crimine in admittentis territorio commissò notata, si perfida in principem fuerit, ad quem mittitur, si contumeliis antehàc eum prosciderit &c. Huc non refertur,

Grot. c. 18. §. 3. n. 1. 2. Ziegler. d. c. § 11.

fertur , si legatus veniat ab hoste , & antè fuerit subditus ejus , ad quem mittitur. Ex eo , ob quod mittitur , ut si apertè constet , legatum non venire , ut agat id , quod apertè proficetur , sed ut seditiones moveat , concitet populum ; aut si non ex dignitate aut temporibus conveniens sit , ut si plures arcto fœdere uniti pacem non sint facturi , antequàm hostem superbum & perfidum intra justos limites ad restitutionem iniquè ablatorum coëgerint , viresquè nocendi ita ademerint ; ut justâ ultione posthac securitati consultum esse appareat , & ille malo suo delinquere dedoceatur.

Grot. h. c. 18. §. 3. n. 2. in fin. & Ziegl. h. l. aliter. Kulpis de Ex. 8. c. 18. §. 2. in fin.

An autem justa sit rejectionis causa , si legatio debeat esse perpetua , seu an jure rejicere possimus legatos perpetuos , qui Residentes vocari solent , dubitatur. Cæterùm si sine justa causa aliquis rejiciat legatos , non tantùm peccat contra officium , sed & contra jus humanitatis , ita ut cæteris paribus hæc possit esse justa belli gerendi causa.

XI. Cur legati jure natura & gentium sunt inviolabiles ?

Horn. d. c. 8. §. 8. Ziegl. l. c. §. 13. Grot. h. c. 18. §. 4. n. §. aliter.

R. Quia legatus subit principis vices , qui cùm majestate gaudeat , æqualis cen-

tenendus erit principi, ad quem missus est, & sic neutiquam cogendus, ut discrimen iudicii subeat. Et quemadmodum princeps alterius territorium ingrediens volente domino, quamdiu se hostem peregrinæ reip. non profitetur, eo honore eaque reverentiâ colendus est, ac si apud suos ageret; ita & legatus, qui principem repræsentat. Hinc est, cur non fiant subditi temporarii ejus, in cujus territorio subsistunt, & cur jure civili populi, apud quem vivunt, non teneantur: & si delictum committant, si tale sit, quod contemni posse videatur, aut dissimulandum erit, aut è finibus jubendus excedere legatus: si scilicet per tale delictum vilescat persona legati, ut turpe sibi ducat princeps cum tali homine tractare; aut si tale non sit, mittendus erit legatus ad eum, qui misit, cum postulato, ut eum puniat aut dedat.

XII. Si legatus moliatur aliquid in statum reip. in caput regis conspiret, populum concitet &c.

R. Pro ratione delicti commissi occidi poterit, non per modum pœnæ, sed per modum naturalis defensionis tantquam hostis: modò crimen adeò manifestum

Grot. d. c.
18. §. 4. p. 7.
Horn § 10.
Text. c. 14.
§ 44. aliter.

festum sit, ut vel negare id nequeat, vel apertis convinci testimoniis possit. Non hic suspicionibus agendum, quæ temerariæ plerumquè sunt, & ut in virum bonum non cadunt, ita non sufficiunt, ut viri magni, quales sunt legati, ex iis fortiantur iudicium.

XIII. At legati principem representant, & verò princeps præter Deum non agnoscit superiores.

R. Potest princeps hostilia moliri, & contra hostem arma sumere licet, & victus captusquè, si ita res ferat, trucidari potest. Princeps ergò, quamdiù princeps manet, majestatem retinet, & sic sanctus est & inviolabilis, ubi in hostem degenerat, in victoris manum & potestatem redigitur, exspirat pristinum imperii axioma, subjicitur alterius arbitrio, & iudicium subit, qui antea nullum patiebatur iudicem. In hoste nemo quæsierit, princeps sit, nec ne. Hostilia molientem hostilia manent. Censeatur eodem jure légatus, dum pacem colit, & ipse colatur, dum hostis fit, hostili jure puniendus.

Grot. l. 3. c.
4 §. 3. f.
Ziegl. d. l. s.
8. Horn. d. l.

XIV. An lex de legatis non violandis etiam obligat eum, per cujus territorium transit legatus?

R. Affirmatur, quia principem suum repræsentat, qui est instructus imperio ac majestate, quocunque loco fuerit, & divinitatis quendam characterem sibi impressum circumfert, & universæ reip. instar est. Nequè admissio demum ipsum reddit sanctum & inviolabilem, sed securum tantum reddit, nullam esse rejectionis causam; & hæc etiam ratio est, cur legationes soleant denunciari, & cur literæ salvi conductus dentur. Sicut autem in territorio istius, ad quem mittuntur, non sunt sancti, si hostilia moliantur, ita nec in territorio istius, ubi transeunt, si certum sit, hostem esse legatum, qui ad amicum aut confœderatum missus est, ut istum sollicitet, & in hunc tertium concitet.

Horn. d. c.
8. n. 4. Feld.
h. l. Groc. d.
c. 18. s. 9. n.
1. aliter.

XV. An jure talionis interfici, aut male tractari legatus potest, ab eo veniens, qui tale quid patravit?

R. Sunt quidem ultionis talis exempla in historiis satis multa; sed nimis historiarum non tantum, quæ justè, sed

Groc. d. c.
18. s. 7.
Horn. l. 2. c.
8. s. 11.

sed & quæ iniquè , iracundè , impotenter facta sunt , commemorant. Jus naturæ & gentium non tantùm mittentis cavet dignitati , sed & ejus , qui mittitur , securitati. Imò videtur quis

Horn. d. c. **facere contra fidem , quam , legatum**
 §. 5. 11. **admittendo , dedit , nisi (1.) contingat , talem mitti , qui antea auctor extitit injuriæ alterius legato inferendæ , quanquam & hoc casu videatur dicendum , per admissionem remissam esse**

Feld. ad **injuriam & plenam securitatem promissam. (2.) levius aliquod contumeliæ genus fuerit legati corpus non affligens : ista enim ignominia non legato , sed principi , qui similia primus commisit , aspersa censebitur.**
 Grot. h. c. §. 7.

XVI. Legati comites , ministri , famuli , & vasa habentne sanctimoniam?

Grot. d. c. **R. Habent sui generis sanctimoniam ; scilicet sancta sunt accessoriè , & à nemine lædi possunt. Itaque si quid comites gravius deliquerint , postulari à legato poterunt , ut eos dedat , vi enim abstrahendi non sunt , aut eos puniat , quod si dedere nolit , eadem facienda erunt , quæ supra de legato diximus.**
 18. §. 8.
 Ziegl. de jur. maj. l. 1.
 c. 32. §. 21.

XVII.

XVII. At legatus eos punire non potest, quia nullam in suos comites habet jurisdictionem, verùm ea tantùm exercetur à territorii domino.

R. Legatus principem refert, qui nunquàm est sine imperio. Hinc quemadmodùm dominus territorii non posset in ipsius principis mittentis comites, si præsens esset, animadvertere, ita nec in comites legati, qui tantam videtur consecutus jurisdictionem in suos comites, quanta requiritur ad eos regendos, & legationis finem obtinendum, in moralibus enim qui dat jus ad finem, dat jus ad media.

Horn. d. e.

s. f.
Grot. d. e.

18. s. 8. n. 1.

2. aliter.

Ziegler. h. l.

XVIII. Estne jus asyli in domo legati pro quibusvis eò confugientibus?

R. Hoc pendet ex voluntate ejus, ad quem missus est, si hic concedat, habebit, secùs si non concedat. Nam jure naturæ & gentium ea censentur saltem competere jure legato, quæ ad legationem subeundam sunt necessaria. Adde, is, qui deliquit, est subditus domini territorii, & locus, in quem fugit, est in- & de territorio, cui talis securitas annexa non est: nam ea, quæ manant à persona legati, ad ipsum legatum, comites, & vasa pertinent, non ad alios, vel ad hunc locum.

Grot. d. e.

18 s. 8. n. 2.

Kulpis. Ex.

Grot. h. l.

aliter.

XIX. An legati bona mobilia pignoris causa, aut ad solutionem debiti capi possunt?

Grot. d. c. **R.** Non, nec per judiciorum ordinem, nec manu regiâ: nam omnis co-
18. §. 9. actio abesse à legato debet, tam quæ
Horn. c. 8. res ejus necessarias, quàm quæ perso-
§. 5. Textor. nam tangit, quò plena ei sit securitas;
e. 14. n. § 2. & cùm publico nomine adsit, omnia,
aliter. quæ cum ipso sunt, eo jure censi de-
Feld. h. l. bent. Hinc si quid debiti contraxit,
aliter. & ut fit, res soli eo loco nullas possi-
 deat, ipse compellendus erit amicè, &
 si detrectet, is, qui misit, si ille justitiam
 nobis deneget, vel malitiosè protrahat,
 ad postremum ea usurpare possumus,
Grot. l. 3. c. quæ adversus debitores extra territo-
2. §. 4. rium positos usurpari solent, nimirum
 repressalias.

XX. An hâc ratione nemo invenietur, qui cum legato contrahere velit?

Grot. d. c. **R.** Non est metuendum; nam & re-
18. §. 10. gibus, qui cogi nequeunt, non desunt
 creditores, & qui cum ipsis contrahunt;
 aut faciant, ut pariter impleatur contra-
 ctus, aut si fide nudâ contenti sint, sibi
 imputent.

XXI.

XXI. Si violetur legatus, quid juris?

R. Nascitur parti læsæ jus belli; & Grot. d. e. bellorum, quæ ob malè habitos legatos 18. §. II. suscepta sunt, plenæ sunt profanæ historiæ, & extat in sacris libris memoria belli, quod eo nomine David gessit adversus Ammonitas.

LIBER II.

CAP. XIX.

De jure sepulturæ.

I. Quid est sepultura hominum demortuorum?

R. **S**epultura hominum demortuorum est officium, quod hominibus post mortem debemus ad cadavera ipsorum reponenda, ut perpetuo ab injuria quasi tuta sint, & ne ex ipsorum foetore aër inficiatur.

II. Quotuplex est sepultura?

R. Sepultura alia est honesta, cui ceremoniæ atquè ritus certi pro cujusquæ gentis & loci consuetudine adhibentur; alia inhonesta seu ignominiosa, quæ absquæ ceremoniis atquè receptis ritibus fieri debet, seu ubi hæ ceremoniæ atquè ritus adhiberi non possunt propter legis prohibitionem. Ad hanc

Carpzov. in Jurispr. Constit. 2. d. 275. & 382 Zicgl. ad Lang. 2. tit. 34. §. 9. p. 180. in fin.

referimus asininam sive caninam sepul-
turam, quando cadaver humanum ex-
tra locum consuetum in bivio vel tri-
vio, aut sub patibulo, aut ubi brutorum
cadavera abscondi solent, à carnifice
terrâ obregitur.

III. *Ex quo jure oritur sepultura?*

Grot. c. 19.
§. 1. n. 1. & 4.
Ziegler. h. l.
Osiand.
Pufend. l. 2.
c. 3. §. 22. in
fin. aliter.

R. Juri naturæ conveniens est, ut ca-
daveri humano humum porrigatur. Jus
gentium autem hoc inter omnes gentes,
quæ ratione suâ rectè utuntur, constituit,
ut, cùm homo cæteris animantibus præ-
stet, cadaver ejus in talem locum repon-
natur, ut ab omni quasi injuria infe-
renda liberum sit, & ne foetore ipsius aër
infiatur.

IV. *An omnes homines sepeliendi?*

Grot. d. c.
19. §. 3. n. 1.
Seld. l. 6. c.
16. p. 783.

Virg. Æn.
XI. 104.

R. Omnes, etiam inimici & hostes,
quia hoc officium non tam homini,
i. e. personæ, quàm humanitati i. e. na-
turæ humanæ præstari dicitur. Nul-
lum cum victis certamen, & æthere
cassis; nam quod malorum est extre-
mum, illis jam accidit. Si inter viven-
tes fuerat certamen, odia mors aliena
compescat, jam tacet, cum quo antè li-
tigabat.

V. An

V. An exempla extant in contrarium, & hostibus sepultura est denegata?

R. Verum est, sed hæc exempla communi judicio sunt damnata: & ferinum est, bellum gerere cum mortuis, qui ejusdem naturæ fuerunt. Præterea extant exempla eorum, qui eos vel sepeliendos curârunt, vel tradiderunt

Grot. d. c.
19. §. 3. n. 4.
& Of. ibi.

VI. An etiam debetur sepultura insigniter facinorosis?

R. Affirmatur, nisi ultra mortem quid meriti sint; scilicet ad hoc, ut omnem tandem humanitatem exuamus erga mortuum, requiritur facinus, quod in hominem non cadit, sed à feritate quadam proficiscitur; quorum enim cadavera sine sepultura projiciuntur, feris æquantur.

Feld. h. c.
Grot. d. c.
19. §. 4.
Ofiand. h. L.
& Gilbert.
Voet. ibi.
alleg.

VII. Quinam sunt isti?

R. Qui deliberato animo ipsis sibi mortem consciverunt; nam in hos, qui mortem pro supplicio non habent, aliud supplicium constitui non potest.

Grot. d. c.
19. §. 5. n. 1.

VIII. At verò mortui nihil sentiunt, nec damno, nec pudore affici possunt?

R. Verum est, nihil sentiunt, tamen post mortem fama vivit, quæ damno & pudore

Grot. d. c.
19. §. 5. n. 1.
in fin.

pudore quasi afficitur, & satis est, id, quod mortuis accidit, metui à vivis, ut hoc pacto à peccato retrahantur.

IX. An ergò homo seipsum interficere non potest?

Grot. d. e.
19. §. 9. n. 2.
Molina
tom. 4. tr. 3.
disp. 9.
Francisc. à
Vic. relect.
de Homic.
10. n. 2. p.
430. Matth.
de crim. ad
L. 48. tit. 5.
c. 1. §. 4.

R. Non, quia homo nullum jus habet in suam vitam ad eam destruendam, sed tantùm ad eam conservandam: nec injussu ejus, à quo animus nobis datus est, ex hac vita demigrandum. Imò quia proximum suum occidere non potest, multo minùs se ipsum; quilibet enim sibi ipsi proximus est, & seipsum ad minimum debet amare, ut proximum. Adde, natura vitam ponit in bonis, mortem in malis, ut eo ipso ab occisione suâ ipsius deterreat.

X. Quid si quis videat, se deinceps victurum in probrum ipsius Dei, annon ex præsumpta Dei voluntate aliquis seipsum interficere potest?

Of. ad d. e.
19. §. 9. n. 4.
Ziegl. h. l.
Grot. d. 5. §.
n. 4. aliter.

R. Non, 1. quia ita certò hoc non potest prævideri, Deo enim singulis momentis varii sunt modi illud probrum impediendi, talem hominem vindicandi, & gloriam suam manifestandi. 2. quamvis sic vitam sibi tollendo impediatur probrum, quod in Deum redundaret, tamen non sequitur, quod

quod hic actus sit bonus & licitus, quia ad hoc requiritur etiam medium licitum. 3. voluntas Dei non potest præsumi, cum opposita voluntas de non interficiendo se ipso sit revelata. Idem dicendum, si quis se ipsum interficiat, ne tormentis adactus Christi religionem ejuret.

XI. An virgo se occidere potest, ne pudicitiam amittat?

R. Non, quia, quæ vi stupratur, mente virgo est: mens enim peccat, non corpus, & ubi consilium abest, ibi crimen abest. Quid gravius pati potest, quæ alienæ libidini corpus suum substernere constanter recusat, quàm mortem? ea igitur expectanda, non occupanda; nam, mori velle, ne moriâre, furor est. Idem dicimus de his, qui se vel interficiunt, vel mandant hoc aliis, ne in hostis manus perveniant, à quo metuunt cruciatus & mortem ignominiosam. Quamvis tamen omnibus his in casibus, si quis humanæ imbecillitati cedat, & de facto se ipsum occidat, eum excusandum potius æstimemus, quàm istum, qui citra necessitatem sciens atque volens se occidit. Idem statuendum, si quis citra mandatum pulvere nitrato accendat

Matth. d. l.
Grot. d. s. s.
n. 4. aliter.

Puf. §. l. c. 4.
s. s. Jung.
Grot. l. 2. c.
20, §. 29. n. 1.

Less. d. J. 81
J. l. 2. c. 9.
dub. 6. n. 34.
aliter.

X 5

das

dat navim , ne in hostium fortè manus veniat, & ne hostis navi cum publico damno potiatur. Idem si quis ab hoste captus examinatusquè , ad evitanda tormenta , quibus se parem fore desperat, se interimat, ne arcana reip. ei concredita cum evidenti malo suorum concivium prodere cogatur.

XII. An sepeliri debent proditores patria?

Grot. d. c. R. Apud plures gentes his denegatur
19.5.5. n. 5. sepultura, propter criminis enormitatem , ut exemplum statuatur. Hinc etiam fluit, cur in aliis delictis, si opus sit exemplo, damnatorum corpora diù in publico conspectu relinquuntur. Et sicut propter exemplum statuendum ipsis omninò sepulturam possumus negare : ita propter publicam utilitatem magistratus eorum corpora disseccanda tradere potest.

Grot. d. c.
19.5.4. n. 2.
aliter.

Match.
Steph. de
jurisdict. l.
1. c. 7. n. 142.
Limn. l. 8. c.
4. n. 32.

XIII. An ob negatam sepulturam bellum justè suscipi potest?

Grot. d. c. R. Affirmatur, si scilicet ex denegata
19.5.5. n. 5. sepultura magna injuria seu contumelia
& Kulpis. redundet in ipsam remp. e. gr. si alicujus
ibi. Ziegler. populi rex in bello occisus à victore ex
Osiand. h. l. patibulo suspendatur , vel in alio loco
aliter. ignominioso diù aliorum conspectui expo-

exponatur : si enim iusta suscipiantur bella propter violatos legatos, cur non, si per eum, qui fuit reip. caput, injuriâ resp. afficiatur.

LIBER II.

CAP. XX.

De pœnis.

I. Consideratis factis ut possunt reparari, quomodo ea porro consideranda?

R. UT punienda.

Grœt. l. 1. c.
20. §. 1. D. I.

II. Quid est pœna?

R. Pœna est malum passionis, quod infligitur ob malum actionis : seu pœna est noxæ vindicta, & delictorum coërcitio.

Grœt. l. 1. c.
20. §. 1. n. 1.
L. 131, de
v. §.

III. Quid est malum passionis?

R. Passionis malum est omne id, quod per modum coactionis & pro imperio alicui imponitur propter malum actionis, seu propter delictum præcedens sive in agendo, sive in omittendo consistat ; omissio enim comprehenditur hic sub actione. Huc referuntur operæ, quæ alicui pro pœna injunguntur, ut si quis condemnetur ad metallum, extruendum vallum &c, si scilicet tantum.

Grœt. d. c.
20. §. 1. n. 1.
Pufend. l. 8.
c. 3. §. 4.
Kulpis. h. c.
Ziegl. alit.

tum considerentur ut molestæ , & ut passiones propter præcedens delictum ; si enim considerentur ut debite vi summi imperii , etiam invito possunt injungi , sed pœna non sunt.

IV. Quid dicendum de incommodis , quæ patiuntur aliqui ob morbum contagiosum , aut corpus mutilum , aut alias impuritates.

Grot. d. c. 20. §. 1. n. 3. Pufend. l. 8. c. 3. §. 7. cit. ca. 60. R. Quamvis respectu Dei pœnæ possint vocari , & etiam ita appellari soleant , tamen hominum respectu pœnæ non sunt ; quia hæc requirunt & præcedens delictum , & superioris sententiam Hinc etiam ante sententiam latam carcer pro pœna haberi non potest , sed tantum pro custodia.

V. An aliquem pœnâ licet afficere ?

Grot. d. c. §. 1. n. 2. An. Matth. tit. quibus modis crimen extingui. c. 9. n. 3. Ziegl. h. c. §. 1. n. 2. & de jur. maj. l. 1. c. 8. n. 10. & 11. R. Jure naturæ non tantum æquum est , ut , qui malè fecit , malum ferat , verum etiam præcipitur , ut delinquentes puniantur ; nam eadem opera , quæ prohibet delicta , præcipit pœnam , & lex , nisi sit imperfecta , sanctione non caret.

VI. Pœ-

VI. Pœna an pertinet ad justitiam assignatricem seu distributivam, an ad explettricem seu commutativam?

Pufend. l. 8.
c. 3. §. 4. in
med. Groc.
l. c. §. 2. n. 2.
aliter.

R. Pertinet ad explettricem seu commutativam, quia est tantum collatio rei cum re, seu tantum confertur pœna cum delicto: si hoc sit magnum vel parvum, & pœna est magna vel parva. Sicut in emptione est collatio mercis ad nummos, quanquam alibi merx eadem plus, alibi minus valet, itemque nummi.

Groc. c. 20.
§. 2. n. 3. & §.
33. Feld. h. c.
§. 2. & Kul-
pis paulò
aliter Scr.
Ex. 1. th. 29.
Puf. l. 8. c. 3.
§. 5. in fin.
aliter.

VII. Cui competit jus puniendi?

R. Recta ratio dicit, hoc jus competere superiori, seu illi, qui in civitate habet majestatem: infligitur enim pœna propter legis transgressionem, post cognitionem factam & sententiam latam, quod jus tantum competit ei, qui habet summum imperium, vi cujus leges fert, & transgressores punit. Hinc omnia mala, quibus quis in bello subicitur, huc non pertinent, licet inferantur propter præcedens delictum.

Ziegl. h. c.
§. 3. de jur.
maj. l. 1. c. 8.
§. 11. Puf.
l. 8. c. 9. §. 7.
Groc. c. 20.
§. 3. n. 1.
aliter.

VIII.

Grot. c. 10. §. 3. n. 1. *VIII. An eo ipso, dum alius peccat, me
superiorem & se inferiorem facit, & quasi
ex hominum censu se detrudat in bestia-
rum numerum, quæ homini
subjacent?*

**Grot. l. 3. c. 1. §. 9. n. 2. c. 8. §. 10. Pufend. l. 3. c. 5. §. 7. in
med.** **R.** Delictum imperium nec confert,
nec adimit, nec superiorem, nec infe-
riorem facit, aliàs uxor maritum, fi-
lius patrem, servus dominum, subditus
regem punire naturaliter posset: & si in
naturali libertate degam, & alius contra
me delinquat, reparationem damni &
cautionem per modum belli exigere
licet.

IX. Quid si superior aquè nocens sit?

**Ziegl. h. c. §. 3. n. 2. Pufend. l. 3. c. 3. §. 7. in
med. Grot. h. c. §. 3. n. 2. aliter.** **R.** Officio judicis nihil decedit, licet
sit indecorum & legum reverentiam val-
de minuat, si exactor justitiæ iisdem vi-
tiis maculatus sit, quæ in aliis vindicat;
videtur enim non vitiis irasci, sed eorum
dulcedinem aliis invidere.

*X. An homo potest ab homine puniri tantum
puniendi causâ, seu ut tantum volupta-
tem capiat ex pœna?*

Grot. c. 10. §. 4. n. 1. 2. §. 5. n. 1. 2. §. 3. & 4. **R.** Non, nam homo ita alteri ipsâ
consanguinitate alligatur, ut nocere
ei non debeat, nisi boni alicujus con-
sequendi causâ, & ad vindictam veni-
endum

endum, non quasi dulce sit vindicare, sed quasi utile. Dicitur enim ratio homini, nihil agendum, quò noceatur homini alteri, nisi id bonum aliquod habeat propositum. In solo autem inimici dolore ita nudè spectato nullum est bonum, nisi falsum & imaginarium; ut in divitiis supervacuis, multisquè aliis rebus ejusmodi. Et quò hominum quisquè minùs valet rationis usu, eo ad vindictam est pronior, juxta illud:

-- -- -- -- *quippe minuti*
Semper, & infirmi est animi, exiguiquè
voluptas,

Ultio.

continud sic collige, quòd vindictâ nemo magis gaudet, quàm foemina.

XI. Quae ergò utilitates rectam faciunt
pœnam?

R. Quae sumuntur ex fine pœnarum. *Kulpish, c.*
 Finis pœnae alius est internus, qui est satisfactio justitiæ, & hunc etiam Deus in *s. 6.*
 omni pœna intendit; alius externus, qui præterea aliud utile atquè bonum
 erga societatem civilem respicit, aut utilitatem ejus, qui peccavit, aut ejus, *Grot. c. 20.*
 cujus intererat, aut indistinctè quorúm- *s. 6. n. 2.*
 libet. *Scriv. Ex. l.*
th. 33.

XII.

XII. Quæ pœna respicit primum finem ?

R. Quæ constituitur in emendationem, peccantem reddens meliorem, medendi modo, qui est per contraria. Vitiis enim adimenda est illecebra, efficiendo, ut saporem dulcedinis amittant subsequente dolore.

XIII. Quibus hac punitio competit naturaliter ?

R. Istis, * quibus naturaliter competit imperium, in familia patrifamiliâs, ita ut pro natura negotii aliquid asperioris disciplinæ adhibere possit, ut diximus h. l. cap. 5. qu. 7. Parem ferè potestatem obtinent, † quibus loco parentum juvenis gubernanda, ut sunt tutores, præceptores, magistri, citra modicam coërcitionem officio suo vix satisfacere possunt; quamvis hæ correctiones propriè pœna non sint, verùm vi imperii paterni vel similis competant. In civitate magistratui, ita tamen, ut hoc genus pœnæ ad mortem usquè procedere non possit, cùm absurdum videatur aliquem emendationis causâ in eum statum redigere, ut emendationis specimen exhibere non possit, nisi eo modo, quem reductivum vocant, in quan-

Grot. c. 20.
§. 7. n. 1.

Pufend. l. 8.
c. 3. §. 10.
Ziegl. h. c.
§. 7. n. 2.
Kulpia. Bx.
9. §. 3.
* Grot. c.
20. §. 7. n. 2.
aliter.
† Grot. d. c.
20. §. 10. n. 1.

Grot. d. §. 7.
n. 3.

quantum ingeniis insanabilibus melius est, i. e. minus malum emori; quàm vivere, quando certum est, vivendo peiores evasuros. Castigatio, quæ fit verbis, magis consilium & admonitio videtur, quàm pœna, & si fiat vehementioribus verbis: non tam communi aliquo jure est concessa, quàm vel jure imperii, vel amicitiae lege.

XIV. Quæ pœna respicit finem secundum?

R. Neille, cujus intererat, non peccatum esse, posthac tale quid patiatur ab eodem, aut ab aliis. Illud tribus modis curari potest: primùm si tollatur, qui deliquit; deindè si vires nocendi ei adimantur, postremò si malo suo dedoceatur delinquere. Hoc scilicet, ne ab aliis lædatur, qui læsus, punitione non quavis, sed apertâ atquè conspicuâ, quæ ad exemplum pertinet, obtinetur. Unde est, quod ferè pœnæ infligi soleant in locis celebribus, & cum terribili apparatu, ut horror vulgi animis incutiat.

Grot. c. 10.
§. 8. n. 1.
Pufend. l. 8.
c. 3. §. 11.

XV. Cui competit jus exigendi hanc pœnam?

R. Isti soli, penes quem est summum imperium; etsi in nonnullis civitatibus

Puf. d. c. 3. §.
11. Of. h. c.
§. 8. Grot. c.
10. §. 8. n. 2.
aliter.

Y

Boecler. ad bus legistatores etiam privatis hoc
 Grot. l. 2. c. jus permittere soleant. Sic Germani-
 1. §. 15. cis nationibus ante Christianismum
 Franzk. usitata erant certamina singularia, quæ
 Ex. 12. q. 6. alicubi necdum satis desueta sunt, ali-
 Bocer. de alicubi autem, ubi officio suo rectè &
 bel. & ducl. cubi autem, ubi officio suo rectè &
 l. 2. c. 1. §. 4. cum immortali laude funguntur impe-
 & seqq. rantes, hodiè sub pœna capitis prohibi-
 Thomafius ta sunt.
 de ducl. var. gen.
 mor. c. 1. §.
 25. & seqq.

Const. Ser. *XVI. Quid si quis versetur in locis, ubi co-
 El. Bran- piam judicis habere non potest; vel in sta-
 denb. de tu naturali extra civitatem?*
 duellis.

Grot. d. c. R. Adversus eum, qui me insultat,
 20. §. 7. §. defendere me possum, interdum etiam
 d. §. 8. a. 4. jure belli ipsum occidere; si desistat,
 injuriam illatam vindicare citra aucto-
 ritatem publicam non licet. Jus enim
 naturæ vult, ut me non amplius læden-
 Ziegl. h. c. tem amem propter cognationem, quam
 §. 8. inter nos constituit, non autem ut eum
 lædam.

*XVII. Qua utilitas respicit tertium
 finem?*

Grot. c. 20. R. Utilitas indistinctè quorúmlibet,
 §. 9. n. 1. qui finis eandem habet partes, quas ille,
 Pufend. l. 8. qui ad læsum pertinet. Nam aut hoc
 c. 3. §. 12. agitur, ne qui uni nocuit, aliis noceat,
 quod

quod fit eum tollendo, aut debilitando, e. gr. arma ipsi auferendo, aut constringendo, ita ut nocere nequeat, aut emendando: aut ne alii impunitate illecti aliis quibúsvís molesti sint, quod ex suppliciis conspicuis obtinetur seu exemplis; quæ ideò adhibentur, ut unius pœna metus sit multorum, ut pœnæ genere cæteri deterri possint.

XVIII. Cui competit jus exigendi hanc pœnam?

R. Isti, qui summum imperium habet, & cui à summo imperio hoc est concessum: * sic quando apud quosdam populos & patribus in liberos, & dominis in servos, conceditur jus puniendi plenum etiã ad mortem usquè, est particula quædam imperii publici auctoritate publicâ exercendi. Si quid perpetratur in illis locis, atquè inter illas personas, quæ certis judiciis non subsunt, puta in piratas, id ad jus belli pertinet, quod à potestate pœnas exigendi diversum est. In piratas enim ac prædones cum omnium hostes sint, quilibet homo miles est.

Puf. d. c. 3.
§ 13. Zieg-
... h. c. § 9:
Off. ind. h. c.
§. 9. Groc.
c. 20. §. 9. n.
2. aliter.
* d. §. 9. n. 6.

XIX. An leges humana, qua interfectionem quorundam hominum permittunt, interfectores jus verum præstant etiam apud Deum, an tantum inter homines impunitatem?

Ziegl. h. c.
§. 27. Pufal.
§. c. 3. §. 24.
Grot. d. c.
20. §. 17. n.
1. & seqq.

Grot. c. 20.
d. §. 17. n. 1.
in fin.

d. §. 17. n. 2.

An. Math.
de crimin.
43. tit. 5. c. 2.
§. 6. & 7.

R. Leges humanæ verum jus præstant etiam apud Deum, quando naturæ & divinis legibus non sunt contrariæ; id quod ex finium connexionem constare debet, nam prout fines obtineri possunt, vel non, ita & pœnæ possunt remitti vel intendi. Interim hæc regula tenenda, ubi lex dolori indulget, pœnam humanam tollit, non vitium, ut in marito, qui adulteram uxorem, aut adulterum occidit: si verò periculum respiciat futuri mali ex dilatione pœnæ, censenda est jus ac potestatem publicam privato concedere, ita ut jam privatus non sit. Sic qui hostili animo venit ad delendam patriam, fures nocturni, latrones, & populatores agrorum nocturni rectè occiduntur, quoniam serum est legis auxilium expectare.

XX. An omnes actus vitiosi puniri ab hominibus possunt?

Grot. c. 20.
§. 18. n. 1.
Pufend. l. 8
c. 2. §. 13.

R. Pro certo habendum est, non omnes esse tales: primùm enim actus merè interni, ut cogitatio de peccato aliquo,

aliquo, cupiditas, desiderium, quia civilis societas his non læditur, non sunt puniendi, etiamsi casu aliquo, puta per confessionem subsecutam, ad notitiam aliorum perveniant, modò in externos non influant, tunc enim veniunt in æstimationem, quia ad qualitatem & quantitatem meriti seu delicti maximum momentum adferunt, & multum interest, an dolo, an verò culpâ quis delinquat; item an cogitet saltem de stupranda virgine, an verò etiam eam prosternat, tametsi perficere non potuerit. *Secundò puniendæ non sunt culpæ minores. & quasi quotidianæ, nam ab omni omninò peccato & semper abstinere supra humanam est conditionem, ut nunc est, & cognatum homini est peccare: tamen qui ob corporis concretionem in animum transeuntem, ut in quibus bilis prævalet, iracundi sunt, in quibus sanguis, ad venerem proni, aut ob adultam consuetudinem peccant, puniri solent ob culpam præcedentem, quia aut neglecta sunt remedia, aut ultrò attracti in animum morbi. Tertiò quædam peccata interdum ideò non puniuntur, quia citra convulsionem civitatis tolli nequeunt, ut lupanaria in

Ziegler. h.

c. 5. 19.

*Grot. d. c.

20. 5. 19. n. 1.

Grot. d. 5.

19. n. 2.

Pufend. l. 3.

c. 1. 5. 13. in

fin.

Grot. c. 20. quibusdam civitatibus. Quartò illa
 § 20. n. 1. in vitia humana, quæ ex corruptione mor-
 fin. & n. 2. talium communi resultant, quamdiù
 in enormes actus non erumpunt, non
 sunt punienda, ut avaritia, ambitio,
 *Seld. de J. inhumanitas, ingratus animus, & in
 N. & G. l. 6. genere talia vitia, quibus opponuntur
 c. 6. p. 728. & seq. Boer- virtutes, quarum natura coactionem re-
 cler. dissert. pudiat.
 Grot. 3. p. 100. & seq.

*XXI. An ignoscere, aut veniam dare
 licet interdum?*

Grot. c. 20. R. Licet, si vè pœna penitus tollatur,
 §. 21. § 2. ut sit in dispensatione, si vè minuatur,
 & 23. Ant. ut sit in mitigatione; & non solum ante
 Matth. de crim. 48. ut sit in mitigatione; & non solum ante
 tit. 19. c. 5. tē, sed & post legem pœnalem latam.
 n. 1: Si enim majestas totam legem tollere
 potest, etiam vinculum ejus circa per-
 sonam aut factum singulare, manente
 de cætero lege.

*XXII. At legislator aliqua modo legibus
 suis obligatur, & sic post legem latam, que
 pœnalis dicitur, non videtur posse dispen-
 sare circa pœnam vel eam
 mitigare.*

Grot. c. 20. R. Post legem pœnalem major qui-
 §. 24. Puf. dem videtur difficultas, & quatenus le-
 l. 2. c. 3. §. 16. gis auctor ut pars civitatis spectatur, lege
 Siegl. h. c. sua interdum obligatur, non verò quæ
 §. 22. & O. civitatis ipsius personam atque authori-
 aliter. tatem

ratem sustinet; Nam quà talis est, potest legem etiam totam tollere, quia legis humanæ natura est, ut à voluntate humana pendeat, non in origine tantum, sed & in duratione. Ante legem poenalem, ubi jus scriptum non est, & poenæ sunt arbitrariæ, dispensatio faciliùs obtinet, quia quamvis naturaliter, qui deliquit, in eo statu sit, ut puniri possit, non tamen semper necessariò punitur, sed hoc pendet ex connexionè finium, ob quos poena instituta est, cum ipsa poena. Quare si fines illi per se morali æstimatione necessarii non sint, ut, si sit peccatum paucissimis cognitum, cujus proindè publica traductio non necessaria sit, aut damnosa etiam; aut alii fines ex opposito occurrant non minùs utiles aut necessarii, ut in eo, qui benè merita aut sua aut parentum repensari digna, culpæ opponit; aut fines poenæ propositi alià viâ obtineri possint, ut in eo, qui verbis emendatus est, aut læso verbis fatisfecit, ut ad eos fines poenâ jam opus non sit. Interdùm tamen hæc tria occurrere possunt, aut ut poena omninò sit exigenda, ut in pessimi exempli sceleribus; aut ut omninò non sit exigenda, ut si bonum publicum omitti eam exigat; aut ut liceat

Grot. d. c.
20. §. 22. n. 10.

Grot. d. c.
20. §. 23.

Grot. d. c. utrumvis. Utroque tamen casu, scilicet & post- & ante legem pœnalem hoc non faciendum, nisi causa subsit probabilis, & delictum tale sit, ut aggratiatio, ut loquuntur, possit locum habere, quò homicidium referri non potest, vel delicta, quæ lex divina, aut recta ratio, gentiumquè consensus capitis supplicio puniri jubet.

Matth. de crimin. 48. tit. 19. c. 5. n. 2. jung. tamen Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 3. §. 3. & 3. ad Grot. h. c. §. 22. Puf. l. 8. c. 3. §. 26.

XXIII. Quotuplices sunt causa liberandi aliquem à pœna legis?

Grot. d. c. R. Causæ solent esse aut intrinsecæ, aut extrinsecæ. Intrinsecæ, cùm, si non injusta, dura tamen est pœna ad factum comparata; quamvis propriè loquendo, quando certæ circumstantiæ occurrunt, quæ delicti atrocitatem, qualem lex præsupponit, minuunt, ex æquitate potius pœna mitigetur etiam ab inferiore magistratu, quàm dispensetur. Aliud enim est æqua legis interpretatio, aliud dispensatio.

Grot. c. 20. § 26. & 27. Ferd. Vasq. contr. ill. l. 1. c. 46. aliter.

XXIV. Quæ sunt causa extrinsecæ?

Grot. c. 20. §. 22. n. 1. & § 26. Puf. l. 8. c. 3. §. 16. in med. R. Aut meritum aliquod antecedens ipsius delinquentis, aut majorum ejus; aut alia res, quæ ipsum commendat, ut insigne artificium; vel si delinquens omninò sit necessarius ad conservationem statûs; aut spes magna

gna sit fore, ut peccatum insignibus factis eluatur; aut intercessio magnatum interveniat, aut si ratio legis saltem particulariter cesset in hoc facto, de quo agitur, ut si sint leges sumptuariae, quarum ratio generalis est voluntas legislatoris, particularis autem, ne inutilibus & immodicis sumptibus privati exhauriantur, dives aliquis, qui has leges transgreditur, quia in eo cessat hæc ratio legis particularis, facile dispensationi locum faciet. Sic & justa dispensandi causa, si delictum per ignorantiam, quamvis omni culpâ non carentem, aut per animi infirmitatem, superabilem quidem, sed difficulter superabilem committitur. Interdum multitudo delinquentium gratiæ locum facit, ne poena, quæ servandæ societati inventa est, ad civitatem evertendam valeat.

XXV. Ut ergò rectè estimemus poenam, quòt nam sunt consideranda?

R. Duo, id, ob quod poena infligitur, & cuius ergo. Ob quod, est meritum, Grot. d. e. 20. §. 28. cuius ergo est utilitas ex poena. Punientis nemo est ultra meritum, & intra meriti modum magis aut minus peccata puniuntur pro utilitate.

Y 5

XXVI.

XXVI. In merito seu delicto quòtnam veniunt examinanda?

Grot. c. 10. §. 29. n. 1. 2. 3. Pufend. l. 2. c. 3. §. 9. Ol. h. c. §. 29. alicer.

R. Examinanda veniunt, causa, quæ impulsit, causa, quæ retrahere debuit, & personæ idoneitas ad utrumquè. Vix quisquàm gratis malus est, aut si quem malitia propter seipsam delectat, is ultra modum humanum processit. Pars maxima ad peccandum ducitur affectibus, quorum aliqui impetu quòdam impellunt ad declinandum malum, qui maximè naturales sunt, ideoquè inter appetitus honestissimi, & quæ mortis, carceris, doloris, aut summæ egestatis causâ injustè fiunt, maximè excusabilia videri solent. Cæteri appetitus ad bonum aliquod tendunt aut verum, aut imaginabile. Vera bona extra virtutes & earum aétiones, quæ ad peccatum non ducunt, sunt aut delectantia, aut delectantium causa, quæ utilia vocantur, ut possessionum abundantia, licèt interdùm præbeant occasionem peccandi. Imaginabilia, non autem verè bona sunt, excellentia super alios, quatenùs à virtute & utilitate se jungitur, & interdùm à sola nativitate desumitur, vel munere, cui quis præfatus est; & vindicta, quæ ex inimici dolore

Pufend. l. 2. c. 4. §. ult. in med. Grot. l. 2. c. 1. §. 7. & ibi, Boetier.

lore voluptatem capit : quæ quò magis à natura abeunt, eò sunt foedidiora, & delicta propterea commissa minùs excusabilia.

XXVII. Causa, qua à delinquendo abstrahere debuit, quotuplex?

R. Alia generalis est, scilicet iniustitia, quæ eò est major, quò majus alteri damnum infertur. Ideò primum locum obtinent delicta consummata, postremum, quæ ad actus aliquos, sed non ad ultimum processerunt; in quibus tantò quidquæ est gravius, quò ulteriùs processit. In utròvis genere ea iniustitia eminet, quæ communem ordinem perturbat, ut est crimen læsæ majestatis, ac proindè plurimis nocet. Sequitur ea, quæ singulos tangit. Maxima hìc est, quæ vitam, proxima, quæ familiam, cujus fundamentum est matrimonium, postrema quæ res singulas expetibiles spectat, sive directò subtrahendo, sive dolo malo causam dando damni. Alia est specialis, interdum enim ad iniustitiam generalem aliud accedit vitium, puta impietas in parentes, inhumanitas in propinquos, ut in parricidio, ingratus animus in beneficos, graviùs enim afficit ut ab amico, quàm

Grot. c. 20.
s. 30. n. 1.
Pufend. l. 8.
c. 3. s. 20.
Str. Ex. 48.
th. 4. & seq.

d. s. 30. n. 30

quàm ab hoste illata injuria. Non parùm quoquè refert, quo in loco aut tempore delictum fuerit perpetratum; Sic fœdus est in templo stuprum committere, quàm in caupona; Sic in confessu judicum pulsari gravius est, quàm intra privatos parietes. Sic graviùs delinquit, qui se inebriat die precibus singulariter destinato, quàm qui alio die &c.

XXVIII. An etiam vita anterior simul cum delicto in aſtimatione venit?

Grot. d. c.
20. §. 30. n. 3.
Ziegler. ibi.

R. Affirmatur, apparet enim major pravitas, si quis sæpiùs deliquit; quia habitus mali actibus sunt pejores. Et hinc isti, quibus alioqui non malis, fortè aliorum exemplo aut datâ occasione seductis subitò aliqua peccandi dulcedo subrepsit, mitiùs puniuntur, quàm isti, qui peccandi habitum contraxerunt, & totum vitæ genus immutârunt, nisi sit delictum atrocius.

XXIX. Personæ aptitudo, quidnam conferat ad aſtimandum meritum seu delictum?

Grot. c. 20.
§. 31.

R. Personæ aptitudo aut ad considerandas causas avertentes, aut ad suscipiendos affectus incitantes, considerari solet in corporis mixtura, ætate, sexu,

sexu, educatione, circumstantiis actûs. Nam pueri & fœminæ, & crassi ingenii homines, malequè educati, iusti & iniusti, liciti & illiciti discrimina minùs habent cognita: & in quibus bilis prævalet, iracundi sunt, in quibus sanguis, ad venerem proni, tum verò hùc juvenus, illuc senectus inclinat. Hæc tamen non ita simpliciter accipienda erunt; verùm in pueris distinguendum, an doli sint capaces, nec ne; inter fœminas utrùm simpliciores sint, an verò nequitia sexum superet; crassi ingenii homines, an inter moratiores versati sint, an non; utrùm delictum juri naturæ, an juri positivo repugnet; in iracundis, an habuerint justam iræ causam, an non &c. Interim ex ira & metu delicta commissa minùs odiosa sunt, quàm quæ ex voluptatis nascuntur desiderio, quod & minùs efficaciter movet, & differri, & aliam sibi materiam sine injuria quærere faciliùs potest. Hinc omninò illud tenendum est, quò animi eligentis judicium magis impeditur, quoquè magis naturalibus causis, eò id, quod delinquitur, minoris esse.

Ziegl. h. e.
§. 31.

Grot. d. 20.
§. 31. n. 14
&c.

XXX.

XXX. At verò in pœnis requiritur passio, qua passio par est delicto, seu talio, ergò nec plus, nec minus debet pati is, qui puni- tur, quàm is, in quem delictum commis- sum est, & sic hæ cautiones sunt superflua.

Grot. c. 10.
§. 3. n. 4. 2.

Pufend. l. 8.
c. 3. §. 27.

R. Quando par passio requiritur in pœnis, id non ita accipi debet, quasi qui alteri nocuit deliberatò & sine causis culpam valdè minuentibus, tantundem nocumenti, nec amplius ferre debeat; nam sic par esset periculum innocentis & nocentis, nec satis caveretur hominum securitati, si malis non immineret major metus à legibus, quàm bonis à malorum petulantia: atquè hoc indè quoquè æstimari potest, quod interdum delicta quædam non consummata puniantur, ut consummata; ut si quis hominis occidendi causâ telo ambulaverit. Quò accedit, quòd talio absoluta & stricta in plurimis delictis non possit habere locum, e. gr. adulterio, stupro, foedo concubitu, crimine læsæ majestatis &c. imò ne quidem in injuriis, quæ corpori inferuntur commodè potest locum habere, sic si rusticus rustico colaphum impegerit, & percussus alteri reponere debeat, quomòdò sequi-

æquilibrium accuratè servari poterit, & quomodò constabit, qualiter libratuſ prior colaphuſ fuerit? Undè ſequitur, iſtoſ qui talionem requirunt, tantùm innuere velle, pœnaſ delictiſ proportionatâſ eſſe debere, ne ſcuticâ dignum horribili flagello ſectemur, aut dignum Securi meritum ſcuticâ ſoleâvè cœdamuſ. Idèdquè conſummatis criminibuſ major debet pœna reſpondere, ſed quia morte nihil eſt graviuſ, eâquè iterari non poteſt, intra eam neceſſariò conſiſtitur, additiſ tamen interdùm pro merito cruciatibuſ.

Bodin. de
Rep. l. 6. c.
ult.
Hahn. ad
Wefenb. de
juſt. & juſt.
n. 13.

Grot. c. 20.
ſ. 32. in fin.

XXXI. Quomodò ergò ſpectatur magnitudo pœna?

R. Cum reſpectu ad patientem, quia enim eſt læſio, quæ pro diverſitate ob-
jecti, quod læditur, eſt magna vel parva, conſideranda omninò perſona, quæ eſt puniendâ, aliâſ uni eidemquè delicto mox major, mox minor pœna imponeretur. Nam multa eadem pauperem onerabit, divitem non onerabit: & vilis ignominia leve erit malum, honorato grave; & hæc eſt intrinſecâ taxatio pœnæ, cui interdùm accedit
cauſa extrinſeca, quæ eſt ingens periculum ab eo, qui deliquit, plerumquè au-

Grot. c. 20.
ſ. 33.
Pufend. l. 2.
c. 3. ſ. 25.
Struv. Ex.
l. th. 32.

Grot. c. 20.
ſ. 34.

terq.

tem necessitas exempli. Quæ nasci solet ex generalibus invitamentis ad peccandum, quæ reprimi nisi acerbis remediis nequeunt.

XXXII. Quæ sunt ista invitamenta?

R. Invitamenta præcipua sunt consuetudo & facilitas. Sic ob facilitatem furtum de pascuo gravius punitur, quàm furtum de domo : & apud quasdam gentes furtum à domestico commissum, quàm ab extraneo. Consuetudo facti, seu ubi aliquod vitium in publicos mores abiit, etsi aliquid detrahit de culpa in judiciis, tamen, ubi leges sunt ferendæ, efficit, ut eidem reprimendæ poena sit intendenda, seu poenæ acrimoniam ex aliqua parte flagitat, ut in duellis coërcendis.

Grot. c. 10.
s. 35. Puf.
d. l. 8. c. 2. s.
21. circa fin.

Constit. El.
Brandenb.
de duellis.

XXXIII. Altera pars juris aggratiandi in quo consistit?

R. Ubi poena est arbitraria, potiùs ad minuendam eam debemus esse prompti, quàm ad augendam, & faciliores ad absolvendum, si fieri possit, quàm ad condemnandum ; seu iudex poenam, si tutò poterit, donet, sin minus, temperet.

Grot. c. 10.
s. 36. Ziegl.
h. l. 16. de
poen.

XXXIV.

XXXIV. *An pœna causâ bellum suscipi potest?*

R. Bellum pœnale nullum est, ut supra diximus, quia pœna exigitur propter transgressionem legis, quæ à superiori inferioribus seu subditis tantum præscribitur; & bellum inter pares, seu qui tales se credunt, geritur.

Grot. c. 20.
§. 38. & l. 2.
c. 1. §. 2.
aliter.

XXXV. *An ergò reges, & qui par jus regibus obtinent, non habent jus pœnas poscendi in quibusvis personis jus natura & gentium immaniter violantibus?*

R. Non, quia punitio requirit subjectionem ejus, qui punitur, seu est effectus imperii & judicii, quod non exercetur, nisi in subditos. Et quemadmodum Rex Hispaniarum non potest punire peccata, quæ in Gallia committuntur, ita nec peccata barbarorum, qui barbarè vivunt, & quorum peccata cedunt in offensam Dei & peccantium perniciem, nisi ipsi subjiciantur. Quod accedit, quod par sit ratio peccatorum, quæ contra jus naturæ committuntur, si non cedant in alterius regis injuriam, & sic barbaros punire deberent propter fornicationem, furtum, ebrietatem, quod est absurdum.

OfadGrot.
c. 20. §. 40.
Grot. d. c.
20. §. 40.
aliter.
Kulpis. Ex.
Grot. 9. §. 7.
in fin. & §.
aliter.

XXXVI. Daturne bellum pœnale propter delicta in Deum commissa?

Ol. ad Gro-
c. 20. §. 44.
Gro- d. c.
20. §. 44. n.
1. aliter.
Kulpis, d.
Ex. §. 5.
aliter.

R. Non 1. quia non datur bellum pœnale propter delicta in jus naturæ commissa, ut modò diximus. 2. quia omnes gentes è persuasione suæ religionis ita damnarent alias gentes, & sic in toto mundo esset bellum universale in universas gentes. 3. quia, quamvis Deum offendant, tamen suarum possessionum habent dominium, quod ipsis invitis sine facto ipsorum ne quidem à rege ipsorum auferri potest, multò minùs ab alio rege bello, quod non est justum sine injuria vel inferenda, vel illata.

XXXVII. An ergò religio Christiana bello non potest propagari?

Thuan. ad
Henr. IV. in
præf. hist.
tom. 1.
Gro- c. 20.
§. 48. Ol. h.
l. jung. Ad
Piferzcki à
Kranich-
feld. in tr.
de relig. vi,
carcere,
tormentis
non pro-
pag.

R. Non, nam falsa persuasio de Deo est morbus menti inhærens, ad quem proindè curandum non iis, quæ in corpus tantùm penetrant, sed doctrinâ & sedulâ institutione, quæ in animum leniter instillata descendit, opus est; & alia omnia pro arbitrio civilis magistratûs sanciantur, sola religio non imperatur, sed ex percepta veritatis opinione, accedente divini numinis gratiâ benè præ-

præparatis mentibus infunditur. Quò accedit, quòd ubi quis religione ducitur, in eo nullum habent momentum vexatio & dolor; stet illic licèt carnifex, licèt tortor ferrum & flammam admoveat, non quid passurus, sed quid facturus sit, cogitabit.

XXXVIII. An arma possunt sumi in christianos, ideò quia christiani sunt?

R. Non, quia in disciplina christiana nihil est, quod humanæ societati noceat, imò nihil, quod non proficit; & eorum conventus non sunt bacchanalia, aut coctus turbandæ pacis, sed virtutum scholæ. Hinc, qui in tales sæviunt, ipsi in ea causa sunt, ut puniri justè possint, imò à Deo puniendi.

Multò magis qui christiani sunt, & in eos sæviunt, qui Christi legem pro vera habent, sed de quibusdam, quæ aut extra legem sunt, aut in lege sensum videntur habere ambiguum, & ab antiquis Christianis non eundem in modum sunt exposita, dubitant, aut errant, supplicii qui grassantur, periniquè faciunt.

Grot. c. 10.
 §. 50. n. 1.
 Boecler. 2.
 Inst. Pol. c.
 4. p. 144.
 Diss. Pol. 12.
 p. 378.

LIBER II.

CAP. XXI.

De pœnarum communica-
tione.*I. Quid est pœnarum communicatio?*

Grot. l. 2. c.
21. §. 9.

R. Pœnarum communicatio est, quâ alius, quàm qui deliquit, occasione delicti propter factum suum præcedens pœnæ fit particeps.

II. Quotuplex est?

Grot. c. 21.
§. 2. & 7.
Pufend. l. 8.
c. 3. §. 28.

R. Duplex, aut civitas tenetur ex facto singulorum; aut singuli tenentur ex facto civitatis.

III. Quibus modis rectores aliorum in crimen veniunt?

d. c. 21. §. 2.
n. 2.

R. Duobus modis, patientiâ & receptu.

IV. Quid juris circa patientiam?

d. c. 21. §. 2.
n. 2. 3. 4. §.
Ziegl. h. 1.

R. Rectores aliorum, si sciant subditos delinquere, prohibere possunt & debent, & si non faciunt, ipsi delinquent: sic pater, qui scit filium suum delinquere, prohibere potest, & non facit, modò filius ipsum audiat, ipse delinquit; sic dominus, ephori & omnes, quorum officium est, ut alios regant, veniunt in communionem delicti & pœnæ. Idem ad subditos

ditos pari ratione referri debet, venit enim ex naturali æquitate; sic qui patiuntur, ut subditi exercent piraticam, & non prohibent, tenentur.

Grot. l. 2. c. 17. §. 20.

V. Undè præsumuntur imperantes scire?

R. Facile præsumuntur sciri, quæ conspicua sunt, & quæ sunt frequentia; id enim, quod à multis fit, necesse est à nemine ignoretur.

d. c. 21. §. 2. n. 6.

VI. Quid juris de receptu adversus pœnas?

R. Civitas, apud quam degit delinquens, alterutrum facere debet, aut ut ipsa interpellata pro merito puniat nocentem, aut ut eum permittat arbitrio interpellantis, sive sint subditi perpetui, sive post crimen commissum ab aliis ad alios confugiant, & fiant subditi temporarii.

c. 21. §. 4. n. 1. Horn. l. 2. c. 2. §. 18.

Grot. c. 21. §. 4. n. 2.

c. 11. §. 5. n. 2. in fin.

VII. An ergò rex vel populus non strictè tenetur ad dedendum?

R. Non, nam quia talis delinquens, dum apud nos reperitur, subditus noster est, in eum habemus imperium, non alius; & sic nos ipsum, non alius punire possumus, quamdiù apud nos est. Ne autem delictum ipsius videamur pro-

d. c. 21. §. 4. n. 3.

bare, & sic nos participes facere, cum
 d. s. 4. n. 4. aut dedere, aut punire debemus; quam-
 vis fontes deposcentibus interdum optio
 d. c. 21. s. 5. detur, quò cumulatiùs satisfiat. Imò
 n. s. jus hoc deposcendi ad pœnas eos, qui
 extra territorium profugerunt, apud
 plerosquè Europæ populos circa ea de-
 mùm crimina usurpatur, quæ statum
 publicum tangunt, aut quæ eximiam ha-
 bent facinoris atrocitatem. Minora mu-
 tuâ dissimulatione transmitti invaluit,
 nisi foederis legibus propius quiddam
 convenerit.

*VIII. An isti, qui à civitate sunt dediti, &
 non recepti ab aliis, cives manent?*

Grot. c. 21.
 s. 4. n. 7.
 Alb. Gent.
 l. 3. c. 17.
 p. 628.

R. Si alter populus concessio jure non
 utatur, erit is, qui deditus est, eo loco,
 ut à suo populo possit puniri, aut non
 puniri, ut multa sunt delicta, in quibus
 utrumvis fieri potest. Nam hæc dedi-
 tio jus nullum dat aut adimit, quia
 tantùm est factum, quod executionis
 tollit impedimentum, sed decreto ali-
 quo aut judicio, nisi lex aliqua factum
 velit haberi pro re judicata, opus est,
 & sic jus civitatis, ut & jura & bona alia
 non amittuntur nisi interventu vel de-
 creti, vel judicii, vel legis, & sic mane-
 bunt ejus, cujus fuerunt. Si deditio ac-
 cepta

cepta sit, & postea casu aliquo reversus sit is, qui fuerat deditus, is civis non erit, nisi ex novo beneficio.

IX. Quid si delinquens in locum asyli confugiat?

R. Asyla profunt illis, qui immerito odio deliquerunt, i. e. casu aliquo, vel latâ culpâ, non autem, qui commiserunt, quod societati humanæ ac hominibus aliis sit injuriosum: nam qui initio jura ista constituerunt, infelicibus quidem misericordiam, ac his, qui malo animo injuriam intulerunt, pœnam expectandam voluerunt. Et si quis deliberato animo hominem occidit, vel civitatis statum turbat, vel aliud crimen committit, huic ne ipsum sanctissimum Dei altare patrocinetur, sed aut puniendus, aut dedendus, aut certè amovendus.

Grot. c. 27.
§ 5. n. 1. Seld.
l. 4. c. 2.
An. Matth.
de crimina.
48. tit. 18. n.
17. Kulpis
Ex. Grot. h.
c. 5. 1. in fin.
Inst. Jur. P.
l. 3. tit. 17.
§. 80.

Grot. d. c.
21. §. 5. n. 3.

X. Quid ergò sunt asyla?

R. Sunt loca publicâ auctoritate ad innocentiae auxilium & præsidium constituta, ut interim causæ justitiæ cognoscatur.

Grot. c. 27.
§. 6. Of. h. l.
Ziegler.

XI. Quando delinquentem ipsi punimus, & non dedimus, secundum qua jura est puniendus, an secundum jura loci, ubi deliquit, an secundum nostræ civitatis jura?

Grot. c. 21. §. 6. n. 2. R. Quod si id, cujus accusatur delinquens, non sit vetitum jure naturæ aut gentium, res dijudicanda erit ex jure civili populi, undè venit, secùs secundum nostræ civitatis jura; jus enim naturæ & gentium pœnas non determinat.

XII. Quomodo à summa potestate culpa transit ad subditos?

Grot. c. 21. §. 7. n. 1. Pufend. l. 8. c. 3. §. 28. R. Si consenserint in crimen, aut consensu ac suasu summæ potestatis aliquid fecerint, quod facere non licebat.

XIII. An ergò, qui non consenserunt, non puniuntur?

Grot. c. 21. §. 7. n. 2. Pufend. d. l. Horn. l. 2. c. 7. §. 11. Ziegler. h. l. R. Quancquàm regulariter decreta, in quæ major pars consensit, habeantur pro decretis universitatis, sic ut etiam pauci dissentientes teneantur ea observare, & exequi; tamen in delicto aliter se res habet, & ad eos non pertinet, qui aut non consenserunt, aut aliorum sententiis victi sunt. Ita tamen ut interdùm civitati adimi soleant, quæ habet communia, muri, navalia, naves

naves bellicæ, arma, ærarium, agri publici &c. & sic etiam damnum aliquod sentiant.

XIV. An ergò pœna universitatis & pœna singulorum differunt?

R. Affirmatur, singulorum pœna interdum est mors, sic mors civitatis est, si evertatur aut dissolvatur; singuli in servitutem pœnæ nomine rediguntur, civitas servitutem civilem subit in provinciam redacta; singuli bona sua amittunt confiscatione, civitati adimi solent, quæ habet communia, ut modò diximus.

Grot. c. 27.
§. 7. n. 2.
Pufend. d. 1.

XV. An pœna ob delictum universitatis semper etiam ante duas vel tres generationes admissum exigi potest?

R. Quamdiù isti non sunt extincti, per quos ad universitatem meritum deducebatur, ipsum quoque meritum, ac proindè pœnæ debitum, quod sine merito pœnæ non potest subsistere, non extinguitur, & sic pœna exigi potest: iis autem extinctis, exigi non potest. Quædam enim de universitate primò ac per se, & sic semper, dicuntur, quamdiù universitas durat, ut habere ærarium, leges, & similia, quædam non nisi deri-

Grot. c. 27.
§. 8. n. 1.
Pufend. l. 8.
c. 3. §. 29.

vatione à singulis seu propter singulos; sic doctam dicimus universitatem, & fortem, quæ plurimos habet tales, & hæc tamdiù dicuntur, quamdiù hi singuli vivunt. Ex hujus genere est meritum seu delictum, quod singulis ut animum habentibus, quem universitas per se non habet, competit.

XVI. At Deus etiam delicta parentum in liberis post tres generationes punire potest.

Grot. c. 31. R. Aliud est jus Dei, aliud hominum; s. 8. n. 1. & Deus jus domini plenissimum habet ut s. 14. n. 1. in res nostras, ita in vitam nostram, Osiand. h. l. quod sine ulla causa & quóvis tempore auferre cuivis, quando vult, potest, & si liberos alicujus præmaturâ aut violentâ morte rapiat, in ipsos jure domini, non pœnæ utitur. Secùs quàm homines, qui jus in vitam subditorum limitatum, & non nisi propter meritum seu delictum præcedens auferendam acceperunt.

XVII. At honores & præmia ad posteros transeunt.

Grot. c. 31. R. Honores & præmia accipere ob s. 8. n. 3. benè merita majorum possumus, quia in fin. beneficii ea est materia, ut in quemvis, Pufend. d. l. etiam

etiam in immeritum & gratis conferri possit; poenæ non item.

XVIII. An autem ob delictum alterius, de quo nullo modo participamus, nullum planè damnnum sentire possumus?

R. Damnnum directè datum, quo au- Græc. c. 27. s. 10. n. 1. 2.
fertur alicui id, ad quod quis jus pro-
prium habet, non sentimus propter
delictum alterius citra factum nostrum
præcedens: damnnum per consequen-
tiam, quò fit, ut quis non habeat,
quod alioquì habiturus fuisset, si alius
non deliquisset, sentire possumus citra
factum nostrum; sic parentum bonis
confiscatis liberi sentiunt quidem in-
commodum seu damnnum per conse-
quentiam, quia bona illa illorum fu-
tura erant, si à parentibus ipsorum
delictum non fuisset commissum, &
ad ultimum spiritum fuissent conser-
vata, sed propriè poena non est, nec
damnnum directè illatum; hinc etiam Græc. l. 2. c. 17. s. 2. n. 21. c. 21. s. 10. n. 2. l. F. 24. s. n. ibi Bitsh.
ea, quæ liberi à natura habent, ut vi-
ta, corpus, membra &c. aut aliundè
tribuuntur, ipsis incolumia manent.
Sic cum ex delicto majoris partis, quæ
personam universitatis sustinet, uni-
versitas in culpa est, eoquè nomine
amit-

amittit communia , libertatem civi-
lem , muros , & alia commoda , sen-
tiunt damnum & singuli innocentes , sed
ea in re , quæ ad ipsos directè non perti-
nebat , sed per consequentiam seu uni-
versitatem.

*XIX. Annon occasione peccati alterius
interdum aliquid mali quis
patitur?*

**Grot. c. 21.
§. 11. Puf. l.
§. c. §. 32.** R. Affirmatur, verum peccatum al-
terius non est causa proxima hujus ma-
li, sed propria promissio : sic quando
quis pro delinquente fidejubes, non ex
delicto, sed ex sua sponsione tenetur. At-
què hinc fit, quod malum illi ferendum
mensuram accipiat non ex delicto alte-
rius, sed ex potestate, quam in promit-
tendo habuit.

*XX. An ex fidejussione aliquis occidi
potest?*

**Grot. c. 21.
§. 11. n. 2. &
l. 2. c. 19.
§. 5. n. 4.** R. Non, quia nemo jus tale habet
ad vitam, ut eam sibi adimere, aut
adimendam obligare possit, ut suprâ
diximus. Idem intelligi debet de
membris, nam & in illa jus homini
datum non est, nisi corporis servandî
causâ.

XXI.

*XXI. An fidejussor se potest obligare ad
exilium?*

R. Quamvis aliàs liberis patribus familiaribus liberum sit de sua civitate statuere, ut diximus; tamen fidejussor non rectè se obligat ad exilium, tum quia illud poenæ rationem non videtur obtinere posse, nam delinquens hâc ratione non punitur, tum quia non interest civitatis, ejusmodi civem, qui non delinquit, ex civitate exire. Exindè sequitur, quod tantùm se possit obligare, quando poena est pecuniaria; vel in aliis delictis, de reo sistendo sub certa pecuniæ summa, si non sistatur.

Pufend. l. 8. n. 3. §. 3. 2. in fin. Str. Ex. 47. th. 39. Grot. c. 21. §. 11. n. 3. aliter & Ziegl. h. l.

XXII. An civitas liberis auferre potest occasione delicti paterni, qua habituri erant à civitate?

R. Affirmatur, si hoc jus pendeat à voluntate civitatis: sic proditorum & perduellium liberi sæpè honoribus excluduntur, id quod parentibus in poenam redundat, dum sciunt liberos ipsorum inglorios vivere, sed in liberis poena non est, civitas enim de his pro arbitrio disponere potest.

Grot. c. 21. §. 16. d. c. 21. §. 11. n. 3.

XXIII. An ergò nemo, qui delicti est immanis, ob alienum delictum puniri potest?

R. Nemo potest puniri ex delicto alieno, si proprium factum nullum præcedat: aptitudo enim ad pœnam ex merito oritur, meritum autem est personale, quippè ex voluntate ortum habens, quâ nihil est magis nobis proprium. Et nequè virtutes, nequè vicia parentum liberis sunt imputanda.

d.c. 21. §. 13.

XXIV. Quid ergò dicendum de legibus, quæ liberos vel propinquos capite puniunt, propter crimen paternum vel cognati?

Grot. c. 21.
§. 14. & 15.
Ant. Matth.
de crimln.
48. tit. 2. c. 3.
§. 10.

R. Istæ leges sunt injustæ, nam unusquisquè ex suo admisso sorti subijcitur, nec alieni criminis successor constituitur. Hinc prægnans mulier mortis supplicio affici non potest. Quamvis autem liberi non possint puniri propter delicta parentum, tamen ea ipsis possunt denegari, de quibus modò dictum.

XXV. Ea, quæ de liberis dicta sunt, possuntne applicari ad populum verè subditum?

Grot. c. 21.
§. 17. B. 1.
l. 2. c. 5. §. 17.

R. Affirmatur, nam contractus, qui ex natura consociationis oritur, seu ejus

ejus corporis , cujus caput est rex ,
 membra cæteri , vi cujus totum cor-
 pus seu major ejus pars , vel ille , in
 quem jus totius corporis seu integri est
 translatum , reliqua membra obligare
 potest , non pertinet ad delicta , sed
 negotia licita ex probabili causa susce-
 pta. Hinc etiam isti, quorum consen-
 sus non accessit, vel factum aliud, quod
 per se sit pœnâ dignum, non obligan-
 tur, licet interdùm damnum indè sen-
 tiant.

c. 14. §. 17.
 n. 2. l. 3. c. 2.
 §. 2. Ziegl.
 h. c. §. 17.
 aliter.

*XXVI. An Deus ob Davidis peccatum po-
 pulum pestilentiaâ confecit, & quidem,
 ut David censet, innocen-
 tem?*

R. Deus, qui in vitam ipsorum habe-
 bat jus plenissimum, non populum, sed
 Davidem sic punivit; * regis enim sup-
 plicium est, subditis orbari. Ac perindè
 est, ac si quis qui manu peccavit, in ter-
 go feriatur.

Grot. c. 9. l. 1.
 §. 17. n. 2.
 Ziegler &
 Osiand. h. l.
 & §. 14. ali-
 ter.
 * Grot. l. 1. c.
 §. 5. §. 8. n. 16.

*XXVII. An hæres delinquentis de pœna
 tenetur?*

R. Hæres de cæteris debitis tenetur, non de pœna; quia hæres personam
 defuncti refert, non in meritis, quæ
 sunt merè personalia, & propter quæ
 pœna imponitur, sed in bonis, quibus

Grot. c. 27.
 §. 19.
 Grot. l. 2. c.
 ut 10. §. 2. 4. 1.

Grot. d. c.
 § 1. §. 20. L.
 § 5. ff. de O.
 & A. l. 3. §.
 11. de pec.

ut cohærent ea , quæ alicui debentur ex ipsa rerum inæqualitate, simul cum dominio fuit introductum. Hinc si ultra meritum nova quædam causa obligationis exstiterit , contractus vel quasi contractus , qui præsumitur ex litis contestatione , pœna pecuniaria ab hærede debetur.

LIBER II.

CAP. XXII.

De causis injustis.

I. *Quid est causa belli injusta?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 1. R. **C**AUSA belli injusta est , quando quis citra præcedentem injuriam vel inferendam , vel illatam , alii bellum infert.

II. *Quotuplices sunt?*

Grot. c. 22. §. 1. n. 2. * & §. 2. c. 20. §. 5. n. 3. R. Sunt variæ , interdum planè nulla, nec justificata , nec suasoria; & * hoc vitium humanum excedit modum, & non crudelis tantum, sed ferus est, cui voluptati est sævitia, imò insanus est. Nam sine causa in bella ac pugnas ferri, mera est insania malum sibi quærens. Pleriquè suasorias habent, & justificas planè non curant. Tales sunt isti, quibus

e. 22. §. 2. in fin.
 d. c. 22. §. 3. n. 1. 2.

bus pro fœdere, proquè justitia est ensis. Alii causas quasi justificas adferunt, quæ expensæ ad rectam rationem injustæ reperiuntur.

d. c. 5. 4. A.
B. tit. 17 &
ibi. Lima.

III. *Quanam sunt ista?*

R. Ex justis causis injustæ cognosci possunt; rectum enim obliqui est index. Summa genera sunt metus ex vicina potentia, ut si vicinus nullâ pactione impeditus in suo arcem faciat, aut munitionem aliam, quæ damnum aliquando dare posset; nam adversus tales metus contrariæ in suo munitiones, & si quæ sunt similia remedia quærenda sunt, non vis bellica. Nec utilitas, e. gr. si aliquis locus omninò commodus & conveniens esset ad territorium alicujus muniendum vel firmandum, par jus facit cum necessitate. Nec ubi laxa est matrimoniorum copia, negatum matrimonium, nec amor mutandæ sedis, de quibus omnibus suprâ diximus.

Grot. c. 22.
5. 4. in fin.

d. c. 5. 9. n. l.
& 2.

d. c. 5. 6.

d. c. 5. 7. &
8. l. 2. c. 2. 5.
21. & seqq.
vid. suprâ
h. l. c. 2. qu.
46.

IV. *An titulo inventionis nobis passimus vindicare ea, quæ ab aliis possidentur?*

R. Æquè improbum hoc est, etiamsi is, qui tenet, sit improbus, de DEO malè sentiens, aut hebetis ingenii.

Grot. c. 22.
5 9. &

A a

Nam

de mari li-
bero c. 1.
Osiand. h.
c. 5. 9.

Nam inventio est rerum, quæ nul-
lius sunt, & licet possessores de DEO
malè sentiant, nihilominus publicè at-
què privatim rerum possessionumquè
suarum dominium habent, quod illis
sine justa causa eripi non potest. Et fi-
des non tollit jus naturale & gentium,
ex quo dominia profecta sunt: nequè
ad dominium requiritur aut virtus mo-
ralis, aut religiosa, aut intellectûs per-
fectio.

*V. An justa belli causa est libertatis deside-
rium in populo subdito?*

Gror. c. 28.
§. 11. c. 4. 6.
14. l. 1. c. 3.
5, 8.

R. Non, nam quamvis libertas cum
natura competere dicatur, tamen hoc
intelligendum est de jure naturæ præ-
cedente factum omne humanum, qua-
rè qui legitimâ causâ in servitutem sive
personalem sive civilem devenerunt,
contenti suâ conditione esse debent; &
olim honestum erat pro libertate pu-
gnare, ac qui victi semel sunt, & longo
tempore paruerunt, si jugum excutiant,
faciunt, quod desperatorum homi-
num est, non quod libertatem aman-
tium, ut suprâ diximus, vid. h. l. 2. c. 4.
qu. 22.

VI. An

VI. An voluntas alios regendi quasi naturaliter servos, & dignos, qui serviant, & quia ipsis utile, est iusta bellandi causa?

R. Non, quamvis enim alicui aliquid sit utile, tamen mihi non licet id ei per vim imponere. Nam his, qui rationis habent usum, libera esse debet utilium & inutilium electio, nisi alteri jus quoddam in iis quæsitum sit. Quò accedit, quòd nullum sit naturale imperium, nec naturale servitium, & aptitudo ad parendum alteri non tribuit imperium, aliàs interdum pater filii, dominus servi, rex subditi &c. servus esset.

Græc. c. 22.
§. 12.

Hora. l. 1.
c. 3. §. 1.
Pufend. l. 6.
c. 3. §. 4.

VII. An titulus universalis imperii, quem quidam tribuunt Imperatori Romano?

R. Stultum est credere, quasi Imperator Romanus in remotissimos & incognitos hætenus populos jus imperandi habeat, hoc enim à nemine & nullo jure unquam est tributum, & habent alii populi, & semper habuerunt suos Imperantes, suas leges, sua jura, quæ ipsis invicis citra ipsorum factum nemo jure auferre unquam poterit.

Græc. c. 22.
§. 13. Jac.
Gochof. ad
L. 9. de L.
Rhod. de
jactu.
Limn. l. 2.
c. 8.

VIII. *An ergo Monarchia universalis non datur?*

R. Non, ut enim navis aliqua ad eam magnitudinem pervenire potest, ut regi nequeat, sic & hominum numerus & locorum distantia tanta esse, ut unum regimen non ferat; ita ut sit ea res humanis consiliis altior, & moralis æstimatione impossibilis. Imò videtur esse contra Dei arbitrium & providentiam, qui orbem terrarum non uni vel alteri concessit, sed cum tam dispares limites posuerit orbis partibus, tam diversa populorum ingenia condiderit, videtur omninò voluisse, esse diversa regna & diversa imperia. Prætereà omnium sæculorum historia de imperiorum regnorumquè discretionem hoc testatur.

Grot. c. 28. §. 13. n. 1. in
tin. Henr.
Kipping. in
not. & ani-
mad. in
axiom.
Gall. Aubertii
de præsent. Regis
Gall. super
imperium.
Of. ad Grot.
h. c. §. 13.
Ziegl. h. c.
Feld. h. c.
aliter.
Th. Campanell.
de Monarch.
Hispan. Aubertii
de lib. aliter.

IX. *An Ecclesia habet jus in populus ignota hætenus partis terrarum?*

R. Negatur, quia Christus ipse, à quo omnis potestas Ecclesiastica fluxit, & cujus vita exemplar est Ecclesiæ, quæ talis est, propositum, negavit regnum suum esse de hoc mundo.

Grot. c. 21.
§. 14. n. 1. 2.
& de mari
lib. c. 6.
Becman. in
hist. geogr.
& civ. p. 2.
c. 1. §. 7. Of.
ad Grot. h.
c. §. 14. Ziegl.
Ier. de jur.
maj. l. 1. c.
33 §. 5. Grot.
c. 22. §. 13.
& Of.

X. *An*

X. *An spes concepta ex divinorum vaticiniorum explicacione justa est belli causa ?*

R. Non, nam præterquàm, quæ nondùm impleta sunt oracula, interpretari certò vix contingit sine prophetico spiritu, etiam rerum certarum latere nos possunt tempora. Ac postremò prædictio, nisi expressum adsit DEI mandatum; jus nullum dat, cùm Deus, quæ prædixit, sæpè per improbos homines, aut pravas actiones ad exitum ire permittat.

Grot. l. 1. c. 2. §. 2.

XI. *Si quis mihi quid ex liberalitate, gratia, sive gratitudine, misericordia, aut virtute simili, non ex propria justitia debeat, an sibi spontè id non velit præstare, armis consequi licet ?*

R. Sicùt in foro hoc exigi non potest, ita nec armis deposci. Nam qui beneficium dedit, nullum habet jus (idem dicendum de aliis similibus virtutibus) ad reposcendam gratiam, aliòquin contractus esset, non beneficium. Et non convenit, beneficia fœnerari, aut in calendario scribere. Cùmquè res honesta sit, referre gratiam, desinit honesta esse, si necessaria est, nequè glo-

Grot. c. 2. §. 16. c. 20. §. 20. n. 1. 2. Boecler. de act. ingrat. 139. Ziegl. h. c. §. 16.

riosa res est, gratum esse, nisi tutum est, ingratum fuisse.

XII. An bello ex causa justa potest accidere vitium ex animo agentis?

Grot. c. 22. §. 17. n. 1, 2, 3. Ziegl. h. c. §. 17. aliter. R: Affirmatur, ut si causæ justæ acci-
dat gaudium acquiescentis in malo alic-
no sine boni respectu, vel profunda cu-
pido imperii & divitiarum, & hæc ubi
causa justificata non deest, peccatum qui-
dem arguunt, ipsum tamen bellum pro-
priè injustum non faciunt, undè nec ex
tali bello restitutio debetur.

LIBER II.

CAP. XXIII.

De causis dubiis.

I. Quid sunt causa belli dubia?

R. **S**unt causæ, de quibus non semper
certò constat, an justæ, an injustæ
sint.

*II. Quæ est causa hujus incertitu-
dinis?*

Pufend. l. 7. c. 2. §. 4. in fin. & §. 9. Boecl. in præf. ad Grot. p. 36. Grot. l. 2. c. 23. §. 1. alit. R. Quamvis nostra disciplina, quæ
in actionibus humanis considerat, quid
justum, quid injustum sit, ejusmodi
fundamentis nitatur, ut exindè genui-
næ demonstrationes, quæ solidam sci-
entiam

entiam parere sunt aptæ, deduci queant, æquè certa sit, ac disciplinæ mathematicæ; tamen quia applicatio fieri debet ad facta, quæ sæpè obscuram & dubiam habent interpretationem, in illa major videtur esse latitudo, quàm in disciplinis mathematicis. Sic potest in bello dubium oriri de facto, ob quod bellum moveretur, an justum, an injustum sit, tamen hoc principium, ubi præcedit injuria, ibi bellum est justum, propterea non est dubium vel incertum; & si constet, cum facto injuriam esse conjunctam, certâ & indubitâtâ ratione concludo, bellum propterea susceptum esse justum.

III. Quid ergò faciendum, si quis erret, & factum injustum putet, quod reipsâ justum est?

R. Abstinentum omninò à tali actu, quia vitiosus est propter errorem: putat enim eum esse contra legem, & sic legem aspernatur, dum facit, quod ex conscientia erronea putat non esse faciendum, & eâ lege prohibitum esse.

IV. Quid si hesitet?

R. Et hic abstinentum, quia qui dubitat, an factum justum aut injustum sit, & tamen facit, sciens & volens se

A a 4

peri-
princ.

Grot. c. 23.
§. 2. c. 26.
§. 3. n. 5.
Ziegl. c. 19.
§. 2. Puf. l. 1. c. 1.
c. 3. §. 13. in
fin.

Grot. c. 23.
§. 2. n. 2.
Ziegl. h. l.
Puf. l. 1. c. 1.
§. 8. in
princ.

periculo peccandi exponit, & legem contemnit: tamen si faciendum omnino fuerit, eligere debet dubitans, quod tutissimum ipse judicaverit, e. gr. subditus dubitat, an bellum sit justum, princeps mandat, ut eum in bellum sequatur, sequi potius debet principem, quam refractarius esse; quia credere potest, principem non esse tam imprudentem & impium, ut bellum injustum suscipiat.

Grot. l. 2. c. 26. §. 4. 21.

V. Quid si quidam in alterutram partem inclinēt, sed tamen cum formidine injusti propter rationem non penitus certam?

R. Qui non habent, ut activum iudicium recte conforment, tenentur audire sapientum consilia. Nam probabilia sunt, quæ omnibus videntur, aut plurimis, aut certe sapientibus: iisque rursum aut omnibus, aut pluribus, aut præstantioribus. Et hanc viam iudicandi maxime utuntur reges, quibus artium momenta ediscere aut expendere vix vacat, juxta illud:

Grot. c. 23. § 4. Pufend. l. 1. c. 3. §. 5. 6.

Dat sapere regi turba sapientum comes.

Myler. Archolog. c. 12. Inst. Jur. R. l. 1. tit. 15. §. 7.

Sic Imperatores Christiani vix, nisi auditis Episcopis bella suscipiebant, ut si quid esset,

esset, quod religionem posset injicere, ejus monerentur.

VI. Quid si ab utraque parte se ostendans argumenta probabilia sive intrinseca ex natura ipsius facti, sive extrinseca ab aliorum auctoritate?

R. Id cum accidit, si res mediocres sunt, quibus agitur, videtur vicio carere posse electio, in utramvis partem ceciderit. At si de re magni momenti, ut de supplicio hominis capitali agitur, jam propter magnum discrimen, quod est inter eligenda, præferenda est pars tutior, & sic satius est, nocentem absolvere, quam innocentem condemnare.

VII. Quid si sententia sint alternantes circa pacem & bellum?

R. Quia bellum est maximi momenti, ut ex quo mala plurima etiam in innocentes sequi soleant, ideo inter sententias alternantes vergendum ad pacem.

VIII. Quibus & quot modis vitare possumus, ne controversia in bellum erumpant?

R. Tribus, quorum primus est colloquium, secundus compromissum, tertius fors.

IX. Quomodo per colloquium evitamus bellum?

Grot. d. c. 23. §. 7. & Pufend. l. 5. c. 13. §. 3. Alb. Gent. l. 2. c. 1.

R. Quando partes inter se congregantur, vel ipsæ, vel ipsarum mandatarii, & per amicam disceptationem litem componunt. Nam cum hic modus proprius sit hominis, omnia prius verbis experiri sapientem decet, quam armis; ad quem modum confugiendum, si non licet uti priori.

X. An utile est, ut partes per se congregantur, an verò potius hoc fieri debet per legatos?

Boecler. de congress. & coll. prin. §. 23. & seq.

Comin. l. 3. hist. Lugd. XI. Rhet. de part. c. 4. §. 6. & 7.

R. Optima prudentiæ pars est, colloquia ipsarum partium nequè suaderi, neque suscipi debere, nisi provisus deliberatisquè rationibus, quibus pericula declinentur & successus promoveantur; hæc enim colloquiâ in propria persona, ut loquuntur, interdum periculis sunt exposita, & intutum est, alienæ potestati se permittere, ex quo religio fidei in ludum verti cœpit.

XI. Quomodo per compromissum?

Grot. c. 23. §. 8. l. c. 10. §. 46.

R. Quando per amicam disceptationem res componi non potest, fortè quia quælibet pars se solidis rationibus niti putat, proximum est, ut ad arbitrium ca-

tur,

tur, qui hic ab iis, qui non habent communem judicem, eligitur, ut instar judicis litem arbitrio suo decidat.

XII. An partes ergò coguntur stare ejus sententiæ?

R. Partes se invicem pacto adstringunt, quod velint ejus sententiæ stare; nam sine tali effectu finis arbitri sumpti redditur irritus, & fit progressus in infinitum.

Pufend. l. 5.
e. 13. §. 4.
Ziegl. ad
Grot. c. 23.
§. 8. aliter.

XIII. Quomodo sorte?

R. Ubi natura negotii & partium facilitas fert, sorte facillimè liti finis imponi potest; & sortem Salomon commendat. * Sorti affine quid est certamen singulare, cujus usus non videtur omninò repudiandus, si duo, quorum controversiæ alioquì totos populos gravissimis malis sint implicituræ, inter se parati sint armis decernere. Videtur enim id, si non ab ipsis rectè fieri, certè à civitatibus posse acceptari, ut minus malum. Et inter cæteros Francorum mores hunc quidam impensè laudant.

Grot. c. 23.
§. 9. & l. 3. c.
20. §. 42.
Prov. 18.
Ziegl. &
Osand. h. c.
* Grot. c. 23.
§. 10. n. 1. 2.
Lehm. Chr.
Spir. l. 2. c.
30. p. 118. §. 4.

XIV. Cujus est quarere conditiones, ut bellum vitetur?

R. Magis is tenetur, qui petit, quam qui possidet. Ut enim in pari causa melior

Grot. c. 23.
§. 11. l. 2. c. 1.
§. ult. n. 2.

melior sit conditio possidentis, non civili tantum, sed & naturali jure convenit.

Grot. c. 23.
§. 11. in fin.
Jung. l. s. c.
7. §. 2. n. 2.
in fin.

Atque hinc & illud addendum est, ab eo, qui justam causam habere se scit, sed documenta non habet sufficientia, quibus possessorem de injustitia suæ possessionis convincat, bellum licitè non sumi: quia non habet jus cogendi alterum, ut de possessione decedat, ut supra diximus.

XV. Quid si jus sit ambiguum, & neuter possideat, aut ex aquo uterque?

Grot. c. 23.
§. 12. Of. h. l.
Struv. Ex. 2.
th. § 4.

R. Iniquus censendus erit, qui oblatam rei controversæ divisionem repudiat.

XVI. An bellum ratione habitâ eorum, qui principales belli motores sunt, utrinque justum esse potest?

Grot. c. 23.
§. 13. n. 2.
Ziegl. h. l.

R. Justitia causæ penes unam tantum partem esse potest, ut in lite, ita in bello: quia facultas moralis ad contraria, puta ad agendum, seu ut quis cum effectu agere possit, & ad impediendum, seu ut exceptio opponatur cum effectu, non datur per rei ipsius naturam. Aut ut neuter bellantium injustè agat, fieri sanè potest: injustè enim agit nemo, nisi qui & scit, se rem injustam

stam agere; multi autem id nesciunt. Sic justè i. e. bonâ fide potest litigari utrinquè. Multa enim & in jure & in facto, unde jus oritur, fugere homines solent. Quanquàm in bello vix est, ut temeritas saltem omnis absit, ob negotii gravitatem, quæ omninò talis est, ut causis probabilibus non contenta quàm maximè evidentes requirat. Justum si sumatur pro solenni, ut & ratione effectuum, qui indè pendent, utrinquè justum esse potest.

S. 13. n. 4.

S. 4. n. 5.

h. l. 2. c. 26.

S. 4. n. 5.

in fin.

d. 5. 13. n. 5.

LIBER II.

CAP. XXIV.

Monita de non temerè etiam
ex justis causis suscipiendo
bello.

I. Ubi jus satis compertum est, an statim oportet bellum suscipi, aut etiam semper licet?

R. Sæpè nobis ipsis nostrisque præstandum habemus, ne ad arma veniamur. Nam non tantùm prudentia vult, ut bello periculoso abstinemus, sed sæpè etiam justitia rectoria, quæ ex ipsa regiminis natura superiorem non minùs ad curam

Grot. l. 2. c.

24. §. 4. n. 1.

& §. 7.

ram pro inferioribus, quàm inferiores ad obedientiam obligat.

II. Quid ergò juris est, si rex ob causas leves & magnum secum periculum trahentes, bellum suscipiat?

Grot. d. c.
24. §. 7. n. 4.
in fin.

R. Tenetur subditis ad reparationem damnorum, quæ indè oriuntur. Nam et si non in hostes, in suos tamen veram committit injuriam, qui talibus de causis tam gravi malo eos implicat.

III. Ut rex tale bellum non suscipiat, quid ipsi faciendum?

d. c. 24. § 4.
n. 1.

R. Si quis rex cum rege altero bello certandum habeat, primò sedeat expensurus apud se, an ipse, qui decem millia militum habet, hosti ducenti bis totidem par esse possit: quòd si videat, se imparè esse, antequàm ille intra fines aedfit, mittat legatos cum mandatis pacis causâ.

IV. In hac deliberatione quid præterea est observandum?

Grot. d. c.
24. §. 5.

R. Qui deliberant, partim de finibus non quidem ultimis, sed interjectis deliberant, partim de iis, quæ eò ducunt. Finis semper est bonum ali-

aliquod , aut certè mali declinatio ,
 quæ vicem boni obtinere possit. Quæ
 verò hùc aut illùc ducunt , per se non
 expectantur , sed quatenùs ducunt.
 Quare in deliberationibus comparandi
 sunt & fines inter se , & eorum , quæ
 ad finem ducunt , facultas effectiva , ad
 finem producendum.

*V. Si res ita sit aestimata, quid porro
 faciendum?*

R. Si à jure simul stent vires , tunc Grot. 2. 14.
5. 9.
 si major emolumenti spes , quàm
 damni metus ostendatur , bellum sus-
 cipiendum. Et hoc vel maxime lo-
 cum habebit, cùm spes est, terrore ac
 famâ nullo aut exiguo periculo rem
 confici posse. Undè quia sæva res bel- d. c. 24. 5.
 lum est , cumulumquè sæcum trahit 10. n. 1. & 2.
in fin.
 injuriarum , & insolentiæ , reges ma- Forst. n. 2.
 gis in pacem , quàm bellum inclinent: Ann. Tac.
21. Kulpis
 nihil enim magis est regium , quàm h. c. 3. 2.
in fin.
 consulere omnium salutem , quæ
 pace continetur.

* * *

LI-

LIBER II.

CAP. XXV.

De causis belli pro aliis suscipiendi.

I. *Quæ sunt justæ belli causæ pro aliis suscipiendi?*

Grot. l. 2. c. 25. §. 1. & c. 2. §. 2. h. l. 2. Schutz. vol. 2. Ex. 10. th. 4. lit. f.

R. **Q**uæ causæ justæ sunt ipsi, cujus res agitur, eadem justæ sunt iis, qui aliis opem ferunt.

II. *Qua est prima & maximè necessaria?*

d. c. 27. s. 1. 2. 2. & c. 1. §. 2. h. lib. & l. 2. c. 5. s. 3.

R. Cura pro subditis, sive qui famulari, sive qui civili subsunt imperio, sunt enim quasi pars rectoris: sed tamen non semper singulorum, nisi ubi id sine omnium aut plurium subditorum incommodo fieri potest. Rectoris enim officium magis circa totum, quàm circa partes versatur, & quò pars est major, eò ad totius naturam propiùs accedit.

d. c. 27. s. 2. l. 1. c. 4. §. 7. s. 4. Osiand. ad c. 27. s. 3. in med. alit.

III. *An civis innocens deserri potest, qui ab hoste deposcitur ad exitium?*

Grot. d. c. 27. s. 3. Puf. l. 2. c. 2. §. 5. diff. Ziegl. h. l. Of. & Fr. Horn. l. 2. s. 18.

R. Si appareat, civitatem hostium viribus multò esse impari, non reneatur istiusmodi hominem cum exitio suo defendere; sic enim & ipsa peribit, &

& innocens ille haud quaquam servabitur. Nequè ille postulare potest vi tacitæ conventionis civium inter se, & cum capite, quâ scilicet placuit ab initio, dum coiret societas civilis, ut una esset salus omnium, unum & commune periculum, ut pro se & tecum tota civitas pereat, contractus enim ultra contrahentium mentem non est extendendus, quæ non videtur fuisse, ut se totam obligaret pro vita unius. Ergò hoc relinquatur misero, ut, quantum potest, sibi ipsi consulat fugâ, aut auso quamvis periculoso.

IV. An verò tradi in manus hostium civis innocens potest, ut vitetur imminens alioqui civitatis excidium?

R. Videndum, ad quid petatur talis civis; si certò constet, nec ad eadem postulari, nec ad scelus aliquod, puta si vir rerum civilium peritus, aut eximius artifex petatur, & civitati post traditionem nihil ampliùs sit metuendum, tradi potest: quia hic eadem est ratio necessitatis conservandæ partis, quæ est totius, & unusquisquè subditus civitatem & corpore & bonis conservare cogitur propter imperium, quod civitati in caput ejus competit. Si pe-

B b

tatur,

Horn. l. 2. c. 23. §. 20.

Grot. l. 2. c. 6. §. 1. & 2.

d. l. 2. c. 25. §.

1. n. 3. & 4.

Kulpis h. c.

§. 1. in fin.

Boecler. ad

Grot. l. 1. c. 1.

§. 6. Of. h. c.

§. 3.

tatur, aut at præsentem mortem, aut ad scelus perpetrandum, e. gr. formosus adolescens vel virgo ad libidinem tyranni implendam, tradi non potest, quia quidem imperans subditi caput periculis objicere potest, sed cum facultate pugnandi; subdito quidem mandare potest, sed non quod est contra jus naturæ aut divinum. Et si imperans eum tradat de facto, citra participationem peccati fieri non potest. De cætero majoris debet esse civitati vita suorum civium, quàm ut eam declinando periculo incerto, aut acquirendo aliquo bono parùm necessario prodigere velit, nequè in tales usus vitam suam civis offerre tenetur.

Pufend. l. 8.
c. 2. §. 5.
in fin.

V. Quinam subditos sequuntur?

Grot. d. c. 25. §. 4 l. 1. c. 3. §. 21. D. 1.
Grot. l. 2. c. 15. §. 13.
R. Subditis, ut defendi debeant, proximi sunt socii, in quorum fœdere comprehensum, id est, sive in tutelam sese & fidem aliorum dederunt, sive mutua auxilia pacti sunt. Pactiones autem tales ad bella, quibus justa causa non subsit, porrigi haud possunt.

VI. Quid si nulla sit spes boni exitus?

Grot. c. 25. §. 4. in fin
Pufend. l. 8. c. 6. §. 14
in med.
R. Si meus socius videat, se hosti parem non esse, etiam adjunctis meis viribus, & tamen perseveret in certam perniciem

niciem ruere, cum liceat tolerabilibus conditionibus transigere, stolidus forem, si alieno furori me comitem adjungerem; & nemo ad certum exitum præsumitur se velle obligare, imò nemo potest. Si hoc moraliter certum non sit, sub prætextu, quòd non sit spes boni exitus, focius se excusare non potest, quia aliàs facilè omne fœdus deserì posset, & focius omni tempore diceret, sibi nullam esse spem boni exitus.

Ziegl
§ 4

VII. Quæ est tertia causa?

R. Tertia causa est amicorum, quibus auxilium promissum quidem non est, sed tamen amicitiæ quâdam ratione debetur, si facilè & sine incommodo exhiberi possit.

Grot. c. 25.
§ 5.

VIII. Quæ est latissima & postrema causa?

R. Hominum inter se conjunctio, quæ vel sola ad opem ferendam sufficit, & fortitudo, quæ defendit infirmos, plena justitia est: præsertim cum nostrâ quoquè facillimè interesse possit, ne alium populum sine justa causa alius invadat. Sic homo hominem defendere cogitur ab injuria interius: imò si oppressus nisi morte in vasoris eripi possit, observato moderamine in-

Grot. d. e.
25. §. 6.
& 7. n. 1.
Pufend. l. 8.
c. 6. § 14. in
fin. Schutz,
Vol. 2. Ex.
10. th. 4.
Ofiand. ad
Grot. c. 25.
obs. 7. in fin.
Grot. d. e.
25. §. 7. n. 2.
aliter.

Grot. e. 25.
 §. 7. n. 1.
 Pufend. l. 2.
 c. 6 §. 30.
 Ol. h. c. §. 7.
 circa fin.
 aliter.

culpatae tutelae, & iis, quae supra diximus, occidi poterit; luit enim, quod meruit, & satius est, servare innocentem, quam opprimentem, si uterque servari non possit. Hoc tamen casu, si manifestum sit periculum, & suam vitam & res alienis praeferre quis potest, quia prima cura est sui ipsius & rerum suarum.

LX. An ergo justa est belli causa pro subditis alienis, ut ab eis injuria imperantis arceatur?

Pufend. l. 8.
 c. 6. §. 14.
 in fin.

*vid. supra
 l. 4. c. 4. qu. 8.
 & seqq. Ol.
 h. c. §. 8.
 Ziegler.
 Horn. l. 2. c.
 12. §. 10.
 Grot. c. 25.
 §. 8. n. 3.
 aliter.
 † d. c. 25. §.
 8. n. 1.

*R. Quo casu ipsi recte arma sumunt contra suos imperantes, eo casu etiam eos recte defendimus, aliàs non licet: nam ex quo civiles societates institutae sunt, certum est, rectoribus cujusque speciale quoddam jus in suos sanctum & inviolabile cum à subditis, tum ab aliis à Deo concessum esse, & huc illud pertinet:

*Spartam, qua tibi contingit, orna,
 Nobis fuerint cura Mycena.*

Grot. d. §. 8.
 n. 3. aliter.

Schnitz. d.
 vol. 2. Ex. 10.
 th. 4. lit. L.
 in fin.

Ex impedimentum, quod hic est, non tantum est personale, seu ex personae qualitate, quae in alios non transit, sed est ex re, seu ipso summo imperio, quod aequale habet cum altero, & in quod alteri non laeso nihil juris competit.

petit. Ideòquè hoc in statu subditis nihil reliquum est præter libellos supplices, deprecationes, preces serias ad Deum, qui non patitur tentari ultra vires, sed aut mutat talis tyranni animum, aut vitam tollit.

X. Quid de iis dicendum, qui sine causæ respectu, mercede conducti militant?

R. Nullum vitæ genus est improbius, quàm eorum, qui sine causæ respectu mercede conducti militant, & quibus

-- ibi fas, ubi plurima merces.

Et parùm, quòd suam vendunt necem, nisi & aliorum sæpè innocentium venderent: tantò carnifice detestabiliores, quantò pejus est sine causâ, quàm ex causâ occidere. Et bellum non debet esse inter artificia, nam militare non quidem est delictum, sed propter prædam militare peccatum est; imò & propter stipendium, si id unicè aut præcipuè spectetur, cum alioquì stipendium accipere sit omninò licitum. Huc referuntur præfecti, qui die stipendii solvendi, aut lustrationis suscipiendæ alios conducunt, vel etiam suam familiam numerant, imò & defunctos quando-

Grot. c. 29.
§. 9. Of h. c.
§. 9. & 10.

Grot. c. 29.
§. 10. Ziegl.
h. c. §. 10. de
jur. maj. l. 1.
c. 33 §. 71.

què, in suum commodum interpretantes illud Imperatoris, quod illi, qui pro rep. ceciderunt, in perpetuum per gloriam vivere intelligantur.

LIBER II.

CAP. XXVI.

De causis justis, ut bellum geratur ab his, qui sub alieno imperio sunt.

I. Quomodo agendum circa causas belli ab illis, qui in conditione parendi positi sunt, ut filiis, servi, subditi, etiam cives singuli, si cum civitatis sua corpore comparentur?

Grot. l. 2. c. 26. §. 2.

R. SI aut ad deliberationem adhibeantur, aut libera ipsis optio detur militandi aut quiescendi, easdem regulas sequi debent, quas illi, qui suo optè arbitrio pro se aut aliis bella suscipiunt.

II. Quid si edicatur ipsis, ut militent, ubi constat ipsis injustam esse causam?

d. c. 26. §. 3.
n. 1. & 2. in
fn. Pufend.
l. 8. c. 1. §.
ult. & l. 1. c.
3. per tot.

R. Abstinerè omninò debent, & Deo potiùs, quàm hominibus, qui à DEO suam potestatem habent, eamque contra Dei voluntatem exercere non possunt, est obediendum; & patri est pa-
ren-

rendum & regi, siquidem intra jura, rectè; sin ultra honestum, non convenit. Tantundem erit, si quis persuasus sit, quod imperatur, injustum esse: nam huic tantisper ea res pro illicita est, quamdiù eam opinionem non potest depone-
d. c. 26. §. 3. n. 5. Ziegl. h. c. §. 4. aliter. Horn. l. 2. c. 12. §. 5. d. c. 26. §. 4. d. 4.
 nere. Idem dicendum, quamdiù aliquis dubitat ex rationibus satis liquidis; tutiorem enim hic partem debemus eligere, quæ est abstinere à bello. Nec timendum est periculum inobedienciæ: ubi enim imperii defectus est, ibi nulla est inobediencia.
d. §. 4. n. 5. Paulò alic.

III. At verò hâc ratione perire posset resp. quia plerumquè non expedit, rationes consiliorum edi populo.

R. Ut enim hoc verum sit de causis suasoriis belli, de justificis verum non est, quas oportet claras esse & evidentes, & proindè tales, quæ palàm exponi & possint, & debeant. Et sanè denunciatio-
d. §. 4. n. 7.
 nes palàm fieri solebant & expressâ causâ, ut totum quasi genus humanum de justitia causæ possit cognoscere. Scilicet prudentia virtus est imperantis propria; justitia verò hominis, quâ homo est. Adde tamen, si dubium sit omninò illiquidum, fidem superiori datam non esse negligendam propter præsumptionem
Pufend. l. 2. c. 1. §. 6.
 Bb 4 justifi-

justitiæ , quæ jussâ superiorum videntur comitari.

IV. Quid si subditorum animis per causâ expositionem satis nequeat fieri?

Grot. d. c.
26. §. 5. n. 1.

R. Omninò officium erat boni magistratûs , tributa ipsis potiùs extraordinaria imperare , quàm operam militarem: præsertim ubi non defuturi sunt alii, qui militent; quorum voluntate non tantum bonâ , sed & malâ uti potest rex justus, quomodò Deus, & Diaboli & impiorum paratâ operâ utitur.

V. Si de causâ belli dubitari non possit , an subditi inviti cogi possunt?

Pufend. l. 8.
c. 2. n. 1.
Horn. l. 2.
c. 2. §. 17.
Grot. d. c.
26. §. 5. n. 2.
aliter.

R. Affirmatur , quia aliàs summi imperii , quod habet in personas civium ad civitatem conservandam nullus daretur effectus. Et si subditi tenentur ex officii præscripto strenuâ manu ultrò consulere publico , multò magis si summi imperii jussus accedat. Imò nisi imperantibus hæc potestas in capita subditorum competeret , quâ hosti eisdem possent opponere , in præsentissimo versaretur discrimine omnium salus.

VI. Quid

VI. Quid si captivus ab hoste detentus, ut dimitteretur, promiserit, quod contra ipsum arma deinceps non sit gesturus, an iste postea à civitate sua rectè potest obligari, ut contra promissum suum in talem hostem militet ?

R. Quia tali pacto civitatis conditio non fit deterior, quippè cui is, qui captus est, si non liberetur, jam habeatur pro mortuo, videtur eum hâc lege recepisse, ut illi relinquat facultatem servandi promissum hosti, nisi in summa necessitate, ita ut civitas in periculo versetur, si ille arma non capiat; hoc enim in casu non videtur se potuisse obligare, ne alterius vim injustam ad perniciem ipsius & suorum concivium tendentem repellere queat. Ideoque hoc pactum tantùm de offensivo, non autem de defensivo bello interpretandum erit, ne nimiùm constringatur libertas naturalis.

Grot. l. 3. c.
23. §. 7. n. 2.
Pufend. l. 8.
c. 2. §. 2.

Grot. l. 3. c.
16. §. 74.

VII. An in bello manifestè injusto potest esse aliqua justa subditorum defensio ?

R. Affirmatur, si certò constet; hostem venire eo animo, ut hostilium subditorum vitæ parcere cùm possit, omnino nolit, etiamsi innocentes sint; Jus

Grot. l. 3. c.
16. §. 6. n. 1.
in fin.

B b 3

enim

enim naturæ defensionem hoc in casu concedit, quod gentium jure ademptum illis non est.

LIBER III.

CAP. I.

Quantum in bello liceat, regulæ generales ex jure naturæ : ubi & de dolis & mendacio.

I. Quid licet in bello, quot, & quibus modis?

Grot. l. 3. c. 1. §. 1. **R.** ID quod licet, aut nudè spectatur, aut ex promisso antecedente: nudè, ex naturæ primùm, deindè ex gentium jure.

II. Quid ergò naturâ licet?

d. l. 3. c. 1. §. 2. n. 1. 2. 3. l. 3. c. 5. §. 5. in fin. c. 14. §. 11. n. 2. Feld. h. c. & Of. aliter. **R.** Ad ea, quæ ad finem juris mei consequendi sunt necessaria, necessitate sumptâ non secundum physicam subtilitatem, sed moraliter jure naturæ, jus seu facultatem habeo, modò nullam contineant turpitudinem. Sic si vitam aliter servare non possum, licet mihi vi qualicunque arcere eum, qui eam impetit, etiamsi fortè is peccato vacet: quia jus hoc non propriè ex peccato alterius

terius oritur, sed ex jure, quod mihi pro me natura concedit. Sic ubi justum est bellum, omnis vis justa est, sine qua jus nostrum obtinere & ad pacem pervenire non possumus, ut rerum corruptio per incendium, aut aliter, intra justum scilicet modum.

III. An jus nostrum spectatur ex solo belli principio?

R. Non, sed etiam ex causis subnascentibus, sicut in judiciis post litem contestatam jus sæpè parti novum paritur. Sic qui se aggregant me impetenti, sive socii, sive subditi, in se quoque jus tuendi me mihi porrigunt. Sic qui bello se miscnt, quod injustum est, præsertim si ipsi id injustum esse scire possunt ac debent, obligant se ad sumptus & damna resarcienda. Imò quia satisfactione factâ pro sumptibus belli & damnis ab initio belli seu tempore suscepti belli datis, imposterùm tamen mihi adhuc eadem facilitate nocere possunt & is, qui est belli auctor, & ii, qui se junxerunt, nisi vires eis adimantur; perere potest victor, ut aut loca illa, ex quibus noceri potest, cedantur, aut alia præsterur cautio arbitrio victoris ex bono & æquo sufficiens de non offendendo

Grot. L. 3. c.

1. 9. 3.

Struv. Ex.

47. th. 51. &

52. c. 3. 5. 9.

h. L. 3. c. 10.

5. 3. 4. & 7.

Text. c. 18.

5. 6. 7. 8. 9.

clendo subsequenti tempore. Debet enim secundum supervenientem statum & circumstantias præmissas satisfieri victori, si justiciam armorum velint interrumpere.

IV. Licetane quædam sunt consequenter, quæ non licerent ex proposito?

Græc. l. 3. c.
1. 5. 4. n. 1.
Pufend. l. 2.
c. 11. 4.

Text. d. o.
18. 5. 10.

R. Ad jus agendi multi consequuntur indirectè & extra agentis propositum, ad quæ per se jus non esset. Sic navis piratis plena, aut domus latronibus, tormentis peti potest, etiamsi intra eandem navim aut domum sint pauci infantes, mulieres, aut alioqui innocentes, quibus indè creetur periculum. Idem dicendum de obsidionibus fortaliorum, quæ globulis ignitis peruntur: quamvis enim præter intentionem jaculantium unus vel alter interficiatur innocens, tamen cùm hoc fiat extra propositum eorum, & majus bonum ex occupatione talis fortalicii speretur, quàm est malum, quod hic innocens patitur, jure fecisse videntur, & innocens hoc infortunii loco ducere debet, quod rex vel resp. indicendo, vel suscipiendo bellum omnes suos cives vel subditos posuerit in statum hostilitatis, ut licitè ab hoste offendi & violari possint,

V. Quid

V. Quid licet in eos, qui hostes non sunt aut dici nolunt, sed hostibus res aliquas subministrant?

R. Distinguendum inter res ipsas : Grot. l. 3. c. 1. §. 5. n. 2. Bod. de rep. l. 1. c. 4. Aug. Thuan. 69. p. 309.
 sunt enim, quæ in bello tantum usum habent, ut arma & cætera hujus generis, quæ hostem valdè contra me juvant, & vulgò dicuntur contrebände, tales si quis hosti advehat, hostis habetur; in hostium enim habetur partibus, qui ad bellum necessaria hosti subministrat; nec hoc est colere cum utrisquè amicitiam, si alteros lædas, juves alteros. Joh. Marquard. de jur. mercat. l. 1. c. 16. §. 29. & seq.
 Et quomodò securitate gaudere poterunt, qui securitatem publicam suis commerciis illicitis turbant, & quantum in ipsis est, juvando & validiorem reddendo hostem, evertunt. Sunt quæ in bello nullum habent usum quæ voluptati inserviunt, ut sunt vestes pretiosæ, odoramenta &c. quæcunque animum hostis ad delicias & luxum inclinant, fortitudinem exuunt, & hæ querelam non habent. Sunt quæ & in bello & extra bellum usum habent, ut pecuniæ, comæatus, naves, & quæ navibus adsunt; & in his distinguendus erit belli status. Nam si tueri me non possum, nisi quæ mittuntur, interceptiam, Grot. l. 3. c. 1. §. 5. n. 3. Joh. Marquard. de jur. mercat. l. 1. c. 16. & seq.

Ziegler. ad
Grot. h. c.
s. f. & de
jur. maj. l. 2.
c. 43. n. 29.
aliter.

cipiam, necessitas jus dabit, sed sub onere restitutionis, nisi causa alia accedat. Quod si juris mei executionem rerum subvectio impedierit, idquè scire poterit, qui advexit, ut si oppidum obsessum tenebam, si portus clausos, & jam deditio aut pax expectabatur, tenebitur ille mihi de damno culpâ dato, & ad damni dati modum res quoquè ejus capi, & dominium earum, debiti consequendi causâ, quæri potest. Imò pro hoste talis videtur habendus, & ut hostis excipiendus, saltem quod hunc actum concernit, sive mercator hoc faciat privato nomine, sive publico. Si damnum nondùm dederit, sed dare voluerit, jus erit rerum retentione eum cogere, ut de futuro caveat obsidibus, pignoribus, aut alio modo.

VI. Quid juris, si non ad hostem, sed amicum vicinum mittat merces prohibitas, an tunc ab una belligerantium parte metu, ne ab illo loco ad hostem res transferantur, commercium impediri potest?

Marq. d. l.
6. 36.

R. Non, quia sic nimum constri-geretur commerciorum libertas; nisi constet de animo utriusquè, & ejus, qui mittit, & ejus, ad quem mittitur, quem-que

què ita merces intercipiendo impedire non possumus, quò minùs ad hostem nostrum mittat, eumquè juret. Hinc in pactationibus, quæ plerumquè intercedunt inter bellum gerentes, & eos, qui sunt neutrarum partium, hæ res semper excipi solent.

vid. Groc. d.
s. 5. n. 4. in
not. &
Marq. d. l.

VII. Quis est modus gerendi bellum?

R. Vis ac terror maximè quidem propria sunt bellorum, interim tamen cùm justum suscipitur bellum, vi apertâ pugnet quis aut ex insidiis, nihil ad justitiam refert, & maximè laudantur duces, qui fraude scilicet bonâ, dolo bono seu stratagematibus victoriam quærunt: qui dolus dicitur consistere in actu negativo, & ad eum refertur, quando quis per dissimulationem tuetur sua vel aliena. Nam cùm nec quæ scias, nec quæ velis, aperire aliis tenearis, dissimulare quædam apud quosdam, id est, tegere ac occultare fas est. Imò necessaria omninò atquè inevitabilis, his præsertim, quibus resp. commissa est.

Groc. l. 3. c.
1. s. 6. n. 1.
& 2. & 3.
Ofiand. h.
c. aliter.

d. l. 3. c. 1. s. 7.

VIII. Quomodo dolus, qui in actu positivo consistit, vocari solet?

R. Vocatur in rebus simulatio, in verbis mendacium.

Groc. l. 3. c.
1. s. 8.

IX.

IX. Interceditne hic inter verba & res aliqua differentia?

R. Verba, natus, & notæ illæ, quæ
 significat res ipsas, ut hieroglyphicæ,
 vel quæ ex mero arbitratu significant,
 ut apud Sinenses, quibus integri con-
 ceptus & sententiæ exprimuntur, re-
 perta sunt ad significandum cum mutua
 obligatione, ita ut iis aliter uti non li-
 ceat, quàm eo, quo convenit modo
 inter homines; res aliæ non item. Hinc
 fit, ut rebus aliis uti liceat, etiamsi
 prævideamus futurum, ut alter inde
 falsam concipiat opinionem, e. gr. ficta
 fuga ex instituto nihil significat, quan-
 quàm hostis eam accipiat, ut signum
 pavoris, quod alter cavere non tene-
 tur, utens suâ libertate huc vel illuc
 eundi, & magis minúsve celeriter, &
 hoc vel illo gestu habitûve. Huc refe-
 runtur eorum actus, qui hostium ar-
 mis, signis, vestibus, velis, utuntur.
 Et hæ res sunt ejus generis, ut à quóvis
 pro arbitrio contra consuetudinem usur-
 pari possint: excipe res, quæ ex con-
 ventione, vel certos apud homines,
 vel plerosquè aut universos valere vi-
 dentur. Huc pertinent ignes nocturni
 dirigendo navium cursuri accensi; item
 alia

Grot. l. 3. c.
 1. §. 8. n. 1.
 2. 3. 4.

Ofiand. h.
 c. obl. 8.

Pufend. l. 4.
 c. 1. §. 2. in
 med.

alia signa, quibus diurnus navium cursus regitur, biviaquè & scopuli indicantur; signa itinerum terrestrium, hermæ, protensæ manus, & similia. Apud quosdam populos in usu sunt ignes per montium cacumina incensi, quibus certæ res per totum regnum brevissimo spatio nunciantur. In bello huc referuntur turbarum sonitus, tympanorum pulsus, vexilli propositio, &c. quibus omnibus pro lubitu uti non licet.

X. At verba naturâ significant.

R. Imò ex mero hominum arbitrio atquè instituto; aliàs nulla posset ratio reddi, quare eandem rem in diversis linguis diversa notarent vocabula. Id quod etiam de apicibus & figuris litterarum verum est. Sicuti & de plerisque linguis constat, illas ab initio valde fuisse pauperes atquè simplices, postea autem ab hominibus locupletatas, & in concinniore formam redactas. Quamvis & hoc verum sit, hominis præcæteris animantibus hanc esse naturam, ut conceptus animi verbis significare aliis possit, ita ut non consistat in alieni soni repetitione, ut psittacorum garrulus.

Grot. d. c.
1. §. 8. n. 1. l.
2. c. 16. §. 2.
Ziegl. h. e.
§. 8. Guil.
Postel. de
omn. ling.
orig. Ges-
ner. Mithri-
dat. Bec-
man. in
hitt. orb-
geogr. &
Civ. part. 1.
9. Hobbes
Leviathan.
C. 4.

XI. Quâ ratione ista impositio ab hominibus est facta?

Grot. d. c. R. Aut per tacitam quandam conventionem, aut per expressam, cujus
 I. § 11. n. 1. vi necessum est, ad hanc & non aliam
 Pufend. l. 4. rem notandam verba & alia signa; ut
 c. 1. §. 5. modo diximus, adhibere. Nam sine
 tali obligatione inane fuisset tale reper-
 tum, etiamsi statuamus, primævas lin-
 guas hominibus fuisse infusas: cum enim
 quilibet homo suam loquendi faculta-
 tem seorsim obtineat, eâdemquè liberè
 uti possit, quælibet verba quibúlibet
 rebus pro lubitu applicando, opus fuit
 tali conventionem, ut quisquè eodem
 modo verbis uteretur, easdemquè res
 iisdem vocabulis exprimeret, ita ut quis
 seriò voluisse præsumatur, quod signis
 istis expressit, licèt fortè intrinseca vo-
 luntatis destinatio à signis discrepet;
 & hinc est, cur ab altero quis postulare
 possit, quod signis istis expressit & pro-
 misit.

XII. Quomodo subdividitur hæc conventio?

Pufend. l. 4. R. In generalem & specialem. Illa
 c. 4. §. 6. intervenisse intelligitur inter homines
 eâdem linguâ utentes, ut certas res in-
 primis in frequenti commercio atquè
 usu

usu versantes certis vocabulis expriment, quæ communis usus ejusdem temporis adprobat. Nam penes hunc arbitrium est, & jus, & norma loquendi; & eo volente, multa renascuntur, quæ jam cecidère, cadentquè, quæ nunc sunt in honore, vocabula. Hæc est, quâ vocabula quædam vel peculiaritatem à communi usu significationem induunt, vel quâ communis usus quædam vocabula ignorat; quò pertinent vocabula artificum seu termini artis, & peculiaritatem vocabula aut notæ, quæ finguntur à quibusdam, ut à se invicem, non autem ab aliis intelligantur, quò referuntur tesserae militares.

Pufend. l. 4.
§. 6.
Grot. l. 3. c.
1. §. 8. & 11.

Gesner. in
fin. Michri-
datis sui.

XIII. In quo ergò consistit veritas?

R. Veritas consistit in eo, ut signa ac imprimis verba commodè animi nostri sensa repræsentent alteri, cui eadem intelligendi jus est, quæquè ut ipsi aperiamus, nobis obligatio perfecta aut imperfecta incumbit, ut vel commodum aliquod inde consequatur, vel ne damno præter meritum afficiatur. Undè veritas propriè est, quando signa animi nostri sensa alii, cui eadem intelligendi jus est, rectè repræsentant.

Pufend. l. 4.
c. 1. §. 8.

XIV. In quo consistit natura mendacii?

Pufend. d. 1. **R.** Ubi scientes & volentes facimus, ut signa aut verba aliam præ se ferant sententiam animi nostri, quam quæ verà erat, cum tamen hanc ipsam is, ad quem signa illa diriguntur, intelligendi & judicandi jus habeat, & nobis obligatio incumbat faciendi, ut ille nostram sententiam intelligat. Ex quo mendacium definitur, quod sit, quando signa dolo non conveniunt cum sententia animi nostri contra jus alterius, ad quem diriguntur.

XV. Cur additur dolo?

Grot. l. 3. c. **R.** Quia ubi dolus non intervenit, mendacium non est, sed falsiloquium. Hinc aliud est mentiri, aliud mendacium dicere; qui rem falsam dicit, quam veram existimat, non mentitur, & qui rem veram quidem dicit, quam falsam putat, mentitur.

XVI. Quid si verbum habeat plures significationes?

Grot. l. 3. c. **R.** Ut quis excusetur à mendacio, sufficit, si animi conceptus uni istarum significationi congruat, id quod fieri solet interdum cum iis, qui curæ nostræ ad erudiendum sunt traditi, ut explore-

plotemus vires ingenii & eruditionem, vel ut interdum iniquam evitemus interrogationem, vel ut nostrum aliquod commodum quæramus sine damno alterius.

XVII. Annon interdum non licet uti istiusmodi sermone ambiguo?

R. Interdum non modò illaudabile est, sed & improbum, ita ut nihil intersit, sive simplex quis mendacium dicat, sive ambiguo sermone decipiat, puta cum Dei honos, aut amor proximo debitus, aut reverentia adversus superiorem, aut rei, de qua agitur, natura exigunt, ut quod animo cogitatur, omninò patefiat; sicut in contractibus id aperiendum, quod natura contractus intelligitur exigere.

Grot. d. c.
1. §. 10. n. 3.

XVIII. Quid dicendum de reservationibus mentalibus?

R. His reservationibus corrumpitur omnis sermonis usus, & nemo certus esse potest, in quam partem alterius verba debeat accipere. Et nihil obstat, quò minùs, qui quid affirmat, id ipsum negare, qui negat, affirmare dicatur, e. gr. cum dicunt nescio, intelligi posse, nescio ut dicam; non habeo, intelligi posse, ut tibi dem; úsne Jesui-

Grot. d. c.
1. §. 17. n. 3.
c. 16. 2. Of.
obf. 9.

Grot. d. 6.
17. n. 4.

ta, non, scilicet ut tibi dicam, & id genus alia, quæ sensus communis repudiat. Ita & eorum commentum non probatur, qui quasi vocem, non rem exhorrescant, joca vocant ea, quæ vultu ac pronunciatione maximè seriâ proferuntur, ut plerumquè isti se excusant, quæ nova confingunt.

XIX. Cur additur in definitione mendacii, contra jus alterius?

Puf. §. 10. in
med. Grot.
h. c. §. 11.
n. a. aliter.

R. Quia nisi alius jus quæsitum habeat, vel ex peculiari pacto, vel ex communi præcepto legis naturalis, vel ex præsentis negotii natura, cui contrahendo sermo vel similia signa adhibentur, ut animi mei sensum ipsi aperiam, mendacium propriè non est, si verba mea non conveniant menti meæ: ita ut hoc in casu non tantùm dissimulare liceat, verùm etiam, si jus alterius non lædatur, mea autem vel alterius utilitas aliter procurari, aut salus servari nequeat, licebit mihi ita adhibere signa, ut diversam planè animi mei sententiam, quàm reverà est, exprimant. At positâ obligatione sensa animi alteri communicandi, vocabulis propter conventionem, ut modò diximus, ita uti debeo, ut sententia animi mei ab altero possit

possit intelligi , nam sine hoc nullus sermonis foret usus.

XX. Quibus ergò non mentimur ?

R. Omnibus istis , qui nullum jus questitum habent , vel quia prædiximus , nos falsa dicturos , & alius permisit ; vel quia status & conditio ejus , ad quem sermo dirigitur , impedit jus , propter quod verba menti convenire debent. Sic regulariter infanti aut amenti non mentimur , nec tertio , ad quem sermo non dirigitur , licet inde falsam hauriat persuasionem , quò referuntur isti , qui obiter aliquid audiunt ; nec ægroto medicus , aut si quis ægotantem amicum persuasione non verâ solatur , aut in prælio periclitanti ex falso nuntio animum addit , quò incitatus victoriam & salutem sibi patriat : nec subditis princeps , si utilitas & necessitas publica hoc exigit ; nec istis , qui ab improbi facinoris perfectione aliter averti non possunt , ut si iratus alium occisurus fictis sermonibus ab hoc facinore abducatur & placeatur ; sic apud hostem falso sermone uti licet.

Pufend. l. 4.
c. 1. §. 17.
Grot. d. c. 1.
§. 12. & seq.
aliter.
O' hinc diff.
omnino &
Ziegler.

XXI. Hac, qua de hoste dicuntur, ad quem sermonem pertinent?

Grot. d. c. R. Ad asserentem, non ad promittentem. Nam ex promissione jus speciale ac novum confertur ei, cui fit promissio: idquè inter hostes etiam locum habere sine ulla hostilitatis jam existentis exceptione, certum est, nequè tantùm in promissis expressis, sed & tacitis, ut in colloquii postulatione.

XXII. An principes eo jure, quod naturaliter concessum diximus semper uti solent?

Grot. d. c. R. Sæpiùs non utuntur ob eximiam
1. §. 20. n. 1. quandam animi celsitudinem, interdùm & virium fiduciam. Magnanimus enim verum & liberè loqui amat; Generosus animus hostibus furtim necem inferre nescit.

XXIII. An, quod alicui facere non licet, ad id eum impellere aut sollicitare licet?

Grot. d. c. 1. R. Plures negant, quia qui alteri causam peccandi dat, peccat & ipse. Sic regem suum occidere subitò non licet, nec oppida sine consilio publico dedere, nec spoliare cives, ad hæc ergò subditum, qui talis maneat, permovere non licet.

XXIV.

XXIV. At hostis interfectio est licita.

R. Est quidem licita, sed non eo modo : scilicet si quis operâ spontè & suo impulsu peccantis ad rem sibi licitam utatur ; sic contra jus belli non est, ut eum admittamus, qui, desertâ hostium parte, nostram eligit.

Grot. d. §.
21. in fin. &
22. Ziegl. h.
c. §. 22.
aliter.

LIBER III.

CAP. II.

Quomodo jure gentium bona subditorum pro debito imperantium obligentur : ubi de representatiis.

I. Id quod in bello licet jure gentium, ad quòdam bellum pertinet?

R. **I**D quod licet in bello, vel pertinet ad quòdvis bellum, vel ad certam belli speciem ; ad quam referuntur violentæ executiones.

Grot. l. 3. c.
2. §. 1. in pr.

II. Quid hic est violenta executio?

R. Violenta executio hic est, quando ob denegatam populo vel malitiosè protractam justitiam alius populus vi quidem, sed non bellicâ apertâ, sibi ipsi jus reddit.

Grot. l. 3. c.
2. §. 1. n. 1.
in pr.

III. Quotuplex est?

Grot. d. c. 2. s. 3. & 4. R. Est duplex: hominum prehensio & repressalia.

IV. Quid est hominum prehensio?

Hahn. de repress. m. 3. alicet. R. Hominum prehensio est jus capiendi homines aliquos ex civitate aliqua, propter homicidam, nec deditum, nec punitum; & apud Græcos vocabatur androlepsia.

Grot. d. c. 2. s. 3. n. 4.

V. Quid sunt repressalia?

Grot. d. c. 2. s. 5. n. 1. & c. 3. s. 6. n. 2. Stuv. Ex. 9. th. 8. Hahn. de repr. memb. 2. Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 34. s. 6. R. Repressalia sunt remedium extraordinarium, quo ob denegatam vel malitiosè protractam justitiam à magistratu alterius reip. in re non modica & causa liquida, læsi magistratûs, si ejus præcedens monitum alter magistratus negligat, detinet istius loci civem quemlibet, seu res, usquè dum læso ab altero magistratu satisfiat.

VI. Quanam requiruntur, ut repressalia concedi possint?

Grot. d. c. 2. s. 5. Inst. Jur. P. 1. s. tit. 3. s. 7. 8. R. Requisita ex definitione facilè colligi possunt, primarium est, ut justitia sic denegata, vel malitiosè protracta, & ut nullum aliud detur remedium.

VII. Quando justitia dicitur denegata, vel malitiosè protracta?

R. Justitia dicitur denegari, si judex Grot. d. e. 2. §. 5. n. 1. Blum. ad Proc. Ci- mer. tit. 37. n. 8. Ziegl. d. l. c. 34. §. 10. & seqq. preces supplicantis vel planè audire nolit, sed cum limen judicii adeuntem, vel litem prosequentem apertè repellat, vel si aliquem injustè condemnet, & sententiam latam non velit revocare, & læsum sistere indemnem. Protrahi, quando intra præfixum tempus in loco judicii, (solennia enim in judicio recepta etiam à peregrinis observari debent) aut non inchoat litem, aut finit, sed se malitiosè negligentem in cognoscendo vel exequendo præbet.

VIII. Cur dicitur, & nullum aliud supersit remedium?

R. Quia, quamdiù datur remedium Grot. l. 3. c. 3. §. 6. n. 2. Hahn. d. L. Limn. l. 4. §. P. c. 8. n. 310. & seqq. ordinarium, non pervenitur ad extraordinarium, imprimis violentum hoc, quod continet speciem belli. Hinc non datur, si possit suum quis consequi per compensationem; item si subalternus magistratus justitiam vel denegavit vel protraxit, interdùm appellatio est interponenda, interdùm revisio petenda, interdùm supplicatio adhibenda. Imò magistratus sive princeps,

ceps, cui justitia est denegata, debet petitionis suæ fundamenta transmittre, & per legatos aut amicos, sive intermedios alios, petere satisfactionem, & si tunc his omnibus adhibitis nihil obtineat, quia alter constituitur in culpa, ex qua aut damnum dare censetur, aut & ipse delinquere, sicut justum potest geri bellum, ita & repressalia justæ erunt.

IX. At verò est injustum ex factò alieno teneri.

R. Verum est, jure naturæ nemo tenetur ex factò alieno, nisi qui bonorum successor est; ut enim cum oneribus bona transirent, simul cum dominiis rerum introductum est. At vero hic intervenit factum proprium, non quidem immediatè, sed mediatè, unusquisque enim, qui in aliquam societatem civilem intrat tanquàm membrum, se tacitè obligat, & corpore & bonis pro factis istius civitatis: & juri naturali conveniens est, ut consensu suo ex factò alieno quis obligari possit exemplo fidejussorum. Accedit necessitas & utilitas mutua inter gentes, quæ hoc jus extorsit, nam aliàs magna daretur injuriis faciendis licentia: cum enim

Grot. l. 3. c.

2. §. 1. l. 2. c.

21. §. 19.

Grot. l. 2. c.

14. §. 1. n. 2.

& §. 12.

Grot. l. 3. c.

2. §. 2. n. 1.

& 1. Hahn.

de repress.

membr. 6.

Pufend. l. 8.

c. 6. §. 13.

Ziegl. d. l. 1.

c. 34. §. 29.

enim magistratus illius, qui mihi obligatus est, justitiam deneget, facit ut modo extraordinario meus magistratus mihi jus dicere possit. Et licet fortè hoc remedio nunc aliquis gravetur, alio tempore tamen & ipse sublevari potest: nam casu existente talis resp. contra nos eodem jure utitur. Præterea isti, qui vel ipsi, vel quorum res detinentur, faciliè suæ indemnitati per suum magistratum consulere possunt: nam ubiquè ferè locorum major habetur ratio civium, quàm exterorum, qui plerumquè rudiùs & duriùs excipiuntur.

X. Quanam in tali causa capiuntur?

R. Aut corpora, aut res mobiles subditorum ejus, qui jus non reddit, capiuntur. Corpora seu personæ, si etiam nostri subditi apud istos, contra quos utimur repressaliis, detineantur: bona autem, si circa bona subditorum nostrorum iniquitas sit commissa; licet & hoc in casu, si bona haberi non possint, rectè videantur personæ detineri, usquè dum justitia administretur.

Grot. l. 3. c. 2. §. 5. n. 2.
Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 17.

XI. An & vita subditorum ex tali causa potest obligari?

R. Creditum hoc fuit apud aliquos popu-

Grot. d. c. 2. §. 6. & l. 2. c. 21 §. 11. n. 2.

populos, eò nimirum, quòd crederent, unicuiquè hominum jus plenum esse in se, & id ad remp. posse transferri: quod minimè est probabile, ut supra diximus; fieri tamen poterit, non ex intentione, sed ex accidenti, ut occidantur, qui juris executionem, fortè capere se aut bona volentibus resistendo, per vim volunt impedire.

Matth. de
crimio. tit.
de sicar. c.
2. n. 10.

XII. Quales subditi capi possunt, & quorum bona?

Grot. l. 3. c.
2. §. 7. n. 2.
Hahn. de
repressal.
memb. 12.

R. Qui tales sunt ex causa permanente, sive indigenæ sive advenæ, non qui transeundi, aut moræ exiguæ causâ allicubi sunt. Introductæ enim sunt pignorationes ad exemplum onerum, quæ pro exsolvendis debitis publicis inducuntur, quorum immunes sunt, qui tantum pro tempore loci legibus subsunt.

XIII. Quid dicendum de legatis?

Grot. d. c. 2.
§. 7. n. 2. in
fin. Ziegl. d.
l. 1. c. 34. §.
19. Rutz.
Rul. l. 7. c.
9. aliter.

R. A numero eorum, qui capi possunt, eximuntur legati & eorum bona, quia aliàs legationis finis impediri facile possit. Huc non videntur referri commissarii, sicuti nec tabellarii, apparitores, nuncii & similes, hi enim inter alias gentes hoc privilegio non gaudent.

XIV.

XIV. Quisnam concedit repressalias?

R. Is, cui competit jus belli, ideoque hoc judicandum ex cujusque gentis legibus fundamentalibus. Et in hoc etiam repressaliæ differunt à prehensione hominum, quæ apud Græcos in usu fuit, & à pignorationibus propriè sic dictis: quamvis enim in genere repressaliæ possint comprehendi sub pignorationibus, strictè tamen consideratæ, repressaliæ pignorationes non sunt, & pignorationes possunt fieri propriâ auctoritate, secùs quàm repressaliæ; pignorationes locum habent inter concives, quotiescunque alius alium turbat in re sua, aut in quasi possessione sui juris, quod ad se pertinere putat, repressaliæ non.

Hahn. d. tr. membr. 7. Inst. Jur. P. l. 3. c. 3. §. 7. & seq. Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 2. aliter. & Kulpis. ibi Schutz. Vol. 2. Ex §. th. 2. Roding. in Pand. Ca. mer. 1. tit. 10.

XV. Quis est effectus repressaliarum?

R. Personæ captæ non perindè habendæ sunt, atque si in bello captæ essent, nec etiam servi nostri per talem apprehensionem fiunt, cum nec hostes quidem illicò sint, adversus quos repressaliæ exercentur. Quocirca poenâ corporali affici non possunt, vel corporis cruciatu, sed tamdiù tantùm retineri, usque dum vel ipsi, vel ipsorum

Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 15. & 28.

rum amici satisfactionem impetraverint, aut si planè impetrari non possint, videntur habenti esse instar obsidum.

Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 3. In med. alter. Ziegl. d. l. §. 27. In rebus captis creditor consequitur jus retentionis, & hinc confici debet rerum captarum inventarium, eaque diligenter sunt custodiendæ, si post aliquod tempus creditori nec per judicem, nec

Grot. d. c. 2. §. 7. n. 3. in med. per debitorem satisfiat, tunc res captæ creditori vel in solutum dari, vel justo pretio vendi possunt, & solutio fieri, deductisque impensis pretium, quod superest, isti erit restituendum, cujus bona capta sunt.

XVI. An isti, qui ita pro alio captus fuit, aut ejus bona, datur recursus adversus debitorem vel civitatem?

Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 4. Ziegler. in Comm. h. c. §. ult. & d. tr. §. 39. & seqq. R. Iste, qui causam dedit pignorationi, naturali jure tenetur ad resarcienda damna alii, cui eam ob causam aliquid decedit. Quânam autem actione hoc peti possit, inter se non conveniunt DD. nos eam ex æquitate concedendam putamus, ex qua oritur.

* *
*

LIBER III.

CAP. III.

De bello justo sive solenni jure gentium, ubi de indictione.

I. Quodnam bellum hic justum dicitur?

R. Justum bellum hic dicitur, quod est Grot. 1.3.c. 3.5.1.2.1.2.
solenne, & geritur ab eo, qui majestatem habet, præcedente denunciatio-
ne; qui postea hostis dicitur.

II. Quis est hostis?

R. Hostis hic est, qui habet summum d. c. 3. §. 1. n. 1. & 2. Puf. 1.8. c. 6. §. 9. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 25. & in Comm. h. c. §. 1.
imperium, & bellum publicè alicui de-
crevit.

III. Quid intelligimus per eos, qui habent summum imperium?

R. Omnes, qui remp. habent, quam- Grot. d. c. 3. §. 2. n. 1. 2.
vis admittant aliquod injustum, etiam
communiter: licet enim delicta com-
mittant, tamen juris fruendi causâ so-
ciati sunt, & exteris jus reddunt, si non
per omnia secundum jus naturæ, quod
multos apud populos ex parte quasi
obliteratum est, certè secundum pacta
cum ipsis inita, aut secundum mores.
Corpus morbidum corpus tamen est,

D d

&c

& civitas , quanquàm graviter ægrota , civitas est , quamdiù manent leges , manent judicia , & quæ alia necessaria sunt , ut ibi jus exteri consequi possint , non minùs , quàm privati inter se. Cæcus autem piratarum aut latronum civitas non est , quia criminis causâ sociantur ; & hinc licèt milites atquè imperatores se gerant , non pro hostibus habendi sunt , nisi fortè mutatio incidat non in singulis tantùm , quando ex prædone dux justus fit , sed etiam in cœtibus , ut , qui prædones tantùm fuerant , aliud vitæ genus amplexi civitas fiant. Etiam isti habent summum imperium , qui pro parte habent , & pro ea parte justum bellum gerunt ; item qui inæquali foedere juncti sunt.

IV. Quid præter summum imperium requiritur ad bellum solenne ?

Grot.d.c.3. R. Requiritur ut publicè decretum
§. 5. fit , ita ut ejus significatio ab altera partium alteri facta sit , undè promulgata prælia dicuntur.

V. An in omni bello requiritur denunciatio ?

d.c.3. §. 6. n. R. In bello defensivo , & ubi vis illa-
1. Hugo de ta arcetur , non requiritur , quia à na-
Roy de eo, tura censetur indictum , vim enim vi
quod just. repel-

repellere naturaliter licet. In bello offensivo, etiam quando dominus rei suae manum injicere velit, requiritur, ut post denunciationem constare possit, an alius ipse, & sine vi satisfacere velit, necne.

*l. i. tit. 7. n. 3.
Rhet. de
pace c. 2. §.
9. Schurz.
vol. 2. Ex. 10.
th. 6. lit. 2.*

VI. Quid est belli indictio?

R. Belli indictio est actus, quo ejus, quem bello invadere decrevimus, amicitiae & societati renunciamus, ipsumque, nihil sibi nisi hostile à nobis expectandum, certiozem reddimus.

VII. Quotuplex est belli indictio?

R. Alia est conditionata, quae cum rerum repetitione conjungitur, e. gr. eam se injuriam, nisi ab ipsis, qui fecerint, dematur, ipsum omni vi depulsurum esse. Alia pura, quae denunciatio in specie indictio vocari solet, & est, quâ simpliciter alterius amicitiae & societati renunciamus, cumque hostem nostrum declaramus. Hoc plerumque fit, ubi bellum jam alter intulit.

*Grot. d. c. 2.
§. 7. n. 2.*

VIII. An requiritur, ut utrinque bellum indicatur?

R. Sufficit eam fieri ab altera partem, licet saepe utrinque indici soleat, ut de animo & jure nostro reliqui fiant certiores. Et hunc in finem in regni, pro-

*Grot. d. c.
3. §. 7. n. 3.
Schurz. d.
Ex. 10. th.
6. lit. b.*

vinciæ, limitibus & aliis consuetis locis ad tubarum clangorem bellum proclamatur & publicatur, wird mit Ausblasung der Trompeten und öffentlicher Ausruffung an gewöhnlichen Orthen angekündigt. Qui modus promulgandi ex moribus populorum varius est, & non ex jure gentium.

IX. An bellum geri potest, simul atque indictum?

R. Non, sed concedi debet tantum temporis spatium, quantum requiritur ad deliberationem, & inde concipiendam responsionem, an spontè alter satisfacere, an vero belli eventum expectare velit; sicùt in judiciis citato datur tempus, ad deliberandum, an contendere, an concedere velit, & si contendere velit, ut instructus veniat ad respondendum.

Bellin. de re milit. part. I. tit. 8. n. 8.
Ziegl. h. c. §. 13. Text. c. 17. §. 5. §. 2.
Grot. l. 3. c. 3. §. 8. in fin. & §. 13. aliter.

X. Quando bellum est indictum, cui censetur esse indictum?

R. Indictum bellum ei, qui imperium in populo summum habet, simul indictum censetur omnibus ejus, non subditis tantùm, sed & qui se socios adjuncturi sunt, ut qui accessio sint ipsius, & hoc est quod ajunt, diffidato prin-

Grot. d. c. 3. §. 9. & 10.

principe diffidatos ejus adhaerentes. Ac eo bello absoluto, si ob auxilia suppeditata populus aut rex alter bello impetendi sint, novâ opus erit indictione, quia novum est bellum, & jam non ut accessio spectatur, sed ut principale aliquod.

XI. Curgentes ad bellum justum denunciationem requirunt?

R. Ut adhuc ultimâ vice alter de satisfactione moneatur, & si non satisfaciat, ut bellum certum expectet.

Ziegl. h. c. 9.
1. F. Feld. ad
Grot. h. c. 3.
§. 11. & Kul-
pis. cum
ipso aliter.

XII. Si jus legationum sit violatum, an opus est denunciatione?

R. Affirmatur, non enim necessario denunciatio fit per legatos, nam ad violatores legatorum contemptoresque juris eorum sanctissimi legati non mittuntur, sed per literas & aliis modis, quibus tutò fieri potest.

Grot. d. c. 3.
§. 14. Alb.
Gent. l. 2.
c. 1. p. 213
aliter.

LIBER III.

CAP. IV.

De jure interficiendi hostes in bello solenni, & alia vi in corpus.

Dd 3

CAP.

CAP. X.

* Vid. de-
sup. Vitt.
præfat.
verf. fin.

* Monita de his, quæ fiunt in bello injufto.

CAP. XI.

* Temperamentum circa jus interficiendi in bello jufto.

I. Quinam sunt belli effectus?

Brot. l. 3. c. 4. §. 3. **R. UT** liceat hostem lædere, & in persona & rebus.

II. Quid hoc est, licet?

d. c. 4. §. 2. n. 1. & 2. l. 1. c. 1. §. 3. 9. & 17. & ibi Boetier. **R.** Licere interdùm dicitur id, quod rectum & ex omni parte pium est, ut amare Deum & proximum; interdùm licere aliquod dicitur, non quod salvâ pietate & officiorum regulis fieri potest, sed quod apud homines poenæ non subjacet, sic apud multos populos scortari licet, sic regibus dicuntur omnia licere, quia sunt exempti à poenis humanis.

III. Quomodo ergò licet lædere hostem?

d. c. 4. §. 3. **R.** Hosti hostem licet lædere in persona & rebus, i. e. non ei tantùm, qui ex jufta causa bellum gerit, quiquè lædic

dit intra eum modum, qui naturaliter concessus est; sed ex utraqùe parte & indistinctè, ita ut eam ob causam nec puniri possit in alieno territorio deprehensus, tanquàm homicida aut fur, nec bellum ipsi ab alio talis facti nomine inferri.

IV. Qua est causa cur hoc gentibus ita placuerit?

R. Quia inter duos populos de jure belli pronunciare velle periculosum fuerat aliis populis, qui eâ ratione alieno implicarentur. Deindè quia etiam in bello justo vix satis cognosci potest ex indiciis externis, quis justus sit se tuendi & sua recuperandi modus, ita ut omninò præstitèrit, hæc religioni bellantium exigenda relinquere, quàm ad aliena arbitria vocare.

Grot. d. e.
4. 5. 4.
Pufend. l. 3.
c. 1. 5. 7.
in med.

V. Qui comprehenduntur sub hac licentia ladendi?

R. Omnes, qui intra præsidia hostium sunt, non tantùm qui actu ipso arma gerunt, aut qui bellum moventis subditi sunt, sed etiam peregrini, qui ante bellum eo iverunt, & post modicum tempus, intra quod discedere potuerant, manserunt, & qui commisso cognitoquè bello intra fines hosticos

d. c. 4. 5 6.
7. 8. 9. 10.
11. 12. 14.

Pufend. l. 8. c. 2. §. 6. **veniunt.** Referuntur huc infantes, foeminae, senes, captivi, quibus vita non est promissa, supplices, dediti sine conditione, obsides, in omnes hos competit potestas occidendi, quamdiù injuria ipsis non est remissa.

VI. Quo in loco subditi hostium possunt occidi?

Grot. d. c. 4. §. 8. n. 2. **R.** Qui sunt subditi ex causa permanente, eos offendere ubiquè locorum licet, in solo proprio, in solo hostili, in solo nullius, in mari. In territorio autem pacato eos interficere non licet, propter jus ejus, qui ibi imperium habet, & quod hoc modo violaretur.

Bœcler. in diss. Quies in turb. p. 210.

VII. An causa interfectorum, captivorum aut supplicum referrì potest ad talionem?

Grot. d. c. 4. §. 13. & ibi Ziegler. **R.** Non, quia talio propriè exercenda est in eandem personam, quæ deliquit. Contrà verò ex bello plerumquè id, quod talio dicitur, in malum redundat eorum, quorum in eo, quod accusatur, nulla est culpa, quales sæpè sunt captivi & supplices.

VIII. An propter pertinax studium in partes & strenuam defensionem quis occidi postea potest, quando captus est?

d. c. 4. §. 13. n. 2. & c. 11. **R.** Nemo est, qui talem supplicio dignum

gnum judicet, maximè cum partes illæ aut à natura assignatæ sunt, ut inter imperantes & parentes, aut honestâ ratione electæ, ut qui aliis auxilium ferunt in justo bello. Imò tantùm abest, ut in eo crimen sit, ut pro crimine habeatur, si quis præsidio decesserit. Interim tamen ut hostes occidi impunè possunt.

§. 16. n. 1.
2. 3. 4. Obrecht. de rat. bell. c. 2.
§. 8. Kulpis h. c. §. 6. in med.

IX. An licet hostem tollere veneno?

R. Jure naturæ possum: nam quem interficere licet, cum gladio, an veneno interimas, nihil interest; licet generosius sit, ita occidere, ut, qui occiditur, suû defendendi habeat copiam, tamen huic non debetur, qui mori meruit. Jure gentium, quia communis est necessitas, ne pericula in bellis nimium intendantur, non videtur esse permissum. Et credibile est, à regibus id profectum, quorum vita ab armis ante alios defenditur, at à veneno minus, quàm aliorum tuta est, nisi defendatur juris aliquâ religione & metu infamix. Sic & videtur esse contra jus gentium, spicula, fontes, & aquas veneno inficere, ut minuantur pericula in bello.

Grot. d. 2. 4. §. 15.
Alb. Gen. b. 2. c. 6. p. 250. Of. h. c. §. 16. aliter. jung. Zentgraf. diff. de armis in bello prohibitis.

d. c. 4. §. 16. n. 1. 2.

X. Sed an licet aquas corrumpere, ut bibi nequeant?

Grot. d. c. R. Affirmatur, id enim perindè ha-
4. §. 17. betur, ac si flumen avertatur, aut fontis
Gentilis venæ intercipientur.
aliter. p.

250.

XI. Licétne hostem interficere immisso percussore?

Grot. d. c. R. Per eos, qui fidem expressam vel
4. §. 18. tacitam violant, ut sunt subditi, vasalli,
jung. c. 1. milites; recepti, ut supplices, adve-
§. 21. h. l. næ, transfugæ, non videtur permis-
& ibi not. sum, ne nimirum intendantur pericula
Alb. Gent. eorum, qui maximè eminent. Per
p. 275. jung. alios videtur licere; nimirum hostem
tamen Puf. occidere ubivis licet, nec refert, quot
L. S. c. 6. §. 18. sint, qui faciant.

*XII. At verò tales percussores deprehensi ex-
quisitis suppliciis affici solent.*

Grot. d. c. R. Non ideò venit, quòd in jus gen-
4. §. 18. n. 3. tium deliquerint: sed quia eodem jure in
hostem quidvis licet: gravius autem aut
levius malum statuit quisquè pro sua
utilitate. Nam sic & exploratores de-
prehensi pessimè tractari solent.

*XIII. An supra & adulteria in bello
sunt permissa?*

Grot. d. c. 4. R. Non, quia per denunciationem
§. 19. Gent. belli renunciavimus tantum istis juribus,
p. 421. Kub. quæ,

quæ ad securitatem nostram faciunt ; & hostis noster habet tantum jus ad ea media, quæ ad bellum gerendum & finem in eo obtinendum sunt necessaria.

pis. h. c. s. 7:
in fin.
Osiand. ad
Grot. h. c.
s. 19.

Qualia non sunt stupra & adulteria, sed tantum sunt actus efferatæ libidinis, qui non bello minus, quam pace puniendi sunt.

XIV. Si belli causa sit injusta, bellum autem sollemniter sit susceptum, an effectus belli justitiâ intrinsecâ justi esse possunt?

R. Si belli causa injusta sit, etiam si bellum sollemni modo sit susceptum, injusti sunt internâ injustitiâ omnes actus, qui inde nascuntur: ita ut qui scientes tales actus operantur, habendi sint in eorum numero, qui ad regnum cœleste sine poenitentia pervenire non possunt. Vera autem poenitentia, si tempus & copia superat, omninò requirit, ut is, qui damnus dedit, sive interficiendo, sive res corrumpendo, sive prædas agendo, id ipsum resarciat ipsis, quorum interest.

Grot. l. 3. c.
10. s. 3.
Osiand. s. 3.

L. 2. c. 17. s.
13. & 14.

XV. Quinam ergò sunt isti, qui hac resarcire debent?

R. Ad restitutionem tenentur belli auctores, sive potestatis jure, sive consilio

d. c. 10. s. 4.
l. 2. c. 21. s. 4.
& 7. l. 3. c. 1.
s. 3.

filio damnum dederint ; etiamsi insolitum sit, dummodò bellum sequatur, & tale quid jusserint aut suaserint, quod impedire potuerunt, & non fecerunt. Sic duces tenentur de his, quæ suo ductu facta sunt : & milites in solidum omnes, qui ad actum aliquem communem & individuum, puta urbis incendium, concurrerunt, in actibus dividiis pro damno quisquè, cujus ipse causa unica, aut certè inter causas fuit.

I. c. c. 17. §. 21. Referuntur etiam hùc isti, qui aliis operam navârunt, & in culpa sunt. Item **Grot. l. 3. c. 10. §. 6. l. 2. c. 10. §. 9.** qui rem bello injusto captam penes se habent, tenentur dominis eam restituere, ut tamen, si quid sumptûs aut operæ impenderunt, deducere tantum possint, quantum domino valebat adipisci desperatam possessionem, & si rem emerint, pretium restituendum. Sin autem rei possessor culpæ exsors eam consumpserit, aut alienaverit, non tenebitur, nisi in quantum cenferi potest locupletior factus.

XVI. Si bellum sit justum ratione cause sua, an omnes justitiâ internâ occidi possunt, quos enarravimus ?

Grot. c. 11. §. 2. R. Non, justè namquè, seu ex justitia interna nemo interfici potest, nisi aut in pœnam

pœnam justam , aut quatenùs absquè eo vitam & res nostras tueri non possumus : licèt interdùm accidat , ut citra propositum nostrum etiam innocentem occidamus.

XVII. Quid ergò dicendum de infantibus, fœminis, senibus &c.

R. Ex rigore belli , quia sunt partes istius corporis seu civitatis , cui bellum indiximus, occidi possunt ; ex temperamento juris naturæ , quod respicit circumstantias , & an vita nostra & res ab iis non sint tuta , non possunt ; & infantes excusat ætas , fœminas sexus , nisi virilia & arma tractent , aut aliàs in bello juvent ; senes defectus virium , nisi consilio vel aliàs noceant ; sacerdotes , item eos , qui literis operam dant , vitæ genus , nisi & hi servitia militaria præstent. Item agricolæ , mercatores , opifices , artifices , modò ad bellum nihil contribuant , vel negociando in rebus ad militiam pertinentibus , vel arma fabricando , conficiendo pulverem pyrium. Captivis parcendum , quia arma posuerunt , item deditis sine conditione , ita ut nec talio , nec pertinax studium sufficiens sit causa eos occidendi ; nisi fortè sævicia hostis in captivos exerceri solita aliter

Grot. c. 11.

s. 9. 10. 11.

12. 13 14. 15.

16 & 18.

Ziegl. h. c.

& Feld.

Gent. l. 2. c.

21. & 22.

Seld. l. 6. c.

15. in fin.

aliter non possit coërceri, quàm simili sævitiâ. Sic & obsides non sunt occidendi, nisi & ipsi aliquid commiserint morte dignum.

LIBER III.

CAP. V.

De rebus vastandis eripiendis-
què.

CAP. XII.

*Vid. præ-
fat. Vitr.
versus Sn.

*Temperamentum circa vasta-
tionem & similia.

I. *Possumusne res hostium vastare, easquè
iis eripere?*

Grot. l. 3. c. 5. s. 1.
Putend. l. 8.
c. 6. s. 18.
in fin.
O. h. c. s. 1.

R. **A**ffirmatur, nam contra naturam non est spoliare eum, quem honestum est necare: & jure belli aut eripi, aut corrumpi possunt munitiones hostium, portus, urbes, vici, naves, fructus, & si quæ sunt similia.

II. *An & res sacra?*

d. e. s. s. 2.
a. 1. R. Quia res sacrae sunt ejus, qui summum imperium in populo obtinet, merito & hæc res cedunt victori.

III. At verò res sacrae sunt in Christi patrimonio.

R. Christi patrimonium non est de hoc mundo; hinc cum sacra sint publica, quando populus alteri populo aut regi se dedit, tum etiam ea dedit, quæ divina dicuntur, juxta illud:

Deduntque se, divina, humanaque omnia.

Et ideò jus publicum in sacris consistere dicitur: & populus ipse mutatâ voluntate propter utilitatem & necessitatem publicam ex sacro profanum potest facere; certo indicio, hæc bona quidem ex privatorum dominio & potestate exivisse, & sacra dici à fine, cui destinata sunt, non autem ex illo, quod summæ potestati in omnia reip. bona competit, & dominium eminens vocatur. Propter quod etiam procedunt ab imperantibus constitutiones de sacris rebus non alienandis vel oppignorandis, nisi certis casibus.

IV. Quid si quis ex errore credat, in simulacro Numen aliquod inesse?

R. Id violari aut corrumpi nefas est ab iis, qui in ea persuasionem conveniunt, ex talis opinionis positione, seu quia conscientia erronea obligat, ut recta. Aliud est,

Grot. d. c. 5.
§. 2. n. 1. 2.
3. Conring.
ad B. Inno-
cent. X. c. 6.
Maurit. de
secularis.
bon. eccl. c.
5. Kulpis. h.
c. 5. 1. in fia-
Ofiand. h.
c. 6. 7. cum
pluribus
aliis aliter;

Grot. d. c. 5.
§. 2. n. 4. Ob
ibi & Ziegl.
Nov. 37.
Zepper. de
Polit. Eccl.
l. 2. c. 26.

& deleg. est, si hostes non idem sentiant, ab his
 Mosaic. 4. c. enim rectè talia simulacra seu idola abo-
 10. Hort- led. de caus. lentur; & bona sacra in cultum idolola-
 bell. Germ. tricium destinata in alios pios usus & ve-
 tom. 1. l. 9. rum cultum convertuntur.
 & 7.

*V. Quid dicendum de rebus re-
 ligiosis?*

Grot. d. c. R. Idem & de religiosis intelligi de-
 5. §. 3. bet. Nam hæc quæquè non mortuo-
 rum sunt, sed viventium, sive populi
 alicujus, sive familiæ. Quarè sicut sa-
 cra loca ab hostibus capta, ita & religio-
 sa talia esse desinunt; dummodò ipsa
 mortuorum corpora non malè tracten-
 1. 2. c. 19. §. tur, quia id contra jus est hominum se-
 2. n. 6. pelierendorum.

*VI. An res hostium tantum vi possunt eripi,
 an etiam dolo?*

Grot. d. c. 5. R. Non vi solâ res hostium hostibus
 5. 4. eripi possunt, sed & doli, qui perfidiâ
 carent, permitti censentur.

*VII. An circa modum res hostium possunt
 corrumpi, aut iis eripi?*

Grot. l. 3. c. R. Non, sed desistendum est, vel
 12. §. 1. Fran- quando id acquisivimus, quod par est
 cis. à Vict. illi, quod nobis debetur, vel quando
 de J. bell. tantum damni datum, fuit, quantum
 2. §. 6. vindictæ modum non excedit, vel quan-

quantum requiritur, ut pericula futura, Ziegl. de
ne scilicet de novo nobis inferatur bel- jur. v. v. l. 1. c.
lum, & sic bellum ex bello nascatur, evi- c. 33. §. 7. 1.
tare possimus. Quare ut propter pe-
cora abacta, aut domos aliquas incen-
sas, totum regnum vastetur, æquitas
non fert.

*VIII. Quid si populatio hostem brevi ad
pacem faciendam subigat?*

R. Stultum est, nullo suo bono nocere Grot. d. c.
alteri, sed si vastatio ad pacem adigat 12 §. 1. n. 2.
hostem, non est ratio parcendi. Quam- & 3. Alb.
vis si rem rectè expendas, plerumquè Gent. l. 2. c.
admittantur talia odio magis, quàm pru- 23. P. 448.
denti ratione.

*IX. Qua ergò res non videntur va-
standa?*

R. In quibus cessat ratio vel necessi- Grot. l. 3. c.
tatis vel utilitatis; sic post plenam victo- §. 5. 2. n. 3.
riam horrificum, nefarium, & omni l. 3. c. 12. §. 2.
odio dicitur imbutum bellum, quod n. 3.
parietibus, tectis, columnis, postibus
fit. Sic si magna spes sit celeris victo- d. c. 12. §. 3.
riæ, cujus præmium & ager & fructus jung. Fufsi-
futuri sint, his parcendum: nam jam Knechts-
res hostiles non diripies, nihil enim Bestall. de
ampliùs eæ ad istum pertinent, tuæ anno 1570.
sunt, tuas res perdes. Si hostes aliun- art. 93. &
dè, quò se sustentent, habeant, puta Kulpis. h. c.
§. 3. lit. i.
d. c. 12. §. 4.

Ec

mare,

mare, si fines alii pateant, agricultura etiam in ipso collimitio tuta maneat, & potius tributum exigatur. Et hinc non tantum agricolæ, sed animalia, quibus arant, & femina, quæ ad agrum portant, extra belli periculum poni debent. Sic rebus, quæ ad bellum faciendum aut ducendum nihil momenti habent, ut sunt templa, porticus, statuæ, & similia, etiam durante bello parcendum: & quidem in templis specialis ratio accedit, quod sacris usibus dicata sunt, & si nullum inde sit periculum, talia ædificia, & quæ eis accedunt, conservari suadet rerum divinarum reverentia, inter eos maximè, qui eundem Deum ex eadem lege colunt, etiam si forte sententiis quibusdam, aut ritibus dissideant. Consuetudo tamen ferè est quarundam gentium, ut campanæ rebus sacris destinatæ certâ pecuniæ summâ redimantur. Idem dicendum de religiosis, & illis, quæ in honorem mortuorum structa sunt; nam & hæc nisi contemptâ humanitate violari non possunt.

Grot. d. c.
12. §. 7.
Text. c. 18.
n. 37.

X. Præter rationem equitatis & humanitatis suntne adhuc alie rationes, quæ hoc suadent?

d. c. 12. §. 8.
n. 1. a. & 4.

R. Affirmatur, talis enim moderatio, hosti

hosti magnum telum eripit, desperationem; præ se fert speciem magnæ de victoria fiducia; clementia per se est apta frangendis & conciliandis animis. Imprimis autem summarum potestatum & ducum, qui christianos se à DEO & ab hominibus haberi volunt, officium est, violentis urbium direptionibus, & si quid his simile est, intercedere, ut quæ abire non possunt sine gravissimo multorum innocentium malo, & sæpè ad belli summam parùm proficiunt: ita ut bonitas christiana ferè semper, ipsa quoquè justitia plerumquè ab istis abhorreat.

LIBER III.

CAP. VI.

De jure acquirendi bello capta.

*CAP. XIII.

Temperamentum circa res
captas.

I. Capta in bello cuiusnam cedunt?

R. Bello justo ea nobis jure naturæ acquiruntur, quæ aut paria sunt ei, quod cum nobis sit debitum, aliter consequi non possumus, aut etiam quæ

*Vid. præ-
fat. Vitr.
suprà.

Gror. I. 3. c.
6. §. 1. n. 1.

E c 2

nocenti

nocenti damnum inferunt intra æquum vindictæ modum. Id quod & DEUS probat in lege à Mose data. * Jure gentium non tantùm is, qui ex justa causa bellum gerit, sed & quivis in bello fo-
 lenni & sine fine modoquè dominus fit eorum, quæ hosti eripit, eo sensu, ut à gentibus omnibus & ipse, & qui ab eo titulum habent, in possessione rerum talium tuendi sint: quod dominium quoad effectus externos, in quantum non habetur pro fure, & proprio nomine pro lubitu de hac re disponere potest, licet appellare.

II. Quando res censentur captæ?

R. Res mobilis capta dicitur, ubi intra fines, i. e. præsidia hostium perducta fuerit. Et quamvis res captæ statim dicantur fieri capientium, tamen cum conditione aliqua, continuandæ scilicet eousquè possessionis, intelligi debet. Cui consequens esse videtur, ut in mari naves, & aliæ res captæ censentur tum demùm, cùm in navalia aut portus, aut ad eum locum, ubi tota classis se tenet, perductæ sunt. Hæc tamen apud quasdam gentes aliter determinari possunt. Res immobiles captæ intelliguntur, quæ mansuris municio-

Kulpis h.c.

§. 1.

Deut. 20.

v. 14.

*Grot.d.c.

6. §. 2.

Grot.d.c.6.

§. 3. n. 1. 2.

Greenweg.

de LL. ab-

rog. ad l. 2.

de capt. &

postl. rev.

Ziegl.h.c.3.

Grot.d.c.6.

§. 4. n. 1.

nicionibus ita includuntur, ut non nisi iis expugnatis parti alteri palàm aditus sit: seu in quibus non est momentanea, sed firma possessio.

III. Quid si res capta non sit hostium?

R. Ut res aliqua belli jure nostra fiat, requiritur, ut hostium fuerit: nam quæ res apud hostes quidem sunt, puta in oppidis eorum, aut intra præsidia, sed quorum domini nec hostium sint subditi, nec hostilis animi, eæ bello acquiri non possunt. Nam & ratio deficit, non enim habentur pro rebus nullius, & jus hoc mutandi domini odiosius est, quàm ut produci debeat; & à rebus exterorum non metuitur damnum, quomodò ab exteris ipsis, qui tempore indicti belli apud hostes deprehenduntur, & intra modicum tempus non discedunt. Si tamen eo consilio sint missæ ad hostem, ut eum juvent, meritò habentur, pro hostilibus.

Grot. d. c.
6. s. 8.

Ziegler. h.
c. aliter.

IV. Quid ergò juris, si res exterorum inveniatur in navi hostili?

R. Censentur esse hostiles, usquè dum hæc præsumptio validis in contrarium probationibus elidatur.

Grot. l. 3. c.
6. s. 6.

Ec 3

V. An

V. An, quæ hostibus erepta sunt, possunt vindicari ab his, qui ante hostes nostros ea possederunt & bello amiserunt?

d. c. 6. §. 7. R. Non, quia jus gentium hostes
Pufend. l. 8. primùm dominos fecit dominio exter-
c. 6. §. 20. no, deindè nos.
Frantzk. 2.

refol. 9. §. 47. & §. 53. *VI. Cuinam acquiruntur res hostiles in bello publico ac solenni, an populo, vel isti, cujus auspiciis bellum geritur, an singulis, qui de populo aut in populo sunt?*
Ziegl. h. c.

Grot. d. c. 6. R. Res, quæ sunt nullius, quales sunt
§. 9. n. 1. 2. res hostium, quia non ampliùs nobiscum in societate vivunt, & ipsis non
Pufend. l. 8. ampliùs debemus jura, quæ ex societate fluunt, quale etiam est jus domini, fiunt capientium, sed tam eorum, qui per alios, quàm qui per se capiunt. Ita non servi tantùm, aut filii, sed & liberi homines, qui in piscando, aucupando, venando, margaritas legendo operam suam addixerunt aliis, statim quod acceperunt, acquirunt ipsis, quibus operam navant, & sic milites istis, qui sunt principales belli auctores: perindè enim est, per se quis faciat aliquid, an per aliùm.

VII.

VII. An ergò singuli nihil sibi acquirunt?

R. Distinguendum inter actus verè publicos belli, & inter actus privatos, qui fiunt occasione belli publici : per hos actus privatis res quæritur primò ac directè, per illos actus populo.

Grot.d.c.6.
§. 10.
Pufend.l. 8.
c. 6. §. 13. in
fin. Kulpis.
h. c.

VIII. At verò singuli seu privati nihil possunt facere nisi in ministerio publico.

R. Singuli seu privati, qui in bello aliquid faciunt, semper quidem sunt in ministerio publico, sed non omnia faciunt, quàm sunt in ministerio publico, e. gr. quæ in liberis seu injussis excursibus, vel etiam contra expressas prohibitiones capiunt.

Ziegl. h. c.
& de jur.
maj. l. 1. c.
33. §. 77.
Text. c. 18.
n. 67. aliter.
Grot. d. c.
6. §. 12. n. 2.

IX. Quales sunt res, quas singuli sic sibi acquirunt?

R. Res soli, quia nisi publico actu, inducto exercitu, impositis præfidiis capi non solent, populi fiunt: res mobiles & se moventes, si capiant in ministerio publico, primò ac directè populo acquirunt, & ab hujus concessione est, quicquid ex his rebus sibi vel retinent, ut in direptionibus aut populationibus militibus concessis, vel quicquid ex præda ipsis tribuitur: vel extra

Grot.d.c.6.
§. 11. & 12.
Cujac. 19.
obf. 17. aliter.
Text. d.
l. & alii.

ministerium publicum, ut modò diximus, & sibi primò & directè acquirunt; d.c.6. §. 13. nisi & in his rebus lex civilis dominium singulorum antevertat, sic lege introduci potest, ut quæ apud nos reperiuntur hostium res, publicæ fiant.

X. Præda quot modis tribui solet?

d.c.6. §. 22. R. Sicut res aliæ, ita & præda potest Seld l. 6. c. à populo aliis concedi, non tantùm post acquisitionem, sed & ante eam, ita ut 6. Str. Ex. subsequatà capturâ conjungantur actiones brevi manu: nec tantùm ea concessio nominatim fieri potest, sed & in genere, ut viduis, senibus & egentibus pupillis pars prædæ dari potest. 41. th. 18. 19.

XI. An hac juris translatio semper est mera donatio?

Grot. d. c. 6. R. Non, sed interdùm contractus, interdùm aut solutio ejus, quod debetur, §. 22. D. 2. aut remuneratio ob damna, quæ quis passus est, aut ob id, quod ipse bello impendit, sive sumptu, sive operâ, ut cùm socii aut subditi nullo stipendio militant, aut non tali, quod operæ respondeat. Nam ex his causis prædam aut omnem, aut ejus partem concedi solitam videmus. Et hinc receptum, ut sua faciant, quæ capiunt, aut socii, aut subditi, qui sine stipendio & suo sumptu suoque periculo bellum gerunt. Text. d. c. 18. n. 67.

XII.

XII. Quæ est ratio in sociis?

R. In sociis ratio manifesta, quia Grot. l. 3. c. 6. 6. §. 23. naturaliter socius socio tenetur ad reparationem damnorum, quæ ob negotium commune aut publicum eveniunt. Adde, quòd opera quoquè gratis præstari vix solet. Credibile ergò est, nisi causa alia appareat, puta beneficentia mera, aut contractus antecedens, spem ex hostibus lucrandi spectatam esse in damni & operæ compensationem.

XIII. Quæ est ratio in subditis?

R. In subditis id non æquè evidenter procedit, quia hi operam civitati suæ debent: sed contrà occurrit, quòd d. c. 6. §. 24. n. 1. Pufend. l. 7. c. 4. §. 5. Horn. l. 2. c. 2. §. 17. ubi non omnes, sed aliqui militant, his ipsis à corpore civitatis retributio debetur ejus, quod plus cæteris operæ aut sumptûs impendunt multoq; magis damnorum, in cujus retributionis certæ locum spes prædæ totius, aut partis incertæ faciliè, nec sine ratione conceditur. Cæterùm hodiè passim usurpatur, ut in direptionibus oppidorum & præliis suum quisquè faciat, quod cepit: in excursibus verò capta communia fiant eorum, qui in comitatu sunt, inter ipsos pro dignitatis ratione partienda. Grot. d. c. 6. §. 24. n. 8. in fin. & Kulpis, ibi.

Et §

XIV.

*XIV. Si apud populum bello non permixtum
controversia oriatur de re bello capta,
pro quo judicabit?*

d.c.6. §. 29. R. Addicenda ei, cui favent leges
aut mores populi, à cujus partibus res
capta est: quòd si ejus nihil probetur,
ex jure gentium res ipsi populo adju-
dicanda, si modò ea res in actu bellico
capta.

*XV. An extra territorium utriusquè partiù
bellum gerentis capta fiunt capi-
entium?*

d.c.6. §. 16. R. Sicut & hostem ubiquè licet inter-
ficere, ita & in rebus locum non confi-
deramus. In loco tamen pacato is, qui
& c. 4. §. 9.
n. 2. h. l. &
ibi not. imperium habet, potest lege suâ prohi-
bere, ne id fiat, & si contra legem factum
sit, de eo tanquàm de delicto pascere
potest, ut sibi satisfiat.

*XVI. An hoc jus externum acquirendi res
bello captas ita proprium est belli solennis,
ut in aliis bellis locum non
habeat?*

Ziegl. h. c. R. Si sint alia bella inter pòpulos
§. 7. utrinquè majestate pollentes gesta, etiam
Grot. h. c. 6. locum habet: sin autem sint inter ci-
§. 17. aliter. ves, sive magna ea, sive parva sint, nulla
fit dominii mutatio, nisi auctoritate ju-
dicis

dicis. Sic etiam in repressaliis aliter non obtinet.

XVII. Qua in bello justo capta sunt ultra debitum modum, an retineri possunt?

R. Non ultra licitum est capere aut habere, quàm causa subest debendi in hoste; excepto, quòd etiam extra eam ad securitatem necessariam res possunt detineri, sed restituendæ cessante periculo in se, aut in pretio: nam quod in re pacatorum liceret, multò magis in re hostium licet. Grot. l. 3. c. 13. §. 1. n. 26

XVIII. An res subditorum tantùm capi & acquiri possunt ad consecutionem debiti primarii, unde ortum est bellum, an & subnascentis?

R. Res subditorum non tantùm capi possunt & acquiri ad consecutionem debiti primarii, undè ortum est bellum, sed & subnascentis, ita ut & impensæ in bellum factæ & damna indè orta præstari debeant. d. c. 13. §. 3.

XIX. Quid si isti, quorum res capiuntur, extra culpam?

R. Æquitas vult, ut cùm tantùm quasi fidejussorio nomine sint obstricti, ipsis relinquuntur res istæ, quibus nos faciliùs, quàm ipsi careamus, præsertim verò si d. c. 13. §. 4. n. 2. & 3. & c. 2. h. l. §. 5. n. 1. & 6. ult.

si satis appareat, illos ipsos id, quod eo modo amiserunt, à civitate sua non recuperaturos. Sic & in repressaliis, quamdiù spes est, nos nostrum satis facile consequi posse ab originariis debitoribus, aut ab iis, qui jus non reddendo se debitores faciunt, ad eos, qui culpâ vacant, non veniendum.

LIBER III.

CAP. VII.

De jure in captivos.

*CAP. XIV.

*Vid. præfat. Vitt. suprâ.

Temperamentum circa captivos.

I. An captivi possunt fieri servi?

Grot. l. 3. c. 7. §. 5.

UT captores à summo illo rigore, quo omnes captivos & statim & post moram, quamdiù injuriam non remiserunt, possunt occidere, abstineant, apud omnes gentes necessitas & utilitas vult, ut capti possint in servitutem redigi.

II. An hoc intelligendum tantùm de iis, qui sunt subditi hostis perpetui, & qui se dedunt, aut servitutem promittunt?

d. c. 7. §. 2. n. 2.

R. Non tantùm qui se dedunt, aut servitu-

vitutem promittunt, pro servis haberi possunt, sed omnes omninò bello capti, ex quo scilicet intra præsidia perducti sunt; & omnium eadem fors est etiam eorum, qui fato suo, ut diximus, cum bellum repentè exortum esset, intra hostium finesprehenduntur.

III. An etiam posterius ipsorum servi fieri possunt?

R. Affirmatur, 1. quia si captores summo jure utantur, illi ipsi nascituri non sunt. 2. diù alendi sunt è servis nati, antequàm opera eorum domino utilis esse possit, & sequentes operæ sui temporis alimentis respondeant.

IV. Quæ sunt effecta hujus juris?

R. Effecta hujus juris infinita sunt: nulla enim perperessio est, quæ stricto jure belli non impunè illis imponatur, ut modò diximus; & res omnes, quæ captæ fuerant, cum persona acquiruntur domino.

V. An incorporalia belli jure acquiruntur?

R. Non acquiruntur primò ac per se, sed mediâ personâ, cujus ea fuerunt. Excipienda tantùm ea, quæ ex singulari personæ proprietate fluunt, ac proindè inalienabilia sunt, ut jus patrimonium.

Hæc

Hæc enim si manere possunt, manent penes personam sc. quando pater revertitur ex captivitate; si non, extinguuntur, & liberi censentur esse sui juris; nam qui jam nati sunt tempore captivitatis, non fiunt servi, nisi & ipsi capiuntur.

Grot. l. 3. c. 9. §. 7.

Grot. l. 3. c. 7. §. 4. in Notis.

VI. Qui capiuntur populine, an singulorum fiunt?

R. Homines hac in re jure belli rebus æquantur, & sic ex his, quæ de præda diximus, definiendum est.

Grot. l. 3. c. 7. §. 8. n. 4.

VII. Qui bello injusto capti sunt, possuntne aufugere, vel etiam ii, qui ex iis nati sunt?

R. Aufugere possunt, sive bello manente, sive pace factâ; sive ad suos, sive ad alios. Priori casu jure postliminii consequuntur libertatem; posteriori casu, scil. si fugiant pace factâ, vindicari possunt à domino, ipsisquè reddendi sunt, quia jure gentium consequitur dominium externum, quod effectum non haberet, si pace factâ aufugere possent. Si nesciatur, ubi sint, aufugientium animis nullum vinculum videtur esse injectum: quia cùm belli causa sit injusta, ipse captor justiciâ internâ eos retinere non poterat, & sic aufugiendo

d. c. 7. §. 6. n. 1.

d. c. 7. §. 7. n. 3.

l. 3. c. 10 §. 3.

do propter defectum iudicii humani I. r. c. 3. §. 2.
 sibi jus dicunt. Sic & suas res , quas Grot. l. 3. c.
 retinere captor non poterat, sine furci 7. §. 6. n. 4.
 vicio auferunt , aut laboris sui merce- Jung. l. 2. c.
 dem, si quam supra alimenta præstari 7. §. 2. n. 3.
 æquum est , nam & hic iudicium defi- in fin.
 cit, & debitum ex facti evidentia satis Kulpis. h. c.
 censetur probatum , si conferantur
 hujus captivi operæ cum operis alio-
 rum , quibus alimenta & mercedem
 præstamus ; modò ipse nequè suo, ne-
 què publico nomine quicquam debeat
 domino, aut ei, cujus jus dominus ac-
 ceperat.

*VIII. At verò captor vitam donavit , ergò
 propter vinculum gratitudinis videtur esse
 obligatus , ut nec aufugere , nec res suas , nec
 mercedem auferre possit , nam vita est
 res inassimabilis.*

R. Talis captor non habuit jus ipsi Ziegl. h. c.
 auferendi vitam , & sic ipsi reliquit, §. 6. & Of.
 quod jure naturæ relinquendum erat, aliter.
 nec liberalitas est in eo , quod meum
 est, & auferri non debet. Sic quamvis
 latro vitam mihi non auferat, tamen
 si ex ipsius captivitate evadam, non
 pecco, nec furtum est, si furi res meas
 iterùm eripiam. Et licèt talis fuga & Grot. l. 3. c.
 subductio deprehensa graviter puniri so- 7. §. 6. n. 4.
 leat, in fin.

leat, tamen hæc & alia multa faciunt potentiores, non quia æqua sunt, sed quia ipsis expedit.

IX. Si dominus jus suum externum exsequi velit, an servus potest resistere?

d. c. 7. §. 7. &
l. 1. c. 4. §. 1. R. Hoc jus externum, quia non solâ agendi impunitate, sed & judiciorum tutelâ constat, inane erit, si ex adverso resistendi jus maneat. Nam si domino vi resistere licet, licebit & magistratui dominum tuenti, cùm tamen magistratus ex jure gentium dominum in dominio ejusquè usu defendere debeat.

X. An necessariò apud omnes gentes capti in bello fiunt servi?

d. c. 7. §. 8.
Horn. l. 1. c.
3. §. 3. aliter. R. Si necessitas & utilitas hoc exigat, jus gentium apud omnes gentes vult potius, ut capti in servitutem redigantur, quàm ut occidantur: & si bella aliter geri possint, quàm ut capti libertatem amittant, & servi fiant, ne quidem servi fiunt; quia cessat ratio necessitatis. Sic inter Christianos bello orto capti non fiunt servi, ita ut vendi possint, ad operas urgeri, & alia pati, quæ servorum sunt, nam non opus est inter ipsos, ut à miseris hominibus interficiendis abducantur minoris sævitix concessio.

d. c. 7. §. 9. n.
1. Gudel. de
jur. noviss.
l. 1. c. 5. n. 6.
Struv. Ex.
40. th. 69.
Schurz. vol.
2. l. 12. th.
32. lit. F.

cessionem, reverentia enim Christianæ religionis sufficit. Mansit tamen etiam inter Christianos mos captos custodiendi, donec persolutum sit pretium, cujus æstimatio in arbitrio est victoris, nisi certi aliquid convenerit expressis pactis, quæ hodiè vocari solent Cartel. Inter Christianos & Mahumetistas adhuc servi fiunt, quia alio remedio ab interfectione Mahumetistæ non possunt prohiberi.

d. c. 7. s. 9.

n. 2.

Text. c. 18.

n. 41.

Gen. 1. 3. c.

9.

Kolpis h. c.

XI. Ubi ergò servitus adhuc obtinet, quando censetur justa?

R. Licita est talis acquisitio justitiâ internâ, quousquè debiti aut primarii aut subnascantis quantitas patitur, nisi fortè in ipsis hominibus peculiare sit delictum, quod libertatis damno puniri æquitas ferat. Et hætenus justum bellum gerens in hostis subditos captos jus habet, idquè in alios validè transfert: habitâ tamen æquitatis & bonitatis ratione in captis, prout vel arma gesserunt, vel alias contra nos operas præstiterunt, vel non, prout diximus, cum de interficiendis hostibus ageretur.

Grot. 1. 3. c.

14. s. 1. n. 2.

Grot. 1. 3. c.

4. s. 6.

XII. Ex temperamento belli, vel habitâ ratione, quod capti nullam ampliùs injuriam nobis inferant, quid juris in eos habemus?

Grot. d. c. 14 §. 3. & 4. R. Jus vitæ & necis, quod rigor belli domino concedit, ex æquitate domino præstat, ut domesticam habeat jurisdictionem, sed eâdem religione exercendam, quâ publica exercetur: etiam in minoribus correctionibus, puta in verberibus, nam & hîc adhibenda est æquitas, imò clementia.

XIII. Quid de operis dicendum?

d. c. 14 §. 5. n. 1. Pufend. l. 6. c. 3. §. 8. Bœcl. Inst. Pol. l. 1. c. 4. p. 57. *Grot. d. c. 14 §. 6 n. 1. † d. c. 14 §. 6. n. 2. R. Operæ cum modo exigendæ sunt, & valetudinis fervorum humanè habenda ratio; * Et pro his alimenta servo debentur. † Imò si quid fecerit servus, quod servilis officii modum excedit, aut quod non ex imperio, sed ex voluntate præstatur, ubi ex ministerio in affectum amici transitur, beneficii materia invenitur. His consentaneum est, ut, si quid servus suum defraudans genium compar sit, aut succisivi temporis diligentiam quæsit, id aliquo modo sit ipsius, quod ipsi citra delictum suum, aut domini necessitatem auferri non debet: nam servi utilitas utilitatibus domini subest magis etiam, quam

d. c. 14 §. 6. n. 2. in fin. & l. 1. c. 1.

quàm res civium civitati. Sic ex hu- §.6. l.2. c.14. §.7. Seld l. 6. c.7. p.738 leq. *d.c.14. §.6 n.4. in fin.
 manitate & beneficentia venit, * ut post
 longas operas aut valde magnas liber-
 tas detur servo, quod fit per manumis-
 sionem.

XIV. An fugere fas est ei, qui bello justo captus est?

R. Non, quia jure gentium operas suas civitatis nomine debet: nisi intolerabilis sævitia hanc necessitatem ipsi imponat. Sic & nati ex servis interdum domino tenentur interno jure. d.c.14. §.7. & Ol. ibi. d.c.14. §.8.

XV. Quid juris ex temperamento belli apud eos, ubi servitus non viget?

R. Optimum erit, permutari captivos; proximum dimitti pretio non iniquo; Hoc quale sit præcisè definiri non potest: sed humanitas docet, non ultra intendi debere, quàm deducto, ne egeat captus rebus necessariis. Alibi, ut dictum, hoc pactis definitur. d.c.14. §.9. & l.3. c.7. §. ult. Gent. l.2. c.15. Kulpis. h.c.

* * *

LIBER III.

CAP. VIII.

De imperio in victos.

* CAP. XV.

¶ Vid. supra
præf. V.
enari.

Temperamentum circa acquisitionem imperii.

I. An victor etiam sibi potest acquirere imperium in universos?

Grot. l. 3. c.
8. § 1. 2. & 3.
Horn. l. 2. c.
9. § 2.

Qui sibi singulos potest servitute personali subicere, nihil mirum est, si & universos, sive illi civitas fuerunt, sive civitatis pars, subicere sibi potest subiectione sive merè civili, sc. ut nullum imperium quidem retineant, mancant tamen liberi homines; sive merè herili, sc. ut planè fiant instar servorum, & non ampliùs sint civitas, sed magna familia; sive mixta ita, ut cum aliqua personali libertate servitus misceatur. Victor enim in devictorum capita jus & potestatem à Deo consequitur, à quo est omnis victoria: & hinc imperia armis quæruntur, victoriis propagantur.

II. Quot

II. Quot modis imperium victori potest acquiri?

R. Potest imperium victori acquiri d. c. 3. §. 1. vel tantum, ut est in rege aut alio imperante, i. e. in quantum mediante populo DEUS in regem vel imperantem contulit per electionem vel successionem; vel etiam ut in populo, i. e. in quantum Deus mediante victoriâ in ipsum contulit absolutissimum aliquod imperium, ut ab ipsius solius arbitrio omninò dependeat, & de imperio inter vivos & mortis causâ sine populi consensu prohibitu disponere possit, aded ut populus nequidem ea, quæ à primæva in societatem coëuntium voluntate, antequàm imperium est constitutum, dependent, ampliùs retineat. Nam & in electivis regnis & successivis, vivis imperantibus populus nullam habet majestatem, sed tantum id, quod à primæva voluntate dependet, & sub imperio non continetur, & tunc regnum vocatur non patrimoniale, sicut aliud patrimoniale.

ⁿ 3.
Kulpis. h. c.

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 3.
& 4.
& l. 2. c. 7.
§. 12.

Grot. l. 1. c. 3. §. 7. n. 2.
Ol. l. 1. c. 8.
§. 1. n. 3. & 8.
Ziegler.
aliter.

III. Quanam res mediante imperio victori acquiruntur?

R. Sicut res singulorum jure belli iis acquiruntur, qui eos sibi subjiciant, sic

Ff 3

Grot. l. 3. c. 8 §. 4. n. 2.
Pulch. d. 8.
& c. 6. §. 22.

Ziepler. de
jur. maj. l. 1.
c. 33. §. 79.
in med.
alter.

& res universitatis eorum fiunt, qui sibi subjiciunt universitatem, si ipsi velint; ergò & ærarium, & incorporalia, seu jura, quæ universitatis fuerunt, debita & credita, ut alibi diximus. Nam qui dominus est personarum, idem & rerum est, & juris omnis, quod personis competit.

IV. Quid si populo victo relinquat jus civitatis?

Grot. d. c.
3. §. 4. n. 3.

R. Eriam si quis populo victo jus civitatis relinquat, potest tamen quædam, quæ civitatis fuerant, sibi sumere. In ipsius enim arbitrio est, quem velit esse sui beneficii modum.

V. Quodnam temperamentum victori est adhibendum circa imperii acquisitionem?

Grot. l. 3. c.
15. §. 1.

R. Quæ in singulos aut exigitur æquitas, aut laudatur humanitas, tantò magis in populos aut in populorum partes, quando in multos insignior est & injuria & beneficentia. Justo bello ut alia acquiri possunt, ita & jus imperantis in populum, & jus, quod in imperio habet ipse populus ex primæva voluntate, & sub imperio non comprehenditur, sed quatenus fert aut vindictæ, aut alterius debiti modus. Quibus adden-

addenda est causa vitandi periculi summi, quæ semper tum in pace constituen-
da, tum in utenda victoria maximè spe-
ctanda est. Sapientes pacis causâ bellum
gerunt, & laborem spe otii sustentant. Si
hoc obtimeat victor, ut injuriæ licentiam
adimat hosti; cætera, est ut remittan-
tur ex misericordia. In publico autem
periculo, quæ modum excedit securitas,
immisericordia est.

Grot. d. e.
15. §. 2.

d. c. 15. §. 8.
circa fin.

VI. *Quanam ergò relinquenda?*

R. Pendet hoc ex modo vindictæ &
debiti, ut modò diximus, & ex prudentia
& benignitate victoris. Sic moderatæ
victoriæ species est victis aut regibus aut
populis relinquere, quod habuerant, im-
perium; & ut securitati victoris consu-
latur, præsidium iis imponere. Tribu-
torum quoque indictio sæpè non tam
ad factorum sumptuum restitutionem,
quàm ad securitatem & victoris & victi
imposterum pertinet. Interdum ut
mutent reip. formam, eamque insti-
tuant & accommodent ad remp. victo-
ris. Si minus tutum sit, omni in victos
imperio abstinere, temperari res potest,
ut aliquid imperii relinquatur ipsis aut
ipsorum regibus. Sed & cum omne
imperium victis eripitur, relinquere illis

Grot. d. c.
15. §. 4. §. 6.
7. 8. 9. 10.

possunt circa res privatas & publicas minores suæ leges suiquæ mores & magistratus.

VII. Quid circa religionem agendum?

R. Indulgentiæ pars est avitæ religionis utrum victis, nisi persuasis, non eripere: hoc enim victis pergratum, quia religio sua cuiquæ videretur optima, & plerumquæ non ratione, sed affectu dijudicatur; & victori innoxium.

Græc. l. 3. c. 15. §. 11. &

l. 2. c. 20. §. 47. n. 3.

d. c. 17. §. 11. n. 1.

VIII. Quid si falsa apud victos sit religio?

R. Si falsa apud victos sit religio, ne vera opprimatur, rectè curabit victor.

d. c. 17. §. 11. n. 2.

Boeci. Inst. Pol. l. 2. c. 4.

IX. Qua est postrema cautio circa victoriam?

R. Ut in imperio etiam plenissimo & quasi herili victi clementer habeantur, & ita ut eorum utilitates cum victoris utilitatibus socientur; & ut videatur tantùm mutatus rex, maneat ipsis domus, agri, jus in uxores, in liberos, ut antè fuit. Nam si bonam dederimus pacem, & fida & perpetua futura; sin malam, haud diuturna. Hæc sit ratio vincendi, ut misericordiâ & liberalitate nos muniamus.

d. c. 15. §. 12. n. 1.

d. c. 17. §. 12. n. 2.

LIBER III.

CAP. IX.

De postliminio.

*CAP. XVI.

Temperamentum circa ea, quæ
jure gentium postliminio ca-
rent.

* Vid. su-
prâ præfat.
Vitr.

I. Quid est postliminium?

R. Postliminium est jus, quod nascitur
ex reditu in limen seu fines publi-
cos, ita ut prior ante captivitatem status
reviviscat.

Grot. l. 3. c.
9. §. 2. n. 1.
Text. c. 18.
§. 77. & seq.
aliter.

II. Quid intelligimus per fines publicos?

R. Fines nostros, vel etiam socio-
rum, vel amicorum, qui partes in bello
easdem sequuntur: apud eos verò, qui
amici sunt, sed non earundem par-
tium, seu neutrales, ut vocantur, bel-
lo capti statum non mutant, nisi ex spe-
ciali pacto.

d. c. 9. §. 2. n.
1. & 2.

III. Quotuplex est jus postliminii?

R. Duplex, aut postliminiò quis re-
vertitur, aut aliquid postliminiò recipi-
tur. In bello redeunt postliminiò ho-
mines, qui, antequàm caperentur, liberi

d. c. 9. §. 3. la
su. §. 4. n. 4.

fuerant: recipiuntur servi, & alia quaedam.

IV. An in pace postliminium non est?

d. c. 9. §. 4.
n. 1. R. In pace postliminium est his, qui non virtute bellicâ superati, sed fato suo deprehensi sunt, ut qui cùm bellum subito exarsit, apud hostes reperiuntur. Aliis autem captivis in pace postliminium non est, nisi id pactis sit comprehensum.

V. Qua est ratio?

d. c. 9. §. 4.
n. 3. R. Quia in deprehensis apud hostes bello exorto nullum injuriæ consilium fingi potest, & tantùm ad minuendas hostium vires manente bello retinentur, bello autem composito nihil obtendi potest, quò minùs dimittantur. Itaque tales in pace semper libertatem obtinent, ut confessione partium innocentes, cæteri virtute bellicâ capti propter injuriam illatam jure videntur capti, & sic retinentur, nisi pace factâ pactis id sit expressum.

VI. Liber homo quando dicitur postliminio redire?

R. Quando eo animo ad suos venit, ut eorum res sequatur, sive dolo evadat, sive vi, sive spontè ab hostibus tradatur.

d. c. 9. §. 5.
Pufend. l. 8.
c. 6. §. 25.

VII. Quid

VII. Quid si ab hostibus vindictus commercio ad suos redeat?

R. Liber judicatur, quia est alienatus cum sua causa, i. e. ut postliminiò redire, & suum pristinum statum recipere possit. d. c. 9. §. 5.
in fin.

VIII. Liber homo, qui sic rediit, quidnam recuperat?

R. Non se tantum sibi acquirit, sed & res omnes, quas habuerat & apud suos, & apud populos pacatos, sive corporales sive incorporales, etiam dignitates & officia hæreditaria, item & alia, nisi in alios jam sint collata. Ratio est: quia populi pacati sicut factum pro jure secuti erant in capto, ita & in liberato, ut se æquos præbeant utrique parti. Ergò dominium, quod habuerat in res ejus, qui belli jure eum possidebat, non erat sine omni conditione: cessare enim poterat ipso invito, si captus qui fuerat, ad suos pervenisset. Has ergò res sic ille perdit, quomodò hominem, cujus erant accessio. d. c. 9. §. 6.
n. 1.
Zieglerh. c.
aliter.
Tex. c. 18.
§. 90.

IX. Quid si tamen alienasset, an qui titulum habet ab eo, qui belli jure eo tempore erat dominus, tutus erit gentium jure, an & hæc recuperabuntur?

R. Distinguendum inter res, quæ ejus sunt d. c. 9. §. 6.
n. 2. Ziegl.
h. c. & de

Jur. Maj. l. 1. sunt generis , ut postliminiò redeant,
 c. 33 §. 12. quales sunt res immobiles, & tales viden-
 Gothofr. 10 tur alienaræ cum sua causa, ita ut non fa-
 L. 12. §. 7. tis tutus sit tertius possessor , qui agrum
 de capt. & ab hoste sibi comparavit, propter jus
 postl. rev. præscribi durante eo bello nullatenus
 aiter. jung. potest; & res, quæ extra id genus sunt, ut
 Felman. res mobiles, quæ in præda sunt.
 rep. mil. 6.

X. An etiam jura in ipsum restituuntur?

d. c. 9. §. 7. R. Sicut ad postliminiò redeuntem
 L. ult. ff. de jura redeunt, ita & jura in ipsum restitu-
 sent. pall. untur ac pro eo habentur, ac si nunquam
 ille hostium potitus fuisset.

XI. An jure postliminiò gaudent dediti?

Groc. d. c. 9. R. Armis victi & hostibus dediti post-
 § 8. liminiò non gaudent, nimirum quia
 c. 19. §. 6. pactiones cum hostibus factæ valent,
 7. 11. nec adversus eas est postliminium. Un-
 l. 3. c. 21. §. de & induciarum tempore non est post-
 6. n. 2. liminium.

XII. An, quæ dicta sunt de singulis, etiam possunt obtinere in universis?

d. c. 9. §. 9. R. Quod de singulis personis dixi-
 & 12. mus, idem & in populis locum habere
 Text c. 18. arbitror, ut qui liberi fuerunt, suam reci-
 §. 109. piant libertatem, si fortè eos vis socio-
 Pufend. l. 8. rum
 c. 6. §. 26.

rum eximat hostili imperio, nisi sociali Kulpish, c. 2.
 foedere aliter cautum.

XIII. Quinam jure postliminii recipiuntur?

R. Servi & ancillæ, etiam ab hoste manumissi, quia hostium jure manumissio d. c. 9. §. 17. n. 1, 2. & 34
 vero domino obesse non potest; transfugæ item, & ab hoste redempti.

XIV. Quid requiritur, ut recipiantur?

R. Ut aut reverà habeantur à veteri domino, aut haberi facillè possint. Quare d. c. 9. §. 17. n. 1.
 cum in rebus aliis sufficiat, eas intra fines esse perductas, in servo non sufficiet. Vicissim non requiritur, ut animo res nostras sequendi venerit, ut in libero homine.

XV. Quæ res sunt in postliminio?

R. Agri sunt in postliminio, simul ac hostes sunt expulsi, ita ut amplius d. c. 9. §. 17. c. 6. §. 4. n. 1.
 eo accedere non possint. Quod de agris jus, idem esse arbitror de omni jure, quod solo adhæret. Nam & loca capta ab hostibus, quæ religiosa vel sacra fuerant, si ab hac calamitate fuerint liberata, quasi quodam postliminio reversa pristino statui restituantur. Sic agro recepto ususfructus agri restituitur, fructus autem ab alio interitum

Ziegler de
 jur. maj. l. 1.
 per- c. 3 §. 5. 82.

Ant. Fab. C. de locat. def. 33. d. c. 9. §. 14. B. 1. percepti non restituantur. Sic comitatus & aliæ jurisdictiones hæreditariæ postliminiò redeunt. Res mobiles postliminiò non redeunt, sed in præda sunt. Quarè & commercio parata, ubicunque reperiuntur, manent ejus, qui emit, nec apud pacatos reperta, ut intra fines perducta, vindicandi jus est veteri domino.

XVI. Quid dicendum de rebus, quæ intra præsidia perducta nondum sunt?

R. Postliminio non egent, quia dominium nondum mutarunt: hinc etiam quæ piratæ aut latrones nobis eripuerunt, non opus habent postliminio, quia jus gentium illis non concessit jus domini mutandi, & sic res ab ipsis captæ ubicunque vindicari possunt, modò possessori sumptus in possessionem recuperandam facti restituantur.

d. c. 9. §. 16. Ziegl. l. 3. c. 6. §. 3. aliter & de jure maj. l. 1. c. 33. §. 79. Franz. 2. Rcsol. 9.

XVII. An omnia hæc, de quibus hæctenus dictum, jure civili variè possunt determinari?

R. Jure civili, propter propriam civitatis utilitatem & necessitatem, hæc adstringi additis exceptionibus aut conditionibus, & produci ad alia commodè variè possunt.

d. c. 9. §. 10. n. 1. & §. 17.

XVIII.

XVIII. An jus postliminii extra bellum & inter populos, qui non sunt hostes, locum habet?

R. Ubi obtinet extra bellum, ibi sunt reliquæ sæculi Nomadum, quo sensum naturalis societatis, quæ est inter homines, mores exsurdaverant. Hinc apud tales gentes, quæ publicum bellum non gerebant, erat quædam belli inter privatos quasi ipsis moribus indicti licentia: ac ne ea licentia ad interficiendos homines prosiliret, placuit captivitatis jura inter eos introduci, cui consequens fuit, ut & postliminio locus esset, aliter quàm cum latronibus ac piratis, quia illa vis rem producebat ad æquas pactiones, quæ à latronibus & piratis contemni solent.

d. c. 9. §. 18.
n. 1. Cro-
nov. ibi.

XIX. An hac adhuc nostris temporibus obtinent?

R. Nostris temporibus non inter Christianos tantum, sed & apud plerisque Mahumetistas jus ut captivitatis extra bellum, ita & postliminii evanuit, sublatâ utriusquè necessitate ob restitutam vim ejus cognitionis, quam inter homines natura voluit. Habere tamen locum poterit, si res sit cum gente tam barbara, ut sine indictione aut causa omnes

d. c. 9. §. 19.
Text. c. 18. §.
85. & 104.
Perez. C. de
postl. rev.
§. 17.

mnes externos, & res eorum hostiliter tractare pro jure habeat.

XX. In quo consistit temperamentum circa jus postliminii?

Grot. l. 1. c. 16. §. 1. n. 1. R. Consistit in iis rebus, quæ postliminio non gaudent, ut res mobiles. & s. 2. Si enim in bello injusto captæ sint & in alium translatae, quia ipse captor habuit tantum dominium externum, i. e. commodum hoc, ut ubique judiciariâ auctoritate ac manu pro domino tuendus fuerit, non autem internum; & sic in alium transferre non potuit; & sicut ipse justiciâ internâ reddere cogebatur, ita & hic secundus possessor.

XXI. Quid si commercio res talis ad aliquem pervenerit?

d. c. 16. §. 3. n. 1. R. Æquitas vult, ut imputetur, in quantum ipsi, qui rem amiserat, valitura fuerat desperatae possessionis recuperatio. Item aestimatio laboris & periculi, Pufend. l. 4. c. 13. §. 13. perinde ac si quis rem alienam in mari perditam urinando eduxisset.

XXII. An eodem modo populi & partes populorum restitui debent?

d. c. 16. §. 4. R. Restitui debent his, qui jus imperii habuerunt, aut etiam sibi, si sui fuerant juris ante vim injustam.

XXIII.

XXIII. Hæc obligatio restituendi an nullo tempore potest extinguï?

R. Si agatur inter cives ejusdem imperii, tempus à legibus civilibus istius civitatis præscriptum observari debet: si inter eos, qui alii aliis externi sunt, ex sola conjectura derelictionis est definiendum

Grot. d. c. 16. §. 7.
Text. c. 18. n. 106. supr.
l. 2. c. 4. §. 8.
Zingl. n. 3. c. 9 & 13. d. c. 16. n. 6. & Kulp. ib.

XXIV. Quid sit jus ambiguum?

R. Optimum est consilium, ut vel novi possessores pecuniam recipiant & possessionibus cedant, vel ut veteres domini patiantur sibi numerari, quod tanti est, quàm suum recuperare.

Grot. d. c. 16. §. 6.

LIBER III.

CAP. X.

seu

CAP. XVII. *ap. Grot.*

De his, qui in bello medii sunt.

I. An utile est, ut quis sit medius in bello, seu neutrarum partium?

R. **E**st res consilii & prudentiæ politicae, idè què neutralitas, ut loquuntur, non semper vel amplectenda, vel declinanda est.

Machiav. de Princ. c. 21. & ibi Conring.

Gg

II. Quid

II. *Quid est neutralitas?*

Boecl. quies in turb. p. 187. & seq. Grot. l. 3. c. 17. §. 1. & 3. n. 1. R. Neutralitas est status, in quo belli societatem declinamus, & nos inter bellum gerentes quietos tenemus.

III. *An omnis, qui non sequitur alterutram belligerantium partem, est neutralis?*

Grot. d. c. 17. §. 3. n. 1. Text. c. 26. §. 1. d. c. 17. §. 3. n. 3. R. Affirmatur in sensu generaliori, quatenus non est socius alterutrius, & sic neutrarum partium ratione belli, ratione autem amicitiae & jurium, quæ indè fluunt, socius utriusquè, & erga utrumquè æquum se præbet. In sensu stricto isti dicuntur neutrales, quibus media isthæc conditio pacto vel expresso, vel tacito est concessa.

IV. *Quotuplex est neutralitas?*

Text. d. c. 26. §. 1. & 2. §. 10 & 11. d. c. 19. 20. & 21. R. Duplex, alia generalis, alia specialis; item alia absoluta, quæ utramquè partem in omnibus æquat: alia restricta, quâ certæ tantum res, vel certi actus excipiuntur. Item alia expressa, alia tacita, ex usu æqualis amicitiae, hostibus hîc indè scientibus & non contradicentibus, contracta.

V. *Quinam possunt esse neutrarum partium?*

Inst. Jur. P. R. Omnes, quibus de bello pacisci pro-

propriâ auctoritate & proprio nomine licet. l. 3. tit. 19. §. 140. & 141.

VI. An aliquis cogi potest, ut sit neutrarum partium, aut non sit?

R. Sicut foedera bellica suâ naturâ sunt libertatis & consilii, ita & neutralitas est libertatis & consilii, non necessitatis: nam neutralitas contrahitur foedere, si non de adjuvando in bello, tamen de abstinendo; nisi isti, qui volunt esse neutrales partium, sint subditi, tunc enim cogi possunt, ne sint neutrarum partium. Sic Status Imperii R. Germanici, ubi est bellum Imperii, cogi possunt, & oportet, ut militem, qui in Imperii matricula vel comitiis est assignatus, mittant. Boecl. quies i turb. p. 191. Text. c. 26. §. 2. in fin. aliter. §. 16. seqq.

VII. Quòdnam est officium eorum, qui bellum gerunt, erga neutrales?

R. Ut nullum exerceant actum hostilitatis vel in subditis capiendis, vel trucidandis, vel in rebus, sive territorium vastando, res publicas vel subditorum occupando, vel capiendo. Grot. l. 3. c. 17. §. 1. & c. 4. §. 8. n. 2.

VIII. Quid si summa necessitas hoc exigat?

R. Si moraliter certum sit, hostem occupaturum e. gr. castrum aliquod, ex quo magnum damnum posset inferre, d. c. 17. §. 1. & l. 2. c. 2. §. 10. & ibi not. Obrecht. de rat. bel. c. 3. §. 3.

occupari potest, sed custodia, ut alibi diximus, quæ durante necessitate est sumpta, eâ cessante, restituenda.

LX. Possumusne in solo pacato hostem occidere, vel res ejus capere?

Grot. l. 3. c. 4. §. 8. n. 2.
Text. c. 26.
s. 43. aliter.

R. Non, natura enim societatum civilium vult, ut in eos, qui in aliquo sunt territorio, nihil per vim agamus, nisi iudicio tentato.

XI. Quòdnam est officium eorum, qui sunt neutrarum partium?

Grot. l. 3. c. 17. §. 3. & l. 2. c. 2. §. 13. n. 4.
& ibi not.

R. Æquos se præbere debent utriusquè in com meatu præbendo legionibus, in obsessis non sublevandis. An utriusquè transitum concedere debeant, disputatur; alii negant, quia hoc ipsis summè noxium esse potest, cum propter damnum, quod datur à transeuntibus, tum propter bellum ipsum, quod sic faciliè in territorium ipsorum transferri potest.

XI. An etiam arma hostibus vendere possunt, & qua habent tantum necessarium usum in bello?

Grot. d. c. 17 §. 3. n. 2.
& l. 3. c. 1. §. 5. n. 2. & ibi not. Text. c. 26. §. 29. alit.

R. Non, quia in exercitu hostium censetur, qui, quæ propriè ad bellum usui sunt, hostili exercitui subministrat, ut alibi diximus. Cæterùm proderit,
cum

cum utraqùe parte bellum gerente fœdus miscere, ita ut cum utriusquè bona voluntate à bello abstinere, & communia humanitatis officia, utrisquè exhibere liceat.

XII. An ad pacem possunt inducere partes bellum gerentes?

R. Sæpè principes bellis fessi pacem optant, sed infra dignitatem esse existimant, eam ab hoste petere, & hoc in casu eorum, qui neutrarum sunt partium, officium est, ut moneant, rogent, imò si pars fortior ultra modum debitum, vel satisfactionem, vel vindictam exigeret, cogant necessitate ita exigente, ut pacem faciant.

Forstn. ad Tac. l. An. p. 13. Rhet. de pac. c. 4. §. 18. jungtamen. Boecl. d. diff. Quies in turb. p. 221.

LIBER III.

CAP. XI.

seu

CAP. XVIII. ap. Grot.

De his, quæ in bello publico privatim fiunt.

I. An privatim hosti nocere licet?

R. **I**N bello justo cuilibet concessum ea facere, quæ parti innocenti in-

Grot. l. 3. c. 18. §. 1. n. 3.

G g 3

tra

tra justum bellandi modum profutura confidit.

II. Qua est ratio?

Grot. l. 3. c. 3. §. 9. c. 4. §. 3. & 8.
Ziegler de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 77.
R. Ratio est indictio belli, vi enim consentus & mandati generalis civi hostem publicum ubique locorum persequi, occidere, & bonis exuere permisum est.

III. Quotuplex est hoc mandatum?

Grot. l. 3. c. 18. §. 1. n. 4.
d. c. 18. §. 2. n. 1.
R. Duplex, aut generale, aut speciale: generale in declaratione belli, quæ hodiè fieri solet in manifestis, ut dicuntur: speciale mandatum habere possunt non hi tantum, qui stipendia percipiunt, sed & qui suo sumptu militant, & qui, quod plus est, suo sumptu partem belli administrant, ut qui naves instruunt ac sustentant suis impendiis, quibus vice mercedis concedi solet, ut capta sua faciant; intra justum tamen modum, qui & ab iis observari debet, quorum auspiciis bellum geritur.

IV. Sed an civitati ex rebus captis aliquid reddendum?

Feld. h. c. §. 3. Grot. h. c. 18. §. 3. aliter.
Kulpis. h. c.
R. Aut civitas spem prædæ pro compensatione impensarum laboris & periculi expressè concedit, & civitati nihil erit reddendum, quia hæc spes (1.) omnino

ninò est incerta , & sicut si nihil cepisset , omne damnum ad ipsum pertinisset , ita meritò & omne commodum ad ipsum pertineat (2) quia periculum vitæ nullâ spe prædæ æstimari potest , nam vita est res inæstimabilis , & pluris æstimanda , quàm ipsa libertas. Aut expressè partem sibi ex captis stipulatur , & reddenda.

Grot. l. 1. c. 2.
24. §. 6. n. 2.
& Of. ibi.

V. Annon peccare interdum possunt contra temperamentum, quod in rebus capiendis observandum ?

R. Affirmatur , ut si appareat , talem prædationem præcipuè nocituram non hostium universitati , aut regi , aut his , qui per se fontes sunt , sed innocentibus , & quidem adeò , ut eos detrusura sit in summas calamitates , in quas etiam eos , qui privatim nobis debent , conjicere immisericordiæ foret. Quòd si ad hæc accedat , ut ea deprædatio nequè ad finem bello imponendum , nequè ad hostium publicas vires accidendas notabile aliquod momentum habeat , tum verò probo homine , præsertim Christiano , indignus censi debet quæstus ex sola temporum infelicitate.

d. c. 18. §. 4.
& c. 13. §. 4.
n. 1.

Ziegler. ad
Grot. h. c.
§. 4. jung.

Grot. l. 2. c.
25. §. 9.

VI. Quid si occasione belli publici nascatur bellum privatum?

Ziegl. h. c. §.
 §. Grot. h. c.
 18. §. 5 alit.
 & Kulpis.
 h. c.

R. Evenit interdum, ut occasione belli publici nascatur bellum privatum, puta si quis in hostes inciderit, & vitæ, aut rerum adeat periculum, quo eventu justè in hostem irruit, & quovis modo eum lædit.

VII. An in bello solenni miles, vel alius, etiam obligari potest, si ædificia incenderit, vel alia damna dederit?

Grot. l. 3. c.
 18. §. 6
 Kulpis. h. c.

R. Miles, aut alius etiam in bello solenni, si ædificia hostium incenderit, agros vastaverit, atquè id genus dederit damna non jussus, aut citra necessitatem, & ubi justa causa non subest, tenetur ad damna ea resarcienda, imò etiam si justa subsit causa, civitati teneri potest, cujus leges transgressus est, licèt hosti non teneatur, cui nullam fecit injuriam.

Ziegl. 3. c.
 18.

Cœterùm videtur hìc Grotius ita militis conscientiam informare, ut ne millesimus quidem sibi hodiè persuaderi patiatur istas juris interni regulas.

LIBER III.

CAP. XII.

scu

CAP. XIX. *ap. Grot.*

De fide inter hostes.

I. *Quid hic est fides?*

R. **F**ides hic est promissio, quâ hostis
 hosti obligatur vel ad dandum, vel
 faciendum, vel præstandum. Grot. l. 3. c.
19. §. 1.

II. *Quotuplex est?*

R. Vel est expressa, vel tacita. Item
 vel publica, vel privata. Grot. l. 3. c.
20. §. 1.

III. *Cur fides hosti data est servanda?*

R. * Quia promissio jus novum hosti
 confert, i. e. hostis quoad hanc pro-
 missionem à statu dissolutæ societatis
 discedit, & in societatem redit, ita ut
 ad jura societatis ipsi præstanda de novo
 videar obligatus esse. Hinc quamvis
 ut hosti falsa eloqui potuerim, tantum
 nunc ut homini socio non possum, &
 promissa servare cogor. Quò accedit
 communis utilitas & necessitas, si enim
 fidem hostibus datam violare pro lu-
 bitu liceret, nihil aliud indè speran-
 dum Feld. ad
Grot. h. c. §. 1
*Grot. h. c.
19. §. 1. n. 3.
Grot. c. 19.
§. 1. n. 3. &
Ziegl. ibi
Grot. d. c.
19. §. 1. 1.

G g ; dum

dum esset, quàm perpetua diffidentia, Grot. c. 19. §. 2. n. 1. & 2. cædes, & bellum perpetuum. Et hæc obtinent, etiam si tyrannis vel latronibus aliquid sit promissum. Homines enim sunt, & communionem juris naturalis habent, etiam ipso actu & cum effectu, si nobiscum redeant in societatem, id quod videtur fieri quoad hanc promissionem; & verò juris naturalis est pacta servare.

IV. Quid si cum ipso ut latrone pactus quis esset?

Grot. d. c. 19. §. 3. n. 1. R. Quando piratis & prædonibus cum republica sua, cujus membra fuerunt, aut cum ejus imperantibus, negotium est transactum, resp. quamvis aliàs subditis jura quæsitâ in pœnam auferre possit, tamen hoc in casu videtur suum jus remisisse, ne actus in vanum recidat. Quando cum privatis res est, e. gr. privatus promittit pecuniam ad redimendam vitam vel propriam vel alienam, nullum jus sibi acquirunt, quia, ut alibi diximus, metus injustus tollit in istis facultatem exigendi promissum etiam juratum, Grot. d. c. 19. §. 4. & Putend. l. 3. c. 6. §. 11. in med. aliter.

V. Quid

V. Quid si desertoribus aut subditis rebellibus aliquid esset promissum?

R. Promissum, quod ipsis jus non datur, & propter quod superior pœnam censetur remisisse, est servandum; imò etsi cum iis tantum ut desertoribus aliàs contraxerit, non poterit sine perfidiæ nota promisso pœnam opponere. Adde, si concedatur, ut propter dominium eminens iis jus quæsitum in pœnam auferatur, videntur inanes fore omnes tales pactiones, ac proindè belli nisi per victoriam finiendi spes nulla. Et cum eminens dominium se exserat, quatenus communiter expedit in regimine non dominico tantum, sed civili, etiam regio, plerumque communiter expedit talia pactiones servari.

Grœc. d. c. 19. s. 6. & l. 2. c. 18. s. 2. n. 3. & ibi not.

d. c. 19. s. 7.

VI. Quid si tertio aliquid promissum fuerit, qui metum non intulit?

R. Si metus ideò sit incussus, ut tertio aliquid daretur aut promitteretur, idem erit dicendum, quod de latrone dictum.

d. c. 19. s. 9. aliter.

VII. Quid si de statu puro in mixtum transeat pactis?

R. Pacta sunt servanda, ita ut, qui subditi fuerant, incipiant summum habere imperium,

d. c. 19. s. 10. jung. l. 2. c. 4. s. 11.

l. 1. c. 4. §. 13. perium, aut certè partem ejus, etiam cum libertate partis ejus vi tuendæ.

VIII. Quid si in bello solenni aliquid promissum, an potest rescindi propter metum?

d. c. 19. §. 11. & §. 13. c. 3. §. 4. §. & 6. **R.** Sicut bellum solenne * habet alia peculiaria, ita & hoc, ut quæ in eo bello, aut ejus finiendi causâ promittuntur, adeo sint valida, ut ex causa metûs injustè illati, invito eo, cui promissa sunt, in irritum deduci non possint. Aliàs enim talibus bellis, quæ valdè sunt frequentia, nec modus, nec finis potuisset imponi, quod tamen fieri interest humani generis propter pacem communem. Licèt is, qui ex tali bello injusto aliquid possidet, internâ, ut alibi diximus, justitiâ retinere non possit.

Grot. l. 1. c. 4. §. 9. d. c. 19. §. 11. n. 2.

IX. Quando metus, qui bello solenni inferitur, pro justo habetur, de quo metu hoc est intelligendum?

d. c. 19. §. 13. Kulpis. ibi. jung. c. 4. §. 19. & ibi. not. **R.** De eo metu intelligi debet, quem jus gentium non improbat. Nam si stupri inferendi metu extortum sit quippiam, aut alio terrore contra datam fidem, verius erit, rem constitutam intra jus naturale, quod obligationem omninò improbat, & jus gentium ad talem metum suam vim non porrigit.

X. An

X. An & perfidis fides est servanda?

R. Affirmatur, quia eô ipsô, dum de novo cum ipsis contraho, simul remississe videor perfidiam, & ex meo promisso sibi jus acquirunt perfectum, quod, ut alibi diximus, adimit particulam libertatis vel in faciendo, vel dando, etiam si sint hostes perfidi.

d. c. 19. §. 19.

l. 2. c. 11. §. 4.

& ib. not.

XI. Annon potest accidere, ut quis non servet, quod promissit, & tamen à perfidia vacet?

R. Accidere potest duôbus modis, defectu scilicet conditionis, & per compensationem.

Grot. d. 6.

19. §. 14.

XII. Quomodo defectu conditionis?

R. Si prior alter non impleverit, quod ex sua parte implere tenebatur, etiam ad implendum promissa non teneor. Nam unius ejusdemquè contractûs capita singula alia aliis inesse videntur per modum conditionis, quasi expressum esset, hæc ita faciam, si & alter faciat, quæ promissit; & hinc si conditio deficiat, eventus ostendit, nullam esse obligationem, ut quæ non nisi sub conditione contracta erat.

d. c. 19. §. 14.

Alb. Gent. l.

3. c. 24. Puf.

l. 8. c. 9. §. 11.

in fin.

XIII.

*XIII. Quomodo per compensatio-
nem?*

d.c. 19. §. 15.
16. 17. 18. 19.
Ziegl. h. c.
aliter.

R. Quod promissimus, poterit non præstari, si non amplius valet, quàm res nostra, quæ vel sine jure est penes alterum, vel vicissim nobis debet, sive alio ex contractu, sive ex delicto, ut si damnum dederit intra induciarum tempus, si legatos violârit, aut aliud quid fecerit, quod inter hostes jus gentium damnat.

*XIV. An etiam illud, undè bellum est
ortum?*

d.c. 19. §. 19.
in pr. Str.
§. 1. th. 24.

R. Non, sicut enim inter litigantes compensari non potest, aut actio, de qua lis est, aut litis damna & impensæ, ita nec manente bello compensari poterit, aut id, undè ortum est bellum, aut quicquid bellico jure gentium fieri solet. Negotii enim natura, ne nihil actum sit, ostendit, convenisse sepositis belli controversiis; nam alioqui nulla esset pactio, quæ non posset cludi.

§§)o(§§

LIBER III.

CAP. XIII.

seu

CAP. XX. *ap. Grot.*

De fide publica, quâ bellum finitur, ubi de pacis pactione, de sorte, de certamine condicito, de arbitrio, de ditione, obsidibus, pignoribus.

I. *Quid est fides publica?*

R. Fides publica est fides, à persona publica data. Grot. l. 3. c. 10. §. 1.

II. *Quotuplex est?*

R. Aut est expressa, aut tacita: utraquæ aut summarum potestatum, aut inferiorum. Quæ summarum est potestatum, aut bello finem imponit, aut eo manente vim habet. In his, quæ bellum finiunt, spectantur principalia & accessiones.

III. *Quanam sunt principalia?*

R. Principalia sunt ipsa, quæ bellum finiunt, sive actu suo, ut pactiones, sive ex consensu ad aliud relato, ut sortes, prælii exitus, arbitri pronuntiatio: quorum illæ, seu sortes merè sunt for-

fortuita, alia duo casum temperant cum viribus animi aut corporis, ut prælii exitus; aut cum facultate judicante, ut arbitri pronuntiatio.

IV. Quinam possunt pactiones inire, quæ bellum finiunt?

R. Ii, quorum est bellum: rei enim suæ quisquè moderator. Undè sequitur, ut in bello utrinquè publico hoc eorum sit, qui summi imperii exercendi jus habent. Regis igitur hoc erit, in statu verè regio, modò is rex etiam jus habeat non impeditum vel naturali impedimento, quale est ætas, quæ judicii maturitatem non habet, (quod in regnis aliquibus lege definitur, alibi probabilibus conjecturis, ut suprâ diximus, erit æstimandum;) & mentis imminutio; vel morali, ut est captivitas, modò regnum ex consensu populi ortum habeat, non enim credibile est, à populo imperium delatum eâ lege, ut à non libero exerceri possit. Ergò & hoc casu imperii non quidem jus totum, sed exercitio & quasi tutelâ erit penes populum aut eum, cui id rex vel populus commiserit. De his tamen, quæ privatim sua sunt, si quid pepigerit rex captivus, ut & de regno patrimoniali, valebit, ita tamen,

Grot. l. 3. c. 20. § 3. 3. 4.
Horn. l. 2. c. 1. §. 6.
Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 40. §. 1. & 2.

Limn. in not. regn. Gall. c. 8.

Zeit. c. 20. §. 1. & seqq. paulò alit Alber. Gent. l. 3. c. 14. p. 195. & seqq.

ratmen, ut si enormiter læsus sit, possit in integrum restitui. Idem dicendum de rege, qui exul est, si obnoxius vivat, nam sunt & laxæ custodiæ. In procedurum aut populi imperio jus paciscendi erit penes majorem partem, ita ut etiam eos obligent, qui aliter senserunt. In statu mixto penes eum, cui leges fundamentales hujus juris concedunt exercitium.

V. Quæ sunt res pactioni subjectæ?

R. Sunt res tam publicæ, quàm privatæ. Imperium aut omne, aut ejus partem reges, quales nunc sunt plerique, regnum non habentes in patrimonio, paciscendo alienare non valent. Imò antequam regnum accipiant, quo tempore populus tanquàm totum, ipsis tanquàm partibus, adhuc superior est, lege publicâ tales actus in futurum planè irriti reddi possunt propter defectum facultatis, quam talis rex non habuit: obligatur enim, quia per pactum ad eam servandam se obstrinxit, adeò ut nec ad id, quod interest, ipsius pactum obligationem pariat. Atquè id populus voluisse credibile est, ne alioquin, si ad id, quod interest, salva esset actio contrahentibus, subditorum bona pro debito

Hh

regis

d.c. 20. s. 1.
n. 1. Text. c.
20. s. 31. &
seqq. Instr.
Pac. art. 10.
Conring.
de fio. Imp.
c. 19.
Grot. l. 2. c.
5. s. 23.

Grot. l. 2. c.
13. s. 19. &
1. c. 4. s.
16. n. 1. 2.

regis caperentur, ac sic de non alienando imperio vana esset cautio.

VI. Ut ergò in pactione pacis vel totum imperium, vel pars transeat, quid requiritur?

Grot. d. c. R. Si regnum sit non patrimoniale,
 20. 5. 5. n. 2. requiritur populi consensus; & si pars
 l. 2. c. 6. §. 3. alienetur etiam, ut alibi diximus, ipsius
 & 4. & ibi not. Text. c. partis, quæ invita à corpore, cui coaluit,
 20. 5. 35 aliter. l. 2. c. 6. avelli nequit. Sed pars ipsa tamen vali-
 §. 8. in fin. dè in se imperium transcribet sine populi
 & ibi not. consensu in summa atquè aliàs inevitabili
 necessitate, quia eam potestatem credibile est, exceptam, cùm societas civilis coita est.

VII. Quid dicendum de bonis regni?

Grot. l. 3. c. R. In regno patrimoniali alienari
 20. 5. 5. n. 3. possunt, secùs quàm in non patrimoniali,
 Grot. l. 3. c. nisi disertè id appareat ex primitiva
 20. 5. 1. n. 4. lege aut more, cui contradictum nunquam
 l. 2. c. 6. §. 11. est, ut olim in Imperio Romano-Germanico.
 & ibi not. *VIII. An successores obligantur ex promisso regis?*
 Gabr. de jur. quæst. non toll. quæst. 8. alic. & Text. c. 20. §. 23.

Grot. l. 3. c. R. Affirmatur, quatenùs obligandi
 20. 5. 6. & l. potestas, ut alibi diximus, sub imperio
 2. c. 14. §. 10. comprehensa est.

IX. Quid in res singulorum possunt pacis causâ statuere, qui reges sunt, nec in res subditorum aliud jus habent, quàm regium?

R. Res subditorum sunt sub eminenti dominio civitatis, ita ut civitas, aut qui civitatis vice fungitur, iis rebus uti, easque etiam perdere & alienare possit, non tantùm in summa necessitate, quæ privatis quóque jus aliquod in re aliena concedit, sed ob publicam utilitatem, cui privatas cedere, illi ipsi voluisse censendi sunt, qui in civilem cœtum coiverunt. Sed addendum, ut si fieri possit, à civitate hoc damnum, quod propter alios sentiunt, ipsis resarciatur.

Grot. d. 2.
20. 5. 7. &
Boeckl. not.
Imp. 18. &
in Grot. l. 1.
c. 1. 5. 6.
Instr. Pac.
art. 11. Terr.
c. 20. 5. 28.

X. At verò damnum hoc jure belli datum est, & sic ad civitatem non pertinet.

R. Jus hoc belli populos alios spectat, partim & hostes inter se, non cives inter se, qui cùm socii sint, æquum est, ut communia habeant damna, quæ societatis causâ contingunt. Nec interest, an res, quæ ipsis est ablata, sit acquisita ex jure gentium, an ex jure civili, nam in omnes æquale est jus regis, & sine causa subditis auferri non potest.

d. c. 20. 5. 8.
& 9.

XI. Quomodo sunt interpretanda conditiones pacis?

d. c. 20. §. 11. R. Quò quid plus habet favoris, ut
 Gent. l. 2. c. 4. p. 591. alibi dictum, eò laxiùs accipiendum:
 Text. c. 29. §. 40. quò longiùs abit, eò restrictiùs. Hinc
 si jus naturæ merum spectemus, maxi-
 mus favor in eo est, ut suum quisquè
 consequatur, & qui iusta arma habuit,
 ut id consequatur, ob quæ arma sumpsit,
 & damna sumptusquè recuperet; non
 item ut vindictæ nomine quicquàm lu-
 cretur, id enim est odiosius: si jus gen-
 tium, quia ad pacem veniri vix solet in-
 juria confessione, ea sumitur interpreta-
 tio in pactis, quæ partes, quoad belli ju-
 stitiam, quàm maximè æquat.

XII. Quot modis hoc solet fieri?

Grot. d. c. 20. §. 11. D. 2. R. Duòbus maximè modis: aut ut
 quarum rerum turbata bello possessio
 est, ex formula juris antiqui compona-
 tur, aut ut res maneant, quo sunt loco.

XIII. In dubio quònam ex his duobus præsumitur?

d. c. 20. §. 12. n. 1. R. In dubio magis est, ut præsumatur
 Text. c. 30. §. 44. posterius, quia facilius est, & nullam in-
 ducit mutationem.

XIV.

XIV. Quando possessio restituitur in statum, in quo fuit ante bellum, quale tempus inspiciendum?

R. Ultimum, quod fuit ante bellum; Grot. d. c. ita ut privatis dejectis interdicto aut vindicatione apud iudicem experiri liceat. 20. §. 13. & c. 9. §. 6. n. 2.

XV. Quid si quis sui juris populus sponte se bellantium alteri subjecerit?

R. Ad eum restitutio non porrigitur, quia ad ea tantum pertinet, quæ violentè facta sunt, aut alioquò dolo non nisi in hostem licito. d. c. 20 §. 14 Ziegl. h. c. §. 14.

XVI. Quid si de damnis nihil convenerit?

R. Omni pace id actum censi debet, ut quæ bello data sunt damna, eorum nomine actio non sit, quod de damnis etiam privatim à militibus hostis nostri acceptis intelligendum est; nam & hæc belli sunt effecta. In dubio enim ita censentur contrahere voluisse bellantes, ut neuter iniustitiæ damnaretur. Grot. d. c. 20. §. 15. Ziegl. h. L. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 6. Boecler. de amnest. c. 1. & 2.

XVII. An ea, quæ caperunt deberi belli tempore, censentur condonata?

R. Non, nam hæc non belli jure quæ sita sunt, sed bello tantum exigi vetita; itaque sublato impedimento vim suam retinent. d. c. 20 §. 16. Hahn. ad § de indaganda J. P. art. 8.

XVIII. Quid dicendum de jure , quod ante bellum fuit?

Grot. d. c.
20. §. 16. in
med. Hahn.
d. l.
Grot. l. i. c.
2. §. 1. n. 5.

d. c. 20. §.
17.

Mævius &
Boxhorn.
de amnest.
in pr.

R. Jus, quod ante bellum fuit, quam nemini facilè ademptum cense-
debeat (hanc enim ob causam, maximè
ut sua tenerentur, respUBLICÆ civitates-
quæ constitutæ sunt) intelligendum id
tamen de eo jure , quod ex rerum in-
æqualitate nascitur , sive in dominio,
sive in contractibus, sive in delictis. De
jure ad pœnas & vindictam non æquè:
nam id jus , quatenus inter ipsos reges
aut populos versatur , remissum idèd
censeferi debet , ne pax non satis pax sit, si
veteres ad bellum causas relinquat. Qua-
rè & ignorata hîc venient sub verbis ge-
neralibus: nam optimæ sunt concilia-
tiones, quæ iram & offensus memoriam delent.

XIX. Quid si privati jus ad pœnam ante bellum habuerint?

Grot. d. c.
20. §. 18.

R. De privatorum jure ad pœnam non
tanta est ratio, ut remissum censeatur,
quia sine bello judiciis expediri potest:
tamen cum hoc jus non ita nostrum sit,
ut quod ex vera inæqualitate nascitur, &
pœnæ semper aliquid odii habeant, levis
verborum conjectura sufficiet, ut hoc
quoquè donatum intelligatur.

XX. An

XX. An jus, quod ex vera inaequalitate nascitur, & ante bellum fuit, nunquam videtur condonatum?

R. In privatorum jure firmè tenendum est, quod non censeatur ademptum seu condonatum: in jure autem regum aut populorum facilius est, ut condonatio aliqua intelligatur facta, si modò verba aut conjecturæ non improbabilis suppetant; maximè verò, si jus, de quo agitur, non liquidum erat, sed in controversia positum. Benignum enim est credere id actum, ut belli semina evelerentur.

d. c. 20 §.
19. Text. c.
20. §. 44. &
48.

XXI. Quid juris, si post perfectas pactiones capta quadam sint?

R. Reddenda esse satis constat: sublatum enim jam erat belli jus.

Grot. d. c.
20. §. 20. §.
21. §. §. l. 2.
c. 17. §. 1.

XXII. Quomodò pactiones interpretanda, quæ sunt de reddendis his, quæ bella capta sunt?

R. Latiùs sunt interpretandæ pactiones, quæ mutuæ sunt, quàm quæ claudicant, quia in illis par est utriusquè conditio, secùs quàm in his. Deindè, quæ de hominibus agunt, plus favoris habent, quàm quæ de rebus; & inter eas, quæ de rebus, hæc, quæ de agris, plus,

d. c. 20 §. 21.
Gudel. de
pac. c. 19.
Schurz. vol.
2. Ex 13. th.
7. Rhet. de
pac. c. 1. §.
26. Text. c.
20. §. 40. &
1499.

quàm quæ de rebus mobilibus; & quæ de his, quæ penes publicum sunt, plus, quàm quæ penes privatos; & inter eas, quæ penes privatos, plus illæ, quæ reddi jubent lucrativo titulo possessa, quàm oneroso, ut quæ emptionibus, quæ dotibus tenentur.

XXIII. Quid juris est de fructibus?

Grot. d. c.
20. §. 21. &
Ziegl. h. l.
aliter.

R. Cui pace res conceditur, & fructus conceduntur à tempore concessionis, non retrò: hi enim, ut alibi dictum, pertinent ad possessorem priorem.

XXIV. Si regio sit restituenda?

Grot. d. c.
20. §. 23. l. 2.
c. 9 §. 11. n. 4
Conring.
de fin. Imp.
c. 1. & 2.
Rhet. de
pace c. 5. §.
14 Schutz.
d. Ex. th. 7.
Grot. d. c.
20. §. 24.

R. Nomina regionum accipienda ex usu præsentis temporis, non tam vulgi, quàm peritorum: nam à peritis negotia talia tractari solent.

XXV. Quid juris, si pactio se referat ad pactiōnem antecedentem?

R. Quoties relatio fit ad pactum antecedens aut vetus, toties repetitæ censentur qualitates aut conditiones priore pacto expressæ.

XXVI. Si pactum sit de faciendo?

d. c. 20 § 24.

R. Pro faciente habendus, qui facere voluit, si per alterum, quocum controversa, stetit, quò minus fieret.

XXVII.

XXVII. An mora purgari potest intra breve tempus?

R. Jure stricto non potest, nisi improvisa necessitas impedimento fuerit.

XXVIII. Si pacti sensus planè dubius sit?

R. Magis est, ut contra eum fiat interpretatio, qui condiciones elocutus est, quod esse solet potentioris; Habet enim, quod sibi imputet, qui non apertius locutus est: alter autem, quod plures sensus recipit, id suo jure accipere potest in partem sibi utiliore.

XXIX. Quid est ruptura pacis?

R. Est injusta contraventio, quâ pax ab altera parte violatur.

XXX. Quando & quot modis pax rupta censetur?

R. Tribus modis, aut faciendo contra id, quod omni paci inest; aut contra id, quod in pace dictum est apertè; aut contra id, quod ex pacis cujusquè natura debet intelligi. Undè patet differentia inter rumpere pacem, & novam causam bello præbere, quod magnum usum habet, tum ad committendam pœnam à peccante, tum ad liberandam in cæteris fidem ejus, in quem peccatum est.

Hh 5

XXXI.

d. c. 20. §. 29.
Pufend. l. 8.

c. 8. §. 4.
Ziegl. h. l.
aliter. &
Schurz. d.
Ex. th. 14.
lit. e.

d. c. 20. §. 26
Struv. Ex. 6.
th. 1 L.

Text. c. 22.
§. 1. Schurz.
d. Ex. 13.
th. 14.

Grot. d. c.
20. §. 27. 28
28.

XXXI. Quando fit contra id, quod omni paci inest?

d. c. 20. §. 28. R. Si vis bellica inferatur, ubi nulla
Gent. l. 3. c. nova subest causa.
24. p. 703.

Text. c. 22. *XXXII. A quibus illata vis armata pacem solvit?*
§. 4. seqq.

d. c. 20. §. R. Si socii tale quid fecerunt, rum-
29. & 30. punt pacem, si manifestè appareat,
Schutz. Ex. hoc fuisse actum, aliàs credi non de-
13. th. 14. bet: est enim enorme, & communi fa-
lit. d. cientium voto non convenit; ergò in
Gent. l. 3. c. eos, qui vim intulerunt, non autem in
ult. p. 705. eos, qui non adjuvârunt, erit belli jus.
Si subditi quid fecerunt sine jussu publi-
co, civitas non tenetur, nisi factum pri-
vatorum probaverit; ad quod tria re-
quiruntur, scientia, puniendi potentia,
& neglectus.

XXXIII. Quomodò hæc tria probantur?

Grot. d. c. R. Scientiam evincunt facta manife-
30. §. 30. sta & denunciata. Potentia præsumi-
l. 2. c. 21. §. rur, nisi defectio appareat. Neglectum
2. & seqq. ostendit elapsum temporis spatium, qua-
le in quaque civitate ad crimina puni-
enda sumi solet.

XXXIV.

XXXIV. Quid juris, si alicujus subditi non per se arma moveant, sed aliis bellum gerentibus militent?

R. Verius est, & hoc permittendum d. c. 20. §. non esse, nisi probabilibus argumentis ^{30.} appareat actum aliud, ut nunc interdum fieri solet.

XXXV. Quibus illata vis armata pacem rumpit?

R. Pax rupta censeri debet non modo si toti corpori civitatis, sed & si subditis vis armata inferatur sine nova causa. ^{d. c. 20. §. 31. Text. c. 21. §. 14. Schutz. d. Ex. th. 14.} Nam ut omnes subditi tuti sint, pax initur: est enim pax actus civitatis pro toto & pro partibus.

XXXVI. Si causa nova subsit, an se licet defendere?

R. Per pacem licebit se suaquè defendere, naturale enim hoc est, arma armis ^{d. c. 20. §. 32.} repellere. Ideò abdicatum inter pares non est ut facile credatur.

XXXVII. An ulcisci licet?

R. Ulcisci, aut ablata recuperare per vim non licebit, nisi postquam judicium erit negatum: hæc enim res moram ^{d. §. 32.} fert, illa non.

XXXVIII.

XXXVIII. At si subditorum quorundam ita sit perpetuum maleficium, ut, quod faciunt, id credendi sint omninò facere rectoribus suis improbantibus, & iudicium in eos postulari non possit, ut sunt pirata?

d. c. 10. §.
32. n. 2. l. 2.
c. 17. §. 10.

R. Ab his & res recuperare, & ultionem exposcere licebit, tanquam à deditis propter delictum At alios innocentes eo nomine armis impetere, id verò est contra pacem.

XXXIX. Quid si vis inferatur sociis?

d. c. 20. §. 33.
n. 1. §. 1. 2. c.
16. §. 13.

R. Vis armorum sociis illata pacem rumpit, si in pace comprehensi sint, licet ipsi socii non pepigerint, sed alii pro ipsis, modò postea pacem ratam habuerint. Aliorum sociorum, ut & cognatorum & affinium, qui nec subditi sunt, nec in pace nominati, separata causa est: nec ad pacem ruptam vis in eos trahi potest, licet eo nomine ex nova causa bellum suscipi possit.

XL. Quomodò rumpitur pax, faciendo contra id, quod in pace dictum est?

Grot. h. c.
20. §. 34. 35.
Schurz. d.
Ex. 13. th. 14.
lit. e. & f.

R. Rumpitur, sive faciamus, quod non facere debemus, sive non faciamus, quod, & cum oportet: sive fiat
con-

contra capita majoris sive minoris momenti. Satis enim magna, ut serventur, videri debent, quæ pace comprehensa sunt. Sed quò magis paci caveatur, consultum erit, ut capitibus minoris momenti adjiciatur, ut si quid adversus ea factum erit, pacem non rumpat: aut ut arbitri priùs adeantur, quàm arma inferre liceat.

Text. c. 29;
§. 19. in
med. & §.
8. & 9.

XL I. An censetur hoc actum, si pœna sit adjecta?

R. Videtur hoc actum ob negotii naturam, quamvis interdùm possit esse electio ejus, cui injuria est facta, pœnam malit, an à transactione recedere.

Grot. h. c.
10. §. 36.
Pufend. l. 8.
c. 7. §. 12.
in fin.

XL II. Quid si necessitas aliqua in causa sit, quò minùs pars una impleat id, quod promissum est?

R. Si adsit necessitas, puta si res perierit, aut ablata sit, sine facto ipsius, aut factum redditum sit alio eventu impossibile, pax quidem rupta non censebitur, quia non solet pendere à conditione casuali. Sed tamen alter optabit, an expectare malit, si qua spes sit impleri promissum seriùs posse, an æstimationem accipere: an mutuis præstationibus isti capiti respondentibus, aut æquum valentibus liberari.

Grot. h. c.
10. §. 37.

XL III.

XLIII. An postquam pax est rupta, pars innocens adhuc stare potest paci?

Grot. h. c. R. Pacem quidem non rumpit, qui
 20. s. 38. pactis simpliciter factis posterior non
 Text. c. 22. stat; nequè enim tenebatur, nisi sub
 s. 25. conditione: interim tamen post læsam
 fidem integrum est innocenti pacem
 fervare, quia contra obligationem fa-
 ciendo nemo se obligationi eximit; &
 si additum sit, ut tali facto pax rupta
 habeatur, adjectum id censeri debet in
 commodum innocentis duntaxat, si eo
 uti velit.

*XLIV. Quomodo rumpitur pax faciendo
 id, quod specialis pacis natura
 repudiat?*

Grot. h. c. R. Si pax sub lege amicitiae contra-
 20. s. 40. cta, rumpitur per ea, quæ fiunt contra
 Gent. p. 69; amicitiam: quod enim inter cæteros
 Schurz. d. solius amicitiae officium exigeret, hic
 Ex. 13. th. etiam pacti jure præstandum est. Sed
 14. lit. e. in hic quoque detrahenda, quantum fieri
 med. potest, facto invidia. Itaque personæ,
 Grot. h. c. quamvis conjunctæ aut subditæ facta in-
 20. s. 40. n. juria, ipsi, quocum pax inita est, facta
 2. Text. C. non censetur, nisi apertè in ipsius sugil-
 22. s. 15. lationem facta sit. Sic adulterium aut stu-
 Gent. p. 69r prum libidini potius, quàm inimicitiae
 Bellin. de imputabitur, si sit formosa, quæ stuprum
 re milit. tr. 10. tit. 2. pati-

patitur, secus si non, aut vetula; & invasio rei alienæ novæ potius cupiditatis reum faciet, quàm fidei læsæ.

XLV. Quinam ergò sunt actus, ex quibus præsumitur, contra pacem amicitia causâ contractam esse factum?

R. Varii sunt, huc referuntur atro- Grot. h. e. 20. §. 40. n. 3. l. 2. c. 1. §. pen. c. 22. §. 1. n. 2.
 ces minæ nullâ novâ causâ præcedente, Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 arces in finibus structæ non tuendi, sed Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 nocendi causâ; insolita copiarum con- Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 scriptio, si justis satis indiciis appareat, Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 in non alium hæc, quàm in eum, quó- Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 cum pax facta est, comparari. Sic Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 oppida aut magnos cœtus, qui civita- Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 tis partem integram faciunt, recipere non licet; nequè magis eos, qui ex Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 sacramento aut aliter ministerium aut Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 servitutem debent. Subditos tamen Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 singulos, qui ex altera ditione in alte- Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 ram migrare volunt, suscipere, non Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 est contra amicitiam: nequè enim na- Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 turalis tantum, sed & favorabilis est ista Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 libertas. Huc refertur perfugium exu- Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 libus datum; nam in exules nullum jus Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.
 civitati. Grot. h. e. 20. §. 41. n. 2. & l. 1. c. 1. §. 6. 24. n. 2.

XLVI.

XLVI. Quando sortis alea potest subijci belli exitus?

Grot. d. c. R. Si verâ æstimatione ; qui injusto
20. §. 48. bello impetitur , tantò sit inferior , ut resistendi nulla spes sit , videtur fors offerri posse , ut certum periculum incertò evadat ; hoc enim est de malis minimum. Aliàs tum demùm fors est permisa , quotiès de re agitur , in quam plenum habemus dominium.

XLVII. An prælia, qua definito numero condicuntur belli finiendi causâ , permissa sunt, puta inter singulos utrinquè, inter binos, inter ternos &c.

Grot. d. c. R. Certamen tale justum ac pium est,
20. §. 43. n. si alioquì omninò expectandum sit , ut
4. Osiand. qui injustam fovet causam , victor sit futurus cum magna innocentium strage , tunc enim nihil imputandum est ei , qui mavult eâ ratione certare , quæ spem ipsi maximè probabilem ostentat.

XLVIII. Ut hæc pæctio valeat, quid requiritur?

Grot. h. c. R. In regno non patrimoniali requiritur & populi, & si qui nati jus ad successionem habent, consensus ; in regno patrimoniali , regis , qui sic in prælii exitum conjicit controversiam, sufficit. Jus enim suum

suum quisquè adimere potest, non autem alterius, sine ejus consensu.

XLIX. Quis in tali praelio dicitur victus?

R. Victus non potest videri, nisi qui aut occubuit, aut in fugam datus est; sic in fines se aut oppida recipere, victi signa sunt. Illa verò, spolia legere, caedavera ad sepulturam concedere, praelio iterùm laceßere, per se nihil probant, nisi quatenùs cum aliis indiciis valent ad docendam hostium fugam. Et certè, qui loco cessit, in dubio magis est, ut fugisse credatur.

Grot. h. c. 20. s. 45.
Pufend. d. l.

d. c. 20. s. 45. n. 3.

L. Quid juris, si victoria firma non adsint argumenta?

R. Res manet eo loco, quo ante praelium fuit; & aut ad bellum, aut ad novas paciones veniendum est.

Grot. d. c. 20. s. 45. n. 3.

LI. Quotuplices sunt arbitri, quorum iudicio bellum finitur?

R. Arbitrorum duo sunt genera, unum ejusmodi, ut sive æquum, sive iniquum pronuncient, parère debeamus, quod observatur, cùm ex compromisso ad arbitrum itum est: alterum ejusmodi, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat, & ut sit conciliator tantùm. Utrovìs modo arbiter sumi potest aut ad

Grot. h. c. 20. s. 46. l. 3. c. 23. s. 8. & ibi not.

bellum evitandum, ut supra diximus, aut ad finiendum; hinc sumitur ille, cujus dicto parendum omninò sit.

LII. An à tali arbitrio provocare licet?

Grot. b. c.
20 §. 46. n.
2. Pufend. l.
§. c. 13. §. 30.
& seqq.

R. Non, nulla enim hinc est potestas superior, quæ promissi vinculum aut impediatur, aut solvat. Standum ergò omninò, sive æquum, sive iniquum pronuntiaverit. Aliud enim est de arbitri officio, aliud de compromittentium obligatione quærere.

LIII. Quòdnam est officium arbitri?

Grot. d. c. §.
47. Schurz.
Ex. 13. th. 4.

R. Officium arbitri interdum est instar officii judicis, ut cogatur præcisè secundum legem judicare; interdum habet laxiorem potestatem, ita ut omne possit, quod rectius fit, quàm non fit, etiam extra justitiæ propriè dictæ regulas. Qui summam potestatem obtinent, cum judicem communem non habeant, arbitrum censendi sunt adstringisse iis regulis, quibus judicis officium adstringi solet. Illud tamen observandum, arbitros lectos à populis aut summis potestatibus de principali negotio pronunciare debere, non de possessione. Et ideò dum causa cognoscitur, nihil est innovandum, tum ne

Grot. d. c.
§. 48.
Boel. quies
in turb. p.
222. & seqq.
Ziegl. h. l.
aliter

præ-

præjudicium fiat, tum quia difficilis recuperatio.

LIV. Estne adhuc aliud genus arbitri?

R. Affirmatur, cum quis ipsi hosti de se arbitrium permittit, quæ est deditio pura, subditum faciens eum, qui se dedit, ei verò, cui fit deditio, summam deferens potestatem. Sed hic quoque distinguendum est, quid victus pati debeat, & quid victor jure, quid salvo omnino officio facere possit, quid denique eum maximè deceat. Victus post deditionem nihil non patiendum habet: quippè jam subditus, & si jus belli externum respicimus, eo in loco, ut ei nihil non eripi possit, etiam vita, etiam libertas personalis, multò magis bona non publica tantùm, sed & singulorum.

Grot. d. c.
§. 49.

Grot. l. 3. c.
11. §. 15. &
c. 15. h. l.
§. 12.

LV. Ne victor quid injustè faciat, quid spectandum?

R. Spectare primùm debet, ne quem occidat, nisi id suo facinore meritum: sic & ne cui quicquàm auferat, nisi injustam pœnam. Intra hunc autem modum, quantum securitas patitur, ad clementiam & liberalitatem propendere per honestum est, interdum prociis etiam ex morum regula

Grot. h. c.
16. §. 10. n. 1.

d. s. 50. n. 5. necessarium. Et huc pertinet illud Senecæ: clementia liberum arbitrium habet: non sub formula, sed ex æquo & bono judicat, & absolvere illi licet, & quanti vult taxare litem. Nequè refert, an dedens dicat se dedere alterius sapientiæ, an moderationi, an misericordiæ, aut Genad und Ungenad: hæc enim omnia blandimenta sunt; res manet, ut victor arbiter fiat. Secus quàm quando deditiones sunt conditionatæ, quæ aut singulis consulant, aut universitati.

LVI. Quanam sunt accessiones pactionum?

Greg. d. c. s. 52. R. Obsides & pignora. Obsides dantur aut suâ voluntate, aut ejus, qui imperium habet. Et si plures sunt, qui ire possunt, danda est opera, ut sorte res dirimatur.

LVII. Quid est obses?

Genl. p. 394 R. Obses est, qui fidei publicæ servandæ causâ principi aut duci exercitûs datur.

LVIII. An dominus feudi vasallum potest obsidem dare?

Greg. h. c. s. 58. n. 5. R. Si vasallus idem sit subditus potest, etiam invito vasallus subditus, non potest, nequè

ri-
fic
c-
1-

rentia aut obsequium, quæ debet, hucusquè pertingunt.

LIX. Si obses aliquod damnum patiatur, quid juris?

R. Civitas aut ejus rector tenebitur illud incommodum ei, qui patitur, aut proximis repensare. Grot. d. §. 52. Pufend. l. 8. c. 2. §. 6.

LX. An interfici potest obses?

R. Jure gentium externo potest, quia hostis manet, & ex ejus civitate; non autem interno, nisi par ipsius culpa accedat. Servi quoquè non fiunt: imò & jure gentium bona habere, & hæredibus relinquere possunt. Grot. c. 20. § 53. & c. 4. §. 14. h. lib. 3. Schutz. Ex. 13. th. 12. l. 6. aliter.

LXI. An fugere obsidi licet?

R. Non licet, si ab initio aut postea, quò laxiùs haberetur, fidem dederit. Alioquì non videtur is animus fuisse civitatis, obligandi civem, ne aufugeret, sed hosti dandi facultatem, qualis vellet custodiæ. Grot. h. c. 10. §. 54. Osiand. h. l. Gail. de pace publ. l. 2. c. 2. n. 2. aliter.

LXII. Si obses sit datus in unam causam, poteritne retineri in aliam?

R. Odiosa est obsidum obligatio, cum quia libertati inimica, tum quia Grot. h. c. §. 55.

Grot. h. c.
 §. 55. c. 2.
 §. 3. & 7.
 Gent. p. 398
 & seqq.

ex facto alieno venit. Ideòquè stricta interpretatio hìc locum habet, & in unam causam datus, in aliam retineri ùt obses non potest. Sed si in alia causa fides jam violata sit, aut contractum debitum, retineri potest, non ùt obses, sed eo gentium jure, quo subditi ex facto imperantium detineri possunt per androlessiam; quod ipsum tamen ne fiat, caveri potest adjecto pacto dereddendis obsidibus, ubi id, cujus nomine dati erant, impletum fuerit.

LXIII. Quid si obses detur, ut alterum captivum aut obsidem redimat?

Grot. h. c.
 §. 56.

R. Eo mortuo liberatur: nam in illo, dum moritur, jus pignoris extinctum est, ùt in captivo redempto.

LXIV. Rege, qui fœdus fecit, mortuo, an adhuc tenetur obses?

Grot. h. c. §.
 §. 7. l. 2. c. 16.
 §. 16. Tab. or.
 de oblig.
 succel. c. 5.
 n. 14. Gent.
 p. 399.

R. Si fœdus fuerit reale, obses adhuc tenetur; si fuerit personale, non tenetur. Nam accessoria non possunt efficere, ut in principalium interpretatione à regula recedatur, sed ejus naturam & ipsa sequi debent.

LXV.

*LXV. An pignorum eadem est ratio,
qua obsidum?*

R. Commune habent cum obsidibus, quod ex alio jam debito retinentur, nisi data fides obstet: proprium, quod, quæ de iis est pactio, non tam strictè sumitur, quàm illa de obsidibus; nequè enim æquale est odium, res enim natæ sunt, ut teneantur, non & homines.

Grot. d. c.
20. s. 39.
Gent. d. p.
399. Forstn.
ad Tacit.
p. 210.

*LXVI. An pignus perpetuò potest
lui?*

R. Multi affirmant, & nullum tempus efficere posse putant, ne luitio sit pignoris, si id præstetur, pro quo pignus suppositum est, nisi certæ conjecturæ aliam interpretationem expriment. Ut si quis luere cùm vellet, impeditus id silentio transmisisset, tanto tempore, quod ad consensûs conjecturam sufficere potest.

Grot. h. t.
s. 60. l. 2. t.
4. s. 15.

* * *

LIBER III.

CAP. XIV.

feu

CAP. XXI. *ap. Grot.*

De fide manente bello , ubi de
induciis, commeatu, captivorum
redemptione.

Ziegler. de
jur. maj. l. 1.
c. 39. §. 2.
in fin.

I. *Quid sunt inducia?*

*Grot. l. 3.
c. 21. §. 1. n.
3. aliter.
Horn. l. 2.
c. 5. §. 6.

R. * [Induciæ sunt status belligerantium,
quo manente bello bellicis acti-
bus ad tempus ex conventionem absti-
nendum est.

II. *Quotuplices sunt?*

Grot. l. 3. c.
21. §. 1. n. 3. 4.
Gent. l. 2. c.
12. p. 302.
Pufend. l. 3.
c. 7. §. 4.

R. Duplices esse possunt , ratione
temporis vel longiores, vel breviores.
Dari enim possunt in horas, paucos dies,
in annos etiam viginti, triginta, qua-
draginta, etiam centum; licet hæ lon-
giores induciæ propius ad pacem acce-
dant, & in his; quod de pacis tempo-
re dictum est, valet, non ex vi vocis, sed
ex mentis certa collectione. Sic etiam
ab objecto dividi possunt. Non autem
videntur rectè dividi in expressas & ta-
citas : quia licet tempore induciarum
finito

Ziegler de
jur. maj. l. 1.
c. 39. §. 2. in
med. aliter.
Ziegl. d. l. §.
3. aliter.

finito partes se invicem non laceſſant, hoc tamen non fit cum mutua obligatione, ſed cuicumquè liberum eſt redire ad actus bellicos, quando ipſi viſum fuerit.

III. Tempore induciarum finito, an novâ opus eſt indiçtione ?

R. Non, nam ſublato impedimento temporali, ipſo jure ſe exſerit ſtatus belli non mortuus, ſed ſopitus, ut dominium & patria poteſtas in eo, qui à furore convaluit: niſi pactis aliter convenerit, & induciæ fuerint longiores; in his enim ſi non neceſſum, tamen decorum, ut iis elapſis fiat indiçtio conditionata.

Grot. h. c. 21. §. 3.
Pufend. l. 2. c. 7. §. 6.

IV. At hoc in caſu, ubi aliter convenit, quia opus eſt novâ indiçtione, potius ſunt pax.

R. Non, quia utriquè parti relicta eſt facultas citra novam cauſam bellum repetendi, ſecùs quàm ubi pax facta eſt.

Grot. h. c. 21 §. 3. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 29. §. 3. in fin. Text. c. 19.

V. Utrum, ad quem diem, aut meſem, aut annum, dictum eſt, duraturas inducias, si dies, meſis, aut annus, excluſus, an comprehenſus intelligitur ?

§. 1. Cardinal. Mantica. Lucubr. Vatic. 27. tit. 2. n. 15. aliter.

R. Magis naturale eſt, ut terminus ſit pars rei, imprimis ubi temporis produ-

Grot. l. 3. c. 21. §. 4. n. 2. & 3. alit.

Gent. l. 1. c. 12. p. 306.
Ziegler ad Grot. l. 3. c. 21. §. 4. Text. c. 19. §. 22.
Pufend. l. 8. c. 7. §. 8.
 Cito favorem in se habet. Imò propter eandem rationem videtur comprehendi etiam dies, à qua incipiunt, nam etiam est pars rei, & idem favor militat.

VI. A quo tempore induciæ obligant?

Grot. h. c. 3 l. §. 7. & Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 16. lit. k. Text. c. 19. §. 20.
Pufend. l. 8. c. 7. §. 1. in Gn.
 R. Statim obligant contrahentes, ex quo contractus absolutus est; at subditos utrinquè obligant cum effectu, ubi publicatæ sunt, & ad notitiam subditorum pervenerunt. Hinc si publicatio uno tantum loco facta sit, non per omnem ditionem eodem modo se exerit, sed per tempus sufficiens ad perferendam ad singula loca notitiam. Quare si quid intereà à subditis contra inducias factum fuerit, ipsi quidem à poenis immunes sunt, sed tamen res captæ restituendæ sunt, si extant, aut si sint consumptæ, in quantum facti sunt locupletiores. Cæterum licet longiores induciæ regulariter complectantur omnes paciscentium ditiones, tamen in imperio latè patenti conveniri potest, ut certis in locis tantum induciæ observentur, in aliis autem bellum maneat, e. gr. populi Europæ, qui in India orientali aut occidentali loca possident, inducias facere possunt valituras per Europam, non autem in India.

VII.

VII. *Quantum licet per inducias?*

R. Ex ipsa induciarum definitione hoc potest intelligi. Illiciti sunt omnes actus belli, sive ^{1.} personas, sive in res. Etiam res hostium si tempore induciarum casu ad nos perveniant, reddendæ erunt, etiamsi antè nostræ fuissent, quia quod jus externum attinet, ipsorum sunt factæ: & hoc est, quod dici solet, tempore induciarum non esse postliminium. Et ^{2.} vera sunt, si sine induciæ illimitatæ, in primis longiore: si enim sint restrictæ, ob specialem conventionem nihil erit mutandum ut si sint tantum sepeliendorum hominum causâ datæ, reliqui actus non sunt permitti; & sic auxilia & conatus admittere non licebit, verum intercipi poterunt. Sic si obfessis induciæ sint datæ, reliqui, qui extra præsidium sunt, occidi poterunt. Interdum convenit, ne commere liceat: interdum personis cavetur, non & rebus; quo casu si ad res defendendas lædantur personæ, nihil contra inducias fiet.

Gror. d. 4.
21. §. 6. & 10.

Text. c. 19.
§. 10. Bel-
lin. de re
mil. part. 5.
tit. 3.

Pufend. l. 8.
c. 6. §. 10.
in med.

VIII.

VIII. An durantibus induciis interius recedere cum exercitu licet?

Grot. h. c. R. Interius recedere licet; item refi-
 21. §. 7. cere mœnia; militem conscibere &c.
 Gent. l. 2. c. omnes enim hi acūs, præparatorii tan-
 13. p. 314. tum sunt futuræ vel defensionisvel op-
 Text. c. 19. pugnationis, nisi vel expressè con-
 §. 11. & seqq. venerit, ut omnia in statu suo persistant, vel qui-
 Schurz. dam actus expressè excipiantur.
 vol. 2. Ex. 13
 th. 16. lit. c.

*IX. An corrupti hostium præfidis loca in-
 adere licet?*

Grot. h. c. R. Non licet: talis enim acq̄situs
 21. §. 8. n. 1. justa esse non potest, nisi ex jure belli.
 Schurz. Idem habendum, si qui subditi a ho-
 vol. 2. d. Ex. stem deficere velint.
 th. 17.

X. Cuid si loca fuerint derelicta?

Grot. d. c. R. Occupare licet derelicta, dum ve-
 21. §. 8. n. 2. re derelicta sint, i. e. eo animo, re am-
 Alb. Gent. pliùs sint, quorum fuerant: non si in-
 l. 2. c. 13. custodia, sive custodia ante inducias,
 p. 314. sive factis induciis omissa sit. Dominium
 enim manens injustam facit alterius pos-
 sessionem.

*XI. Finitis induciis, si quis vi majore impe-
 ditus recedere non potuerit, qui deprehendi-
 tur intra fines hosticos, an adhuc habet
 jus redeundi?*

Grot. h. c. R. Si jus externum gentium respicia-
 21. §. 9. c. 4. mus, par est ejus conditio ei, qui cum in
 §. 6. c. 9. §. 4. pace

pace venisset, bello repente exorto, inter hostes facto suo deprehenditur. Internum si consideremus, seu temperatum ex æquitate, quia non fecit contra inducias, dum casu, puta per valetudinem, per adversam maris tempestatem &c. est impeditus, & per eam non stetit, quod minus secundum conventionem abiret, redeundi facultas nisi concedenda, multò minus occidi potest.

n. 3. h. libj
Gent. p. 310
Bodin. de
rep. 5 in fin.
Alb. Gent.
p. 310.

Grot. l. 3. c. 1
21. 5. 9. n. 2.
Bart. ad l.
15. de publ.
alter.
Text. c. 19.
5. 31. & seq.

XII. Quot modis finiuntur induciae?

Quatuor modis, 1. contrariâ pace, 2. cessione diei aut temporis in induciis præfiniti, 3. absoluto actu, ad quem concessæ, 4. violatione.

XIII. Quomodo violatione?

R. Qui durantibus induciis hostem laceffit, i. e. violentas belli functiones, quæquæ his æquiparantur, dolosas exercet vel contra personas, vel res hostiles, inducias violat; & quoniam læso liberum sit etiam sine indictione ad arma venire, frustra dubitatur, etiam in induciis horariis. Nam capita conventionis insunt conventioni per modum conditionis: quanquam & si velit ad induciarum terminum quiescere possit.

Grot. h. c.
21. 5. 11. c.
19. 5. 14. c.
20. 5. 36. &c.
38. Gent. l.
2. c. 12. p.
308. Mynl.
40. 7. alit.
quem refu-
rat. Schurz-
d. vol. 2. Ex.
13. th. 17.
Hec. Puf. l.
8. c. 7. 5. 12.

XIV.

XIV. Quid si pœna addita, eaque petita, & soluta sit?

Grot. d. c. R. Si pœna conventa poscitur, & per-
21. §. 12. solvitur ab eo, qui contrà fecit, jam bel-
landi jus non est: ideò enim pœna sol-
vitur, ut cœtera salva maneant. Con-
Grot. h. c. trã si læsus bellum moveat, à pœna ex-
21. §. 12. in cessisse intelligitur, id quod imprimè
not. & c. 20 accidit, ubi læso optio relinquitur:
h. lib. §. 36. quod tamen regulariter non solet fieri
Pufend. l. 8. ut neglectâ pœnâ aliquis statim ad armis
c. 7. §. 12. recurrat.
in fin.

XV. An rumpuntur induciæ, si privatè contrà faciant?

Grot. h. c. R. Non, nisi publicus actus accedat
21. §. 13. & puta imperii aut ratihabitionis, quæ
ib. Not. etiam intelligitur, si qui deliquerint, ne
puniantur, nec dedantur; si non red-
dantur res.

XVI. An extra inducias est jus commeandi, seu salvus conductus?

Grot. h. c. R. Non, sed est privilegium quoddam:
21. §. 14. quare in ejus interpretatione sequenda
Gent. l. 2. c. sunt, quæ de privilegiis traduntur. Est
14. p. 316. autem hoc privilegium neque tertio
noxium, neque danti admodum grave:
ideò intra verborum proprietatem laxa
magis, quam stricta admittenda est in-
terpretatio.

XVII.

*XVII. Quid est jus commeandi, vel sal-
vus conductus?*

R. Jus commeandi, vel salvus condu-
ctus est justum seu perfectum immunita-
tis ab offensione, damno, vel inquieta-
tione præsidium.

Becht. de
secur. &
salv. cond.
c. 1. §. 16.
Magalot.
de salv.
cond. in pte
aliter.

XVIII. Quotuplex est?

R. Vel universalis, vel particularis,
qui certis personis vel rebus concedi-
tur.

Becht. d. tr.
c. 3. §. 32.

*XIX. Si militibus concedatur commeatus,
quinam intelliguntur nomine
militum?*

R. Intelliguntur non tantum grega-
rii, verum etiam medii & summi duces,
quia verbi proprietates admittit etiam
significationem, quanquam est & alia
strictior.

Grot. h. e.
21. §. 19.
Gent. p. 370.
in fin. alit.

*XX. Quid in salvo conductu comprehendi-
tur subitu?*

R. In itu cautum & de reditu cense-
tur, ut absurdum videretur, nam nisi tu-
tus esset recessus, videretur petiisse
itum, ut veniret in potestatem hostium,
quod est ridiculum. Imò sicut ante sal-
vum conductum poterat offendi ubi-
què, sic eo dato nullibi, ne quidem in
proprio suo vel alieno territorio, ubi
transit, offendi potest. Et abitus tutus in-
celli-

Grot. h. e.
§. 16. & 21.
Gent. p. 318
Becht. de
sec. & salv.
cond. c. 4.
th. 87.

telligendus est, usquè dum eò pervenerit, ubi tutus sit.

XXI. An cui abire datum, redire potest?

Grot. h. c.
§. 16. n. 2.
Gent. p. 319
& 320.

R. Non; sed nec cui venire concessum est, mittere potest; nec contrà. Sunt enim hæc diversa; nec extra verba exspatiari ratio cogit: ita tamen ut error excuset à pœna. Sed & cui venire permissum est, semel veniet, non iterùm, nisi temporis adjectio, intra quod sapiùs abire & redire potest, aliam suppeditet conjecturam.

XXII. An patrem filius sequitur, virum uxor?

Grot. h. c.
§. 1. §. 17.

R. Non; aliter quàm in jure commo-
randi. Nam morari solemus cum fami-
lia, peregrinari sine ea. Famulus tamen
unus aut alter, etiamsi expressus non sit,
comprehensus censetur in eo, quem
sine tali comitatu ire indecorum foret.

Boecl. con-
ductor, Ca-
rol. p. 17.
& 24.

Nam qui aliquid concedit, concedit, quæ
necessariò sequuntur; necessitas autem
hïc moraliter intelligenda est.

XXIII. Quid dicendum de bonis & comitibus?

Grot. h. c.
§. 18. & 19.
Gent. p. 325.

R. Non comprehenduntur quævis
bona, sed quæ solita sunt ad iter assumi.
Expresso comitum nomine non sunt in-
telli-

telligendi hi , quorum causa magis est odiosa, quàm ipsius, cui prospicitur; tales sunt piratæ, latrones, transfugæ, desertores. Gentis expressum nomen in comitibus satis ostendit facultatem ad alios non porrigi; sic si concessus pro Germanis salvus conductus, Galli duci non possunt.

XXIV. Si is, qui concessit saluum conductum, moriatur, an exspirat?

R. Non, quia hæc concessio venit ex vi potestatis, quæ transit in successores regulariter: nam interdùm, si utilitas publica aliud suadeat, vel sine probabili & justa ratione fuerit concessus, exspirat, vel potius revocatur.

Grot. h. e.
21. § 20.
Osiand. h. l.

XXV. An leges, quæ captivos redimi vetant, semper sunt justæ?

R. Non sunt justæ, nisi appareat opus tali rigore, ut majora aut plura alioquæ moraliter inevitabilia caveantur: tunc enim suam sortem patienter ferant. Aliàs enim captivorum redemptio multum habet favoris, maximè apud Christianos, quibus lex divina hoc misericordiæ genus peculiariter commendat.

Grot. h. e.
21. § 24.
n. 2. Os. h. l.

J. C. 21. §. 23.

XXVI. An jus exigendi pretium redemptionis potest in alium transcribi?

Grot. h. c. 9. 25. Text. c. 18. §. 53. aliter. R. Affirmatur, quia natura patitur, ut incorporalia alienari possint.

XXVII. Potestne pretium redemptionis pluribus deberi?

Grot. h. c. 9. 26. Gent. d. l. R. Ita, scilicet si ab uno dimissus, pretio nondum soluto, captus sit ab alio: sunt enim diversa hæc debita ex diversis causis.

XXVIII. An conventio de pretio facta rescindi potest, eo quod captus intelligatur locupletior, quam credebatur?

Grot. h. c. 9. 27. & l. 2. c. 12. §. 8. R. Non, quia jure gentium externo nemo cogitur supplere, quod in contractu minus æquo pretio promisit, si dolus non intercessit.

XXIX. Si captus pecuniam aliquam celaverit, an ei prodesse potest ad pretium redemptionis?

Ziegl. h. c. §. 28. Grot. l. 3. c. 7. §. 3. n. 2. & §. 4. & h. c. 9. 28. aliter. Put. l. 8. c. 7. §. 14. in fin. Gent. p. 337. aliter. R. Non, quia simul cum persona capta intelliguntur, quæ penes personam deprehenduntur; Imò quæ & alibi habet apud eos, qui sunt neutrarum partium: & victor statuit, ut vult.

XXX.

XXX. *An pretium conventum, & ante mortem non solutum, ab heredede debetur?*

R. Si captivus in carcere mortuus est, non debetur, promissioni enim inerat conditio, si liberaretur, mortuus autem non liberatur: nisi convenerit, ut ab ipso contractûs momento purè debeatur pretium, & captivus tantùm retineatur, non jam ut jure belli captus, sed ut à se oppignoratus. Si mortuus est, cùm in libertate esset, debetur: jam enim lucratus est id, pro quo promissum est pretium.

Grot. h. c. 9.
29. n. 1. 2.
Gent. p. 336
Text. c. 18.
§. 57. Gl. ad
L. 15. de
capt. aliter.

XXXI. *An in carcerem redire debet, qui dimissus est sub pacto, ut faceret dimitti alterum, qui factum morte prævenit?*

R. Non tenebitur quidem dimissus reddere se custodiæ; nequè enim id conventum fuit, nequè tacitè actum intelligi patitur favor libertatis, nequè debebit lucrifacere libertatem, sed ejus, quod præstare non potest, æstimationem præstabit. Nam in promissis onerosis non sufficit facere quantum quis potest, sed obligatur quis ad id, quod tantundem valet.

Grot. h. c. 9.
30. Kulpis.
h. c.

LIBER III.

CAP. XV.

seu

CAP. XXII. *ap. Grot.*De fide minorum potestatum
in bello.*I. Quanam sunt minores potestates
in bello?*

Grot. l. 3. c.
22. §. 1. h. i. c.
3. §. 4. h. i. c. e.
4. §. 4. d. 1.

R. **M**inores potestates sunt omnes,
quorum potestas pendet ab eo,
cujus auspicii bellum geritur; sive sint
summæ proximi, quales sunt duces ex-
cellenter dicti, sive longius remoti.

*II. Quot modis possunt considerari ho-
rum promissa?*

Grot. h. c.
22. §. 2.

R. Duobus, nam aut hoc quaeritur;
an summam potestatem obligent, aut
an se ipsos?

*III. Quando obligant summam po-
testatem?*

d. c. 22. §. 2

R. Obligant summam potestatem
(1.) quando faciunt id, quod probabili-
ter ipsorum officio contineri censetur.
(2.) aut etiam extra illud ex speciali pro-
positione nota publicè, aut iis, quorum

res

res agitur. (3) per consensum subse- h. c. §. 3. &
c. 20. §. 30.
h. lib.
quentem, quando summa potestas vel
expressè ratum habet, quod gesserunt,
vel tacitè, ubi scivit summa potestas,
quod actum erat, & fieri passà est, quæ
ad aliam causam referri probabiliter non
possunt. (4.) per rem, in quantum fit l. 2. c. 10. §. 2.
locupletior ex ipsorum facto. Hinc ab
injustitia excusari non possunt, qui pacta
improbant, & tamen retinent, quod sine
pactis non haberent: Nemo enim cum
damno alterius locupletari debet.

*IV. An, si habent mandatum, precisè debe-
mus sequi conditiones in mandato
comprehensas?*

R. Affirmatur, nam si quis sub certa h. c. 22 §. 4.
n. l. 2. l. 2. c.
l. 1. §. 12.
Pufend. l. 3.
c. 9. §. 2.
lege, vel interventu cujusdam personæ,
contrahi voluit, æquissimum est id ser-
vari, in quo fuit propositus, & sufficit,
etiam ad hoc, ut alius obligetur, licèt
habeat mandata arcana, ut alibi dixi-
mus. Cui consequens est, ut alii reges
aut populi magis, alii minùs ex ducum
suorum contractibus teneri possint, si
fatìs notæ sint ipsorum leges atquè insti-
tuta. De his si non constat, concessum Reubner.
p. 197. in
fin.
intelligitur id, sine quo fatìs commo-
dè, quæ officii sunt, expediri non pos-
sunt.

V. Quid si fines mandati exceſſerit minor potestas?

Grot. h. c. §. 4 n. 3. l. 2. c. 19. §. 16. & ibi not. R. Tenebitur ipsa, si, quod promissit, præstare non potest, ad æstimationem: nisi lex aliqua satis cognita id quoque impediatur. Quod si dolus accesserit, i. e. si præ se tulerit jus majus, quàm habebat, jam tenebitur de damno.

VI. An semper obligatur is, qui cum minoribus potestatibus contrahit?

Grot. h. c. §. 5. jung. §. 3. h. c. in fin. l. 5. pr. ff. de auctor. tut. R. Quia semper aut summa potestas obligatur, aut minister ejus, certum est, & partem alteram obligari, & contractum claudicare non posse.

VII. An inferiores potestates obligare possunt?

Grot. h. c. §. 6. R. Non dubitandum, quòd dux milites, magistratus oppidanos obligent intra eos actus, qui solent ab ipsis imperari; id enim in potestate ipsorum comprehensum est.

VIII. An dux belli potest transigere de causis belli, & consequentibus, & pacem facere?

Grot. h. c. §. 7. l. 1. c. 3. §. 5. n. 3. & ibi not. l. 2. c. 11. §. 12. Ziegler. de R. Non; nequè enim belli gerendi pars est bellum finire. Imò etsi cum maxima potestate præpositus fuerit, ea de belli ductu intelligenda erit. Et eorum

tan-

tantum est bellum finire, ut alibi diximus, quorum est bellum. jur. maj. l. 1. c. 40. n. 2.

IX. Potestne inducias dare?

R. Inducias dare ducum est, nec summorum tantum, sed & minorum, in nempè, quos oppugnant, aut obsessos tenent, & se suasque copias quod attinet. Et sic particulares, & brevioris temporis in horas aut dies aliquot: nam administrationi militari creditur inesse hæc quietis imago. Universales autem inducias in aliquot menses aut annos porrectas, cum paci propius accedant (pax enim non sunt, quia omnis pax ex voto pacifcentium debet esse perpetua) majestati soli competere verius est; adeò, ut si de facto longiores concedat, rescindendæ sint. Grot. h. c. s. 8. Gent. l. 2. c. 12. p. 309. in med. Fr. Horn. l. 2. c. 5. 5. 6. Baud. de ind. Belg. l. 1. & 2. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 39. s. 5. Rhet. de pace s. 12. & 13.

X. An homines, imperia, agros, bello quaesita, concedere potest?

R. Non, nam & hæc ad eum pertinent, ad quem bellum pertinet, & quamvis ducibus concedatur aliquod jus in præda, tamen hoc non competit ex vi potestatis, sed ex cujusquè populi moribus. Grot. h. c. s. 7. & c. 6. s. 11. 15. & seqq. h. lib. 3.

XI. Quid de nondum quaesitis dicendum?

R. Nondum quaesita condonare omnino in ducum est potestate, quia oppida Grot. h. c. s. 9. n. 2. c. 6. s. 15.

pleraquè, & hominès sæpè in bello se dedunt sub conditionibus vitæ salvæ, aut & libertatis, aut & bonorum, de quibus summæ potestatis arbitrium exquiri res plerumquè non patitur. Pari ratione jus hoc & ducibus non summis dandum est intra ea, quæ ipsis agenda commissa sunt.

XII. Hæc ducum pacta, quomodo sunt interpretanda?

Grot. h. c.
§. 10.

R. Quia de re agunt aliena, quatenus contractus natura patitur, adstringenda interpretatio, nempe ne aut ex ipsorum facto summa potestas plus, quam vellet, obligetur, aut ipsi damnum subeant officium faciendo.

XIII. Si in deditionem puram quis à duce sit acceptus?

Grot. h. c. §.
11. c. 4. §. 12.

R. Ita est interpretandum, ut censeatur, eo jure acceptus, ut de eo victoris populi, aut regis arbitrium sit.

XIV. Quid si adjectâ clausulâ ita ratum sit, si majestas censuisset?

Grot. h. c. §.
12. h. c. 15.
§. 3. n. 3.

R. Hæc clausula efficit, ut ratihabitione non secutâ dux in nihil ipse teneatur, nisi si quâ locupletior factus sit, ut si aliquid accepisset, quod aliàs non accepisset.

XV. Si

XV. Si obsessi oppidum tradere promiserunt, quomodo interpretandum?

R. Possunt præsidium dimittere, & oppidum tradere. Grot. h. c. 8. 13.

LIBER III.

CAP. XVI.

seu

CAP. XXIII. *ap. Grot.*

De fide privata in bello.

I. Quousquè privatorum in paciscendo cum hoste potestas se extendit?

R. **D**ifficilis inspectio est. Quod publicum est, à privato alienari non posse satis constat: nam si ne ducibus quidem belli id permissum est, ut modò diximus, multò minùs privatis. Pacta etiam de ipsorum actionibus & rebus videntur illicita civibus propter indictionem belli, & civitatis supereminens dominium in rebus ipsorum, & militibus conductis ob fidem sacramento datam. Grot. l. 3. c. 23. §. 8. 1. 3. c. 3. §. 9. 1. 1. c. 1. §. 6.

II. Quid si sit summa necessitas, & ut evitetur majus malum?

R. Ea pacta, quæ majus malum aut certius evitant, e. g. tributa hostibus pro-

Kk 5

missa scribinot.

missa ad redimenda incendia & vastationes, magis utilia quàm damnosa etiam publico censeri debent, & permissa esse videntur.

III. Annon lex hanc potestatem subditis adimere potest?

Grot. h. c. 23 §. 1. n. 9. l. 2. c. 13. c. 30. R. Lex quidem potest adimere subditis aut perpetuis aut temporariis hanc potestatem, sed nec lex hoc semper facit, parcit enim civibus, nequè semper facere potest. Nam leges humanæ vim obligandi tum demùm habent, si læta sint ad humanum modum, non si onus injungant, quod à ratione & natura planè abhorreat, e. gr. si prohibeatur, ne hostibus tributa solvantur, ubi dominus territorii nullo modo à vi hostili tueri potest.

Grot. l. 4. c. 5. 7. n. 3. 3.

IV. Quid si actus, qui lege aut præcepto interdictus erat & valere vetitus, interdici a quo jure potuit, e. gr. commercia, ne arma, equi, frumentum &c. hostibus vendantur?

Grot. h. c. 23 §. 1. n. 4. l. 1. c. 3 § 16. n. 2. l. 2. c. 9 §. 10. n. 1. R. Jam irritus erit actus privati, & puniri poterit, quia promisit id, quod sui juris non erat, maximè si contra præstitum juramentum hoc fecit.

V. Pro-

V. Promissio captivi de redeundo in carcerem an toleratur?

R. Affirmatur, quia nec civitatis nec captivi reddit conditionem deterio-
Item valet pactum, ne quis in certum locum redeat, ne adversus eum, qui ipsum in potestate habuit & dimisit, militet. Nam & hinc patriæ causa non fit deterior, cui is, qui captus est, nã liberetur, jam periisse censendus est. Nisi tamen salus publica omninò id postulet, & civitas in manifesto versetur periculo, nã iste quoquè arma capiat, ut alibi diximus.

Grot. h. c. 5. 7. n. 1. 2.
Gent. p. 295. & 229.
Pufend. l. 8, c. 2. §. 2.

VI. Si promiserit, quod non velit fugere?

R. Tenet hoc eum, etiamsi vinctus promiserit, quia hæc vis est licita, & sic solet aut vita servari, aut mitior obtineri custodia.

Grot. h. c. 5. 8.
l. 2. c. 17. §. 19. Gent. p. 195. & 199.

VII. An qui captus est, alteri se dedere potest?

R. Non, nemo enim suã pactione jus alteri quæsitum auferre potest.

§. 9.

VIII. An privati à suo magistratu cogi possunt, ut pacta servent?

R. Affirmatur, nam in bello solenni bellum gerentes obstringuntur, alter alteri

d. c. 5. 10. & Horn l. 2. c. 9. §. 3. & 4.

teri jus reddere, etiam de factis privatorum; ut puta, si à privatis violati essent hostium legati.

IX. Quomodo hæc pacta sunt interpretanda?

R. De interpretatione tenendæ regulæ jam aliquoties memoratæ, ut à proprietate verborum non recedatur, nisi absurdi vitandi causâ. Sic vitam pactus non habet jus ad libertatem, sunt enim diversa; vestium nomine arma non intelliguntur. Venisse auxilium dicitur, si sit in conspectu, etiamsi nihil agere possit; rediisse non dicitur, qui clam rediit, &c

LIBER III.

CAP. XVII.

feu

CAP. XXIV. *ap. Grot.*

De fide tacita.

I. Quid est fides tacita?

Grot. l. 3. c. 24. § 1. 2. 3. R. Fides tacita est fides, quæ præsumitur aut ex silentio, aut negotii natura. Sic qui aut ab hostibus, aut ab externis venit, & in alterius populi aut regis

gis fidem se dat, tacitè se obligat, ne quid Gent. l. 2. c. 1.
9. p. 282.
faciat adversus statum, in quo præsidium
petit. Sic qui colloquium aut postulat,
aut admittit, tacitè pollicetur collocuto-
ribus id innoxium fore.

*II. Annon ultrà tacita illa voluntas tra-
henda est?*

R. Non, nam dum collocutores ni- Grot. h. c.
84. §. 4. c. 1.
§. 6. h. lib. 3.
Pufend. l. 4.
c. 1. §. 19.
patiuntur, specie colloquii avertere
bellum à belli consiliis, sua interim pro-
movere, perfidiâ vacat, & dolis bonis an-
numeratur.

*III. An etiam signa, quæ ex consuetudine si-
gnificant, tacitè obligant?*

R. Affirmatur, sic hodiè vela candida Grot. h. c. §.
1. & c. 1. §.
9. h. lib. 3.
tacitum habent signum petiti colloquii:
obligabunt ergò non minùs, quàm si
voce petatum esset.

*IV. An vindicta remissio colligitur ex
dissimulatione?*

R. Non, sed opus est, accedat actus Grot. h. c. §.
7. c. 20. §.
40. h. lib. 3.
talis, qui aut amicitiam per se osten-
dat, ut foedus amicitiz
causâ.

35) 0 (38

LI

LIBER III.

CAP. XVIII.

feu

CAP. XXV. *ap. Grot.*

Conclusio cum monitis ad fidem & pacem.

I. An omninò necesse & utile est, ut summa potestates fidem seruent?

Grot. l. 3. c. 25. §. 1. n. 1. 2. 3.
 Grot. in Proleg. n. 18. 22.
 Pufend. l. 2. c. 3. §. 10.

Omninò opus est, cum propter alia, tum ne spes pacis adimatur. Fide enim non tantùm respublica quælibet continetur, sed & major illa gentium societas: hâc sublatâ tollitur, quod inter homines est, commercium. Et hanc tantò magis præstare summi hominum rectores debent, quantò cæteris impuniùs peccant. Prætereà magis est regum, religiosè hanc colere, primùm ut conscientiæ, deindè & famæ, quâ stat regni authoritas consulant. Et sciunt isti, qui ipsis fallendi artes instillant, diù non prodesse doctrinam, quæ hominem hominibus insociabilem facit, & Deo invisum.

II. An

II. An in bello semper in pacem prospectare debemus?

R. Affirmatur, nam sapientes pacis causâ, ad quam nati sunt, bellum gerunt, & pacem non quærunt, ut bellum exercent, sed bellum gerunt, ut pacem acquirant.

Grot. l. 6.
s. 2.

ibid.

III. Quid est pax?

R. Pax in genere est status, quo in societate, amicitia & securitate vivimus. In specie est pactum publicum, vel potius status, quo ii, qui summum imperium habent, ex pacto in societate & concordia perpetuò vivunt.

Alb. Gene.
p. 472. alt.
Schurz
vol. 2. Ex.
13. th. 1.
Grot. l. 3. c.
20. s. 32.
aliter.

IV. Quotuplex est?

R. Est vel privata, vel publica; vel communis omnium hominum in statu naturali, vel certorum populorum.

Rhet. de
pac. c. 1. §.
2. l. 3. ff. de
J. & J.

V. Quando pax est tuta?

R. Pax tuta est, quæ constat & malefactorum, & damnorum, & sumptuum condonatione, seu ubi est amnestia quædam generalis.

Grot. l. 3. c.
29. § 3. & c.
20. h. l. §.
19. & 17.

VI. Quid est amnestia?

R. Amnestia est omnium in bello, ejusquè intuitu commissorum perpetratoremquè perpetua sancita oblivio.

Grot. l. 3. c.
20. §. 19. &
17. & Rhet.
de pac. c. 9.

VII. s. 5. & 6.

VII. Si expressè cauta non est, an tacitè præsumitur?

Rot. l. 3. c. **R.** Affirmatur, quia pacem tutam, **20. 5. 15. 17.** firmam, & securam cupimus, qualis **Boet. de** esse non potest, nisi sit universalis ob- **amaest. c. 2.** livio ad vindictam aut ultionem. **n. 14.**

VIII. Quando convenit pacem facere?

Rot. d. c. **R.** Optimum tempus de pace agendi **85. 5. 6.** est, si uterquè pares sibi videantur, & sibi uterquè confidant.

IX. An pax servanda, qualibuscunquè legibus facta?

Rot. d. c. **R.** Omninò, ob fidei sanctimoniam, **57.** & hinc sollicitè cavenda non tantùm perfidio, sed & quicquid animos exasperat. **d. c. 25. 5. 8.** Inscribebat hæc Deus, qui solus hoc potest, cordibus eorum, quorum res Christiana in manu est, & iisdem mentem, divini humaniquè juris intelligentem duit, quæquè semper cogitet, lectam se ministram ad regendos homines, Deo carissimum animal.

F I N I S.

IN-

I N D E X

Rerum & Verborum locupletis-
simus.

*Prior numerus librum, alter caput, tertius & eundem
subsequentem, questionem, & quartus demum pa-
ginam designant.*

A.

- A**bdicare potest quisque rem suam naturæ. lib. 3.
cap. 4. quæst. 4. pag. 97
- A**cquirere rem jure singulari originariè seu pri-
mum quid sit. 2. 3. 1. 88
- A**cquiruntur res jure singulari originariè seu primum
duobus modis: occupatione ac divisione. 2. 3. 1.
ibid.
- A**cquisitio originaria per divisionem an fieri tunc tan-
tum potuerit, quando genus humanum coivlt in
civitatem, an verò & hodie dùm locum habeat. 2. 3. 2.
ibid.
- A**cquiritur originariè jure belli & imperandi seu impe-
rium, & dominium in victos; & cur. 2. 3. 4. 89
- A**cquirere originariè quomodo possint privati ea, quæ
dominum quidem habuerunt, sed habere desierunt,
vel quia derelicta sunt, vel quia defecerunt domini.
2. 3. 18. 95. seq.
- A**cquiritur originariè jus in personas vel propter gene-
rationem, vel propter consensum, vel propter deli-
ctum. 2. 5. 1. 107
- A**cquisitione derivativâ aliquid nostrum fit, sive ac-
qui-

- quirimus rem, quæ alterius vel est, vel fuit, aut factio
hominis, aut legis. lib. 2. cap. 6. quæst. 1. p. 137
- Acquisitione derivativâ rem acquirere, est rem, quæ ali-
cujus vel est, vel fuit, acquirere. 2. 6. 1. ibid.
- Acquisitio derivativa quomodo fiat factio hominis.
2. 6. 2. ibid.
- Acquisitio derivativa, quæ fit factio legis, aut fit lege
naturæ, aut gentium, aut civili. 2. 7. 1. 141
- Accessione quidnam acquiratur. 2. 8. 11. 174
- Accessiones pactionum quæ sint. 3. 13. 16. 100
- Actus nudus animi cur non tribuat efficientiam juris.
2. 4. 2. 96
- Actus animi sufficienter indicatus cur tribuat efficien-
tiam juris. 2. 4. 2. 96
- Actus externi cur requirantur inter promittentes &
paciscentes, & cur non sufficiant actus interni; &
cur juxta actus externos obligemur, licet dicamus
aliam fuisse mentem nostram, dum contrahebamus.
2. 16. 1. 277
- Accessorium cur cedat suo principali; & quondam
sequatur suum principale, & quondam non. 2. 8.
11 & 2. 8. 14. 15. 174-175. 176
- Ad jus agendi quomodo multa consequantur indirectè,
& extra propositum agentis, ad quæ per se jus non
esset. 3. 1. 4. 196
- Ædificata in alterius fundo quomodo & quondam
cedant domino fundi, & quondam non cedant.
2. 10. 2.
- Æqualitas esse debet inter offensionem & defensionem.
2. 1. 15. 58
- Æquales naturâ sumus omnes ratione humanitatis, non
potestatis. 2. 5. 44. 128
- Æqualitatem inter homines & in contractibus, & in
dominio vult jus naturæ observari. 2. 10. 2. 186
- Aggra-

- Aggratiatio fit vel pœnam penitus tollendo, ut in dispensatione; vel pœnam solum minuendo, ut in mitigatione; cur tam ante-quàm post legem pœnalem lata licita sit summo imperanti; cur tamen facilius ante quàm post eam; & in quibusnam delictis sit illicita; & quidnam obtineat, ubi pœna est arbitraria. l. 2. c. 20. qu. 21. 22. 23. 24. 28. 29. 32. 33. p. 342. seqq. 348. seqq.
- Agri quinquam dicantur illimitati, & quinquam limitati. 2. 8. 12. 174
- Agri privatorum in dubio cur præsumantur limitati. 2. 8. 12. 174. seqq.
- Agri publici in dubio cur præsumantur illimitati. 2. 8. 12. ibid.
- Alapa civili ter reparari potest. 2. 1. 19. 60
- Alapam ab invalore patienter ferens, an sit dicendus excellenter patiens, & an augeat suum honorem. 2. 1. 20. ibid.
- Alienandi jus non oritur ex jure naturæ, sed factio humano introductum est. 2. 6. 11. 136
- Alienatio, quæ ex ipsa domini natura & vi sequitur, lege naturæ fit aut expletione juris, aut successione. 2. 7. 2. 141
- Alienatio quomodo fiat expletione juris. 2. 7. 3. 142
- Alienatio quomodo fiat successione. 2. 7. 6. 143
- Alienatio, quæ fit successione, est ex conjectura voluntatis defuncti. 2. 7. 7. 143
- Alienatio, an ex eo, quod fit ex conjectura voluntatis, nulla sit ex jure naturæ. 2. 7. 7. 143. seqq.
- Alluvionis jus cur competat iis, qui agros illimitatos habent prope flumen. 2. 8. 11. 174
- Amor incipit à se ipso. 1. 2. 2. p. 13. & 2. 1. 8. 9. p. 56. & 2. 2. 4. p. 66. & 2. 2. 24. 71
- Animantibus singulis, arma sua cur attribuerit natura. 1. 2. 2. 113

- Amnestia quid sit. 3. 18. 6. 527
- Amnestia, si expressè cauta non sit, cur tacitè præsumatur. 3. 18. 7. 528
- Amphibologia quandònam non sit mendacium, nec illicita, & quandònam sit instar simplicis mendacii, & omnind illicita. 1. 3. c. 1. qu. 16. 17. p. 404. 405
- Appetitus declinandi mali est naturalis & appetituum honestissimus. 2. 1. 15. & 2. 2. 26. 59. & 75
- Appetitus alii impellunt impetù quodam ad declinandum malum, alii tendunt ad bonum aliquod vel verum, vel imaginabile. 2. 20. 26. 346
- ex Aptitudine sola cur jus verum & perfectum, seu dominium non acquiramus, ut inde restitutionis obligatio oriatur, si occasione ejus damnum patiamur. 2. 17. 4. 303
- Aptitudo non tribuit civi jus proprium ad officium adversus civitatem; tribuit tamen jus verum petendi officium juxta alios à quo si vi vel fraude impediatur, quidnam ratione damni possit exigere; vel ad quidnam impediens obligetur. 2. 17. 5. 304
- Arbor, si radices egerit in alterius fundo, cur, & quandònam cedat domino fundi, & quandònam non cedat. 2. 8. 14. 176
- Arma sumere contra summam potestatem, aut inferiores agentes, eò quòd hi agant autoritate summæ potestatis, cur & quousq; non liceat subditis per eodem injuriatis. 1. 4. 1. 2. 40. 41
- Arma utrùm licitè sumant inferiores Magistratus contra injurias & scelera Summi Imperantis. 1. 4. 4. 41. 42
- Arma quandònam licitè sumant subditi contra summam potestatem. 1. 4. 1. 1. 40 & 43
- Aristocratia quid sit. 1. 3. 26. 22
- Arrogatio quid sit. 2. 5. 42. 128
- Afy-

Afylum quid fit; & quínam jure alyli gaudeant, quínam non. l. 2. c. 21. qu. 9, 10. p. 359
 Aucupium cur lege civili possit prohiberi; & cur sit furtum contra eam aucupari. 2. 2. 20. 73
 Auxilia ferre. Vid. Bello defendere. 3.

B.

Bellum quándónam licitum. Prolegom. quæst. 5. p. 2
 in Bellum cur plurimi hominum sint ita proni. Proleg. qu. 4. 2
 ad Bellum cur creatus & natus non sit homo. Proleg. qu. 1. 2. 3. 1
 Bellum quid sit. l. 1. c. 1. qu. 1. 3
 Bellum est status subsidiarius. 1. 1. 1. 3
 Bellum aliud est privatum, aliud publicum, aliud mixtum. 1. 1. 2. p. 3. & 1. 3. 1. 14
 Bellum publicum quid sit, quid privatum, & quid mixtum. 1. 3. 2. & 1. 3. 3. & 1. 3. 4. 14. 15
 Bellum privatum cur sit prius publico. 1. 1. 2. 3
 in Bello an, & quódnam Jus sit observandum. 1. 1. 3. 3. seq.
 Bellum non est suscipiendum, nisi ad juris consecutionem; nec susceptum est gerendum, nisi intra juris & fidei modum. 1. 1. 1. & 1. 1. 3. 3. 4
 Bellum gerere an sit justum. 1. 2. 1. 12. 13
 Belli quisnam sit finis. 1. 2. 1. 12
 Bellica vis quænam illicita. 1. 2. 1. 13
 de Belli jure dum moventur quæstiones, quémnam in ejusmodi quæstionibus usum habeat Jus positivum. Divinum per Moysen datum; & cur in iis decidendis adhiberi nequeat Jus civile. 1. 1. 26. & 1. 1. 28. 11. seq.
 Bellum privatum cur post instituta Judicia publica sit illicitum. 1. 3. 5. 15

Index Rerum & Verborum locupletissimus.

- Bellum privatum quandam licitum. l. 1. c. 3. qu. 6.
& 1. 3. 7. p. 15. 16
- Bellum publicum aliud est solemne, aliud minus solemne. 1. 3. 8. 16
- Bellum solemne quid sit, & quid minus solemne. 1. 3. 9. 10. 16. 17
- Bellum gerere quandam liceat magistratui minori. 1. 3. 11. 17
- Bello injuriam invasionis persequi ac vindicare num liceat Magistratui minori, si Rex ejusmodi injuriam persequi ac vindicare negligat. 1. 3. 12. ibid.
- Bello injuriam invasionis persequi ac vindicare an possit magistratus minor ex conjectura voluntatis Regis, dum nimirum adest occasio feliciter eam vindicandi. 1. 3. 13. 18
- Bellum gerere an liceat inferioribus potestatibus in Imperio latè patente, si concessam habeant belli inchoandi facultatem. 1. 3. 14. 18
- Bellum gerendi potestas an inferiori Magistratui sit concessa casu, quo tuenda est plebs, & exercenda jurisdictio, dum vis occurrit rebellium & refractoriorum. 1. 3. 15. 19
- Bellum dici nequit vis coactiva, quam majestas opponit rebellibus. 1. 3. 15. 19
- Bellum non est nisi inter pares, aut volentes esse pares. 1. 3. 15. ibid.
- Belli jus quandam habeat populus adversus suum Regem. 1. 4. 9. 45
- Belli jus an detur contra Regem, qui regnum abdicavit, vel pro derelicto habet. 1. 4. 10. 45. 46
- Belli jus an habeat populus in Regem, qui regnum tradere, aut alteri subicere molitur. 1. 4. 13. 46. 47
- Bellum licitum est populo in Regem, qui verè hostili animo in totius populi perniciem fertur. 1. 4. 14. 47
- Bellum

- Bellum an sit populo licitum in Regem , qui regnum committit ex feloniam , aut ex clausula in Imperii delatione appositâ , quâ subditi obedientiæ vinculo solvuntur , si Rex hoc aut illud fecerit. 1. 1. c. 4. qu. 16. p. 48
- Belli potestas , si sit penes Regem in Republica mixta, quo sensu non sit extendenda in comperantes. 1. 4. 18. 48 seq.
- in Bello quænam sit causa principalis effectrix , & quænam sit causa instrumentalis. 1. 5. 1. 4. 52. 53
- Bello cur naturaliter adhibere liceat omnes subditos. 1. 5. 5. 53
- Belli causa quid sit. 2. 1. 1. 53
- Belli causa alia est justificata , alia suasoria ; quid sit utraque. 2. 1. 2. 54
- in Bello quovis cum publico , tum privato requiritur causa justificata. 2. 1. 3. 54
- Bellum quandõnam sit justum , quandõnam injustum. 2. 1. 2. 3. ibid.
- Belli causæ justificæ duæ sunt ; & quænam illæ. 2. 1. 4. ibid.
- Belli causam justam an habeat , qui injuriam passus non est , vel eam non certè metuit. 2. 1. 5. 55
- Belli ratio sic dicta , raison de guerre , ab omni jure abhorret. 2. 1. 5. 55
- Bellum pœnale , seu tertia causa justa belli , ut aliqui volunt , cur non detur. 2. 1. 6. & 2. 20. 34. 55. & 359
- Belli justæ prima causa quænam sit. 2. 1. 7. 55
- Bellum cur sit licitum , si corpus impetatur vi præsentem cum periculo vitæ non aliter evirabili. 2. 1. 8. 56
- Bellum cur sit licitum contra eum , qui culpâ seu peccato caret. 2. 1. 8. 9. 56
- Bellum justum gerenti an liceat occupare locum situm

- in solo pacato , si certum sit periculum , ne hostis illum locum occupet, & indè irreparabilia damna inferat ; & quidnam liceat talem locum occupanti. l. 2. c. 2. qu. 27. 28. p. 76
- Belli causam justam an habeat adversus me populus talis, qui territorio meo undique circumdatus , vitæ necessariis indiget , & mercibus quibusdam abundat, si negem ei facultatem vendendi merces suas in meo territorio. 2. 2. 45. 85
- Belli causam justam an habeat populus adversus me , si negem ei facultatem despondendi sibi uxores ex meo territorio. 2. 2. 46. 85. seq.
- Bellum indicens renuntiat societati ejusque juribus. 2. 3. 4. 89
- Belli controversiæ præcipuæ ex lege civili non definiuntur. 2. 7. 1. 141
- Belli causam justam cur & quandõnam habeamus contra eum, qui damnum injuriã infert. 2. 17. 2. 302
- Bellum pœnæ sumendæ causã cur suscipi nequeat. 2. 1. 6. & 2. 20. 34. 35. 353
- Bellum pœnæ sumendæ causã de quibusvis personis Jus Naturæ & Gentium immaniter violentibus , aut delicta in Deum committentibus , cur suscipere nequeant Reges, vel ii, qui jus par Regibus obtinent. 2. 20. 35. 36. 353. seq.
- Bello cur propagari nequeat Religio Christiana. 2. 20. 37. & 2. 22. 4. 354 seq. 369. seq.
- Bellum gerere contra Christianos ideò , quia Christiani sunt, cur illicitum. 2. 20. 38. 354
- Belli causa injusta quid sit, & quotuplex. 2. 22. 1. 2. 363
- Bellum gerens sine causa, crudelis, ferus & insanus cur sit. 2. 22. 2. 368
- Belli causas suasorias tantum quãnam habere dicantur. 2. 22. 2. ibid.
- Belli

Belli causæ injustæ cur cognosci possint ex causis justis.

l. 2. c. 22. qu. 3.

p. 369

**Belli jus cur non competat Ecclesiæ in populos igno-
ræ hæctenus partis terrarum, vel alios populos.**

22. 9.

372

**Belli causa justa cur non sit (1.) metus ex vicina poten-
tia; nec (2.) utilitas; nec (3.) negatum matrimo-
nium, ubi laxa est matrimoniorum copia; nec (4.)
amor mutandæ sedis; nec (5.) titulus inventionis,
aut possessoris improbitas, aut falsa religio, vel in-
genii hebetudo; nec (6.) libertatis desiderium in po-
pulo subdito; nec (7.) voluntas alios regendi quasi
naturaliter servos, & dignos, qui serviant, & quia
ipsis est utile; nec (8.) titulus universalis Imperii seu
Monarchiæ, quem quidam tribuunt Imperatori Ro-
mano; nec (9.) titulus universalis regiminis Eccle-
siæ Christi, qui tribuitur Romano Pontifici; nec (10.)
spes concepta ex aliqua Divinorum vaticiniorum ex-
plicatione; nec (11.) si quis ex liberalitate, gratia
sivè gratitudine, misericordia, vel virtute simili, &
non ex justitia propria aliquid debeat, & id spontè
præstare nolit.**

2. 22. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. à p;
369. 374

**Bello ex causa justa suscepto quomodò intervenire pos-
sit vitium ex animo agentis, ita tamen ut bellum, li-
cet peccatum committatur, propriè injustum non sit,
nec ex eò restitutio debeat.**

2. 22. 12. 374

**Belli causæ dubiæ quid sint, & undè dubium seu incerti-
tudo ejusmodi oriatur.**

2. 23. 1. 2. 374. seq.

**Bellum justum si quis ex errore putet esse injustum, aut
si dubitet, cur abstinere debeat; vel si omninò absti-
nere nequeat, eliget id, quod tutissimum judicaverit.**

2. 23. 3. 4. 375. 376

Bellum an sit justum, si dubitet subditus; cur principi

bellum mandanti nihilominus obedire possit & debeat. 1. 2. c. 23. qu. 4. p. 376

Bellum suscepturus si in alterutram partem inclinet cum formidine tamen injusti ob rationem non penitus certam, & si non habeat, ut iudicium practicum rectè conformet; cur teneatur adhibere sapientum consilia. 2. 23. 5. 376

Bellum cur christiani Imperatores vix susceperint olim, nisi auditis prius Episcopis. 2. 23. 5. ibid.

Bellum cur non suscipiendum, sed ad pacem vergendum, si sententiæ sint alternantes circa pacem & bellum. 2. 23. 7. 377

Bellum tribus modis evitari potest, scilicet per colloquium, compromissum, & sortem: quomodò per colloquium; & cur utile non sit, ut partes per se, sed per mandatarios congregiantur. Quomodò per compromissum; & cur partes teneantur stare arbitratorum electorum sententiæ. Quomodò per sortem; & cur ac quandònam id quoque fieri possit per bellum, ut olim mos erat Francorum. 2. 23. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 377. 378. 379

Bellum ut evitetur, cur condiciones querere magis teneatur is, qui petit, quàm qui possidet; sin verò jus sit ambiguum, & neuter possideat, aut uterque ex æquo; iniquus censendus is, qui oblatam rei controversæ divisionem repudiat. 2. 23. 14. 15. 379. 380

Bellum cur licitè non suscipiat, qui scit equidem justam sibi esse causam belli; sed documenta non habet sufficientia, quibus possessorem de injustitia suæ possessionis convincat. 2. 23. 14. 380

Bellum utrinque justum: cur esse nequeat. 2. 23. 16. ib.

Bellum quo sensu possit utrinque esse justum. 2. 23. 16. ibid.

Bellan-

Bellantium neuter ut agat injustè, quomodò fieri possit. l. 2. c. 23. qu. 16. p. 380

Bello ut absit omnis temeritas, cur non sufficiant causæ probabiles, sed requirantur vel maximè evidentes. 2. 23. 16. 381

Bellum cur non statim suscipiendum, nec semper licitum, quamvis jus satis sit compertum. 2. 24. 1. ibid.

Bellum si suscipiat Summus Imperans ob leves causas magnum sæcum trahentes periculum, cur subditi teneatur ad reparationem damnorum, quæ inde oriuntur. 2. 24. 2. 382

Bellum ne temerè suscipiatur, quænam priùs deliberanda. 2. 24. 3. 4. 5. 382. seq.

Bellum cur non faciliè suscipiendum. 2. 24. 5. 383

Bellum an pro aliis quoque suscipere liceat, & quænam sint causæ justæ. 1. 5. 2. & 2. 25. 1. 52. & 384

Bello defendi debent (1.) subditi; (2.) socii, & quænam, ac quænam; (3.) amici, cur & quænam; (4.) quivis homo, cur & quænam. 2. 25. 2. 5. 7. 8. 384. 386. 387

Bello defendere singulos cur non teneantur Rectores, ubi id sine omnium aut plurium subditorum incommodo fieri nequit. 2. 25. 2. 384

Bello defendere cur non teneatur civitas civem innocentem, qui ab hoste deposcitur ad exitium, sed deserere eum possit, si appareat civitatem viribus hostis multò esse imparem. 2. 25. 3. 384. 385

Bello defendere socium cur non teneatur, si moraliter certus sim, nullam esse spem boni exitus. 2. 25. 6. 386. seq.

Bello defendere alienos subditos, ut ab eis arceatur injuria Rectoris sui, cur non liceat; & quænam tamen possit esse licitum. 2. 25. 9. 388

Bellica

Bellica auxilia nec promitti, nec ferri possunt, dum bello non subest causa justa. l. 2. c. 25. qu. 5. p. 306

Bello alterum defendere sine ullo causæ respectu ac discrimine, præcisè propter prædam, mercedem ac stipendium, cur sit illicitum. 2. 25. 10. 389. seq.

Belliducibus ac præfectis cur sit illicitum tempore lustrationis suscipiendæ suam familiam vel defunctos numerare, aut ægrotos fingere, vel alios mercede conducere, &c. 2. 25. 10. ibid.

Bellum ubi gerendum ab iis, qui sunt in conditione parendi positi (ut subditi, filii familias, servi, etiam civēs singuli, si cum civitatis suæ corpore comparentur) quâsnam regulas observare debeant. 2. 26. 1. 390

Belli causam si subditi sciant esse injustam, vel si ex rationibus satis liquidis dubitent de justitia causæ, cur superiori ipsis edicenti ut militent, parere non teneantur, nec possint. 2. 26. 2. 390. seq.

Belli causæ justificæ cur debeant esse claræ ac evidentes, & palàm exponi ac denuntiari. 2. 26. 3. 391

Belli causâ expositâ, si dubium subditorum sit omninò illiquidum, cur à bello abstinere nequeant. 2. 26. 3. ibid.

Belli causâ expositâ, si necdùm persuaderi possint subditi, ut credant jure bellum suscipi à se posse; quandònam tributa potiùs extraordinaria, quàm opera militaris, eis imponenda. 2. 26. 4. 392

de Belli causa si dubitari non possit, cur subditi etiam injuri cogi possint, ut militent. 2. 26. 5. 393

Bello captus, sub data fide, ne deinceps arma reassumat, ab hoste dimissus, cur à civitate sua extra casum summæ necessitatis rectè obligari nequeat, ut contra datam fidem in hostem militer; cur verò in casu summæ necessitatis obligari possit, & militare valeat. 2. 26. 6. 393

- Bellum** si manifestè fuerit injustum respectu alicujus populi, quandònam hoc non obitante, & cur populus talis justè se defendere possit contra populum alterum, qui bellum justum contra ipsum gerit. 1. 2. c. 26. qu. 7. 393. seq.
- in Bello** quæ licent, aut nudè spectantur; aut ex promisso. Nudè ex naturæ primùm, deindè ex gentium jure. 3. 1. 1. 394
- in Bello justo** quidnam liceat jure naturæ. 3. 1. 2. 394. seq.
- ex Belli solo principio** jus nostrum non spectandum, sed etiam ex causis subnascentibus, & quomodò. 3. 1. 3. 395. seq.
- in Bello** quomodò quædam licita sint consequenter, quæ non licerent ex proposito. 3. 1. 4. 396
- Bello** offendere possum quoscunque hosti meo aggregatos; & quandònam etiam tales aggregati teneantur mihi de sumptibus & dâmnis; & quidnam satisfactione etiam factâ pro sumptibus & dâmnis; mihi victori in authorem belli ejusque aggregatos liceat. 3. 1. 3. 395. seq.
- Bellum** ubi justum est, quænam vis justa sit. 3. 1. 2. 395
- Bellum** gerendi quisnam sit modus; & cur in bello justo pugnare liceat ex insidiis, scilicet fraude bonâ, dolo bono, seu stratagematibus; & quomodò dolo iste consistat in actu negativo. 3. 1. 7. 399
- Belli** jus cur non violet, qui recipit transfugas seu desertores. 3. 1. 24. 409
- Belligeranti** cur non liceat sollicitare muneribus gubernatorem fortaliti hostilis ad deditiorem illius, occisionem Regis sui, exarmationem civium, &c. 3. 1. 23. 24. 408. 409
- in Bello** quæ licent jure gentium, ad quodnam bellum pertineant, 3. 2. 1. 409

Bellum

- Bellum solemne sive justum jure gentium quoddam**
L. 3. c. 3. qu. 1. p. 417
- Bellum qui denuntiavit, dicitur hostis; quisnam hic dicatur hostis; & cur piratae ac praedones proprie hostes dici nequeant, licet milites & imperatores se gerant; & quomodo tamen proprie hostes fieri possint.** 3. 3. 1. 2. 3. 417
- ad Bellum solemne quidnam requiratur praeter summum imperium.** 3. 3. 4. 418
- in Bello defensivo cur non requiratur denuntiatio, & cur requiratur in bello offensivo etiam quando dominus rei suae manum vult injicere.** 3. 3. 5. 418. seq.
- Belli denuntiatio seu indictio quid sit.** 3. 3. 6. 419
- Belli indictio alia est conditionata, & quae illa; alia pura, & quae illa.** 3. 3. 7. ibid.
- Bellum ut indicatur utrinque, non requiritur.** 3. 3. 8. 419. seq.
- Bellum quomodo proclamari solet; modus proclamandi non est ex jure gentium, sed ex moribus populorum varius est.** 3. 3. 8. 420
- Bellum geri cur nequeat statim ac indictum est.** 3. 3. 9. ibid.
- Bellum censetur indictum principi, subditis, & sociis; quo tamen absoluto, si impetendus sit socius ab eo principe, contra quem auxilia suppeditavit, cur requiratur nova indictio.** 3. 3. 10. 420. 421
- ad Bellum justum seu solemne cur gentes indictionem requirant.** 3. 3. 11. 421
- Belli denuntiatio cur fieri debeat etiam tum, quando jus legationum est violatum.** 3. 3. 12. ibid.
- Belli denuntiatio non fit necessario per legatos, neque ad violatores legatorum; sed per litteras, & aliis modis, quibus tunc fieri potest.** 3. 3. 12. ibid.
- Belli iusti seu solemnis effectus sunt, ut liceat laedere hostem**

- hostem & in personâ, & in rebus. Quid hîc sit lædere; quomodò liceat lædere hostem; & quænam sit causa, cur hoc gentibus ita placuerit; & quòsnam liceat lædere. l. 1. c. 4. qu. 1. 2. 3. 4. 5. p. 422. 423. 19.
- Bello captus cur propter pertinax studium in Partes, & strenuam defensionem occidi non possit. 3. 4. 84
425
- in Bello cur non liceant stupra & adulteria. 3. 4. 13.
426, 427
- Belli solemnis causa si sit injusta, injusti sunt injuriâ internâ, si vè in conscientia, omnes actus, qui inde nascuntur, ita ut, qui scientes operantur tales actus, & damnum dant si vè interficiendo, si vè res corrumpendo, si vè prædas agendo, id ipsum sub gravi peccato refarcire teneantur iis, quorum interest; quoniam, & quomodò teneantur ad refarcienda damna. 3. 4. 14. 15.
427. 728
- Belli causa etiamsi sit justa, cur tamen non omnes indistinctè, qui intra præsidia hostium reperiuntur, justè ac justitiâ internâ occidi possint. 3. 4. 16. 428.
429
- Belli causa si sit justa, cur ex rigore belli, seu jure gentium, occidi possint infantes, fœminæ, senes, sacerdotes, litteris operam dantes, agricolæ, mercatores, opifices, artifices; de jure autem naturæ cur & quondam occidi non possint; uti neque captivi, dediti sine conditione, supplices, obsides, strenuam defensionem adhibentes; & quondam tamen vel talio, vel pertinax studium, sit sufficiens causa captivos aut deditos sine conditione occidendi. 3. 4. 17.
429. seq.
- Bello capta quomodò & cùmnam acquirantur. 3. 6. 1.
435
- Bello captæ quondam censeantur tum res mobiles, tum immobiles. 3. 6. 2.
436
- Belli

Belli jure cur regulariter acquiri nequeant res exterorum, quæ intra præsidia & territorium hostium sunt; & quandònam res exterorum pro hostilibus habeantur; & quid juris, si hæ in navi hostili reperiantur.

l. 3. c. 6. qu. 3. 4.

P 437

Bello captarum rerum dominium, quomodò solet vocari dominium quoad effectus externos. 3. 6. 1.

436

Bello capta cur à nobis vindicare nequeant hi, qui ante hostes nostros ea possederunt, & bello amiserunt. 3. 6. 5.

438

in Bello publico & solemnì cur res hostiles acquirantur populo vel principi, cujus auspiciis bellum geritur, non autem singulis, qui de populo, vel in populo sunt, aut militant: singuli seu milites quomodò & quidnam sibi acquirant. 3. 6. 6. 7. 8. 9. vid. præda.

de Bello captis si belligerantes deferant controversiam ad populùm bello non permixtum, pro quònam belligerantium talis populus judicare debeat. 3. 6.

14.

442

Bello capta extra territorium utriusque belligerantis cur fiant captientium; si tamen id fiat in solo pacato contra legem domini territorialis, is poterit petere satisfactionem de eo tanquam de delicto. 3. 6.

15.

442

Bello capta acquirendi jus externum non habet locum in bellis, quæ fiunt inter cives, nisi accedat auctoritas judicis. 3. 6. 16.

442. seq.

Bello justo capta ultra debitum modum, sunt restituenda; sicut & ea, quæ ad necessariam securitatem fuerunt detenta, cessante periculo debent restitui vel in se, vel in pretio. 3. 6. 17.

443

Bello capi & acquiri quomodò possint res subditorum non

non

non tantum ad consecutionem debiti primarii, unde ortum est bellum, sed & subnascentis. l. 3. c. 6. qu. 18.

P. 443

Bello si capiantur res subditorum, qui sunt extra culpam, quidnam æquitas suadeat. 3. 6. 19. 443. seq.

Bello capti ut possint redigi in servitutem, cur jure gentium fuerit introductum; & quænam sint effecta hujus juris. 3. 7. 1. 4. 444. 445

Bello capti quandonam omnes omnino, qui intra hostium fines deprehenduntur, pro servis haberi possint. 3. 7. 2. 444. seq.

Bello captorum posteri cur servi fieri possint, 3. 7. 3. 445

Belli jure quomodo acquirantur incorporalia, & quænam excipiantur. 3. 7. 5. 445. seq.

Bello capti an fiant servi populi vel principis, an singulorum. 3. 7. 6. 446

Bello injusto capti, & qui ex ipsis nati sunt, sive ad suos, sive ad alios fugere possunt sive bello manente, sive pace facta. Priori casu jure postliminii consequuntur libertatem; posteriori casu, si sciantur, cur jure gentium vindicari possint; si nesciantur, cur jure naturæ; & in conscientia, non teneantur redire; & quandonam, & cur neque sint fures auferendo res suas, vel laboris sui mercedem. 3. 7. 7. 8. 446. seqq.

Bello injusto captus cur non obligetur vinculo gratitudinis, ut neque res suas, neque mercedem sui laboris auferre, neque fugere possit ex eo, quod captor ei vitam, quæ res est inestimabilis, donaverit. 3. 7. 8. 447

Bello captus domino suo jus suum externum exequi volenti cur resistere non possit. 3. 7. 9. 448

Bello capti an necessario apud omnes gentes servi fiant. 3. 7. 10. ibid.

M m

Bello

- Bello capti cur hodie dùm apud christianos servi non fiant; & quid circa eos obtineat; & cur inter christianos & Mahumetistas adhuc servi fiant.** 1. 3. c. 7. qu. 10. p. 448
- Bello capti adhuc servi fiunt, quousque talis acquisitio bellum justum gerenti sit licita & justa justitiâ internâ, & quousque in subditos hostis captos jus ei competat.** 3. 7. 11. 449
- Bello capti ubi adhuc servi fiunt, qualenam jus habeat bellum justum gerens circa minores correctiones eorum, & operas exigendas; & quid, si servi ejusmodi operis extraordinariis, aut aliter sibi aliquid comparferint.** 3. 7. 11. 12. 13. 449. 450
- Bello justo captus cur unâ cum ex ipso in servitute natus teneatur domino suo jure interno, ita ut aufugere illis non liceat; & quandonam id licere quoque possit.** 3. 7. 14. 451
- Bello capti ab iis, apud quos servitus non viget, aut permutandi, aut pretio non iniquo dimittendi, quod pretium nimium intendi non debet.** 3. 7. 15. 451
- Bello injusto captæ res mobiles si in alium transferantur, cur talis possessor justitiâ internâ teneatur eas restituere veteri domino; & ad quidnam talium rerum dominus obligetur ejusmodi possessori, si ad hunc res commercio pervenerint; & quibusnam restitui debeant populi injusto bello capti, vel partes populorum; & an hæc obligatio restituendi in conscientia nullo tempore possit extinguï; & quid obtineat, si jus belli eorum, qui res ceperunt, sit ambiguum.** 3. 9. 20. 21. 22. 23. 24. 464. seq.
- n Bello justo publico quomodò, & cur privati possint nocere hosti publico.** 3. 11. 1. 2. 469. 470
- in Bello justo publicâ duplex potest considerari mandatum nocendi hosti publico; generale, scilicet in de-**
clara-

claratione belli, vi cujus singulis subditorum jus conceditur persequendi hostem publicum, occidendi, & bonis exuendi; & mandatum speciale, vi cujus, præter eos, qui stipendia percipiunt, jus conceditur etiam iis, qui vel suo sumptu militant, vel partem belli administrant, nocendi hosti in persona & rebus intra justum tamen modum. l. 3. c. 11. qu.

2. 3. pag. 470

Bello capta spolia cur cum civitate, vel eo, cujus auspiciis bellum geritur, partiri non teneaturis, qui ea cepit; & quandònam tamen teneatur ea partiri.

3. 11. 4. 470. seq.

Bello capi debent spolia intra justum modum. 3. 11. 4.

3. 470

Bello capientes hostium res quandònam peccent contra temperamentum, quod in rebus capiendis est observandum. 3. 11. 5.

471

Belli publici occasione quomodò nasci possit privatum bellum, & quid in eo tum liceat in hostem. 3. 11. 6.

472

in Bello solemnii similes, vel alius aedificia hostium incenderit, vel alia damna dederit, quandònam teneatur ad damna resarcienda. 3. 11. 7.

ibid.

Bellum privatum & publicum in quònam inter se differant. 2. 1. 29.

63. seq.

Bello publico aptari possunt, cum aliqua tamen ratione diversitatis, ea, quæ lib. 2. per tot. cap. 1. dicuntur de jure se ac sua tuendi in bello privato. 2. 1. 29.

63. seq.

Bellandi jus cessat in bello privato, dum habetur copia judicii. 2. 1. 29.

63

Bellum privatum fermè meram defensionem considerat; bellum verò publicum præter defensionem intendit injuriam vindicare, hostique vires nocendi adimere. 2. 1. 29.

64

- Bellum publicum non oritur , nisi ubi non sunt , aut cessant judicia. 1. 2. c. 1. qu. 29. p. 64
- Bellum publicum quomodò sit perpetuum. 2. 1. 29. ibid.
- Bellum gerere an liceat ad imminuendam potentiam crescentem , quæ nimium aucta nocere potest. 2. 1. 30. ibid.
- Bellum gerere contra potentiam crescentem an liceat eo casu , quo de potentia crescentis animo nocendi ita constat , ut certum sit eâ certitudine , quæ in materia morali locum habet. 2. 1. 31. 64. seq.
- Bellum promeriti an justè defendantur. 2. 1. 32. 65
- Bello utrinque inchoato , an satisfactio à parte lædente parti læsæ oblata acceptari debeat. 2. 1. 33. ibid.
- Belli justæ altera causa quænam sit. 2. 2. 1. ibid.
- Belli exitus quandònam possit subijci sortis aleæ. 3. 13. 46. 496
- Belli finiendi causâ quandònam permissa sint prælia , quæ definito numero condicuntur , puta inter singulos utriusque partis , inter binos , inter ternos , &c. & cur in regno non patrimoniali requiratur & populi , & si qui nati jus ad successionem habeant , consensus ; in regno autem patrimoniali tantùm regis consensus , ut talis pactio valeat ; & quisnam in tali prælio dicatur victus ; & quid juris , si victoriæ firma non adsint argumenta. 3. 13. 47. 48. 49. 50. 496. seqq.
- Bellum quotupliciter finiri possit judicio arbitratorum ; quo modo sumatur arbiter in causa belli finiendi ; an à tali arbitrio provocare liceat ; quòdnam sit officium arbitri ; quomodò hinc arbitri à populis aut summis potestatibus lecti judicare ac pronuntiare debeant ; & cur nil sit innovandum , dum causa cognoscitur. 3. 13. 51. 52. 53. 497 in Bel-

- in Bello** quænam sint potestates minores ; & quot modis possint considerari harum pacta & promissa ; & quandonam hæc obligent summam potestatem ; cur præcisè sequi debeamus condiciones in earum mandato expressas , dum paciscimur cum eisdem. 1. 3. c. 15. qu. 1. 2. 3. 4. p. 516. seq.
- Bellidux** excedens fines mandati regulariter tenetur ad æstimationem ejus , quod promisit , & præstare non potest ; at si dolum fecerit , majus præ se ferendo jus , ac habebat , tenetur etiam de damno. 3. 15. 5. 518
- cum-Belliduce** paciscens cur semper obligetur. 3. 15. 6. 518
- Bellidux** cur possit obligare milites ad servandum pactum suum pro illis initum. 3. 15. 7. ibid.
- Bellidux** cur nequeat transigere de causis belli , & consequentibus , nec pacem contrahere. 3. 15. 8. 518. seq.
- Bellidux** tam summus , quàm minor , cur inducias breviores hosti concedere possit , non verò longiores ; quas si concesserit , sunt rescindendæ. 3. 15. 9. 519
- Belliduci** jus in præda non competit ex vi potestatis , sed ex cujuscunque populi moribus. 3. 15. 10. ibid.
- Bellidux** summus. cur concedere nequeat homines , agros , & Imperia bello quæsitâ ; benè tamen nondùm quæsitâ ; & quandonam hoc jus competat etiam belliducibus non summis. 3. 15. 10. 11. 519. seq.
- Belliducum** pacta cur , & quomodo sint interpretanda strictè. 3. 15. 12. 520
- Bellidux** siquem accipiat in deditioem puram , quo jure censeatur acceptus. 3. 15. 13. ibid.
- Bellidux** , si pacto suo adjiciat clausulam : ita ratum sit , si Majestas censuisset ; ad quidnam teneatur ratihabitione non securâ. 3. 15. 14. ibid.

- Belli signa ex consuetudine significantia, ut hodie dùm sunt vela candida, si expandantur, cur tacite obligent expandentem ad arma & hostilia cohibenda.** l. 3. c. 17. qu. 3. p. 525
- in Bello cur semper prospectandum sit in pacem.** 3. 18. 9. 528
- Bona ab intestato decedentis cuiam cedant; & ad quemnam pervenire æquum & honestum sit.** 2. 7. 6. 8. 143. seq.
- Bona exterorum tempore necessitatis in territorio nostro existentia cur detinere possimus.** 2. 14. 13. 262. 263
- Bona alia sunt imaginabilia; alia vera, quæ aut sunt delectantia, aut delectantium causa, quæ vocantur utilia.** 2. 20. 26. 346
- Beneficium præstans accipientem naturaliter habet sibi obligatum ad remunerandum.** 2. 20. 14. 337

C.

- Capitatio cur imponi nequeat mercibus ab eo, cujus territorium transeunt.** 2. 2. 36. 81
- Captivitate in bello quomodo acquiramus.** 2. 8. 10. 174
- Captivi, & captivitas. Vid. Bello capti, & bello capere.**
- Carcer ante sententiam latam pro pœna haberi non potest, sed tantum pro custodia.** 2. 20. 4. 323
- Charissimum esse defuncto quid sit.** 2. 7. 30. 153
- Charissimus defuncto quomodo quis esse possit, licet ab eo dissideat.** 2. 7. 31. ibid.
- Civitas nulla tam beata, quæ nunquam alterius indigeat ope. Proleg. qu. 3.** 2
- Civitas per se, sive perfecta utrum sint populi illi, qui in alterius concesserunt ditionem.** 1. 3. 20. 20
- Civitates plures perfectæ, seu plures coetus liberorum homi-**

- hominum, si simul habeant unum tantum caput, utrum singulæ civitates, seu singuli cœtus retineant majestatem; & undenam possit constare, utrum eam retineant. 1. 1. c. 3. qu. 21. 22. p. 20. 21
- Civitas seu populus an habeat majestatem durante domo regnatrice. 1. 3. 23. 21
- Civitas non est, ubi nemo paret. 1. 4. 2. 40. 41
- Civitatis constitutæ finis est civium beatitudo. 1. 4. 2. p. 40. seq. & 2. 2. 39. p. 83. & 2. 17. 2. 302
- Civitatis propriæ cura potior esse debet. 2. 2. 43. 84
- Civitatis propriæ salus prima est. 2. 2. 47. 87
- in Civitatem seu consociationem cur quisque coëat. 2. 5. 35. 125
- Civitati cur nullum competat jus in cives relegatos. 2. 5. 40. 127
- Civitas seu communitas qualenam, & quamdiù habeat jus in partem; seu quomodò, & quamdiù pars obligetur civitati seu communitati. 2. 6. 10. p. 135. seq. & 2. 5. 38. 126
- Civitates quomodò dicantur immortales. 2. 9. 3. 179
- Civitates quomodò intereant. 2. 9. 3. ibid.
- Civitates interire possunt duobus modis: aut interitu corporis, aut interitu speciei sive Spiritûs. 2. 9. 4. ibid.
- Civitatis Spiritus quid sit. 2. 9. 3. ibid.
- Civitatis corpus interit vel sublatis simul partibus, vel sublata corporis ratione; & quomodò intereat sublatis partibus, quomodò corporis ratione. 2. 9. 5. 179. 180
- Civitatis, seu corporis illius species, sive spiritus, seu vinculum quomodò intereat. 2. 9. 6. 180
- Civitatis mors quænam. 2. 21. 14. 361
- Civitas an intereat, si tam pauci ex populo supersint, qui qui populum facere nequeant. 2. 9. 7. 180. seq. ad

- ad Civitatem constituendam quomam requirantur homines, definitum non est. l. 2. c. 9. qu. 7. p. 180. seq.
- Civitas eadem cur maneat, licet regiminis forma mutetur, & ex Regno fiat Aristocratia, vel Democratia, vel Respublica mixta. 2. 9. 9. 182
- Civitas an intereat, si cives vel spontè ob inediatam aut alia mala, vel coacti ob bella de loco migrent. 2. 9. 8. 181
- Civitatis forma alia est accidentalis, alia essentialis; quænam sit utraque. 2. 9. 9. 182
- Civitas eatenùs manet eadem, quatenùs manet forma essentialis. 2. 9. 9. ibid.
- Civitas est Germanica vel Hispanica, quidquid distantibus longè latèque locis Germanici vel Hispanici est juris. 2. 9. 8. 181
- Civitas eadem interdùm potest contrahi, amplificari, aut distingui intervallis. 2. 9. 8. ibid.
- Civitas nulla constans pluribus nationibus, urbibus & pagis, totum locum mutavit. 2. 9. 8. ibid.
- Civitas quo sensu totum locum mutasse, vel mutare dicitur. 2. 9. 8. 181
- Civitatis debita cur non extinguantur, licet forma regiminis mutetur. 2. 9. 10. 183
- Civitas devicta quandònam debita sua teneaturolvere; quandònam verò victor loco civitatis. 2. 9. 11. 183. seq.
- Civitas aliqua, si uniatur alteri civitati, quandònam maneat eadem civitas, quandònam non item. 2. 9. 12. 184
- Civitas, quæ fuit una, quomodò dividi possit in plures civitates, sivè plura Regna. 2. 9. 13. 185
- Civitas propriè ac per se, cur non sit cœtus piratarum aut prædonum; & quomodò ejusmodi cœtus possit fieri civitas. 3. 3. 3. 418
- Civibus

- Civibus an liceat è civitate discedere.** l. 2. c. 5. qu. 35. p. 125
- Civibus an edicto principis prohiberi possit migratio sub gravi pœna v. gr. confiscatione bonorum.** 2. 5. 36. 126
- Civibus an liceat discedere contra edictum principis Juri Divino vel naturali contraria præcipientis.** 2. 5. 37. 126
- Civibus quandónam etiam gregatim liceat discedere, & quandónam planè non liceat.** 2. 5. 38. 39. 126. 127
- Civibus an quocunque tempore liceat civitati renuntiare.** 2. 5. 39. 127
- Civis quandónam etiam invitus possit detineri.** 2. 5. 38. 39. 126. 127
- Civis & corpore, & bonis tenetur commodum civitatis promovere, eamque incolumem servare.** 2. 5. 38. & 2. 25. 4. 126. & 385
- Civis cur invitus sine facto suo nequeat è civitate ejici.** 2. 6. 6. 133
- Civis innocens, qui ab hoste deposcitur ad exitum cur, & quandónam desereri possit à civitate.** 2. 25. 3. 384. seq.
- Civis innocens quandónam, & cur tradi possit in manus hostium ad vitandum alioquin imminens civitatis excidium, & quandónam non possit tradi, nec ipse se tradere teneatur.** 2. 25. 4. 385
- Civium quomodo major ubique habeatur ratio, quam exterorum.** 3. 2. 9. 413
- Coactio moralis seu civilis cur fieri debeat à Superiore, non verò coactio physica.** 1. 3. 47. 35
- Cartel quid sit.** 3. 7. 10. 449
- Casus emergens utrùm pugnet cum voluntate promittentis, paciscentis, legislatoris, testatoris, &c. quot modis dijudicari possit.** 2. 16. 29. 394

- Clientela** est primus ad servitutem gradus, & rarò atque cautè petenda. 1. 1. c. 3. qu. 52. p. 38
- Collegas** inter quis sit ordo naturalis. 2. 5. 31. 122. 19.
- Collegiorum** jura in uno solo possunt conservari. 2. 9. 7. 181
- Coloniarum** quandònam partes suarum originis non sint, sed populus novus; & quandònam maneat partes originis, seu civitatis matris patriarum. 2. 9. 13. 185
- Commodans** alteri rem ad aliquot dies, cur eam intra illos dies repetere possit, si ipse eam re valdè egeat. 2. 16. 30. 295
- in Commercio** esse quid sit. 1. 3. 38. 39. 30
- in Commercio** cur non sit liber homo; & quandònam homo fit in commercio. 1. 3. 38. 30
- Comitia** ordinum non ubique eandem habent potestatem. 1. 3. 34. 28
- Communio** rerum cur consistere non possit, si unus tantum esset homo in hoc mundo. 2. 2. 6. 67
- Communio** rerum involvit socium possessionis & domini. 2. 2. 6. 67
- Communio** rerum quomodo pariat lites. 2. 8. 14. 15. 176
- in Conciliis** ad rem christianam spectantibus an reliquos præcedere debeant Reges illi, vel Duces, &c. qui primò christianismum professi sunt. 2. 5. 31. 123
- Conjugalis** consociatio cur sit consociatio maximè naturalis. 2. 5. 13. 113
- in Conjugali** consociatione cuiusnam competat imperium. 2. 5. 14. ibid.
- Conjugium** quid sit. 2. 5. 15. ibid.
- Conjugalis** fides Dei & naturarum instituto tacitè inest omni conjugio, & quidem necessariò. 2. 5. 16. 119
- Conjugi** propter matrimonium confertur jus in corpus con-

conjugis à Deo & natura , non verò consensu contrahentium. lib. 2. cap. 5. quæst. 16. 17. pag. 114. seq.

Conjugii finis. 2. 5. 17. 115

ad Conjugii validitatem an jure naturæ requiratur consensus parentum. 2. 5. 18. 116

Conjugium Esau an fuerit irritum , aut liberi illegitimi , quia sine parentum auctoritate nuptias contraxit, 2. 5. 18. ibid.

Conjugium an sit licitum cum eo , vel ea , qui , vel jam in matrimonio vivit. 2. 5. 19. 117

Conjugia inter parentes & liberos cur jure naturæ prohibita. 2. 5. 20. 117

in Conjugio maritus est superior, uxor inferior seu subdita. 2. 5. 20. ibid.

Conjugia cur inter cognatos & affines collaterales illicita. 2. 5. 21. 118

Concubinatus cur non sit verum ac ratum conjugium. 2. 5. 22. ibid.

Conjugium verum & ratum cur sit inter civem & peregrinam, Senatorem & libertam , liberum & servam , servum & ancillam. 2. 5. 23. 119

Conjugium personarum disparis qualitatis, quod dicitur matrimonium ad Morgengabicum seu Morgantaticam, cur sit verum & ratum conjugium. 2. 5. 24. ibid.

in Conjugio morgengabico seu morgantatico ob quasnam rationes civiles nec uxor in justæ matrisfamilias dignitatem adsciscatur , nec ejus prolibus idem jus , quod aliis filiisfamilias , competat. 2. 5. 24. 25. 119. 120

in Conjugio morgengabico cur uxor non sit concubina. 2. 5. 24. 25. 119

Concubina utrùm differat à metetrice. 2. 5. 25. 119

Con-

- Conjugium ad morganaticam quid sit.** l. 2. c. 7. qu. 23. p. 150
- Conjugium morgengabicum seu morganaticum cur sit licitum.** 2. 7. 24. 150
- in-Conjugio morganatico sponsa solet jungi sinistra manu.** 2. 7. 24. 150
- Conjugium morganaticum ob quasnam rationes soleat iniri.** 2. 7. 25. 151
- Conjugii morganatici pacta cur, & quandò à conjugibus, constante matrimonio mutari possint.** 2. 7. 26. 151
- Conatum summum quæcunque excedunt, pro impossibilibus habentur.** 2. 11. 21. 205
- Constituens quandònam sit superior, quandònam inferior constituto.** 1. 3. 31. 25
- ex-Conscientia erronea putans factum injustum, quod reipsà justum est cur à tali facto abstinere teneatur.** 2. 23. 3. 375
- cum-Conscientia, practicè dubia, quâ quis dubitat, an factum tale sit justum aut injustum, cur non liceat operari; sin verò operandum omninò fuerit, eligere cur debeat dubitans, quod tutissimum judicaverit.** 2. 23. 4. 375. seq.
- Confociatio quomodò differat à subjectione.** 2. 5. 12. 112
- Confociationes, præter naturalem in conjugio, aliæ sint privatæ, aliæ publicæ; confociationes publicæ vel sunt in populum, vel ex populis.** 2. 5. 26. 120
- Confociationes publicæ an aliquid, & quidnam habeant commune, seu quod in omni confociatione obtineat.** 2. 5. 27. 120
- Confociationes ad quidnam sint institutæ.** 2. 5. 27. ibid.
- in-Confociatione cur pars major naturaliter habeat jus integri in negotiis expediendis,** 2. 5. 27. 121 in-

- in-Confociatione cur Sententia imprudentior plurimum in decidendis negotiis, naturaliter fit præferenda sententiæ prudentiori pauciorum ; non verò sic in Concilio aliquo, cujus membra æquali jure gaudent.**
l. 2. c. 5. qu. 27. p. 121
- ex-Contractu magistri à pluribus navum exercentibus præpositi, ut nomine ipsorum contrahat, an singuli obligentur pro portione sua, quam habent in navi an verò in solidum, 2. 11. 27.** 209
- Contractus quid sit. 2. 12. 1.** 216
- Contractus quomodò differat à pacto. 2. 12. 2. 216.** 217
- in-Contractu qualisnam fit consensus, 2. 12. 2.** 216
- Contractus duplex est; vel verus, vel quasi contractus. 2. 12. 3.** 217
- Contractus verus quid sit, & quid quasi contractus. 2. 12. 3.** ibid.
- Contractus veri dividuntur in nominatos & innominatos. 2. 12. 4.** 218
- Contractus quàm dicantur nominati, & quàm innominati. 2. 12. 4.** ibid.
- Contractus nominati alii sunt reales, alii consensuales. 2. 12. 5.** 219. seq.
- Contractus quàm dicantur reales, & quàm consensuales. 2. 12. 5.** ibid.
- Contractus verbalis, seu Stipulatio, & contractus chirographarius juri naturæ quousque sint ignoti, 2. 12. 5.** 220
- Contractus innominati quot sint, & quàm præcipui, & quomodò perficiantur. 2. 12. 6.** 220
- Contractus nominati, & quasi contractus dividuntur iterùm in bilaterales, unilaterales, onerosos, beneficos, bonæ fidei, & stricti juris. 2. 12. 7.** p. 220. 221

Con-

- Contractus bilateralis quid sit, quid unilateralis, &c.**
l. 2. c. 12. qu. 7. pag, 220
- Contractus cur ineantur. 2. 12. 8.** 221
- in-Contractibus cur observanda sit æqualitas. 2. 12. 8.**
ibid.
- in-Contractibus beneficis æqualitas non omni modo spectatur, servari tamen debet indemnis, qui negotium beneficium suscipit. 2. 12. 9.** 221
- Contractus beneficus transire potest in aliud negotii genus. 2. 12. 9.** ibid.
- in-Contractibus quomodo inveniatur & determinetur requisita æqualitas. 2. 12. 10.** 222
- ex-Contractum præcedentibus actibus quomodo inveniatur & æstimetur æqualitas requisita. 2. 12. 11.** 222
- Contrahens cum aliquo cur vitia rei sibi nota significare teneatur. 2. 12. 11.** 223
- Contrahens cum alio cur significare non teneatur ea, quæ extrâ rei substantiam posita sunt, licet ad æstimationem rei faciant, 2. 12. 12.** 223
- Contrahens cum alio cur non teneatur indicare vitia rei jam illi nota, aut ea, de quibus ex inspectione constare potest; & cur contractus sit validus, si venditor emptori ejusmodi vitia non indicaverit, 2. 12. 13.** 223
- in-Contractibus cur requiratur, ut contrahentium voluntas inter se sit æqualis; scilicet, ut nequis metus injustè incutiatur contrahendi causâ. 2. 12. 14.**
p. 223. 224
- Contractus cur vitietur per metum injustum, non verò per justum, 2. 12. 14.** 224
- in-Contractibus præsertim onerosis, cur id, quod altera pars amplius promittit, retineri nequeat tanquam donatum, 2. 12. 15.** 224
in

- in-Contractibus quomodò inveniatur & æstimetur re-
quisita æqualitas ex iis, quæ interveniunt in ipso con-
tractu principali; & quomodò ex eo, de quo agi-
tur. l. 1. c. 12. qu. 15. 16. p. 224. 225
- in-Contractu si interveniat inæqualitas seu læsio sine
culpa contrahentium, quomodò ea sit resarcienda. 2.
12. 16. 225
- in-Contractu quanta debeat esse inæqualitas sive læsio
resarcienda, undenam æstimandum. 2. 12. 16. 225
- Contractus cur non rescindantur ob quamcunque læ-
sionem. 2. 12. 16. ibid.
- Contractus rescissio ob læsionem ultra dimidium est
à Jure civili. 2. 12. 16. ibid.
- in-Contractu principali invenitur & æstimatur æquali-
tas, si non plus exigatur, quàm par est. 2. 12. 15. p.
224
- in-Contractu requiritur, ut contrahens habeat usum
rationis. 2. 11. 6. 197
- Contrahere cur nequeant infantes, perpetuò furiosi aut
amentes 2. 11. 6. ibid.
- Contrahere quàm possint ebrii. 2. 11. 7. 198
- ex-Contractu cur non obligentur perfectè ebrii, cum
tamen obligentur ex delicto. 2. 11. 8. 198
- ex-Contractu si quis læsus fuerit à peregrino, cur in re-
stitutione in integrum observandæ sint leges loci, ubi
læsus domicilium habet ac contraxit. 2. 11. 10. 199
- Contractus si fiat in mari vel insulis vacuis, vel si fiat in-
ter absentes per litteras, vel inter summos Imperan-
tes & subditos, quænam leges sint observandæ. 2. 11.
11. 200
- Contractus quandònam nullus sit, & quandònam te-
neat, si error interveniat. 2. 11. 12. 13. p. 200. 201
- Contractus pro parte fundatus in errore, valet pro re-
liqua parte. 2. 11. 13. 201
- Con-

- Contractus**, si alterius tertii dolus errori intervenienti causam dederit, quondónam sit nullus, & quondónam validus. 2. 11. 14. 201. 202
- Contractus**, si dolus alterutrius contrahentium causam dederit, cur sit invalidus, & cur sit validus, si alterius tertii dolus causam errori dederit, 2. 11. 14. 201
- ex-Contractu dolo tertii initio exortum** contrahenti damnum refarcire tenetur ille tertius, qui dolum fecit. 2. 11. 14. 201
- Contractum dolo tertii initum** quondónam deceptus ac læsus dissolvere, aut læsionis pensationem à decipiente petere valeat. 2. 11. 14. 202
- Contractus vitiosus est**, si dolus fuerit incidens aut in ipsam rem, aut in qualitatem rei; & cur contractus vitietur dolo. 2. 11. 14. 201
- ex-Contractu cur nullum nascatur** jus parti contrahenti, quæ alteram metu injusto ad contrahendum impulit. 2. 11. 15. 202
- ex-Contractu cur obligetur**, quem non pars altera contrahens, sed aliquis tertius ad contrahendum metu injusto impulit. 2. 11. 15. ibid.
- ex-Contractu obligatur**, qui metu justo ad contrahendum impulsus est ab eo scilicet, qui jus habet metum inferendi, qualis est princeps respectu subditorum, pater respectu filiorum, victor respectu bello captorum. 2. 11. 15. 202 203
- ex-Contractu cur obligetur latroni**, qui cum latrone contraxit, ut in gratiam suâ dimitteret incolumem aliquem tertium. 2. 11. 16. 203
- Contrahens cum latrone metum non inferente**, nec ullum hostilitatis actum exercente, cur obligetur latroni ex contractu. 2. 11. 17. ibid. & 3. 12. 3. 474

ex-

- ex-Contractu jus quæsitum latroni auferre potest Magistratus in modum pœnz** l. 2. c. 11, qu. 17. p. 204
- ad-Contractus valorem qualisnam requiratur materia.** 2. 11. 15. 204
- Contractus super facto per se illicito cur sit invalidus** 2. 11. 18. ibid.
- Contractus super re aliqua, quæ nunc non est in contrahentis potestate, sed aliquando esse potest, an sit validus.** 2. 11. 19. 204
- in-Contractu super re, quæ de facto est impossibilis, quid obtineat.** 2. 11. 20. 205
- Contractus an obliget, si res, super qua conventum est, fuerit quidem possibilis tempore contractus, sed postea fiat impossibilis.** 2. 11. 21. 205
- Contractus super re naturaliter vitiosa cur jure naturæ sit invalidus & nullus.** 2. 11. 22. 206
- in-Contractu æssurationis quomodo debeat æstimari pretium periculi, quod sustinetur.** 2. 12. 33. 238
- Contractus avertendi periculi, si vè æssurationis quandonam non subsistat.** 2. 12. 34. ibid.
- in-Contractibus cur, & quomodo contrahentes se naturaliter circumvenire possint; & quid sit se circumvenire.** 2. 12. 41. 241
- Contractus, si incipiat vergere ad publicam perniciem, cur nequeat declarari nullus, quasi factus sub conditione, sine qua justè fieri non potuit.** 2. 14. 17. 265
- Contractus cur in dubio censeatur esse perfectus, antequàm scriptura confecta tradita est; & quandonam.** 2. 16. 33. 300
- Confirmari solent contractus, promissa, pollicitationes, &c. variis modis; ut pignoribus, fidejussoribus, & imprimis jurejurando.** 2. 13. 1. 242
- Corporales res aut sunt vacuæ à proprietate, aut jam aliquorum sunt propriæ.** 2. 2. 2. 66

à-Corpore morali cur pars seu membrum non possit ita separari seu abscindi , sicut membrum à corpore physico humano separari potest & abscindi ad conservationem totius corporis physici humani. 2. 6. 7.

134

in-Corpore morali v. gr. Regno, cur jus partis v. gr. Provinciæ ad se tuendam sit majus , quàm jus corporis in partem. 2. 6. 4.

135

à-Corpore morali cur pars invita separari & alienari nequeat , licet corpus habeat jus in partem. 2. 6. 9.

ibid.

Corporis ad corpus adjunctio est rei , quæ adhuc libera , vel saltem à nobis libera fuit , ad alias res nostras applicatio , fitque circa res mobiles maximè manibus , id est ,prehendendo ; circa res verò immobiles & solipedibus , id est , intrando vel circumeundo. 2. 7. 9.

Creditor quandònam amittat jus crediti. 2. 7. 5. 143

D.

Damna , quæ privatus communitatis causâ sentit , cur communitas eidem refarcire teneatur. 2. 14. 12. 262

Damnum injuriâ datum quid sit. 2. 17. 1. 302

ex-Damno dato qualis oriatur obligatio. 2. 17. 2. 302

Damnum injuriâ danti quandònam naturaliter resisti possit , & bellum contra eum geri. 2. 17. 2. ibid.

Damni æstimationem qualem quis petere possit ex aptitudine ab eo , à quo vi vel fraude impeditus fuit à consecutione alicujus officii 2. 17. 5. 304

Damnum ex electione indigni ad officium Reipublicæ caufarum refarcire tenetur mandatarius , cui collationem Respublica mandavit. 2. 17. 6. 304

Damnum æstimari debet non tantùm quod in re nostra , sed

- sed & quod in rei fructibus datum est & spe fructuum ac lucri; & quomodò spes fructuum seu lucri æstimanda. 1. 2. c. 17. qu. 7. - p. 304. seq.
- de-Damno** quínam, præter eum, qui immediate damnum dedit, teneantur; & quínam primariò, quínam secundariò. 2. 17. 8. 305
- de-Damno** licet non semper teneantur ii, qui concurrunt laudando, quando sine ipsorum concursu damnum se daturum certus erat is, qui damnum dedit; sunt tamen puniendi. 2. 17. 9. 306
- de-Damno** cur teneantur illi, qui suaserunt vel adjuverunt idè, quia, si ipsi hoc non fecissent, alii defuturi non fuissent, qui suaderent vel adjuverent. 2. 17. 9. ibid.
- de-Damno** licet teneatur tam mandatarius, quàm mandans; cur tamen primò conveniatur mandatarius, post eum mandans & reliqui. 2. 17. 10. 306
- ad-Damnum** si plures concurrant, quomodò teneantur ad reparationem damni. 2. 17. 11. 306. 307
- à-Damni** reparatione cur uno solvente liberentur reliqui, & pœna solida infligatur singulis, qui ad idem delictum concurrerunt. 2. 17. 11. ibid.
- de-Damno** quomodò teneatur homicida injustus, mutilator, cicatricibus deformans faciem puellæ in-nuptæ, adulter & adultera, imminuens Virginem vi aut fraude, fur & raptor, legitima vectigalia fraudantes, injustâ accusatione, injusto testimonio, & injusto judicio damnum dantes. 2. 17. 12. 307. seqq.
- de-Damno** dato cur teneantur hæredes furis, licet fur fuerit propter furtum ejusmodi suspensus. 2. 17. 12. 307. 308. 309
- de-Damno** quomodò teneatur, qui contractui aut promissioni causam dedit vi, dolo, aut injusto metu; item qui facere noluit, ad quod ex officio teneatur,

tur , nisi acceptâ priùs pecuniâ. l. 2. c. 17. qu. 13.
p. 309. seq.

de-Damno cur quis non teneatur ei , qui causam dedit, cur vim pati , aut metu cogi debuerit. 2. 17. 14. 310

de Damno per latrocinia aut piraticam dato quandònam teneatur Respublica & Magistratus. 2. 17. 15. 310. seq.

de-Damnis , quæ milites sivè terrestres, sivè nautici contra Imperium Regis sui dant amicis, quandònam teneatur Rex. 2. 17. 16. 311

de Damnis , quæ militibus causantur ob stipendia non benè soluta , militibus tenetur Rex. 2. 17. 16. 311

Damnum si dederit alterius mancipium , vel pauperiem fecerit animal; cur obligetur mancipium, vel animal ipsum; aut cur, quomodò & quando teneatur dominus mancipii vel animalis de damno dato. 2. 17. 17. 311

Damnum adversus honorem & famam quomodò dari possit, & quomodò fieri debeat reparatio; & cur etiam pecuniâ reparari possit. 2. 17. 18. 312

Damni reparationem & cautionem per modum belli, si in naturali libertate degam , vel copiam iudicis habere nequeam, & alius contra me delinquat; non verò per modum Superioritatis, quasi delictum alterius me Superiorem, illumque faceret inferiorem, exigere possum. 2. 20. 8. 16. 18. 334

Damnum vindicare cur non liceat citra auctoritatem publicam, si inferens desistat à damno. 2. 20. 16. 338

Damnum ob delictum alterius , de quo nullo modo participamus , directè sentire non possumus; per consequentiam tamen possumus sentire, 2. 21. 18. 363. seq.

Da-

- Damnum** directè datum quid sit, & quid per consequentiam datum. 1. 2. c. 21. qu. 18. p. 363
- Damni** seu mali, quod patitur is, v. gr. qui fidejussit pro delinquente, causa proxima est propria promissio, delictum verò est tantùm causa remota. 2. 21. 19. 364
- Damna**, quæ civis quidam sentit in bonis ob utilitatem publicam etiam occasione belli, cur à civitate sint illi refarciendæ, 2. 14. 12. & 3 13. 9. 10. 262. 483
- Debitori invito** cur loco rei mihi debitz aliud tantundem propriâ authoritate auferre nequeam, sed à judice expectare debeam. 2. 7. 4. 142
- Debitori invito** quandònam aliud tantundem propriâ authoritate auferre liceat. 2 7. 4. ibid.
- Debitori invito** cur aliud tantundem auferre possim, si moraliter certus sim, quod per judicem juris explemmentum obtinere nequeam; quia jus meum aliàs certum satis probare non possim. 2 7. 1. 143
- Decreta**, in quæ major pars civitatis consentit, cur etiam pauci dissentientes teneantur observare ac exequi. 2. 21. 13. 360
- Deditio pura**, cùm scilicet quis ipsi hosti de se arbitrium permittit, subditum facit eum, qui se dedit; ei verò, cui fit deditio, summam defert potestatem, eumque facit arbitrum dediti, sive victus se dedens dicat, quod se dedat victoris sapientiæ, sive moderationi, sive misericordiæ, auf Gnad und Ungnad; in deditioe autem conditionata victor non fit arbiter dediti. Item quidnam victus post deditioem puram pati debeat; & quid victor jure, quid salvo omni officio possit, & quid eum maximè deceat, & quid spectare debeat, nequid injustè faciat. 3. 13. 54. 55. 499. seq.
- in Deditioem puram** si quis accipiatur à belliduce, non belli-

- belliducis , sed populi aut Regis victoris arbitrium de illo erit. 1. 3. c. 15. qu. 13. p. 520
- Dedere oppidum si promiserit gubernator obsessus, quomodò id interpretandum. 3. 15. 15. 521
- Defensio sui ipsius est juris naturalis. 1. 2. 2. p. 12. & 2. 1. 8. 9. p. 56. & 2. 2. 4. 66
- Defensio sui ipsius lege civili tolli nequit. 2. 1. 8. 56
- Defendere se ipsum cur quisque teneatur. 2. 1. 8. 9. p. 56. & 2. 25. 8. 387
- Defensio cur sit licita contra inuasorem, qui culpâ seu peccato caret. 2. 1. 9. 56
- Defensio an sit licita etiam cum periculo vitæ innocentium, si hi defensionem, sine qua mors evadi nequit, impediant. 2. 1. 10. 56. seq.
- Defensio modum accipit ab offensione. 2. 1. 19. 60
- Defendere alterum cum manifesto periculo meo cur non teneat. 2. 25. 8.
- Defensionis causa prima cur sit subditorum. 2. 16. 30. & 2. 25. 2. 295. & 384
- Delictum alterius cur nec illi Imperium adimat, nec imperium in eum mihi conferat. 2. 20. 8. 314
- in-Delicto, seu merito, examinanda veniunt (1.) causa, quæ impulit; & hæc duplex est; alia enim impellit ad declinandum malum, alia ad obtinendum aliquod bonum aut verum, aut imaginarium; & quomodò utrumque ad delinquendum ducat. (2.) Causa, quæ abstrahere debuit, hæc identidem duplex est; alia generalis, alia specialis, & quænam utraque. (3.) personæ idoneitas seu aptitudo ad utrumque; & quomodò hæc, & cur, aut ad considerandas causas à delinquendo abstrahentes, aut ad causas impellentes seu inclinantes ad affectus suscipiendos considerari soleat in corporis mixtura seu temperamento, ætate, sexu, educatione & circumstantiis actûs. 2. 20. 26. 27. 29. 346. 347. seqq.

ad-Delinquendum maxima pars hominum ducitur affectibus seu appetitibus, quorum aliqui impetu quodam impellunt ad declinandum malum, & quínam illi; alii tendunt ad bonum aliquod aut verum, aut imaginarium. Vera bona, extra virtutes & earum actiones, quænam & quotuplicia; & quænam imaginabilia. l. 2. c. 20. qu. 26. p. 346

Delicta eò sunt graviora, quò majus alteri damnum inferunt. Consummata graviora sunt non consummatís. In non consummatís tantò quidque gravius est, quantò ulterius processit; & quænam in utròvis genere aliis sint graviora. 2. 20. 27. 347. seq.

Delictorum injustitiæ generali quomodò interdum accedat injustitia specialis. 2. 20. 27. ibid.

cum-Delicto cur etiam vita anterior simul veniat in æstimationem. 2. 20. 28. 348

Delictum non habituati cur, cœteris paribus, mitius puniatur, quàm delictum malè habituati. 2. 20. 28. 348

Delicta tantò sunt excusabiliora, & levioe pœnà digna, quantò magis impeditur judicium eligentis, & quantò magis naturales sunt causæ, quibus lumen rationis occæcatur, nimirum affectus vel perturbatio aliqua, ut causas à delinquendo avertentes ponderare nequeat is, qui affectibus illis impellitur. 2. 20. 29. 348. 349

Delicta summorum imperantium quomodò transeant ad subditos. 2. 21. 12. 350

Delicta ex ira & metu commissa cur minùs odiosa sint, quàm quæ ex voluptatis desiderio nascuntur. 2. 20. 29. 349

Delicta eorum, qui vel affectibus impulsí, vel repentinâ, frequenti & violentâ perturbatione aliquâ, vel aliter judicio impediti, causas à delinquendo ab-

- strahentes satis ponderare non potuerunt, cur le-
viore pœnâ sint punienda, non obstante, quòd in
pœnis videatur requiri passio, quæ sit par delicto, seu
talio, ita ut nec plus, nec minus debeat pati is, qui
punitur, quàm is, in quem delictum fuit commissum.
l. 2. c. 20. qu. 30. p. 350
- Delicta quædam non consummata puniuntur ùt con-
summata. 2. 20. 30. ibid.
- Delictis consummatis cur major debeat respondere
pœna, quàm non consummatis. 2. 20. 27. 30. 347.
350. seq.
- ob-Delictum paternum quandònam civitas possit au-
ferre liberis ea, quæ aliàs à civitate erant habituri;
quorùmnam liberis, & cur id evenire soleat. 2. 21.
22. 365
- Delinquentem civitas interpellata, apud quam degit,
sivè sit subditus ejus perpetuus, sivè temporarius
tantùm, cur aut punire, aut interpellanti dedere,
non verò strictè ac absolutè dedere teneatur. 2. 21.
6. 7. 357. seq.
- Delinquentes extra territorium profugos ad pœnas de-
poscendi jus circa quænam delicta hodièdùm apud
Europæos usurpetur. 2. 21. 7. ibid.
- Delinquens à sua civitate deditus, si à civitate, cui de-
ditus fuerat, non recipiatur, cur à civitate sua re-
dux puniri quidem vel non puniri possit, jus ta-
men civitatis, ùt & alia jura & bona ipso facto non
amittat. 2. 21. 8. 358. seq.
- Delinquens à sua civitate deditus, si post deditionem
ab altera civitate acceptatam casu revertatur, civis
non erit, nisi ex novo civitatis beneficio. 2. 21. 8.
359
- Delinquens, si non dedatur, sed à civitate, ubi degit,
puniatur, secundum quænam jura puniri possit ac
debeat. 2. 21. 11. 360

- Democratia quid sit. 1. 1. c. 3. qu. 26. p. 22
- Derelictæ quænam res dicantur. 2. 4. 1. 96
- Derelictio rei cùm pendeat ab animo alterius, quomodo constare possit de illius animo. 2. 4. 2. ibid.
- Derelinquentis rem suam animus ex quibusnam signis externis constare possit. 2. 4. 3. 97
- pro-Derelicta quomodo res habeatur factis. 2. 4. 4. ibid.
- pro-Derelicta quædam non habeatur res licet abjecta vel deserta. 2. 4. 4. ibid.
- Derelictio ut præsumatur ex silentio, duo requiruntur, scilicet ut sit silentium scientis & liberè volentis; hæc autem conjectura, nempe ut quis præsumatur scire ac liberè velle, cur desumi possit ex tempore. 2. 4. 6. 7. 98. 99
- ad-Derelictæ rei conjecturam non requiritur tantum temporis inter præsentis, quantum inter absentes, & in omnibus tempus memoriam excedens regulariter sufficit; item quomam anni hîc faciant tempus memoriam excedens. 2. 4. 8. 9. 99. 100
- ad-Derelictionis conjecturam an actus negativi etiam cum magno temporis spatio conjuncti non sufficere videantur ex eo, quod nemo præsumatur suum jactare. 2. 4. 10. 100
- ad-Derelicti Imperii conjecturam an sufficiant actus negativi. 2. 4. 11. ibid.
- Derelicta ex actibus negativis præsumpta, si quis nil faciat circa rem suam, quam alius intereâ possidet, acquiruntur usucapione seu præscriptione. 2. 4. 12. ibid.
- ex-Derelictione præsumpta parentum cur liberis nondum natis tacitè possit decedere jus suum in regnum. 2. 4. 17. 103

- Diffidato principe diffidatos esse adhzrentes, quid sit.**
l. 3. c. 3. qu. 10. p. 420. seq.
- Divortium cur jure naturæ non sit licitum, nequidem
mutuo conjugum consensu.** 2. 5. 17. 115
- Divortii quænam sint causæ justæ.** 2. 6. 17. 116
- Dolus bonus quis, & quomodò consistat in actu nega-
tivo, & quandónam sit licitus.** 3. 1. 7. 397
- Dolus, qui consistit in actu positivo vocatur in rebus
simulatio, in verbis verò mendacium; & quænam
sit differentia inter verba, nutus & notas illas, quæ
significant res ipsas, & inter res; & cur dolus in
rebus, sivè simulatio, liceat; non tamen dolus in
verbis, sivè mendacium; item in quibúsnam rebus
non liceat dolus, sivè simulatio.** 3. 1. 8. 9. 400. seq.
- Domanialia quid sint; cur sine consensu populi ne in re
modica quidem à Rege alienari possint; quandónam
eorum alienatio sit ipso jure nulli; & cur in re mo-
dica ex scientia & silentio populi facta, sit valida.** 2. 6.
16. 139
- Dominii quale sit exordium.** 2. 2. 4. 66
- Dominium an statim acceperit primus homo sivè Ada-
mus, an verò solum jus seu facultatem res vacuas oc-
cupandi.** 2. 2. 5. 6. 66. 67
- Dominium rerum an fuerit, antequàm plures essent
homines; sivè an dominium consistere posset, si
unus tantum homo superites esset in mundo.** 2. 2.
6. 67
- Dominium rerum quomodò sit introductum, post-
quàm genus humanum erat multiplicatum.** 2. 2. 7.
67. seq.
- Dominium quid sit post introductam proprietatem.** 2.
2. 9. 69
- Dominium aliud est vulgare seu commune, aliud emi-
nens.** 2. 2. 10. ibid.
- Domi-**

- D**ominium eminens in res privatorum competere habenti majestatem, undenam probetur. 1. 2. c. 2. qu. 11. p. 69
- D**ominium eminens in rebus privatorum exercere pro libitu suo an possit princeps. 2. 2. 12. 70
- D**ominium eminens seu summum in rebus privatorum si dicatur habere princeps; an indè sequatur, unius ejusdemque rei duos esse dominos. 2. 2. 12. 70
- D**ominium aliquod à privatis in eorum rebus an videatur acquirere non posse princeps idè, quia jam habet dominium eminens. 2. 2. 12. ibid.
- D**ominium privatorum est subalternum. 2. 2. 12. ibid.
- in-Dominio** unius vel paucorum, exclusis reliquis, an possit esse mare, vel orbis terrarum. 2. 2. 14. 71
- in-Dominio** in totum, seu integræ quænam res esse nequeant. 2. 2. 13. 70
- in-Dominio** esse in quibusnam partibus possit mare, ac in quibusnam non possit. 2. 2. 15 16. 71. 72
- in-Dominio** esse quænam res possit. 2. 2. 16. 72
- Dominii** per se incapax cur non sit mare. 2. 2. 17. ibid.
- Dominium** rei acquiritur per occupationem. 2. 2. 7. 19. 68. 73
- in-Dominio** cuiusnam sint feræ, aves, pisces. 2. 2. 20. 73
- Dominium** ferarum transeuntium in aliud territorium cur non maneat penes priorem dominum. 2. 2. 21. 74
- in-Dominio** cuiusnam sint flumina. 2. 2. 30. 77
- in-Dominio** alicujus populi siquæ terræ venerint, vel flumina, vel partes maris; an alii homines exteri in iisdem adhuc jus aliquod habeant. 2. 2. 31. 77. seq.
- Dominium** si quis acquirere velit, quidnam in eo requiratur. 2. 3. 8. 91
- Domi-

- Dominium** quomodò infantes, furiosi &c. possint acquirere ac retinere. 1. 2. c. 3. qu. 9. p. 91
- Dominium** ut factò hominis transferatur, cur non sufficiat solus actus internus voluntatis in dante; & quidnam requiratur in accipiente dominium. 2. 6. 3. 4. 132
- Dominii** quanta sit vis. 2. 6. 19. 141
- Dominium** jure Gentium acquiritur 4. modis, scilicet occupatione, accessione, specificatione & traditione. 2. 8. 1. 170
- Dominium** rei ut transferatur in alium, requiritur in rem tradente animus transferendi dominium rei, in accipiente verò animus acceptandi. 2. 8. 16. 177
- Dominia** quot modis desinat. 2. 9. 1. ibid.
- Dominium** cur desinat rei derelictione. 2. 9. 1. ibid.
- Dominium** quomodò desinat sublato subjecto. 2. 9. 1. ibid.
- Dominium** ad quemnam pertineat, si persona, in qua erat dominium, moriatur nullâ editâ voluntatis significatione, nullo consanguineo, vel aliâ personâ relicta, cui jus succedendi ex pacto vel alio modo competat. 2. 9. 2. 178 seq.
- Dominia** rerum cur sint introducta. 2. 10. 9. 190
- Dominium** (NB internum est, quod in jure natura & civili fundatur) externum quid sit. 3. 9. 20. 464
- Domini** jus in servos quousque se extendat. 2. 5. 45. 129
- Domini** jus in prolem servilem undenam oriatur. 2. 5. 46. 130
- Dominus** rei habetur, qui bonâ fide ac justo titulo rem possidet. 2. 10. 8. 189
- Duellum** quandònam sit licitum. 2. 1. 26. 62
- Duellum** an sit licitum duobus v. gr. mortem promeritis, si à magistratu inter se committantur; & an rectè à magistratu imperetur. 2. 1. 27. 63

- Quella utrùm concedere possit magistratus ad vindican-
das privatas injurias. 1. 2. c. 1. qu. 28. p. 63
- Quella germanis ante Christianismum erant consueta.
2. 1. 28. p. 63. & 2. 20. 15. 338
- Quella hodie dùm sub pœna capitis alicubi sunt prohibi-
ta. 2. 20. 15. ibid.
- Quellum inter duos Reges quandònam permitti possit
ab eorum populis. 2. 23. 13. 379
- Quella cur olim inter Francos inita. 2. 23. 13. ibid.

E.

- Ebrii ebrietate perfectâ cur obligentur ex delicto,
cùm tamen non obligentur ex promisso vel pacto. 2.
11. 8. 198
- Effectus universalis universalem requirit causam. 1. 1.
20. 9
- Electio ad Imperium quid sit. 1. 3. 35. 28
- Electio & successio in quònam differant. 1. 3. 35. 28
- Electio non tribuit plus, quàm successio defert. 1. 3.
35. ibid.
- in-Emptione cur dominium non transferatur nisi rei
traditione. 2. 12. 26. 233
- Emptorem ante traditionem esse dominium rei emptæ,
cur non probetur indè, quòd perfectâ emptione peri-
culum rei statim pertineat ad emptorem, & quævis
res pereat suo domino. 2. 12. 27. 233. seq.
- Emptione perfectâ, cur periculum rei licet nondùm
traditæ, sit emptoris. 2. 12. 27. ibid.
- Emptor, si res pereat ante traditionem, cur venditori
pretium solvere teneatur. 2. 12. 27. ibid.
- Emptorem, re ante traditionem pereunte, obligari ad
solvendum venditori pretium, non probatur indè,
quòd debitor speciei liberetur à sua obligatione rei
inte-

- interitu; sed solum, quod cogi nequeat venditor, ut rem tradat. l. 2. c. 12. qu. 27. p. 223
- Epikia quid sit, & quandonam locum habeat. 2. 16. 29. 30 32. 294. 295. 296
- Executiones violentæ referuntur ad certam belli speciem, suntque introductæ jure gentium. 3. 2. 1. 9. 409. & 412
- Executio violenta quid hîc sit. 3. 2. 2. 409
- Executio violenta duplex est: hominum prehensio, seu androlepsia; & repressaliæ. 3. 2. 3. 410
- Exhæredandi causæ justæ quænam sint. 2. 7. 17. 148
- pro-Exhæredato tacitè haberi cur nequeat filius, dum gravis culpæ in patrem commissæ nulla condonatz expressa extant indicia. 2. 7. 56. 165
- Exploratores bello capti cur exquisitis affici soleant suppliciis. 3. 4. 12. 426
- Exteris, qui sedibus suis pulsi receptum quærunt, an concedenda sit perpetua habitatio; aut siquid deferti soli intra territorium alterius postulent, num illis indulgendum. 2. 2. 39. 40. 82. 83

F.

- Facultas illa, quam omnes homines habent jure naturæ seu communi ad actus aliquos apud nos exercendos, duplex est: alia simplex & absoluta, alia hypothetica seu ex suppositione. 2. 2. + 1. 84
- Facultas simplex seu absoluta in quosnam actus competat, & cur impediri nequeat; & quandonam tamen impediri possit. 2. 2. 42. 43. 84
- Facultates morales, quæ eosdem habent effectus, eadem sunt, & eodem nomine nuncupandæ. 1. 3. 37. & 2. 5. 34. p. 29. & 124
- sub-Factis quomodo comprehendantur non facta. 2. 4. 5. 97. seq. de-Fa.

- de-Factis quibúsnam, & undénam haberi possit certitudo. l. 2. c. 7. qu. 20. p. 149
- Facta non tantùm ùt reparanda, sed & ùt punienda considerari possunt, 2. 20. 1. 331
- in-Facti alterutram partem inclinans cum formidine iniusti ob rationem non penitùs certam; si non habeat, ut iudicium practicum rectè conformet; cur teneatur audire consilia sapientum, 2. 21. 5. 376
- ex-Facto alieno quomodò teneatur bonorum successor. 3. 2. 9. 412
- ex Facto civitatis quomodò & cur teneatur civis. 3. 2. 9. ibid.
- Facta privatorum ut approbare censeatur civitas, tria requiruntur; nempe scientia, puniendi potestas, & neglectus; & quomodò de his constare possit. 3. 13. 32. 33. 490
- Favorabilia quænam sint pacta, promissa, fœdera; & quænam odiosa, quænam mixta seu media. 2. 16. 11. 181. 282
- Feræ bestię quomodò acquirantur principi, vel ei, qui jus summum in civitate habet. 2. 8. 4. 171
- Feræ bestię à nobis occupatæ, quamdiù censeantur, esse nostræ. 2. 8. 5. 172
- Feræ, licet custodiam nostram evaserint, cur etiamnum maneat nostræ, si addita eis sint signa, ex quibus dignosci possint, quod fuerint nostræ, 2. 8. 6. 172
- Fera ut sit nostra, quidnam requiratur. 2. 8. 7. 173
- Feudum acquisitum pro se a hæredibus, intelligitur tantùm de descendenti bus masculis seu hæredibus feudalibus. 2. 16. 25. p. 293
- Fidejussor cur non possit ex fidejussione occidi, nec mutilari, nec ad exilium, sed solùm ad pœnam pecuniariam se obligare. 2. 21. 20. 21. 364. seq.
- Fidei religio dudùm in ludum verti cœpit. 2. 23. 10. 378
- Fides

- Fides inter hostes quid sit; ea est vel expressa, vel tacita; item vel publica, vel privata. l. 3. c. 12. qu. 1. 2. p. 473**
- Fides publica quid sit. 3. 13. 1. 479**
- Fides publica tam expressa quàm tacita, aut est summorum potestatum, aut inferiorum; quæ summorum est potestatum, aut bello finem imponit, aut eo manente vim habet, in his, quæ bellum finiunt, spectantur principalia & accessiones; principalia quænam sint & quænam accessiones. 3. 13. 2. 3. 56. p. 479 & 500**
- Fides tacita quid sit. 3. 17. 1. 524**
- Fides hosti data cur sit servanda. 3. 12. 3. 473**
- Fides tyrannis, privatis & prædonibus, in negotio cum iisdem tractato data à Republica, cujus illi aliquando membra fuerunt, cur sit servanda, nec jus illis quæsitum auferre possit Respublica in pœnam, quamvis id possit casu, quo cum subditis suis transfugerunt; & non obstante, quod subditi neque fidem juratam ad redimendam vitam vel propriam, vel alienam iis datam servare teneantur. 3. 12. 4. 474**
- Fides datà desertoribus aut subditis rebellibus cur servanda, nec jus ex promisso quæsitum propter dominium eminens iisdem auferendum. 3. 12. 5. 475**
- Fides sit servanda, siquid metu promissum fuerit alicui tertio, qui metum non intulit. 3. 12. 6. ibid.**
- Fides an sit servanda, si de statu puro in mixtum transeat pactis. 3. 12. 7. 475. seq.**
- Fides cur sit servanda, si quid in bello solemnni, aut ejus finiendi causâ promittatur, ita ut promissum rescindi non possit à promissore ex causa metûs injustè illati; & quondamam metus in bello solemnni pro injusto vel justè habeatur. 3. 12. 8. 9. 476**
- Fidem quondamam nec jure naturæ, nec gentium servare teneamur, si quid in bello solemnni metu promissimus. 3. 12. 9. ibid.**

Fides cur etiam perfidis sit servanda, l. 3. c. 12. qu. 10.

P. 477

Fidem non servare quis potest, quin fiat perfidus, idque accidere potest duobus modis: defectu conditionis, & per compensationem; cur tamen compensari nequeat manente bello aut id, undè ortum est bellum, aut quidquid bellico jure gentium fieri solet.

3. 12. 11. 12. 13. 14.

477. 478

Fidem suam, quam tacitè pollicetur hosti postulans colloquium cum eodem, (fore scilicet tale colloquium hosti innoxium,) cur non rumpit, si postulet idè, ut specie colloquii hostem avertat à belli consiliis, & sua interim promoveat. 3. 17. 2.

525

Fides data cur à summis potestatibus sit servanda. 3. 18.

1.

526

Fidem suam tacitè obligat hostis ad arma & hostilia cohibenda, si expandant signa ex consuetudine significantia, ut sunt hodiè vela candida. 3. 17. 3.

525

Fluminis cursu mutato an simul mutetur terminus Imperii, & ab ea, quæ flumen adjecit, cedant iis, quibus adjecta sunt. 2. 3. 15.

94

Flumen si mutaverit alveum, an idem dicendum, quod de cursu mutato. 2. 3. 16.

95

Fluminis medietas est terminus Imperii. 2. 3. 15.

94

Flumine exaréscente, cur medietas ejus maneat terminus Imperii. 2. 3. 16.

95

Flumen an, & quomodò possit accedere uni populo. 2.

3. 17.

95

Fœdus quid sit. 2. 15. 1.

268

Fœdus faciendi jus quibusnam competat. 2. 15. 2.

268

Fœdera quomodò fieri debeant nomine Imperii Romano-Germanici. 2. 15. 2.

161

Fœdera facere quomodò liceat statibus Imperii Romano-Germanici. 2. 15. 2.

ibid.

00

Fœdera

- Fœdera facere quandònam possit Rex regno pulsus, & quandònam non possit. l. 2. c. 15. qu. 4. p. 269
- Fœdera alia sunt, quæ idem constituunt, quod juris est naturalis; alia juri naturæ aliquid adjiciunt. 2. 15. 5. 269
- Fœdera, quæ idem constituunt, quod juris est naturalis, cur necessaria sint & utilia. 2. 15. 5. 269 seq.
- Fœdera facere, quorum capita nil continent, quàm ne simpliciter & directè jus naturæ violentur, probrosum est hominibus cultis. 2. 15. 5. 269
- Fœdera facere, ut utrinque sit jus hospitii aut commercii, aut non sit probrosum, quamvis ea debeantur ex humanitate. 2. 15. 5. 269. seq.
- Fœdera, quæ juri naturæ aliquid adjiciunt, alia sunt æqualia, alia inæqualia; & quænam utraque. 2. 15. 6. 270
- Fœdera tam æqualia, quàm inæqualia aut societatis alius, aut pacis causâ fiunt. 2. 15. 6. 270
- Fœdera æqualia pacis sunt, quæ de restituendis captivis, rebus captis, & ad securitatem conveniri solent. 2. 15. 6. 270
- Fœdera æqualia societatis aut ad commercia pertinent, aut ad belli communitatem, aut res alias; quomodo iniri possint. 2. 15. 6. 270
- Fœdera sunt inæqualia vel ex parte digniori, vel ex parte minùs digna; ex parte digniori sunt inæqualia, si hæc promittat auxilia, nec restipuletur; aut majora promittat: ex parte minùs digna, sunt inæqualia vel cum vel sine imminutione summi Imperii; & quænam utraque, 2. 15. 7. 271
- Fœdera inæqualia cur non facilè ineunda. 1. 3. 52. 38
- Fœdera inire cum illis, qui à vera religione sunt alieni, cur & quandònam liceat. 2. 15. 8. 272
- Fœdera contrahere cum atheis cur liceat, & cur non minùs

- minùs consultum sit cum illis contrahere, quàm cum perfidis. l. 2. c. 15. qu. 9. p. 273
- Fœderatus pluribus, cuinam eorum, si bellum gerunt auxilium ferre debeat. 2. 15. 10. 273. seq.
- Fœdus finito tempore, quod fœderi adjectum erat, cur non censeatur tacitè renovatum; quandonam tamen censeatur tacitè renovatum, item tacita ejusmodi renovatio complectitur eo casu sub se omnia capitula prioris fœderis, & contra eum, qui unum vel alterum capitulum non complecti asserit, est præsumptio in contrarium, 2. 15. 11. 274. seq.
- Fœdus initum pro defensione ditionis, domino in possessione existente, non extenditur ad eam recuperandam domino ejecto. 2. 16. 14. 284
- Fœdus, in quo conventum, ut utriusque populi socii tuti sint ab utroque populo, an tantùm de sociis, qui fuerunt tempore fœderis, an etiam de futuris intelligendum. 2. 16. 15. 284
- Fœderatorum alter si alios socios assumat, & si hi primi fœderis socium injuriâ afficiant; cur hic possit his posterioribus bellum inferre salvò fœdere, & alter hos posteriores suos socios contra eum defendere. 2. 16. 16. 285
- Fœdere si conventum fuerit, ne alter fœderatorum alterius injussu bellum gerat, cur intelligatur bellum, duntaxat offensivum, non verò defensivum. 2. 16. 17. 285
- Fœdera realia quomodò sint distinguenda à personalibus. 2. 16. 19. 286
- Fœdus cum populo libero initum cur sit reale, ac maneat, licet status civitatis in regnum mutetur; & quandonam hoc casu non maneat, 2. 16. 19. ibid.
- Fœdera realia transeunt ad successores, eosque obligant, non verò personalia. 2. 16. 19. 286. seq.

- Fœdus cum Rege initum cur non sit personale ideò,**
quia persona Regis fœderis pacto est inserta. 1. 2.
c. 16. qu. 20. p. 287
- Fœdus cum Rege initum undénam constet esse reale vel**
personale. 2. 16. 20. ibid.
- Fœdus à Rege contractum & juramento confirmatum**
cur non sit personale, sed reale, ac obliget succes-
sores, non obstante, quòd societates morte finian-
tur, & juramenta non transeant ad hæredes. 2. 16.
21. 288
- Fœdera favorabilia, in dubio sunt realia; odiosa verò,**
sunt personalia. 2. 16. 20. 287
- à Fœdere universaliter concepto casum aliquem parti-**
cularem esse exceptum, seu sub eo non comprehen-
di, quomodò dijudicandum. 2. 16. 29. 30. 32.
294. 295. 297. seq.
- Fœderatus, qui confœderato auxilia promisit, cur non**
obligetur ad ea ferenda, quando ipsèmet domi peri-
clitatur. 2. 16. 30. 295
- Fœderatus promittens duobus fœderatis in diverso fœ-**
dere auxilio bellica, quandónam promissio opera-
rum bellicarum posterior præferenda sit priori, casu
quo uterque fœderatus auxiliis indigeat. 2. 16. 32.
299
- Fœtus ex equa mea natus, cur sit meus, licet pater,**
nempè equus, non fuerit meus, & constet de do-
mino patris, sivè equi. 2. 8. 13. 14. 175. seq.
- Fornicatio quandónam ex errore credita fuerit licita.**
2. 11. 22. 206
- Fratrum quis sit ordo naturalis. 2. 5. 31. 122. seq.**
- Frumenti venditio ad externos quandónam rectè prohi-**
beatur civibus. 2. 2. 43. 84
- Fugã num sit licita etiam cum periculo vitæ innocen-**
tium, quando hi fugam, sine qua mors evadi nequit,
impediunt. 2. 1. 10. 56. 57
- Fuga

Fuga utrùm sit ignominiosa in vaso , præsertim viro nobili. 1. 2. c. 1. qu. 22. p. 61

Fugere an teneatur in periculo vitæ constitutus. 2. 1. 21. 61

Furi res meas rursùs auferendo vitium furti non committo, 3. 7. 8. 447

Furtum est tale positâ dominiorum distinctione , ante hanc furtum non erat. 1. 1. 17. 8

Furtum cur committat , qui rem alienam detinet injustè , seu non restituit. 2. 10. 4. 187

Furtum de pascuo cur graviùs puniatur , quàm furtum de domo ; & apud quasdam gentes furtum à domestico , quàm ab extraneo commissum, 2. 20. 32. 352

G.

Germani antiqui cur , & quomodò de omnibus ferè rebus , pace ac bello , soliti consultare in conviviis. 2. 11. 7. 198

H.

Homo cur non ad bellum in quemquàm , sed ad pacem colendam cum omnibus creatus & natus. Proleg. qu. 1. 2. 3. 1. seq.

Hominum plurimi cur proni sint in bellum. Proleg. qu. 4. 2

Homo hominem tueri cur teneatur. 1. 5. 3. & 2. 25. 8. 53. & 387

Hominum inter se quænam sint vincula invitantiæ ad mutuam opem ac defensionem. 1. 5. 3. 52. 53

Homo creatus est infirmus & multarum rerum indigus. 2. 2. 4. 66

Hominibus an etiam opus fuisset labore ac industriâ , si mansissent in statu innocentix. 2. 2. 8. 68

Homo in hominem officiosus esse debet. 2. 2. 29. 31. 76. seqq.

Index Rerum & Verborum locupletissimus.

- Homines naturaliter sunt æquales.** 1. 2. c. 2. qu. 14. p. 71
- Homini datæ sunt manus pro sua defensione.** 2. 17. 14. 310
- Homo hominem amare tenetur jure naturæ propter cognationem, quam natura inter homines constituit.** 2. 20. 16. 338
- Hominum prehensio, sive androlepsia, quid sit.** 3. 2. 4. 410
- Hæreditas, si quis ex errore hæredem institutum à se mortuum putans, alium scripserit, prioris erit.** 2. 11. 12. 200. seq.
- Hæres scriptus, additâ tamen clausulâ, ut alicui tertio daret ea, quæ ipse velit; cur non cogatur totam hæreditatem huic tertio restituere.** 2. 16. 9. 280
- Hæreditas, vid. Successio.**
- Honestæ naturæ quænam dicantur; & cur determinantur ex societatis humanæ naturæ.** 1. 1. 12. 14. 5. 6
- Hostilitates in territorio neutrali sive pacato sunt illicitæ.** 2. 1. 5. 55
- Hostium res cur habeantur pro rebus nullius, fiantque capientium.** 2. 8. 10. & 3. 6. 6. 174. & 438
- Hostis quondam habeatur, qui hosti res aliquas advehit & subministrat; quænam res sint contrebande, & quænam non sint; & quænam res tantum in bello usum habeant, & quænam nullum; quænam & in- & extra bellum usum habeant; & quondam hæ ab una parte belligerantium, & quo jure, intercepti possint; & quidnam in advectorem ipsi liceat, si advector juris executionem ipsi impediverit, vel impedire voluerit. Item si non ad hostem, sed ad amicum vicinum mittantur merces prohibitæ, cur ab una parte belligerantium commercium impediri non possit**

possit idè, quod metuat, ne merces ejusmodi à vicino ad hostem transfuantur; & quònam tamen eas intercipere possit. lib. 3. cap. 1. quæst. 5. 6. pag. 397. 398

Hostem cur non liceat decipere nec in promissis expressis, nec tacitis, quamvis aliàs liceat decipere falsiloquio. 3. 1. 21. 408

Hostem meum quamvis mihi liceat interficere, si bellum justum geram; cur tamen non liceat mihi muneribus sollicitare subditos hostis mei, ut ipsum occidant; vel fortalitia & oppida dedant, &c. 3. 1. 23. 24. 408 seq.

Hostem in bello justo sive solemnè lædere licet tum in persona, tum in rebus; quomodò hoc intelligendum; quònam lædere liceat; & cur hoc gentibus ita placuerit. 3. 4. 1. 3. 4. 5. 422. 423. 424

Hostem cur jure naturæ liceat tollere veneno, non tamen jure gentium; nec spicula, fontes & aquas veneno inficere, benè tamen aquas corrumpere, ut nequeant bibi. 3. 4. 9. 10. 425. 426

Hostem cur liceat interficere immisso percussore, ac quònam; & cur tamen ejusmodi percussores deprehensi exquisitis soleant affici suppliciis. 3. 4. 11. 12. 426

Hostium subditos, qui tales sunt ex causa permanente, ubique locorum, non tamen in solo pacato, occidere licet. 3. 4. 6. 424

Hostium interfectorum, captivorum aut supplicum causæ cur nequeant referri ad talionem. 3. 4. 7. 424

Hostium res vastare ac eripere cur liceat; & quid de rebus sacris & religiosis ac idolis dicendum. 3. 5. 1. 2. 3. 4. 5. 430. 431. 432

Hostium sacra loca si capiantur, cur mortuorum corpora malè tractare non liceat. 3. 5. 1. 432

- Hostium res etiam dolis, qui perfidiâ carent, eripere licet. 1. 3. c. 5. qu. 6. p. 432
- Hostium res ultra debitum modum vastare aut eripere non licet; modum tamen excedere licet, si populatio hostem ad pacem adigat. 3. 5. 7. 8. 432. seq.
- Hostium res quænam tum ex ratione æquitatis & humanitatis, tum ex aliis rationibus non sint vastandæ. 3. 5. 9. 10. 433. 434. 435
- Hostium campanarum rebus sacris destinatarum ex consuetudine quarundam gentium certâ pecuniarum summâ reddimi solent. 3. 5. 9. 434
- Hostium urbes à violentis direptionibus cur à principe, vel belliduce sint prohibendæ. 3. 5. 10. 435
- Hosti tributa pacisci & solvere contra legem aut præceptum cur, & quandonam possint subditi. 3. 16. 2. 3. 521. 522

I.

- Imperatori Romano cur non competat imperium universale. 2. 22. 7. 371
- Imperatores olim bona Imperii alienabant ex more, cui nunquam erat contradictum. 2. 13. 7. 482
- Imperium Regis cum populo esse partitum undenam constare possit. 1. 3. 33. 27
- Imperium summum, seu summa potestas cur non iudicanda ex nomine ac externa specie administrationis. 1. 3. 34. 27. seq.
- Imperii summi & summò minoris discrimen an petendum ex Imperii delatione per electionem aut successionem. 1. 3. 35. 28
- Imperium ipsum non conferunt electio vel successio. 1. 3. 35. ibid.
- Imperium summum diverso modo haberi potest. 1. 3. 36. 28. 29
- Impe-

- Imperium summum** quānam habeant jure pleno proprietatis, seu in patrimonio, & quānam non. 1. 1. c. 3. qu. 36. P. 29
- Imperia** cur possint esse in patrimonio, quamvis homines liberi non sint in commercio. 1. 3. 38. 39. 30
- Imperium alienans** non alienat propriè ipsos homines, sed jus perpetuum eos regendi, seu potius jus habendi majestatem. 1. 3. 39. ibid.
- Imperium an sit in patrimonio populi ex eo**, quòd Rex illud adquisierit non sine civium sanguine ac sudore. 1. 3. 40. 31
- Imperium alienare** quāndōnam Rex possit. 1. 3. 40. & 2. 6. 5. 31. & 132
- Imperium populi voluntate delatum alienare** cur nequeant Reges. 1. 3. 41. 31
- Imperii summitas an distinguatur ab habendi plenitudine.** 1. 3. 42. 31. seq.
- Imperium summum** quid sit, & quid plenum. 1. 3. 42. 32
- Imperia summa** utrūm quæcunque habeantur plenè. 1. 3. 42. ibid.
- Imperium summum non haberi plenè**, quomodò intelligendum. 1. 3. 42. ibid.
- Imperium Romano-Germanicum an sit summum & plenum.** 1. 3. 42. ibid.
- Imperia summa & plena** cur non sint Marchionatus, Comitatus, &c. 1. 3. 42. ibid.
- Imperium an desinat esse summum**, quando Imperator promittit aliqua Deo vel subditis; aut an fiat commune cum aliis. 1. 3. 44. 33. seq.
- Imperium quāndōnam fiat commune cum statibus Regni.** 1. 3. 44. ibid.
- Imperium cur desinat esse summum**, si in delatione Imperii adjiciatur lex commissoria, ut Rex, si fidem fallat, tum regno cadat. 1. 3. 45. 34

- Imperium summum cur sit in se indivisum. l. 1. c. 3. qu.
46. p. 34. 35
- Imperium summum dividi potest vel per partes potentiales, vel per partes subjectivas, vel ratione locorum, vel ratione temporis. l. 3. 46. ibid.
- Imperium summum cur habeat populus, non autem Rex, si populus adhuc liber futuro Regi imperet per modum manentis præcepti, aut siquid addat, quo intelligatur, regem cogi aut puniri posse. l. 3. 47. 35
- Imperium quando per partes subjectivas divisum est, qualisnam sit Respublica, aut qualenam regimen. l. 3. 48. 36
- Imperium an sit mixtum & communicatum cum aliis, quando Rex quædam sua acta non vult esse rata, nisi à Senatu, vel alio quodam cœtu probentur & subscribantur. l. 3. 50. 36. seq.
- Imperium summum an habere possit inæqualiter federatus, cliens protectoris, advocati, &c. l. 3. 51. 37
- Imperium summum quinam habeant; & cur non amittatur delictis. 3. 3. 3. 417
- Imperium summum an habeant, qui certum quid pensitant, populi, aut ad redimendas vexas, aut ad comparandam tutelam. l. 3. 53. 38
- Imperium summum cur non habeant, qui nexu feudali vincuntur. l. 3. 54. ibid.
- Imperii forma, vel summum Imperium ipsum, an semper possint judicari ex modo administrandi summum Imperium. l. 3. 55. 38. 39
- Imperium administrandi modum diversum esse ab Imperio ipso, seu à forma ipsius Reipublicæ, vel non esse diversum, undenam dignosci possit. l. 3. 39

- Imperium** an possit esse monarchicum, & modus illud administrandi Aristocraticus. l. 1. c. 3. qu. 55. pag. 39
- Imperium** summum an habeat infans, furiosus, captivus, &c. 1. 3. 55. ibid.
- Imperii** Romano-Germanici modus administrandi est mixtus, uti & forma ipsa Reipublicæ. 1. 3. 56. 39
- Imperandi** jus, si dubium sit, ad quemnam pertineat, utrinam eo casu privatus obedire debeat, ac subditus. 1. 4. 25. 52
- Imperio** subjacens materia alia est primaria, scilicet personæ; alia secundaria, scilicet locus, qui territorium dicitur. 2. 3. 4. 89
- Imperium** retinere an quis possit, & aliis assignare dominium. 2. 3. 5. 161
- Imperium** in portionem maris acquiri potest, ratione personarum scilicet, & ratione territorii. 2. 3. 13. 93
- in-Imperii** delatione an populus voluntatem suam exprimere possit, quo modo ac tempore imperium non utendo amitti velit. 2. 4. 20. 105
- Imperii** modus pendet à primæva populi voluntate, quando in civitatem coivit, & non comprehenditur sub imperio. 2. 4. 20. 2. 6. 5. 105. 133.
- Imperium** patris in liberos cur præferatur imperio matris. 1. 5. 3. 108
- Imperium** maritale, patrium & dominicum sunt imperia summò minora, & cur his non competat jus vitæ ac necis. 2. 5. 9. 10. 111. 112
- Imperiis** summis cur insit jus vitæ ac necis. 2. 5. 9. 111
- de-Imperium** habendi modo dum agitur, populus quoque jus aliquod habet, ejusque requiritur consensus. 2. 6. 5. 133
- Imperia** utrùm alienari possunt sicut aliæ res. 2. 6. 5. 132. 133
- Imperium** in aliquam partem v. g. Provinciam imperii an

an alienari possit ab habente imperium, sicut dominium à Domino, idè quòd imperium sit in totum corpus, seu in totam civitatem. l. 1. c. 6. quæst. 10.

pag. 135. seq.

Imperium quomodò sit in totum corpus, seu in totam civitatem, 2. 6. 10. 135. seq.

Imperium quomodò sit in partem corporis seu civitatis 2. 6. 10. 135. seq.

Imperium in partem Regni non habitatam aut desertam cur alienare Rex possit, non verò imperium in partem habitatam seu populi. 2. 6. 12. 136. seq.

Imperia quot modis desinant; cur desinant derelictione, & quomodò sublato subiecto. 2. 9. 1. 177. sq.

Imperium ad quemnam pertineat, si persona, in qua fuit imperium, moriatur nullâ editâ voluntatis significatione, nulla consanguineo, vel aliâ personâ relictâ, cui jus succedendi ex pacto, vel alio modo competat. 2. 9. 2. 178. seq.

Imperii sedes si transferatur, an intereat civitas. 2. 9. 8.

Imperii sedis translatio cur periculosa. 2. 9. 8. ibi. 181

Induciæ quid sint, & quotuplices; & cur non benè dividantur in tacitas & expressas. 3. 14. 1. 2. 504

Induciarum tempore finito cur non requiratur nova belli indictio; & quandònam saltem indictionem conditionatam fieri deceat. 3. 14. 3. 505

Induciæ cur non sint pax, licet conventum sit, ut iis elapsis fiat nova belli indictio. 3. 14. 5. 505

Induciarum duratio cur comprehendat & includat tum diem, mensem, aut annum, ad quem datæ sunt induciæ; tum eum diem, quo dantur. 3. 14. 5. 505

Induciæ quandònam obligent ipsos contrahentes, & quandònam eorum subditos. 3. 14. 6. 506

Induciæ in Imperio latè patenti fieri possunt ita, ut certis in locis tantum observentur; in aliis autem bellum

- lum maneat. lib. 3. cap. 14. quæst. 6. pag. 506
- Induciarum tempore quidnam liceat, vel non liceat, & quomodo non sit postliminium. 3. 14. 7. 507
- Induciarum tempore cur liceat interius recedere (id est, intra fines ex eo loco, unde alioquin non facile sine conflictu digredimur, cum exercitu recedere) moenia reficere, militem conscribere. 3. 14. 8. 508
- Induciarum tempore cur non liceat sollicitatis ad defectionem, & pecuniâ corruptis hostium præsiidiis, loca eorum invadere, neque subditos, siqui ab hoste deficere velint, recipere. 3. 14. 9. ibid.
- Induciarum tempore cur non liceat occupare loca hostium incustodita & non verè derelicta; benè tamen verè derelicta. 3. 14. 10. ibid.
- Induciæ cur non sint pax. 3. 14. 9. 519.
- Induciis finitis siquis per morbum, maris tempestatem &c. impeditus recedere non potuerit, & intra fines hosticos deprehendatur, cur hic jure externo gentium jus non habeat redeundi ad suos, benè tamen jure interno seu temperato ex æquitate. 3. 14. 11. 508. 509
- Induciæ quot modis finiantur, & quomodo violatione; & cur læso contra violatorem, etiam induciis horariis, sine indictione ad arma venire liceat. 3. 14. 12. 13. 509
- Induciarum violationi si adjecta sit pœna, & à violatore soluta, cur læso bellandi jus non competat; & si læsus ad arma recurrat, cur eidem pœna solvi non debeat. 3. 14. 14. 510
- Induciæ non rumpuntur, si privati contrafaciant, nisi accedat actus publicus. 3. 14. 15. ibid.
- extra-Inducias cur non sit jus commeandi seu salvi conductûs. 3. 14. 16. ibid. vid. . . Salvus conductus.
- Individuum quisque suum conservare tenetur. 1. 2. 2. pag.

Index Rerum & Verborum locupletissimus.

- pag. 13. & 2. 2. 4. p. 66. & 2. 17. 2. 302.
Injurias quâsvis fêrre, ac à quôvis, virtus non est, sed ignavia. 2. 1. 20. pag. 60
Injuria personæ conjunctæ vel subditæ alterius facta, v. g. Stuprum illatum, cur regulariter non censetur facta ei cui talis persona conjuncta est vel subdita, & quandônâ censetur ei facta. 3. 13. 44. 494
Injustè, quæ fiunt mortis, carceris, doloris, summæ egestatis vitandæ, vel pudicitiz conservandæ causâ, maximè excusabilia sunt. 2. 1. 15. & 2. 20. 26. p. 58. & p. 346
Injustè ut quis agat, quidnam requiratur. 2. 23. 16. 381
Innocentes cur & quomodò indirectè possint licitè offendi. 3. 1. 4. 396
Insula in flumine nata cuiusnam sit. 2. 8. 11. 174
Interpretatio quid sit. 2. 16. 2. 278
Interpretatio alia est declarativa seu simplex, alia extensiva, alia restrictiva. 2. 16. 3. ibid.
Interpretationis rectæ mensura est collectio mentis ex signis maximè probabilibus, quæ signa duplicia sunt; verba scilicet conjecturæ; & hæ vel seorsim considerantur, vel conjunctim. 2. 16. 4. 5. 278
Interpretanda quomodò, & à quônâ sint verba. 2. 16. 6. ibid.
in-Interpretatione verborum opus est conjecturis, quando verba vel verborum complexio plures recipit significationes, & quotiès in pactis & species quædam repugnantiz, non verò si certa sit pugna; & conjecturæ voluntatis quomodò promantur vel ex materia, vel ex effectu, vel ex conjunctis, quæ duplicia sunt; aut origine conjuncta, aut loco; conjuncta refertur ratio legis, 2. 16. 7. 8. 9. 278. 279. 280
Interpretanda quomodò sint promissa in non odiosis. 2. 16. 12. 282
Inter-

Interpretatio quomodo facienda in favorabilibus; quando liceat recurrere ad significationes vocis improprias, & vocem strictius sumere, quam alias ejus requirat proprietas. 2. 16. 13. 283

Interpretatio quomodo facienda in odiosis; & quando nam etiam sermo figuratus admitti possit. 2. 16. 14. 284

Interpretatio ex conjecturis extra verborum significationem alia extendens, seu extensiva, alia coarctans seu restrictiva; cur, & quomodo, ac quando nam adhibeatur. 2. 16. 22. 288. 289

Interpretatio extendens cur neque ob similitudinem, neque ob identitatem rationis aequè facile, ac coarctans assumenda. 2. 16. 23. 289

Interpretatio extendens quando nam ob similitudinem vel identitatem rationis rectè fiat. 2. 16. 24. 289. sq.

Interpretatio restringens extra significationem verborum, quæ promissum continent, quomodo petatur vel ex defectu originario voluntatis, vel ex casu emergentis repugnantia cum voluntate, vel ex cessatione rationis, quæ voluntatem unicè movet, vel ex defectu materiæ. 2. 16. 26. 292. seq.

Interpretatio restringens facienda non est, si res comprehendatur sub ratione secundum potentiam moraliter consideratam. 2. 16. 27. 293

Interpretatio restringens, si perenda est ex casu emergentia cum voluntate; duplici modo dijudicari potest, an casus emergens pugnet, cum voluntate promittentis, paciscentis, legislatoris, & testatoris; idque vel ex naturali ratione, vel ex alio signo; & quomodo voluntas colligatur ex naturali ratione, quomodo ex aliis signis & indiciis, quæ ostendant legislatorem, vel promittentem aut paciscentem non voluisse casum aliquem particularem sub lege, promisso

- missio vel pacto universaliter concepto comprehen-
dere; & quænam regulæ sint tenendæ circa casus sin-
gulares emergentes. 1. 2. c. 16. quæst. 29. 30. 32.
pag. 294. 295. 297. usque 300
- Interpretandi cur non sint ex jure Romano contractus
Regum & summarum potestatum.** 2. 16. 34. pag.
300. seq.
- Interpretanda cur sint verba, si non sint clara, contra eum,
cujus favorem continet conditio promissis adjecta, si-
vè is obtulerit, sive acceptaverit conditionem; & cur is
qui conditionem obtulit, non teneatur ex promisso, si
conditio nondùm sit acceptata.** 2. 16. 35. 36. p. 301
- Interpretatio recta quod suggerit, cur ad id obligentur
promittentes, pacifices, &c. quamvis aliam di-
cant fuisse mentem suam, dum promittebant, paci-
scebantur, &c.** 2. 16. 1. 277
- Invasus an teneatur expectare primum ictum ab inva-
sore, an verò prævenire possit.** 2. 1. 12. 57
- Inventione quomodò res acquirantur.** 2. 8. 8. 173
- Inventæ res cur non occupentur oculis, seu solâ vi-
sione.** 2. 8. 9. p. ibid.
- Judex in propria causa cur nemo esse possit; quan-
dònam tamen possit.** 1. 3. 5. 6. 7. & 2. 7. 4. 5.
p. 15. 16. & p. 142. seq.
- Judex cur debeat esse sine vitiiis; ob ejus tamen vitia
cur nil decedat illius officio vel potestati.** 2. 20. 9. 334
- Judicia cessant (id est, deficit copia judicis seu judicii)
duobus modis: aut momentaneè, aut continuè; &
quandònam cessent momentaneè, quandònam con-
tinuè.** 1. 2. 7. 16
- Jusjurandum sive juramentum quid sit.** 2. 13. 3. 243
- Juramentum aliud est promissorium, aliud asserto-
rium.** 2. 13. 4. ibid.
- Jura-**

Index Rerum & Verborum locupletissimus.

- Juramentum promissorium vel est promissorium in specie, vel confirmatorium; & quid sit utrumque. l. 2. c. 13. qu. 4. 243
- Juramentum assertorium quid sit. 2. 13. 4. ibid.
- ad-juramentum quænam requirantur. 2. 13. 5. ibid.
- Juramento cur soleant confirmari in primis pollicitationes, promissa, contractus, &c. 2. 13. 2. 242
- Jurare nequeunt furiosi, mente capti, impuberes, qui non intelligunt, quid agant; item athei. 2. 13. 6. & 2. 15. 9. p. 243. & p. 273.
- Juramentum cur non sit, si quis, non purans se jurare, verba jurantia proferat; vel si quis juramentum recitet, vel alteri prælegat, aut prælegendo præeat. 2. 13. 7. 244.
- ex-Jurato promisso cur obligetur, qui verba jurantia profert sine intentione se obligandi. 2. 13. 8. ibid.
- Jurantia verba deliberatò proferens, animo tamen non jurandi, cur obligetur, & malè faciat; & quandònam non obligetur. 2. 13. 9. 244. seq.
- Juramentum dolo elicitedum, vel metu extortum injusto cur non obliget. 2. 13. 10. 11. 245
- Jurans ex metu injusto alicui homini cur neque obligetur Deo. 2. 13. 12. 246
- Jurantem homini ex metu injusto saltem obligari Deo, cur non probetur ex eo, quòd puniat perjuros. 2. 13. 13. 246
- Juramentum cur non adjiciatur frustrà negotiis jam antè validis. 2. 13. 13. ibid.
- Juramentum de re vel naturaliter, vel interdictione divinâ aut humanâ illicita cur non obliget. 2. 13. 14. ibid.
- Juramentum de re omninò illicita, attamen impediens majus bonum morale, vel aliquod officium humanitatis & pietatis, cur non obliget. 2. 13. 15. 247

- Juramentum de re naturaliter omninò impossibili cur non obliget. lib. 2. c. 13. qu. 16. p. 247. seq.
- Jurans rem naturaliter omninò impossibilem cur graviter peccet. 2. 13. 16. ibid.
- Jurantis rem pro tempore tantùm aut ex suppositione impossibilem obligatio est in pendentem; existentem tamen tempore, quod supposuit, tenetur verum facere, quod juravit. 2. 13. 16. 247. seq.
- Juramenti forma quænam sit. 2. 13. 17. 248. seq.
- Jurans cur Deum & in testem conscientiæ suæ, & simul in perfidiæ ultorem invocet. 2. 13. 17. 248
- Jurare per creaturas v. g. Angelos, Sanctos, Principem, Solem, Terram, Cœlum, &c. an liceat. 2. 13. 18. 248. 249
- Juramenta cur non sint certæ quædam execrationes & obtestationes. 2. 13. 18. ibid.
- Jurans per falsos Deos cur obligetur, & à Deo vero puniatur, si peieraverit. 2. 13. 19. 249
- Juramentum per falsos Deos cur Christiani nequeant deferre gentilibus, minùs ipsimet sic jurare. 2. 13. 20. 249
- Jurare si aliter, quàm per falsos Deos nolint gentiles; accipiant christiani ab iis juramentum, quale habere poterunt. 2. 13. 20. 249
- Juramenti quisnam sit effectus. 2. 13. 21. 250
- Juratò promittens latroni vel piratæ, cur nec respectu eorum, nec respectu Dei contrahat obligationem. 2. 13. 22. 250
- Juratò promittens hosti publico cur obligetur. 2. 13. 22. ibid.
- Juratum promissum non servans cur acerbius à Deo puniatur, quàm nudè promittens, & non servans promissum. 2. 13. 13. 246
- Juramento confirmatus contractus cur possit rescindi, quan-

- quando quis enormiter fuit læsus. 2. 13. 23. 250. seq.
- ex** - Juramento defuncti quandònam obligetur hæres.
& quandònam non obligetur. 1. 2. c. 13. q. 24. p. 251
- Juratum** factum defuncti si non præstet hæres, cur
fiat tantùm perfidus, non verò perjurus. 2. 13. 24.
ibid.
- Juramentum** si emisericit populus, & non præstiterit,
perjuri non fiunt illi, qui Juramento non consense-
runt, & in quorum animam non est juratum, nec suc-
cessores; sed fiunt solùm perfidi. 2. 13. 24. ibid.
- Jurare** in animam alterius cur possimus; & cur fiat
perjurus, qui non servat, quod in ejus animam est
juratum. 2. 13. 25. 252
- Jurare** per litteras cur possimus. 2. 13. 25. ibid.
- Juratum** promissum non servans cur non fiam perjurus,
si alter jus suum ex promisso quæsitum remittat. 1. 2.
13. 26. ibid.
- Juramento** non teneor, si qualitas, sub qua alteri jura-
vi, cesset; nec indigeo speciali remissione juramenti.
2. 13. 26. ibid.
- contra** - Juramentum siquid agam, quandònam sim
perjurus, & actus meus simul irritus; quandònam
verò actus sit validus. 2. 13. 27. 252. seq.
- Juramenta** inferiorum seu subditorum cur à supe-
rioribus irritari possint, & quomodò. 2. 13. 28.
253. seq.
- à** - Juramento cur summum in civitate imperium habens
possit civem absolvere vel quoad totam obligatio-
nem, vel tantùm quoad effectum agendi; & quid
sit absolvere à juramento quoad effectum agendi.
2. 13. 23. 29. 254
- ex** - jurata promissione jus subdito quæsitum cur, & quot
modis tollere possit superior. 2. 13. 30. 255
- post** - Juratam promissionem, vel etiam ante eam, si
sub-

- subsit mutuum debitum, ipse jurans, potest compensare id, quod ipsi alter cui juravit, debet, cum eo, quod is alteri juratò promisit. 1. 2. c. 13. q. 30. 255
pro-Juramentis quænam habeantur. 2. 13. 31. 255
pro-Juramento valet fides Regum & principum. 2. 13. 31. ibid.
- Jus quid sit; jus aliud humanum, aliud divinum. 1. 1. 4. 5. 4
- Jus divinum quid sit, & quid jus humanum. 1. 1. 6. 27. p. 4. & p. 12
- Jus divinum aliud morale, aliud positivum; & quid sit utrumque. 1. 1. 7. 8. 10. 4. seq.
- Jus divinum morale aliud est Jus Naturæ, aliud Gentium. 1. 1. 9. 4
- Jus naturæ quid sit, & cur latum. 1. 1. 11. 14. 15. 5. 6
- Jus naturæ quænam præcipiat, aut prohibeat. 1. 1. 12. 13. 15. 5. 6
- Jus naturæ dari probatur contra errorem Carneadi Philosophi. 1. 1. 15. 16. 6. seq.
- Jura Naturæ & Gentium obligant omnes homines, tam imperantes, quàm subditos, ac omnium pacis, tum belli tempore. 1. 1. 3. & 2. 14. 1. 4. & p. 256
- Jus naturæ & gentium cur non violandum. 1. 1. 15. 6
- Jus naturæ à nemine ignoratur. 1. 1. 16. 7
- Jure naturæ præcipimur amare proximum ut nos ipsos. 1. 1. 15. 6
- Jure naturæ quod mihi licet in proximum, id ipsi licet in me. 1. 1. 15. ibid.
- Jus naturæ aliud absolutum, aliud hypotheticum; & quid sit utrumque 1. 1. 17. 7. seq.
- Jus naturæ cur à Deo immutari nequeat; & quomodo ejus objectum à Deo mutari possit, & quare. 1. 1. 18. 19. 8. 9. Ju-

- Juris naturæ aliquid esse, quomodò probetur. 1. 1. c. 1.
qu. 20. p. 9
- Jus Gentium quid sit, & cur à Deo constitutum. 1. 1.
21. 22. 10
- Juris Gentium utilitas. 1. 1. 22. ibid.
- Juris Gentium quodnam sit fundamentum; recensentur quædam illius objecta. 1. 1. 23. ibid.
- Jus Gentium quomodò distinguatur à jure naturæ; & quomodò mutari possit. 1. 1. 24. 11
- Juris Gentium aliquid esse, undenam probetur. 1. 1. 25. ibid.
- Jus humanum, seu civile non obligat eos, qui habent majestatem; hinc in decidendis quæstionibus de jure belli adhiberi nequit. 1. 1. 28. 12
- Jus meum in meo mihi non tollitur propter tuum commodum. 2. 2. 35. 80
- Jus illud, quod omnes homines habent Jure communi sive naturæ ad actus aliquos exercendos apud nos, duplex est: aliud simplex & absolutum, & aliud hypotheticum seu ex suppositione. 2. 2. 41. 84
- Jus simplex seu absolutum in quosnam actus competat, & cur impediri nequeat; quandonam tamen impediri possit. 2. 2. 42. 43. ibid.
- Jus hypotheticum seu ex suppositione quomodò habeamus apud alios ad aliquos actus. 2. 2. 47. 86
- Jure singulari quot modis res acquirantur originariè. 2. 3. 1. 88
- Jus in personas originariè acquiritur vel ob delictum, vel ob consensum, vel ob generationem. 2. 5. 1. 107
- Jus in personas propter generationem originariè acquirunt parentes. 2. 5. 2. ibid.
- Jus in personas propter consensum Deus confert aut

- propter confociationem, aut propter subjectionem.
l. 2. c. 5. q. 1. 11. p. 112
- Jus propter consensum quomodo oriatur, quando plures Patres familias in unum populum & civitatem coeunt, eligunt formam regiminis Democraticam.
2. 5. 33. 124
- Jus in personas quomodo oriatur ex delicto. 2. 5. 49. 130. seq.
- Justitia tam inter minores seu privatas societates, quam inter majores seu publicas, & ab utrisque est administranda. 1. 1. 2. 3
- Justitia expletrix sive commutativa quoties ad idem pertingere non potest, fertur ad tantundem, quod morali aestimatione est idem. 2. 7. 3. 142
- Justitia quandoam dicitur denegata vel malitiose protracta. 3. 2. 7. 411
- Justitiam si denegat vel malitiose protrahat magistratus subalternus quid laeso agendum. 3. 2. 8. 411. sq.

L.

- Lex quid sit, &c. vid. Jus quid sit, &c.
- Leges civiles cur latae. 1. 3. 5. & 2. 16. 1. 25. 277
- Lex quandoam habeat exceptionem, & non obliget.
1. 4. 5. 41
- Lex de non resistendo Regi an sit immutabilis, & obliget semper etiam in gravissimo & certissimo discrimine. 1. 4. 5. ibid.
- Legibus locorum, in quibus morantur exteri & vagi, cur obligentur. 2. 2. 22. 74
- Legibus suis cur non obligetur legislator; quandoam tamen obligetur. 2. 4. 18. 104
- Legislator qualisnam sit pars integri seu civitatis. 2. 4. 19. 105
- Le-

Legislator cur non possit obligari lege à se latâ, licet sit pars integri seu civitatis, & pars de æquitate naturali se debeat componere ad rationem integri, cum integrum seu totum habeat Jus in partem. l. 2. c. 4. qu. 19. pag. 109

Lex, si exemplum exprimat, & definitio generalis vel antecedit, vel sequatur, non tantum de exemplo expresso, sed omnibus aliis, quæ sub tali definitione comprehenduntur, intelligenda. 2. 16. 10. 281

Legis ratio si unica est ad movendam voluntatem, eâ cessante cessat voluntas; si sint plures rationes, non statim, si una cesset, etiam Lex cessat. 2. 16. 10. ibid.

Legislator obligare non potest contra jus naturale aut divinum. 2. 16. 29. 294

à- Lege universaliter concepta casum quemdam peculiariter excipi, seu sub ea non comprehendi, quomodo adjudicandum. 2. 16. 29. 30. 32. 294. seq.

Leges plures dum concurrunt, utra obliget, vel utra alteri sit præferenda. 2. 16. 32. 300

Lex permissiva cur cedat præceptivæ; & cur specialiori cedat Lex generalior; & si sint duæ leges prohibitivæ, utra cedat alteri, si uni sit contraveniendum; & si duæ leges in certo articulo collidant, utra cedat alteri. Item Lex beneficentiæ cur cedat Legi gratitudinis; & quandonam Lex inferioris. 2. 16. 32. 297. seqq.

ex- Lege quomodo jus nobis oriatur. 2. 17. 3. 303

Lex belli est, ut cuique liceat, quantum potest, hostem suum lædere & in persona, & in rebus; lædere autem licet eum, qui juri suo ne læderetur, renuntiavit, quæ renunciatio fieri potest tacite vel expresse; 2. 17. 14. 310

Leges humanæ, quæ interfectionem quorundam hominum

- minum permittunt, quondam interfecto-
ribus non tantum impunitatem inter homines, sed etiam
apud Deum jus verum præsent, & undenam hoc
dignoscendum. 1. 2. c. 20. qu. 19. 340
- Lex ubi dolo indulget, poenam humanam tollit, non
vitium; ut in marito qui adulteram uxorem occidit,
vel adulterum. 2. 20. 19. ibid.
- Lex censenda est jus ac potestatem interficiendi priva-
to concedere publicam ita, ut jam privatus non sit
si periculum futuri mali respiciat ex dilatione poenæ.
2. 20. 19. ibid.
- Legislator ut pars civitatis spectatus, aliquandò Lege
suâ obligatur, non verò quâ caput. 2. 20. 22. 342
- Legislator quâ caput civitatis cur legem totam tolle-
re possit. 2. 20. 22. 343
- Legis humanæ natura est, ut à voluntate humana pen-
deat non tantum in origine, sed & in duratione 2. 20.
22. ibid.
- Leges siquæ liberos vel propinquos capite puniant,
ob crimen paternum vel cognati, cur sint injustæ.
2. 21. 24. 366
- Lex humana quondam habeat vim obligandi, & quan-
dnam non habeat. 3. 16. 3. 522
- Legatus quid sit. 2. 18. 1. 312
- Legati cur dividantur in Legatos cum charactere re-
præsentativo, & in eos, qui principalem suum ra-
tione honoris & præcedentiæ non repræsentant; seu
in legatos primi ordinis, in specie dictos Gesandten,
& in legatos secundi ordinis, qui communiter dicun-
tur ablegati, Abgesandte, gallicè, Envoyes. 2. 18. 2.
312. 313.
- Legatus primi ordinis præfertur legato secundi ordi-
nis, licet hujus Dominus principalis præcedat præ-
cedentiam. 2. 18. 2. 313
Le-

- Legati cur sint Sancti & inviolabiles.** 1. 2. c. 18. q. 2. p. 312
- Legati secundi ordinis ad aulam cæsaream à Rege Galliarum mittuntur idèd, quia legati Regis Hispaniarum in aula Cæsarea legatis gallicis præferuntur.** 2. 18. 20. 313
- Legatos mittendi jus est ex eo jure, ex quo est negotium, propter quod jus varietate negotiorum modo est naturale, modò gentium, modò civile.** 2. 18. 2. 3. 312. 313. 314
- Legatorum admissio & securitas est pariter ex eo jure, ex quo est negotium, propter quod mittuntur; unde debetur illis modò ex jure naturali, modò ex jure gentium, modò ex jure civili.** 2. 18. 3. 313
- Legatorum receptio sub certis ceremoniis, obviations, hospitii jura specialia, seu ut vivant sumptibus eorum, ad quos mittuntur, non sunt juris naturæ aut gentium, sed juris civilis, seu voluntaria, id est, pendent à voluntate illorum, ad quos mittuntur.** 2. 18. 3. 313. seq.
- Legatos mittendi jus cur competat iis duntaxat, qui summi sunt inter se imperii compotes.** 2. 18. 4. 314
- Legati Provinciales, municipales seu qui mittuntur à Viceregibus, præsidibus, vel belliducibus, quibusnam juribus fruuntur.** 2. 18. 4. ibid.
- Legatos mittendi jus etiam cum caractere cur competat Principibus Imperii Romano - Germanici.** 2. 18. 4. 315
- Legati principum Imperii R. G. fortè non recipiuntur cum iisdem solemnitatibus, sub quibus recipiuntur Regum legati.** 2. 18. 4. ibid.
- Legatos mittendi jus competit etiam iis, qui impari fœdere conjuncti sunt sine imminutione Majestatis; item iis, qui ex parte subditi sunt & ex parte non sunt, pro ea scilicet parte, quâ subditi non sunt.** 2. 18. 5, ibid.

- Legatos mittendi jus non competit regibus bello victis
solemni & regno exutis; nec regno pulsatis ita, ut nul-
lum jus retinerent; nec iis, qui regnum abdicarunt.**
l. 2. c. 18. qu. 5. pag. 317
- Legandi jus cur competat utrique parti populi, si hic
scindatur in duas partes æquales, quarum utraque
summum affectat imperium ita dijudicari vix possit,
utri istud competat, & quænam pars superior habe-
ri debeat; vel quando de regni successione cum jure
admodum controverso duo decertant.** 2. 18. 6. 316
- Legandi jus non habent rebelles; at eorum legati con-
jiciuntur in carcerem; deputati tamen eorum curre-
pelli non debeant.** 2. 18. 7. ibid.
- Legandi jura cur non habeant jure gentium piratarum, latro-
nes & proscripti; & quomodo tamen aliquando jus
legationis nanciscantur.** 2. 18. 7. ibid.
- Legatorum admissio interdum pendet à voluntate illius,
ad quem mittuntur.** 2. 18. 8. 317
- Legati jure naturæ & gentium admitti debent, & esse se-
cure seu inviolabiles.** 2. 18. 8. ibid.
- Legatos quosque admitti jus naturæ & gentium non
præcipit, sed solum vetat absque causa rejici,** 2. 18.
9. ibid.
- Legatos (quorum admissio pendet à voluntate illius,
ad quem mittuntur) sine causa rejiciens peccat in ci-
vilitatem & amicitiam singularem.** 2. 18. 9. ibid.
- Legatos rejiciendi causæ justæ quænam.** 2. 18. 10. 317
- Legatos rejiciendi causa justa non semper est, quod ve-
niant ab hoste armato.** 2. 18. 10. 317
- Legatum rejiciendi causa justa non est, quod veniat ab
hoste, ac antea subditus fuerit ejus, ad quem mitti-
tur.** 2. 18. 10. 318
- Legati perpetui, qui residentes vocari solent, an jure
rejici possint, dubium est.** 2. 18. 10. ibid.

- Legatos sine causa justa rejiciens peccat contra officium & jus humanitatis. l. 2. c. 18. qu. 10. pag. 318.**
- Legatorum rejectio sine causa justa, cæteris paribus, potest esse justa belli causa. 2. 18. 10. ibid.**
- Legati cur jure naturæ & gentium sint inviolabiles, nec fiant subditi temporarii ejus, in cujus territorio morantur, nec teneantur jure civili populi, apud quem vivunt, nec possint trahi ad tribunal principis, ad quem missi sunt. 2. 18. 11. 318. seq.**
- Legati si delinquant in territorio ejus, ad quem missi sunt, quidnam circa eos Domino territoriali liceat. 2. 18. 11. ibid.**
- Legatus si molliatur aliquid in Statum Reipublicæ, si in caput Regis conspiret, populum concitet, &c. quandònam, & cur occidi possit. 2. 18. 12. 319. seq.**
- Legati cur ex suspicionibus judicium non sortiantur. 2. 18. 12. 320.**
- Legatus si hostilia molliatur in Principem, ad quem missus est, cur ab eodem puniri possit, non obstante, quod principem, à quo missus est, repræsentet, & hic præter Deum non agnoscat superiorem. 2. 18. 13. ibid.**
- de-Legatis non violandis Lex cur obliget eum, per cujus territorium transit legatus. 2. 18. 14. 321.**
- Legati admissio non reddit eum Sanctum & inviolabilem, sed tantùm securum, nullam esse rejectionis causam. 2. 18. 14. ibid.**
- Legationes cur soleant denuntiari; & cur legatis denuntietur litteræ salvi conductûs. 2. 18. 14. ibid.**
- Legati quandònam nec in territorio ejus, ubi transeunt, sint Sancti. 2. 18. 14. ibid.**
- Legatus cur jure talionis interfici aut malè tractari nequeat, si missus fuerit ab eo, qui antè tale quid pertravit in legatos ejus, ad quem missus est; & quandò-**

- dónam, ac quousque malè tractari possit. l. 2. c. 12.
qu. 15. pag. 321
- Legatorum comites, ministri, famuli, unà cum vasis seu
supellectile, qualem habeant Sanctimoniam; & si
deliquerint gravius, quid circa eos liceat Domino ter-
ritoriali. 2. 18. 16. 323
- Legatus cur habeat jurisdictionem in suos comites, &
jus eos puniendi, non verò Dominus territorii, ubi
legatus moratur. 2. 18. 17. 323
- Legati adibus cur jus asyli non competat pro quibus-
vis eò confugientibus, nisi concefferit princeps, ac
quem missus est. 2. 18. 18. ibid.
- Legati bona mobilia cur nec pignoris causâ, nec ad so-
lutionem debitorum capi possint; & quid Domino
territoriali liceat, siquid debiti contraxerit legatus.
2. 18. 19. 324
- cum - Legato contrahens aut faciat, ut pariter implea-
tur contractus, aut si fide nudâ contentus sit, sibi im-
putet. 2. 18. 20. 324
- Legati violatio parti læsæ dat jus belli. 2. 18. 21. 325
- Læso in locis, ubi copiam judicis habere nequit, vel in
statu naturali extra civitatem degenti quidnam liceat
contra lædentem. 2. 20. 16. 338
- Læso cur injuriam illatam vindicare non liceat citra au-
thoritatem publicam, si lædens ab injuria desistat.
2. 20. 16. ibid.
- Liberi parentibus sunt æquales naturâ, non potestare.
2. 5. 2. 107
- ad-Liberorum educationem parentes tenentur jure na-
turali & divino. 2. 5. 2. ibid.
- Libri parentibus debent obedientiam & reverentiam
jure naturali & Divino. 2. 5. 2. 108
- in Liberis cur maneat semper pietatis & observantiz
debitum erga parentes. 2. 5. 6. 110
- in-Li-

- in-Liberis tria distinguuntur tempora; primum, nempe tempus imperfecti iudicii; secundum perfecti iudicii; & tertium in quo non tantum sunt perfecti iudicii, sed in omnibus sui juris. l. 2. c. 5. qu. 6. 109. seq.**
- Liberorum actiones cur tempore imperfecti iudicii sint sub parentum dominio; & quaenam eorum actiones tempore perfecti iudicii subsint parentum imperiis, & quaenam non; & cur eorum actiones tertio tempore non subsint parentum imperiis, nec irriti reddi possint eorum actus eo nomine, quod parentes habeant. 2. 5. 6. ibid.**
- in-Liberos nolentes facere, quæ sui sunt officii, cur parentes durioribus mediis uti valeant. 2. 5. 7. 110**
- Liberos regendi jus complectitur etiam jus coercendi. 2. 5. 7. ibid.**
- Liberi quandònam, quomodò, & cur à parentibus oppignorari possint & vendi. 2. 5. 8. 111**
- Liberos interficiendi jus cur non competat parentibus. 2. 5. 9. 10. 111. seq.**
- Liberi iniquè à patre in testamento exheredati cur contra patris voluntatem succedant. 2. 7. 7. 144**
- Liberis cur alimenta debeantur à parentibus ex præcepto juris naturæ. 2. 7. 9. 144**
- Liberis naturalibus, vulgò quæsitis, cur debeantur alimenta. 2. 7. 10. 145**
- Liberis cur legitima humanis legibus tolli nequeat; & cur non sit contra jus naturæ tollere ea, quæ sunt supra legitimam. 2. 7. 10. 32. 145. & p. 153**
- Liberis alimenta & successio debentur in bona parentum ex jure naturæ hypothetico. 2. 7. 11. 145**
- Liberis quandònam & cur negari possint alimenta & successio in bona parentum. 2. 7. 11. 18. 17. p. 146. & p. 148**
- Liberi cur alimenta debeant parentibus. 2. 7. 12. 146**
- Li-**

- Liberorum debitum ratione alimentorum in parentes cur non sit æquè ordinarium, ac parentum in liberos.** l. 2. c. 7. qu. 13. pag. 146
- Liberis cur in defectu parentum alimenta debeantur ab avo vel avia.** 2. 7. 14. 146. seq.
- Liberis cur debeat successio in bona parentum.** 2. 7. 15. 147
- Liberis an debeat successio in bona parentum, si in diversum adsint indicia voluntatis parentum.** 2. 7. 16. 147
- Liberos exheredandi causæ justæ quænam.** 2. 7. 17. 148
- In-Liberis an cadere possit delictum insidiarum vitæ paternæ, cum sint nimis teneræ ætatis.** 2. 7. 18. ibid.
- Libris quousque debeantur alimenta.** 2. 7. 18. ibid.
- Liberorum alimentis comprehenduntur & sumptus in studia & peregrinationes.** 2. 7. 18. ibid.
- Liberos, quos uxor ex adulterio suscepit, cur maritus uxoris alere non teneatur.** 2. 7. 19. 148
- de-Liberorum patre cur haberi nequeat ea certitudo, quæ de matre.** 2. 7. 20. 149
- Liberorum quisnam sit pater, & quomodò sit certus.** 2. 7. 21. ibid.
- Liberis non debetur æqualis successio in bona parentum, sed uni vel alteri plus assignare possunt parentes.** 2. 7. 22. 149. sq.
- Liberi legitimi cur naturalibus præferantur.** 2. 7. 22. ibi.
- Liberi ex matrimonio cur sint legitimi.** 2. 7. 24. & 2. 7. 24. p. 150. & p. 119
- Liberis deficientibus cur naturaliter succedant conjugum parentes, non tamen eo modo, quo liberi succedere solent.** 2. 7. 27. 151. sq.
- Liberis deficientibus, & parentibus conjugum mortuis, cur in bona talium conjugum succedant eorum fratres**

- tres & sorores germanæ, & his quoque mortuis, eorum liberi lib. 2. cap. 7. quæst. 28. pag. 152
- Liberis & parentibus præter legitimam plus assignare non tenemur jure naturæ. 2. 7. 32. 153
- Liberi Regum an omnes sint legitimi, quia discrimen inter legitimos & naturales est ex lege civili, & Reges legibus civilibus sunt soluti. 2. 7. 44. 158
- Legitimi dicuntur liberi, propinqui, familia, genus, &c. respectu matrimonii. 2. 7. 44. ibid.
- Liberos legitimos inter & naturales discrimen est à jure naturæ. 2. 7. 44. ibid.
- Liberi tempore captivitatis patris sui jam nati, non fiunt servi ex captivitate patris, nisi & ipsi capiantur; & si pater ex captivitate non revertatur, extinguatur patria potestas, & ipsi censentur esse sui juris. 3. 7. 5. 446
- Libertas quomodò amittatur ex delicto. l. 2. c. 5. quæst. 49. 130. seq.
- Libera foemina olim Romæ fiebat serva, si servo alieno se junxisset. 2. 5. 49. 131
- Licere vel licitum esse duplicem habet sensum. 3. 4. 2.
- Licita quomodò quædam sint consequenter & indirectè, quæ ex proposito & per se non licerent. 3. 1. 4. 396
- Litigantium causæ cur nequeant utrinque esse justæ; & quomodò tamen possit utrinque litigari justè. 2. 23. 16. 380. seq.
- Locatio & conductio cur proxima sint venditioni & eisdem regulis consistant. 2. 12. 29. 235
- Locatio & conductio quomodò differant à venditione & emptione. 2. 12. 29. ibid.
- in-Locatione conductione cur sterilitas & casus usum impediens damno sint locatoris. 2. 12. 29. ibid.
- Locupletior ex re aliena an factus censetur bonæ fidei possessor.

possessor, eò quòd eum, cui rem antea sibi donatam ex mera liberalitate, & citra necessitatem redonavit, propter beneficium sibi obliget ad remunerandum.

lib. 2. cap. 10. quæst. 14.

pag. 198

Locutio indefinita habetur pro universalis. 2. 16. 12.

283

M.

Magistratus inferiores sub diverso respectu sunt & personæ publicæ, & privatæ. lib. 1. cap. 4. qu. 4. 42

Magistratum inferiorum potestas quomodo sit subordinata summæ potestati; eorum actus, si fiant contra voluntatem summi imperantis, habentur pro privatis, suntque nulli. 1. 4. 4. ibid.

Magistratus cur sint necessarii. 1. 4. 5.

43

Majestas quid sit, cur dicatur potestas summa. 1. 3. 16. 17. 19

Majestatis subjectum duplex est; aliud commune seu essentia, proprium seu existentia; quid sit utrumque. 1. 3. 18. 19. 25. p. 20. & 28

Majestatis subjectum proprium cur vocetur proprium. 1. 3. 26. 22

Majestatem cur non habeant populi illi, qui in alterius concessere ditionem. 1. 3. 20. 20

Majestatem an retineant singuli, si plures sint populi, qui singuli quidem perfectum constituunt cœrum, at simul unum tantum habent caput. 1. 3. 21. & 2. 9. 12. 20. & p. 184

Majestatem suam an retineant singuli modo dicti populi undenam constare possit. 1. 3. 22. & 2. 9. 12. p. 21. & p. 184

Majestatem an habeat populus durante domo regnatrice. 1. 3. 23. 21

Maje-

- Majestas realis distincta à personali cur non detur in civitate. lib. 1. cap. 3. quæst. 23. pag. 21
- Majestas realis quomodo definit esse realis, & fiat personalis. 1. 3. 23. ibid.
- Majestas personalis quomodo fiat iterum realis. 1. 3. 27. & 2. 9. 2. p. 21. & p. 178
- Majestas ad quemnam revertatur extincta domo regnatrice. 1. 3. 23. & 2. 9. 9 p. 21. & p. 182
- Majestatem utrum retineant singulae civitates seu singuli, dum plures arctissimo foedere junguntur. 1. 3. 24. & 2. 9. 12. 22. 184
- Majestas est res incorporalis & indivisa in se. 1. 3. 27. 46. 22. 34
- Majestatis unicum est jus, quod à varietate objectorum varia sortitur nomina. 1. 3. 27. 22
- Majestatem realem cur quidam statuunt. 1. 3. 28. 23
- Majestas realis, sive populi cur, & quomodo non admittenda. 1. 3. 28. 29. 23. seq.
- Majestas realis, sive populi neque in Aristocratia, neque in Democratia, (& quomodo in hac) admittenda. 1. 3. 30. 24
- Majestas est potestas vicaria Dei. 2. 2. 11. 69
- Majestatem parem cum regibus cur habeat populus liber, seu Respublica Democratica. 2. 5. 34. 124
- Majoratus quid sit, & cur introductus. 2. 7. 35. 155
- Malus cur vix quisquam gratis sit, & quomodo mali fiant homines. 2. 20. 26. 346
- Malitia si quem delectet propter seipsam is ultra modum humanum processit. 2. 20. 26. ibid.
- Mandatum agendi generale habens cur non obliget mandantem, siquid à natura negotii alienum admittat. 2. 11. 26. 208
- Mandatum duplex habens, manifestum unum seu generale, alterum arcanum speciale, si neglecto arcano seu

- seu speciali juxta generale contrahat, cur mandans obligetur ad id, quod ab illo fuit actum. 1. 2. c. 11. qu. 26. pag. 208
- Mandatarius contrahens juxta mandatum generale, & arcanum transgrediens, tenetur mandanti ad id, quod ejus interest à mandato non fuisse discessum. 2. 11. 26. ibid.
- Mandatum, in dubio an sit revocatum, quandònam censetur non revocatum. 2. 11. 34. 212
- Mandatum committentis cur, & quandònam possit impleri non per idem, quod mandator præscripsit, sed aliud æque utile vel utilius; mandatum verò Imperantis per æque utile vel utilius impleri non possit. 2. 16. 25. 290. 291
- Marito cur semper parère debeat uxor; & undenam maritalem potestatem accipiat maritus. 1. 3. 31. 25
- Masculinum quomodò sumatur pro genere communi. 2. 16. 12. 282
- Mater cur infantem recens natum exponere non possit, sed educare debeat. 2. 7. 9.
- Matrimonium ambiendi & contrahendi libertas in alieno territorio an referatur ad jus simplex & absolutum, quod omnes homines habent apud nos jure communi seu naturæ. 2. 2. 46. 85. seq.
- Matrimonium. vid. conjugium.
- Mendacium quid sit, & in quònam consistat ejus natura, & cur debeat intervenire dolus. 3. 1. 14. 15. 404
- Mendacium cur non sit licitum, quamvis licita sit simulatio. 3. 1. 19. 40
- Mendacium & falsilogium, item mentiri & mendacium dicere, quomodò differant. 3. 1. 15. ibid.
- in-Mendacii definitione cur addatur: dolò, contra jus alterius, &c. 3. 1. 15. 19. 404. 406
- Mendacium quandònam propriè non sit, nec illicitum, si ver-

Index Rerum & Verborum locupletissimis.

- si verba non convenient menti, aut adhibeantur signa talia, quæ diversam planè animi sententiam, quàm reverà est, exprimant; & quibusnam personis non mentiamur. lib. 3. cap. 1. quæst. 19. 20. 406. 407.
- Mentalis reservatio seu restrictio qualiscunque cur illicita. 3. 1. 18. 405. sq.
- Mercatorum mercibus an debeat transitus per territorium alterius; quibusnam mercibus; & quo jure debeat transitus. 2. 2. 35. 79. seq.
- Mercatores facultatibus lapsi ad quid obligentur creditoribus. 2. 11. 21. 205
- Mercatores facultatibus dolo suo lapsi pœnâ coerceri possunt. 2. 11. 21. 205
- Meritum vid. delictum.
- Militare sine ullo causæ respectu & discrimine, præcisè propter mercedem ac stipendium & prædam, cur illicitum. 2. 25. 10. 389
- Militis non solum honestum, sed & improbum animum ad bellum afferentis, aut solam mercedem vel prædam spectantis operâ quandonam, & cur rex justus uti possit. 2. 26. 4. 392
- Monarchia quid sit. 1. 3. 26. 22
- Monarcha temporarius an, & quis sit. 1. 3. 37. 29
- Monarcha temporarius cur non fuerit olim Dictator Romanus, nec talis sit hodie dùm curator datus regi impuberti, mente capto, furore vel captivitate impedito, &c. 1. 3. 37. 29. 30
- Monarcha universalis cur non detur. 2. 22. 8. 372
- Monopolium quid sit. 2. 12. 28. 234
- Monopolium an, & quomodò licitum. 2. 2. 48 & 2. 12. 28. p. 87. & p. 234
- Monopolia justa de causâ & pretio constituto permitti possunt à summa potestate. 2. 12. 28. 234

- Monopolia privatis citra privilegium sunt illicita. lib. 2.
cap. 12. qu. 28. p. 235
- Monopolium non est, si quis ex solertia negotiativa plures merces coëmat, ut datâ occasione pluris, pro temporis ratione, non iniquo tamen pretio, vendat.
2. 12. 28. 235
- Monopolæ virtualiter tales, & iniqui, quinquam sint. 1.
12. 28. ibid.
- Moralium rerum natura ex operationibus cognoscitur.
1. 3. 37. 29
- in-Moralibus media modum accipiunt à fine. 2. 5. 45.
129
- in-Morali disciplina, quæ in humanis actionibus considerat, quid justum sit. & quid injustum, cur major videatur esse latitudo, & non æque inveniri possit certitudo, ac in disciplinis Mathematicis, licet moralis disciplina æque certis principiis nitatur, ac disciplinæ Mathematicæ. 2. 23. 2. 374-375
- Mortem cur natura ponat in malis. 2. 19. 9. 328
- Mori velle, ne moriaris, furor est. 2. 19. 11. 329
- Mortis supplicio cur affici nequeat mulier prægnans.
2. 21. 24. 366
- in-Mutuo cur usuræ non sint vetitæ jure naturali. 2. 12.
31. 237

N.

- Natura quemque sibi ipsi commendat. 1. 2. 2. & 2. 1. 9.
& 2. 17. 2. 13. 57. 302
- Navigantibus an liceat ad alienum territorium excendere, ac ibidem aliquamdiu gratis, commorari 2. 2. 38.
82
- Necessitas quænam, & cur non habeat legem. 1. 4. 5.
& 2. 16. 21. 43. 288
- Ne-

- Necessitate gravissimâ laborans, an, quando, & cur
citra peccatum furti, rem alienam surripere possit
invitò Dominò. 1. 2. c. 2. qu. 23. 24. 25. pag. 74. 75**
- Necessitate gravissimâ cessante, an facienda sit restitutio
ablatorum. 2. 2. 26. 75**
- Necessitate gravissimâ laboranti subvenire tenemur jure
naturæ; & quandònam tamen, & cur, subvenire
non teneamur. 2. 2. 23. 24. 74. 75**
- Necessitate gravissimâ laboranti non subveniens, dum
tenetur, ipso jure excidit suo Domino, & sic res òt
vacua occupatur. 2. 2. 25. 75**
- Necessitate gravissimâ laborans ad quid teneatur, ante-
quàm ei liceat surripere rem alienam. 2. 2. 24. ibid.**
- Necessitas jus facit. 2. 2. 27. 76**
- Necessitas summa in omnibus conventionibus excepta
videtur. 2. 6. 8. 155**
- Necessitas summa dat facultatem quòvis modo salutem
suam expediendi. 2. 6. 8. ibid.**
- Necessitas extrema tribuit jus utendi re alienâ, eamque
detinendi, non verò alienandi. 2. 6. 11. 136**
- Necessitas extrema cur tribuat jus utendi re alterius.
2. 6. 11. ibid.**
- Neutralitas quid sit. 3. 10. 2. 466**
- Neutralem sive medium esse in bello an sit utile. 3. 10. 1. 465**
- Neutrales quomodò sint omnes illi, qui non sequuntur
alterutram partem belligerantium. 3. 10. 3. 466**
- Neutralitas alia est generalis, alia specialis; alia abso-
luta, alia restricta; alia expressa, alia tacita. 3. 10. 4. 466**
- Neutrales quònam esse possint. 3. 10. 5. ibid.**
- Neutralium partium ut quis sit vel non sit, cur cogi non
possit. 3. 10. 6. 467**
- Neutrales ne sint subditi, cogi possunt. ibid.**

- seu speciali juxta generale contrahat, cur mandans obligetur ad id, quod ab illo fuit actum. 1. 2. c. 11. qu. 26. pag. 208
- Mandatarius contrahens juxta mandatum generale, & arcanum transgrediens, tenetur mandanti ad id, quod ejus interest à mandato non fuisse discessum. 2. 11. 26. ibid.
- Mandatum, in dubio an sit revocatum, quandónam censetur non revocatum. 2. 11. 34. 212
- Mandatum committentis cur, & quandónam possit impleri non per idem, quod mandator præscripsit, sed aliud æque utile vel utilius; mandatum verò Imperantis per æque utile vel utilius impleri non possit. 2. 16. 25. 290. 291
- Marito cur semper parère debeat uxor; & undénam maritalem potestatem accipiat maritus. 1. 3. 31. 25
- Masculinum quomodò sumatur pro genere communi. 2. 16. 12. 282
- Mater cur infantem recéns natum exponere non possit, sed educare debeat. 2. 7. 9.
- Matrimonium ambiendi & contrahendi libertas in alieno territorio an referatur ad jus simplex & absolutum, quod omnes homines habent apud nos jure communi seu naturæ. 2. 2. 46. 85. seq.
- Matrimonium. vid. conjugium.
- Mendacium quid sit, & in quónam consistat ejus natura, & cur debeat intervenire dolus. 3. 1. 14. 15. 404
- Mendacium cur non sit licitum, quamvis licita sit simulatio. 3. 1. 19. 40
- Mendacium & falsilogium, item mentiri & mendacium dicere, quomodò differant. 3. 1. 15. ibid.
- in-Mendacii definitione cur addatur: dolò, contra jus alterius, &c. 3. 1. 15. 19. 404. 406
- Mendacium quandónam propriè non sit, nec illicitum, si ver-

- si verba non convenient menti, aut adhibeantur signa-
talia, quæ diversam planè animi sententiam, quàm
reverà est, expriment; & quibusnam personis non
mentiamur. lib. 3. cap. 1. quæst. 19. 20. 406. 407.
**Mentalis reservatio seu restrictio qualiscunque cur illi-
cita.** 3. 1. 18. 405. sq.
**Mercatorum mercibus an debeatur transitus per territo-
rium alterius; quibusnam mercibus; & quo jure
debeatur transitus.** 2. 2. 35. 79. seq.
**Mercatores facultatibus lapsi ad quid obligentur credi-
toribus.** 2. 11. 21. 205
**Mercatores facultatibus dolo suo lapsi pœnâ coërceri
possunt.** 2. 11. 21. 205;
Meritum vid. delictum.
**Militare sine ullo causæ respectu & discrimine, præcisè
propter mercedem ac stipendium & prædam, cur illi-
citur.** 2. 25. 10. 389
**Militis non solum honestum, sed & improbum ani-
mum ad bellum afferentis, aut solam mercedem vel
prædam spectantis operâ quandònam, & cur rex ju-
stus uti possit.** 2. 26. 4. 392
Monarchia quid sit. 1. 3. 26. 22
Monarcha temporarius an, & quis sit. 1. 3. 37. 29
**Monarcha temporarius cur non fuerit olim Dictator
Romanus, nec talis sit hodièdùm curator datus regi
impuberi, mente capto, furore vel captivitate im-
pedito, &c.** 1. 3. 37. 29. 30
Monarcha universalis cur non detur. 2. 22. 8. 372
Monopolium quid sit. 2. 12. 28. 234
Monopolium an, & quomodò licitum. 2. 2. 48 & 2.
12. 28. p. 87. & p. 234
**Monopolia justa de causa & pretio constituto permitti
possunt à summa potestate.** 2. 12. 28. 234
Q q 2 Mo-

- Occidere alterum, seu in vasorem, etiam si peccato careat, quandònam, & cur licitum.** l. 2. c. 1. qu. 8. 9. 12. & 2. 20. 19 & 3. 1. 2. p. 56. 57. p. 340. & p. 394
- Occidere an liceat eos, qui falsam accusationem, falsum testimonium, aut iniquum iudicium moluntur, item conjuratos, insidiatores, aut venenum struentes.** 2. 1. 13. 57. seq.
- Occidi an possit in vasor ob periculum mutilationis membri.** 2. 1. 14. 58
- Occidere in vasorem an liceat ad conservandam pudicitiam.** 2. 1. 15. 58. seq.
- Occidere an liceat in vasorem, si sit Rex aut Princeps.** 2. 1. 16. 59
- Occidere cur non liceat ob periculum accipiendæ alapæ, ictûs fustis, &c.** 2. 1. 19. p. 60
- Occidens in vasorem, postquam ab utroque post acceptam alapam ferrum fuit strictum, mitius est puniendus.** 2. 1. 19. 60
- Occidere an liceat eum, qui talia de nobis dicit, quæ credita delibarent apud bonos nostram existimationem.** 2. 1. 23. 61
- Occidere an liceat raptorem ad res nostras conservandas.** 2. 1. 24. ibid.
- Occidere an liceat furem nocturnum.** 2. 1. 25. 62
- Occidere filium cur non liceat patri, nec Domino servum, nec cuique privato privatum.** 2. 5. 10. 112
- Occidere an liceat privatâ autoritate, ne delicta maneat impunita.** 2. 5. 10. ibid.
- Occidere seipsum cur nemini liceat.** 2. 19. 9. 328
- Occidere seipsum cur nemo possit ex præsumpta Dei voluntate, ne tormentis adactus ejuret Christi Religionem, vel ne vivat deinceps in probrium ipsius Dei.** 2. 19. 10. 328. 329
- Occi**

- O**ccidere an seipfam possit virgo , ne pudicitiam amittat.
lib. 2. c. 19. qu. 11. pag. 329
- O**ccidere seipsum , vel alteri mandare occisionem suam ,
nequis in manus hostium perveniat , à quibus metuit
cruciatu & ignominiosam mortem , non liceat. 2.
19. 11. 329
- O**ccidere seipsum nequis pudicitiam amittat ; ne in bar-
barorum hostium manus incidat ; ne cruciatu &
ignominiosam mortem ab hoste sustineat ; ne Repu-
blicæ arcana sibi concredita , cum evidenti suorum
concivium malo , tormentorum vi coactus prodatur ;
item occisio suscipius simul & aliorum , ut si quis pul-
vere nitrato citra mandatum navem accendat , ne ho-
stis navi potiatu cum publico damno ; & si qua oc-
cisio fiat ex imbecillitate humana , ea excusari solet.
2. 19. 11. 329. 339
- O**ccidere piratas , prædones , & latrones cur cuivis pri-
vato liceat. 2. 20. 18. 19. 339. seq.
- O**ccidere cur liceat eum , qui hostili animo venit ad de-
lendam patriam ; item fures nocturnos , latrones , &
nocturnos agrorum populatores. 2. 20. 19. 340
- O**ccidi justè , seu ex justitia interna , nisi aut in pœnam ,
aut quatenus absque ea vitam & res nostras tueri non
possumus , nemo potest. 3. 4. 16. 428. seq.
- O**cupari in quibusnam partibus possit mare. 2. 2. 15.
71
- O**ccupatio , per quam res est propria , duplex est. 2. 2.
19. 73
- O**ccupatæ per universitatem an sint feræ , aves & pisces.
2. 2. 20. 73
- O**cupari originariè seu primùm in iis , quæ nullius sunt ,
possunt duo ; imperium scilicet seu jus imperandi , &
dominium quatenus à jure imperandi distinguitur.
3. 3. 3. 88. 89

- Occupandi jus res mobiles, feras, &c. cur possit lege civili anteverti in loco, cujus imperium jam est occupatum. lib. 2. cap. 3. quæst. 6. pag. 90
- Occupatio rerum mobilium modò dictarum cur privatis prohibeatur lege, quamvis res ejusmodi jam sint occupatæ à principe. 2. 3. 7. 90
- Occupari cur possint flumina & mare. 2. 3. 10. 92
- Occupatum quomodò censeatur mare tam internum, quàm alluens à populo adjacente. 2. 3. 11. 92
- Occupari an possit mare sole animi actu. 2. 3. 12. 93
- Occupandi animo quomodò occupentur res immobiles, v. g. fundus, &c. 2. 3. 12. ibid.
- Occupari potest portio maris duobus modis, scilicet ratione personarum, & ratione territorii. 2. 3. 13. 93
- Occupatio maris aut juris navigandi an doceatur ex eo, quòd populus aliquis alteri populo se obstringat, se non navigaturum ultra certum terminum. 2. 3. 14. 94
- Occupatio quomodò sit modus acquirendi originarius & naturalis, & quomodò sit modus acquirendi juris gentium & derivativus. 2. 8. 2. 170
- Occupatione jure gentium acquirimus tribus modis; scilicet venatione, inventione, & captivitate in bello. 2. 8. 3. 171
- Occupatio per inventionem cur nequeat fieri oculis. 2. 8. 9. 173
- Odiosa quænam sint promissa, pacta & fœdera; quænam favorabilia, & quænam mixta seu media. 2. 16. 11. 281
- Officium ut alicui sit damnosum, naturâ iniquum est. 2. 12. 3. 217
- Operas meas, si pluribus possint esse utiles, mihi tamen non sint laboriosiores, quàm si uni duptaxat adhibean-

- Obligatio quomodò possit esse in uno, quin sit jus in altero ad exigendum. lib. 2. c. 11. qu. 4. 196. sq.
- Obligatio civilis quid sit, & quid naturalis. 2. 14. 11.
- Obligatio civilis dupliciter sumi potest. 2. 14. 11. ibid.
- Obligatio, cui satisfieri potest hoc presenti tempore tantùm, præfertur obligationi, quæ impleri potest quòvis tempore, si ambæ concurrant. 2. 16. 32. 297
- Obligaciones duæ si in certo aliquo articulo collidant, utra alteri præferenda. 2. 16. 32. 297
- Obligatiõni perfectè mutuæ cedit imperfectè mutua, & obligatiõni ex lege gratitudinis cedit obligatiõ ex lege beneficentiæ. 2. 16. 32. 299. seq.
- Obses quid sit. 3. 13. 57. 500
- Obses datur aut suâ voluntate, aut ejus, qui imperium habet; & si plures ire possint, res sorte erit dirimenda. 3. 13. 56. 500
- Obses dari à Domino feudi quandònam possit Vasallus, & quandònam non possit. 3. 13. 58. 500. 501
- Obses si damnùm aliquod patiat, id à civitate aut ejus rectore illi vel ejus proximis est repensandum. 3. 13. 59. 501
- Obses an occidi, vel servus fieri, vel bona habere, vel hæredem scribere possit. 3. 13. 60. ibid.
- Obses an fugere possit. 3. 13. 61. ibid.
- Obses datus in unam causam, cur ùt obses retineri non possit in aliam causam; & quomodò tamen ac quandònam retineri possit. 3. 13. 62. 501. seq.
- Obses datus, ut alterum captivum aut obsidem redimeret, cur eo mortuo liberetur. 3. 13. 63. 502
- Obses cur mortuo rege, qui fœdus fecit, adhuc teneatur, si fœdus fuerit reale, non verò si fuerit personale. 3. 13. 64. 502
- Obsessi si promiserint tradere oppidum, quomodò interpretandum. 3. 15. 15. 521.

- Occidere alterum, seu invasorem, etiam si peccato careat, quandònam, & cur licitum.** l. 2. c. 1. qu. 8. 9. 12. & 2. 20. 19 & 3. 1. 2. p. 56. 57. p. 340. & p. 394
- Occidere an liceat eos, qui falsam accusationem, falsum testimonium, aut iniquum iudicium moliantur, item conjuratos, insidiatores, aut venenum struentes.** 2. 1. 13. 57. seq.
- Occidi an possit invasor ob periculum mutilationis membri.** 2. 1. 14. 58
- Occidere invasorem an liceat ad conservandam pudicitiam.** 2. 1. 15. 58. seq.
- Occidere an liceat invasorem, si sit Rex aut Princeps.** 2. 1. 16. 59
- Occidere cur non liceat ob periculum accipiendæ alapæ, ictûs fustis, &c.** 2. 1. 19. p. 60.
- Occidens invasorem, postquam ab utroque post acceptam alapam ferrum fuit strictum, mitius est puniendus.** 2. 1. 19. 60.
- Occidere an liceat eum, qui talia de nobis dicit, quæ credita delibarent apud bonos nostram existimationem.** 2. 1. 23. 62
- Occidere an liceat raptorem ad res nostras conservandas.** 2. 1. 24. ibid.
- Occidere an liceat furem nocturnum.** 2. 1. 25. 62
- Occidere filium cur non liceat patri, nec Domino servum, nec cuique privato privatum.** 2. 5. 10. 112
- Occidere an liceat privatâ autoritate, ne delicta maneat impunita.** 2. 5. 10. ibid.
- Occidere seipsum cur nemini liceat.** 2. 19. 9. 328
- Occidere seipsum cur nemo possit ex præsumpta Dei voluntate, ne tormentis adactus ejuro Christi Religionem, vel ne vivat deinceps in probrum ipsius Dei.** 2. 19. 10. 328. 329
- Occi-**

- dens delictum. lib. 2. cap. 20. quæst. 7. 34. 35.
pag. 333. & p. 353
- Patriarendum in omnibus; in eo autem, quod effici-
tur, ne pater sit, non estarendum. 1. 4. 13. 47
- Patria potestas quid sit, & quomodo differat ab impe-
rio paterno. 2. 5. 4. 5. 108
- Patria potestas & imperium an per certa, & quænam
temporis intervalla, distinguï possint. 2. 5. 6. 109
- Patrimonium populi quid sit, & cur ne in re modica qui-
dem alienari possit à Rege sine consensu populi. 2. 6.
16. 139
- Patrimonii populi alienatio à rege facta quandònam, &
cur sit ipso jure nulla. 2. 6. 16. ibid.
- Patrimonii alienatio in re modica ex scientia & silentio
populi à rege facta cur sit valida. 2. 6. 16. ibid.
- Patrimonii fructus cur à rege validè alienentur. 2. 6. 17.
139
- in-Patrimonio quænam sint, & quænam in fructu.
2. 6. 17. 140
- Patrimonii partes quandònam, & cur à rege possint op-
pignorari sine consensu populi. 2. 6. 18. 140
- Pax quid sit, & quotuplex; quandònam sit tuta; & faci-
enda; cur servanda, quibuscunque legibus fuerit fa-
cta. 3. 18. 3. 4. 5. 8. 9. 527. seq.
- ad-Pacem colendam cur quivis homo creatus sit & na-
tus. Prolegom. qu. 1. 2. 3. 1
- Pactiones, quæ bellum finiunt, sive pacis, quænam pos-
sint inire; & quandònam id non liceat regi exuli, nec
captivo. 3. 13. 4. 480. seq.
- Pactioni pacis subjectæ sunt tam res publicæ, quàm pri-
vatæ, 3. 13. 5. 481
- Pactione pacis regnum non patrimoniale nec totum si-
ne populi consensu, nec partem sine partis consensu,
alienare Rex poterit. 3. 13. 5. 6. 481. 482
- Pa-

- Pactiones pacis, quas Rex inicit contra capitulationem suam, cum sint irritae, nec obligationem pariant etiam ad id, quod interest. lib. 3. c. 13. qu. 5. p. 481.**
- Pactione pacis bona regni non patrimonialis alienare nequit rex, nisi discretè omnium in imperio Romano-Germanico. 3. 13. 7. 482**
- Pactionibus pacis antecessorum suorum obligantur Reges. 3. 13. 8. ibid.**
- in Pactione pacis quidnam in res singulorum statueri possint Reges, qui in res subditorum aliud jus non habent, quàm regium. 3. 13. 9. 483**
- Pacis conventiones & conditiones quomodo sint interpretandae. 3. 13. 11. 484**
- Pactione pacis cur non comprehendatur lucrum vindictae nomine. 3. 13. 11. ibid.**
- Pactiones pacis, si jus gentium spectemus, cur ita sint interpretandae, ut partes quoad belli justitiam quàm maximè æquantur; quod fit duobus modis maximè: aut enim, ut, quarum rerum turbata bello fuit possessio, ex formula juris antiqui componatur, aut res maneant eo, quò sunt, loco; & cur in dubio præsumatur hoc posterius. 3. 13. 11. 12. 13. 484**
- Pactione pacis generali quando restituitur possessio in Statum, in quo fuit ante bellum, tempus ultimum inspiciendum est, quod fuit ante bellum, ita tamen, ut privatis dejectis liceat experiri apud judicem interdicto aut vindicatione; & cur restitutio non porrigatur populo, qui sui juris fuit, & spontè alteri beligerantium se subjecit. 3. 13. 14. 15. 485**
- Pactio generalis pacis de facienda restitutione ad quemnam pertineat. 3. 13. 15. ibid.**
- Pactione pacis si de damnis nil conventum est, cum omnia damna bello data censeantur condonata. non verò condonata censeantur ea, quae belli tempore deberi cœperunt. 3. 13. 16. 17. 485**

- P**actione pacis generali non censentur condonata jura, quæ ante bellum fuerunt, & ex inæqualitate rerum nascuntur sive in dominio, sive in contractibus, sive in delictis. lib. 3. cap. 13. qu. 18. 486
- P**actione pacis generali cur condonata censentur jura ad pœnas & vindictam, quæ inter reges & populos versabantur ante bellum, item & jura ignorata. 3. 13. 18. ibid.
- P**actione pacis generali cur condonata non censentur jura, quæ privati habuere ad pœnam ante bellum; & quandònam hæc quoque condonata censentur. 3. 13. 19. ibid.
- P**actione pacis generali jura privatorum, quæ ex vera inæqualitate nascuntur, & ante bellum fuerunt, nunquàm censentur condonata; benè tamen, & quandònam, & cur, jura regum aut populorum. 3. 13. 20. 487
- P**actione pacis generali perfectâ, si qua capiuntur, cur restituenda. 3. 13. 21. ibid.
- P**actiones pacis, quæ sunt de reddendis his, quæ bello capta sunt, item de reddendis fructibus & regionibus, quomodò sint interpretandæ. 3. 13. 22. 23. 24. 488
- P**actio pacis, si se referat ad pactionem antecedentem, quomodò interpretanda. 3. 13. 25. 488
- P**actio pacis, si sit de faciendo, quisnam pro faciente habendus; & an moræ purgatio intra breve tempus admittenda. 3. 13. 26. 27. 489
- P**actionis pacis sensus si planè sit dubius, cur interpretatio fiat contra eum, qui condiciones elocutus est, pro ea, qui condiciones accepit. 3. 13. 28. 489
- P**acis ruptura quid sit. 3. 13. 29. ibid.
- P**ax rupta censetur tribus modis: aut faciendo contra id, quod omni paci inest; aut contra id, quod in pace

- pace dictum est aperte; aut contra id, quod ex pacis cujusque natura debet intelligi. lib. 3. cap. 13. qu. 30. p. 489
- Pacem rumpere, & novam causam bello præbere, quomodo differant inter se; & quandònam fiat contra id, quod omnipaci inest.** 3. 13. 30. 31. 489. 490
- Pacem non rumpunt socii, nec civitas, si alii confederati, vel subditi sine jussu, auxilio, & approbatione sociorum vel civitatis vim armatam inferant: ad approbationem autem requiruntur tria; scientia scilicet, potestas puniendi, neglectus; & quomodo de his tribus constare possit; & quid dicendum si subditi alicujus non per se arma moveant, sed aliis bellum gerentibus militent.** 3. 13. 32. 33. 34. 490. seq.
- Pax cur rumpatur non tantum si toti corpori, sed & si subditis vis armata inferatur sine nova causa.** 3. 13. 35. 491
- Pactione pacis cur non prohibeamur, si nova causa subsit, nostraque defendere; non tamen liceat ulcisci, aut ablata per vim recuperare; & quandònam hæc quoque licita.** 3. 13. 36. 37. *ibid.*
- Pax non rumpitur, si per vim res nostras recuperemus, & ultionem exposcamus ab illis subditis, quorum ita perpetuum est maleficium, ut, quod faciunt, id credendi sint omnino facere rectoribus suis improbantibus, & judicium in eos postulari non possit, ut sunt piratæ; rumpitur autem pax, si eo nomine alios innocentes armis impetamus.** 3. 13. 38. 492
- Pax quandònam rumpatur, si vis armata inferatur sociis.** 3. 13. 39. *ibid.*
- Pax non rumpitur, si vis armata inferatur sociis, cognatis & affinibus, qui nec subditi, nec in pace nominantur.**

- minati sunt; potest tamen eo nomine ex nova causa bellum suscipi. lib. 3. cap. 13. quæst. 39. p. 492
- Pacem cur amare magis debeant reges, quam bellum.**
2. 24. 5. 383
- Pax quomodo rumpatur faciendo contra id, quod in pace dictum est, sive quid fiat contra capita majoris, sive minoris momenti, & quaenam cautio circa capita minoris momenti adhibenda, 3. 13. 40. 492**
493
- Pax cur non videatur rumpi, siquid fiat contra caput illud, cui adjecta est specialis aliqua poena, si non fervetur; & quidnam parti læsæ tunc liceat. 3. 13. 41. 493**
- Pax cur non rumpatur, si necessitas aliqua sit in causa, quòminus pars una impleat id, quod promisit; & quidnam eo casu altera pars possit eligere. 3. 13. 42. 493**
- Pacem cur non rumpat, qui pactis simpliciter factis posterior non stat. 3. 13. 43. 494**
- Pacem rumpens cur teneatur adhuc stare pactis. 3. 13. 43. ibid.**
- Pace ruptâ pars innocens cur possit adhuc stare. 3. 13. 43. ibid.**
- Pax quomodo rumpatur faciendo id, quod specialis pacis natura repudiat. 3. 13. 44. 494**
- Pax regulariter non rumpitur per injuriam personæ conjunctæ vel subditæ alterius partis factam; & quandònam tamen rumpatur. 3. 13. 44. ibid.**
- Pax cur regulariter non rumpatur per stuprum personæ conjunctæ alterius partis illatum; & quandònam tamen rumpatur. 3. 13. 44. ibid. & 495**
- contra - Pacem amicitiae causâ contractam fuisse actum, ex quibusnam actibus præsumatur. 3. 13. 45. 495**
- Pax amicitiae causâ contracta quandònam rumpatur**

- Pactiones pacis, quas Rex inicit contra capitulationem suam, cur sint irritæ, nec obligationem pariant etiam ad id, quod interest. lib. 3. c. 13. qu. 5. p. 481**
- Pactione pacis bona regni non patrimonialis alienare nequit rex, nisi disertè omnî in imperio Romano-Germanico. 3. 13. 7. 482**
- Pactionibus pacis antecessorum suorum obligantur Reges. 3. 13. 8. ibid.**
- in Pactione pacis quidnam in res singulorum statuere possint Reges, qui in res subditorum aliud jus non habent, quàm regium. 3. 13. 9. 483**
- Pacis conventiones & conditiones quomodò sint interpretandæ. 3. 13. 11. 484**
- Pactione pacis cur non comprehendatur lucrum vindictæ nomine. 3. 13. 11. ibid.**
- Pactiones pacis, si jus gentium spectemus, cur ita sint interpretandæ, ut partes quoad belli justitiam quàm maximè æquentur; quod fit duobus modis maximè: aut enim, ut, quarum rerum turbata bello fuit possessio, ex formula juris antiqui componatur, aut res maneant eo, quò sunt, locò; & cur in dubio præsumatur hoc posterius. 3. 13. 11. 12. 13. 484**
- Pactione pacis generali quando restituitur possessio in Statum, in quo fuit ante bellum, tempus ultimum inspiciendum est, quod fuit ante bellum, ita tamen, ut privatis dejectis liceat experiri apud judicem interdicto aut vindicatione; & cur restitutio non porrigatur populo, qui sui juris fuit, & spontè alteri beligerantium se subjecit. 3. 13. 14. 15. 485**
- Pactio generalis pacis de facienda restitutione ad quemnam pertineat. 3. 13. 15. ibid.**
- Pactione pacis si de damnis nil conventum est, cur omnia damna bello data censeantur condonata. non verò condonata censeantur ea, quæ belli tempore deberi cœperunt. 3. 13. 16. 17. 485**

- Pactione pacis generali non censentur condonata jura, quæ ante bellum fuerunt, & ex inæqualitate rerum nascuntur sive in dominio, sive in contractibus, sive in delictis. lib. 3. cap. 13. qu. 18. 486**
- Pactione pacis generali cur condonata censeantur jura ad pœnas & vindictam, quæ inter reges & populos versabantur ante bellum, item & jura ignorata. 3. 13. 18. ibid.**
- Pactione pacis generali cur condonata non censeantur jura, quæ privati habuere ad pœnam ante bellum; & quandònam hæc quoque condonata censeantur. 3. 13. 19. ibid.**
- Pactione pacis generali jura privatorum, quæ ex vera inæqualitate nascuntur, & ante bellum fuerunt, nunquàm censentur condonata; benè tamen, & quandònam, & cur, jura regum aut populorum. 3. 13. 20. 487**
- Pactione pacis generali perfectâ, siqua capiuntur, cur restituenda. 3. 13. 21. ibid.**
- Pactiones pacis, quæ sunt de reddendis his, quæ bello capta sunt, item de reddendis fructibus & regionibus, quomodò sint interpretandæ. 3. 13. 22. 23. 24. 488**
- Pactio pacis, si se referat ad pactionem antecedentem, quomodò interpretanda. 3. 13. 25. 488**
- Pactio pacis, si sit de faciendo, quisnam pro faciente habendus; & an moræ purgatio intra breve tempus admittenda. 3. 13. 26. 27. 489**
- Pactionis pacis sensus si planè sit dubius, cur interpretatio fiat contra eum, qui condiciones elocutus est, pro ea, qui condiciones accepit. 3. 13. 28. 489**
- Pacis ruptura quid sit. 3. 13. 29. ibid.**
- Pax rupta censetur tribus modis: aut faciendo contra id, quod omni paci inest; aut contra id, quod in pace**

- pace dictum est aperte; aut contra id, quod ex pacis cujusque natura debet intelligi. lib. 3. cap. 13. qu. 30. p. 489
- Pacem rumpere, & novam causam bello præbere, quomodo differant inter se; & quandònam fiat contra id, quod omnipaci inest. 3. 13. 30. 31. 489. 490
- Pacem non rumpunt socii, nec civitas, si alli confederati, vel subditi sine jussu, auxilio, & approbatione sociorum vel civitatis vim armatam inferant: ad approbationem autem requiruntur tria; scientia scilicet, potestas puniendi, neglectus; & quomodo de his tribus constare possit; & quid dicendum si subditi alicujus non per se arma moveant, sed aliis bellum gerentibus militent. 3. 13. 32. 33. 34. 490. seq.
- Pax cur rumpatur non tantum si toti corpori, sed & si subditis vis armata inferatur sine nova causa. 3. 13. 35. 491
- Pactione pacis cur non prohibeamur, si nova causa subsit, nostraque defendere; non tamen liceat ulcisci, aut ablata per vim recuperare; & quandònam hæc quoque licita. 3. 13. 36. 37. ibid.
- Pax non rumpitur, si per vim res nostras recuperemus, & ultionem exposcamus ab illis subditis, quorum ita perpetuum est maleficium, ut, quod faciunt, id credendi sint omninò facere rectoribus suis improbantibus, & judicium in eos postulari non possit, ut sunt piratæ; rumpitur autem pax, si eo nomine alios innocentes armis impetamus. 3. 13. 38. 492
- Pax quandònam rumpatur, si vis armata inferatur sociis. 3. 13. 39. ibid.
- Pax non rumpitur, si vis armata inferatur sociis, cognatis & affinibus, qui nec subditi, nec in pace nominantur.

minati sunt; potest tamen eo nomine ex nova causa bellum suscipi. lib. 3. cap. 13. quæst. 39. p. 492
Pacem cur amare magis debeant reges, quam bellum.

2. 24. 5.

383

Pax quomodo rumpatur faciendo contra id, quod in pace dictum est, sive quid fiat contra capita majoris, sive minoris momenti, & quænam cautio circa capita minoris momenti adhibenda. 3. 13. 40. 492

493

Pax cur non videatur rumpi, siquid fiat contra caput illud, cui adjecta est specialis aliqua poena, si non fervetur; & quidnam parti læsæ tunc liceat. 3. 13.

41.

493

Pax cur non rumpatur, si necessitas aliqua sit in causa, quòminus pars una impleat id, quod promisit; & quidnam eo casu altera pars possit eligere. 3. 13.

42.

493

Pacem cur non rumpat, qui pactis simpliciter factis posterior non stat. 3. 13. 43.

494

Pacem rumpens cur teneatur adhuc stare pactis. 3. 13.

43.

ibid.

Pace ruptâ pars innocens cur possit adhuc stare. 3. 13.

43.

ibid.

Pax quomodo rumpatur faciendo id, quod specialis pacis natura repudiat. 3. 13. 44.

494

Pax regulariter non rumpitur per injuriam personæ conjunctæ vel subditæ alterius partis factam; & quandònam tamen rumpatur. 3. 13. 44.

ibid.

Pax cur regulariter non rumpatur per stuprum personæ conjunctæ alterius partis illatum; & quandònam tamen rumpatur. 3. 13. 44.

ibid. & 495

contra Pacem amicitiae causâ contractam fuisse actum, ex quibusnam actibus præsumatur. 3. 13. 45.

495

Pax amicitiae causâ contracta quandònam rumpatur

R r

per

- per minas intentatas, arces in finibus structas, con-
scriptionem militum, & oppidorum, vel cœtuum,
vel subditorum alterius partis receptionem. lib. 3.
c. 13. qu. 45. pag. 495
- Pax amicitiz causâ contracta cur non rumpatur per su-
sceptionem exulum aut subditorum singulorum, qui
ex altera ditioe in alteram migrare volunt. 3. 13. 45.
ibid.
- Paſſionum pacis accessiones sunt obsides & pignora
3. 13. 56. pag. 500. vid. obses & pignus.
- Peccatum est vermis conscientiz, & post se relinquit
metum pœnz in quocunque peccatore, etiam gen-
tili. 1. 1. 16. 7
- Periculum vitæ mez quale debeat esse ut possim alte-
rum occidere. 2. 1. 11. 57
- Persona hæredis quomodo sit eadem cum persona de-
functi. 2. 9. 15. 186
- Pictura tabulæ alterius imposita quandõnam, & quo-
modo cedat Domino tabulæ, & quandõnam non ce-
dat. 2. 8. 14. 15. 176
- Pignorum an eadem sit ratio, quæ obsidum. 3. 13. 65.
503
- Pignus an perpetuò relui possit. 3. 13. 66. ibid.
- Piscatio cur lege civili prohiberi possit, ut sit furtum.
2. 2. 20. 73
- Placere vulgo est displicere sapientibus. 2. 5. 27. 121
- Planta si in alterius fundo radices egerit, quandõnam,
cur, & quomodo cedat Domino fundi, & quandõ-
nam non cedat. 2. 8. 14. 175. sq.
- Pœna definitur malum passionis, quod infligitur pro-
pter malum actionis. 2. 20. 2. 331
- Pœnam infligendi jus cur competat tantum superiori,
seu illi, qui in civitate majestatem habet. 1. 3. 45. 47.
& 2. 20. 7. p. 34. & p. 333
Pœ.

- Pœna** cur infligatur solida singulis, qui ad idem delictum concurrunt; & uno reparante solidum damnum reliqui liberentur. l. 2. c. 17. qu. 11. p. 306. sq.
- Pœnâ** delinquentes afficere cur liceat jure naturæ. lib. 2. c. 20. qu. 5. p. 332
- Pœna** cur ad justitiam expletricem seu commutativam pertineat, non verò ad justitiam assignatricem seu distributivam. 2. 20. 6. 333
- Pœnam** infligendi jus cur mihi non conferat delictum alterius, acsi nimirum is ob delictum suum se inferiorem, me verò faceret superiorem. 2. 20. 8. 334
- Pœnam** faciunt rectam utilitates illæ, quæ desumuntur ex fine pœnarum. 2. 20. 11. 335
- Pœnæ** finis alius est internus seu intrinsecus, alius externus seu extrinsecus, internus est satisfactio justitiæ; externus est, qui prætereà aliud utile ac bonum erga societatem civilem respicit, aut enim ejus, qui deliquit, utilitatem, aut ejus intererat, aut indistinctè quorumlibet. 2. 20. 11. 335
- Pœna** respiciens primum finem externum, scilicet utilitatem ejus, qui deliquit, illa, quæ constituitur in emendationem medendi modo per contraria. 2. 20. 12. 336
- Pœna** respiciens finem extrinsecum secundum, scilicet utilitatem ejus, qui deliquit, illa est, quæ constituitur in emendationem medendi modo per contraria. 2. 20. 12. 336
- Pœna** respiciens finem extrinsecum secundum, scilicet utilitatem ejus, cujus intererat, illa est, quæ constituitur, ne ille, cujus intererat peccatum non esse, posthac tale patiatur ab eodem vel aliis, quod tribus modis curari potest. 2. 20. 14. 17. p. 337. & pag. 338. seq. Pœ-

- Pœnæ** cur in locis celebrioribus & cum terribili apparatu soleant infligi. lib. 2. cap. 20. qu. 14. pag. 337
- Pœnam** apertam & conspicuam exigendi jus competit illi soli, penes quem est summum imperium. 2. 20. 15. 17. 337. & 338. seq.
- Pœnæ** finis extrinsecus tertius, quem respicit utilitas indistinctè quorumlibet, quomodò easdem habeat partes, quas ille, qui ad læsum pertinet, id est, finis extrinsecus secundus. 2. 20. 17. 338. seq.
- ad-pœnas** exigendi potestatem cur non pertineat, sed ad jus belli, siquid perpetretur in locis, & inter personas, quæ certis judiciis non subsunt, puta in piratas, prædones, &c. 2. 20. 18. 35. p. 339. & p. 353
- Pœnas** exigendi potestas à jure belli diversa est. 2. 20. 18. 339
- Pœnam** vel penitèns tollere per dispensationem, veleam minuere per mitigationem cur tam post-quàm ante legem pœnalem latam possit summus imperans; cur tamen faciliùs ante-quàm post legem latam, & quandònam aggratiari seu dispensare possit cum delinquente. 2. 20. 21. 22. 342. seqq.
- Pœnam** penitèns tollere per dispensationem circa delinquentem non debet summus imperans nec post-nec ante legem pœnalem latam, nisi causa subsit probabilis, & delictum tale sit, ut aggratiatio locum habere possit; & circa quænam delicta dispensare non valeat. 2. 20. 22. 344
- Pœnam** interdùm omninò exigere, interdùm omninò omittere, interdùm utrùmlibet licet summo imperanti; & quandònam. 2. 20. 22. 345
- Pœnam** humanam, non vitium tollit lex, ubi dolori indulget, ut in marito, qui adulteram uxorem, vel adulterum occidit. 2. 20. 19. 340
- à-Pœna legis liberandi causæ aliæ sunt intrinsecæ, aliz ex-

extrinsecæ, & quænam illæ. lib. 2. cap. 20. quæst. 13.
25. pag. 344. 345

Pœna legis societatis civilis servandæ causâ inventa est. 2. 20. 24. 345

Pœna ut rectè æstimetur, consideranda sunt hæc duo; id nimirum, ob quod infligitur pœna, sive meritum; & id, cujus ergo, sive utilitas in pœna. in merito seu delicto quomodo veniant examinanda causa, quæ impulit, causa, quæ retrahere debuit, & personæ idoneitas ad utrumque. 2. 20. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32 à pag. 345. usque ad p. 352.

Pœnâ levioze cur punienda sint delicta eorum, qui vel affectibus impulsivi vel frequenti, violentâ & repentinâ perturbatione aliquâ, vel aliter iudicio impediti, causas à delinquendo abstrahentes ponderare non potuerunt, non obstante, quòd in pœnis videatur requiri passio, quæ sit par delicto, seu talio, ita ut nec plus nec minus pati debeat is, qui punitur, quàm is, in quem delictum fuit commissum. 2. 20. 30. 350

in-Pœnis cur non requiratur talio absoluta & stricta, seu passio, quæ sit par delicto, ita ut nec minus nec plus pati debeat is, qui punitur, quàm is, in quem delictum est commissum; & quænam talio requiratur. 2. 20. 30. 350. seq.

Pœnæ quomodo debeant esse proportionatæ delictis. 2. 20. 25. 30. 345. 350

Pœna cur respondere debeat major delictis consummatis, quàm non consummatis. 2. 20. 27. 30. 347. 350. sq.

Pœna major ipsa morte cur infligi non possit. 2. 20. 30. 351

in-Pœnis quando requiritur passio par delicto, quomodo id intelligendum. 2. 20. 30. 350

Pœnæ magnitudo spectatur cum respectu ad patientem; sive pœna est magna vel parva pro diversitate perso-

Rr 3 na

- na puniendæ, & hæc est intrinseca taxatio pœnæ, cui subindè accedit causa extrinseca, quæ est ingens periculum ab eo, qui deliquit, plerùmque autem necessitas exempli, quæ necessitas nasci solet ex generalibus invitamentis ad delinquendum, quæ reprimi nequeunt, nisi acribus remediis seu pœnis & exemplis. Invitamenta verò præcipua sunt consuetudo facta & facilitas. 2. 20. 31. 32. 351. seq.
- Pœna ubi adest consuetudo facti, seu ubi aliquod vitium in publicos mores abiit, ut duella, &c. in judiciis est remittenda seu mitiganda, in legibus autem pro tali consuetudine reprimenda ferendis pœna est intendenda, seu pœnæ acrimonia ex aliqua parte flagitur, ut in duellis coërcendis. 2. 20. 32. 352
- Pœna ubi est arbitraria, quidnam summo impetranti vel iudiciliceat. 2. 20. 33. 352
- Pœnæ sumendæ causâ cur bellum suscipi nequeat. 2. 20. 34. 353
- Pœnas de quibus personis jus naturæ & gentium immaniter violantibus, vel delicta in DEO committentibus sumendi jus cur non habeant Reges aut illi, qui par jus regibus obtinent. 2. 20. 35. 36. 353 seq.
- Pœnarum communicatio quid sit, & quotuplex. 2. 21. 1. 2. 356
- Pœna delicti cum aliorum rectoribus communicatur vel patientiâ, vel receptu; & quomodò patientiâ, quomodò receptu. 2. 21. 3. 4. 6. 7. 356. seqq.
- Pœna delicti summæ potestatis quomodò communicetur cum subditis. 2. 21. 12. 360
- Pœna Universitatis & pœna singulorum quomodò differant. 2. 21. 14. 361
- Pœna ob delictum Universitatis cur non semper, & quamdiu durat universitas, & quousque exigi possit. 2. 21. 15. 361. seq.
- Pœna ob delictum Universitatis cur non semper & quo-

- quocunque tempore post delictum commissum exigi possit idèd, quia tum honores & præmia à meritis Majorum transeunt ad posteros; tum etiam, quia Deus delicta parentum in liberis post tres generationes punire potest. 1. 2. c. 21. qu. 16. 17. p. 362. seq.
- Pœnæ jure non utitur Deus, sed jure domini, dum liberos parentum præmaturâ & violentâ morte rapit. 2. 21. 16. 362
- Pœna propriè non est, neque damnum directe illatum quod sentiunt liberi ob delicta parentum, in bonis eorum, aut singuli innocenter ob delicta universitatis, sed est damnum per consequentiam. 2. 21. 18 363
- Pœna cur non in liberis, sed in parentibus, & quomodo sit dum civitas proditorum & perduellium liberos honoribus, &c. excludit occasione delicti paterni. 2. 21, 22. 365
- Pœnâ delinquentis cur non teneatur hæres, licet teneatur cæteris defuncti debitis; & quandònam teneatur etiam pœnâ pecuniariâ defuncti. 2. 21. 27. 367
- Polygamia successiva cur licita; simultanea verò cur nunquàm licita, ne mutuo quidem conjugum consensu. 2. 5. 16. 114
- Populus liber, qualem vult, gubernationis formam eligere potest. 1. 3. 29. 24
- Populus eligens regem cur potestatem regi non conferat. 1. 3. 29. 23
- Populos quosnam Rex alienare possit. 1. 3. 40. 31
- Populus tunc constituitur, quando plures patresfamilias in unum coëunt civitatem. 2. 5. 26. 120
- Populus liber cur habeat jus par regibus seu parem cum Regibus Majestatem. 2. 5. 34. 124
- Populus subditus quomodo fiat sui juris, seu acquirat suam libertatem civilem. 2. 9. 2. 178
- Populus totus quomodo interire possit, quamvis civitates dicantur immortales. 2. 9. 3. 179

- Populus quot modis interire possit. 2. 9. 4. pag. 179
- Populus quomodo intereat sublatis partibus, & quomodo sublata corporis ratione. lib. 2. cap. 9. qu. 5. pag. 179. 180
- Populum seu parentes inter & imperantes vinculum, sive species, vel spiritus quomodo intereat. 2. 9. 6. 180
- ex-Populo si tam pauci supersint, qui populum facere nequeant, an intereat civitas, seu populus, vel imperium. 2. 9. 7. 180. sq.
- ad-Populum constituendum quot homines requirantur, definitum non est. 2. 9. 7. ibid.
- Populus si de loco migraverit sive spontè ob inedia, pestilentiam, seditionem, aut alia mala; sive coactus ob bellum; an populus intereat, vel esse desinat. 2. 9. 8. 181
- Populus semper manet idem, licet mutetur forma accidentalis, dummodo maneat forma essentialis. 2. 9. 9. 182
- Populi debita cur non extinguantur, dum forma regiminis mutatur. 2. 9. 10. 183
- Populus devictus quandònam teneatur debita sua solve- vere, quandònam verò victor loco populi. 2. 9. 11. 183
- Populus, si uniatur alteri populo, quandònam maneat idem populus, sive eadem civitas, & quandònam fiat pars alterius populi. 2. 9. 12. 184
- Populus, qui fuit unus, quomodo dividi possit in plures ac distinctos populos. 2. 9. 13. 185
- Populi pars abiens in Colonias quandònam fiat Populus novus, & quandònam maneat pars suæ originis. 2. 9. 13. ibid.
- Populus peregrinus licet semel admissus, quandònam, & cur rectè è civitate possit ejici. 2. 2. 43. 84
- Possessio rei quandònam transferat dominium. 2. 4. 14. 101
- Posses-

- Possessionis initium est corporis ad corpus adjunctio** (id est, rei, quæ adhuc libera, vel saltem à nobis libera fuit, applicatio ad alias res nostras:) hæc circa res mobiles maximè fit manibus, scilicetprehendendo; circa res soli fit pedibus, scilicet intrando vel circumeundo v. g. fundum. lib. 2. c. 8. qu. 9. p. 173
- Possessor bonæ fidei cur non teneatur jus suum vocare in dubium, nec publicè significare, talem rem à se possideri, ut, si fortè ad alium pertineat, is eam vindicare possit, 2. 10. 8. 189**
- Postliminium quid sit, & quid hinc per fines publicos intelligatur. 3. 9. 1. 2, 457**
- Postliminii jus duplex est. 3. 9. 3. 457. seq.**
- Postliminii jus regulariter non habet bello captus, si ad fines soli pacati sive neutralis perveniat. 3. 9. 2. 457**
- Postliminium in Pace cur sit illis, qui bello exorto apud hostem fato suo deprehensi fuerunt, non verò illis, qui virtute bellicâ superati fuerunt & capti. 3. 9. 4. 458**
- Postliminiô quandonam redire dicatur liber homo, 3. 9. 6. 458**
- Postliminiô cur redeat, qui ab hostibus venditus ad suos commerciô redit. 3. 9. 7. 459**
- Postliminiô si redeat liber homo, cur non tantum seipsum sibi acquirat, sed & res omnes, quas habuerat & apud suos, & apud populos pacatos seu neutrales, sive res corporales fuerint, sive incorporales, etiam dignitates & officia hæreditaria, alia verò si nondum in alios sint collata. 3. 9. 8. ibid.**
- Postliminiô rediens cur recuperet bona sua immobilia, quæ habuit in solo pacato, etiam ea, quæ alius titulo emptionis vel donationis ab eo, qui tum temporis illorum Dominus erat jure belli, accepta possidet; non verò recuperet res mobiles. 3. 9. 9. 15. 460. seq.**

- in-postliminiô redeuntem cur restituantur omnia jura, ea scilicet, quæ alii adversus eum habuerunt ante captivitatem. lib. 3. cap. 9. qu. 10. | pag. 406
- Postliminii jure cur non gaudeant, qui armis victi se hostibus dedêre. 3. 9. 11. 460
- Postliminium non est tempore induciarum. 3. 9. 11. ibid. & 3. 14. 7. p. 507
- Postliminiô quândonam redeant universi, seu integer populus. 3. 9. 12. 460
- Postliminii jure recipiuntur servi & ancillæ, etiam ab hoste manumissi, transfugæ, & ab hoste redempti; & quidnam requiratur, ut recipiantur. 3. 9. 13. 19. 461. & 463
- in-Postliminio quænam res sint, & quænam non sint. 3. 9. 15. 461. seq.
- Postliminiô cur non egeant res, quæ nondum ab hoste in præsidia sunt perductæ; item res nostræ à piratis, vel prædonibus ablata. 3. 9. 16. 462
- Postliminii jus quomodò & quândonam lege civili possit restringi vel extendi. 3. 9. 17. 462
- Postliminii jus olim extra bellum publicum inter populos, qui non erant hostes, præsertim inter Nomades, cur locum habuerit, non verò habeat inter piratas & latrones. 3. 9. 18. 463
- Postliminii jus cur hodiedùm extra bellum tum inter Christianos, tum apud plerosque Mahumetistas locum non habeat. 3. 9. 19. 463. sq.
- Postliminii jus quândonam possit habere locum extra bellum. 3. 9. 19. ibid.
- Postliminiô etsi non redeant res mobiles, si tamen bello injusto capiantur, & à capiente in alium transferantur; cur justitiâ internâ, sive in foro conscientiæ talium possessor teneatur eas restituere veteri Domino; & ad quidnam talium rerum Dominus obligetur secundo

- cundo possessori, si res ejusmodi ad hunc pervenerint commerciò; & quibusnam restitui debeant populi bello injusto capti, & partes populorum: & hæc obligatio restituendi in conscientia nullo tempore possit extingui: & quidnam obtineat, si jus belli eorum, qui res ceperunt, sit ambiguum. lib. 3. cap. 9. quæst. 20. 21. 22. 23. 24. p. 464. p. 465
- Potentia Dei ad impossibilia se non extendit. 1. 1. 18. 8
- Potestas summa in quònam consistat. 1. 3. 37. 29. 30.
- Potestatum inferiorum contractu quandònam, & cur possint obligari oppidani. 3. 15. 7. 518
- Præceptum de tribuendo cuique suum, & neminem lædendo cur fuerit necessarium. 2. 17. 2. 302
- Præceptum affirmativum quomodò obliget, & quomodò negativum; & quandònam affirmativum cedat negativo, & quare. 2. 16. 32. 298. seq.
- Præda quot modis concedi possit & soleat à populo vel principe, cujus auspiciis bellum geritur; quandònam hæc juris translatio ante acquisitionem prædæ non sit mera donatio, sed vel solutio ejus, quod debetur, vel remuneratio ob damna, aut sumptus & operas erga Socios vel subditos; & quaenam horum sit ratio in locis, quaenam in subditis. 3. 6. 11. 12. 13. 440. sq.
- Prædarum in direptionibus urbium, præliis & excursibus factarum quis hodièdum soleat esse usus. 3. 6. 13. vid. bellocapta. 441
- Præmium si fuerit promissum ei, qui primus ad metam pervenisset, & si duo simul ad metam perveniant; an utrique, an verò neutri debeat præmium. 2. 16. 18. 286
- Præscriptio quid sit. 2. 4. 13. 100. sq.
- Præscriptio cur obtineat in regnis. 2. 4. 14. 101
- Præscriptio an pertineat ad reges, cùm sit juris civilis. 2. 4. 15. 102
- Præ-

- Præscriptio** quomodò sit juris naturæ, & quomodò juris civilis. lib. 2. cap. 4. qu. 15. pag. 102
- Præscriptio**, quamvis sit juris naturæ, an nihilominùs non videatur pertinere ad Reges idèd, quia quidquid possident Reges, id acquisièrunt aut jure belli, aut titulo pacifico, ita ut nullo casu sit opus præscriptione. 2. 4. 16. 102. seq.
- Præscriptione** opus non est, quando regna jure belli & victoriæ acquiruntur. 2. 4. 16. ibid.
- Præscriptioni** quomodò possit esse locus in regnis titulo pacifico acquisitis. 2. 4. 16. ibid.
- de Præscriptione** si lata sit lex ab eo, qui summum habet imperium, an talis lex pertineat etiam ad ipsum jus imperii & ejus partes necessarias. 2. 4. 18. 104
- de Præscriptione** latis ab eo, qui summum habet imperium, legibus, cur subiaceant ea, quæ non sunt de natura imperii summi, nec ut proprietates ad eam pertinent, sed ab ea naturaliter separari possunt, aut cum aliis communicari. 2. 4. 21. 106
- Præstationes** duæ si in certo articulo collidant, utrånam alteri sit præferenda. 2. 16. 31. 299
- Pretium** quid sit. 2. 12. 17. 225
- Pretium** duplex est aliud vulgare, aliud eminens; quid sit utrumque. 2. 12. 18. 226
- Pretium** eminens cur nummus esse dicatur. 2. 12. 18. 23. 226. 231
- Pretium** quot modis determinetur. 2. 12. 19. 226. sq.
- Pretium** vulgare subdividitur in legitimum & commune seu naturale, cui adjicitur pretium affectionis. 2. 12. 19. ibid.
- Pretium** legitimum consistit in puncto, nec latitudinem habet, nec venditori ultra exigere, sed infra regulariter accipere licet. 2. 12. 19. ibid.
- Pretium** commune seu naturale habet aliquam latitudinem, intra quã plus minùsve potest exigi vel dari. 2. 12. 19. ib. Pretii

- Pretii quænam sit mensura, vel quodnam fundamentum. 1. 2. cap. 12. quæst. 20. pag. 227
- Pretii nullius cur dicantur homines vel res inutiles. 2. 12. 20. ibid.
- Pretium cur non omnibus rebus, quæ vitæ humanæ sunt utiles & necessariæ, & quibusnam non sit impositum. 2. 12. 21. 228
- Pretium augere quomodò possint illæ res, quæ per se pretium non habent, nec habere possunt. 2. 12. 21. ib.
- Pretium ob quasnam rationes mox augeri, mox minui possit. 2. 12. 22. 229
- Pretium operæ tantum, non autem rei, quomodò solvatur medicis, bonarum artium magistris, concionatoribus, &c. 2. 12. 21. 22. ibid.
- in-Pretio communi nequit haberi ratio expensarum extraordinariarum & superfluarum, quas facit mercator. 2. 12. 22. 230
- Pretium majus exigere licet mercatori, qui merces minutatim, quàm qui in magna vendit copia. 2. 12. 22. ibid.
- Pretio majori vendens frumentum suum cur non teneatur minori pretio vendere, licet sciat pretium paulò post imminuendum propter copiam frumenti proximè futuram per adventum plurium navium frumentariarum in cursu jam tum existentium. 2. 12. 12. 222. 223
- Pretii eminentis, quod alias res æstimat, sive nummi materia qualis esse debeat. 2. 12. 23. 231
- Pretii eminentis, sive nummorum materia nequit esse ferrum, stannum, plumbum, cortex, corium, papyrus, & alia ejusmodi materia inutilis, nisi urgente summâ necessitate; veri tamen nummi tunc non sunt, debentque cessante necessitate cum veris nummis per-

- permutari, ut *damnum* communitati illatum refarciatur. 1. 2. c. 12. qu. 24. pag. 232
- Pretii eminentis**, sive nummorum valorem cur habens imperium summum nequeat augere pro libitu, nec tantum alieni metalli, quantum vult, auro vel argento miscere. 2. 12. 25. 232. sq.
- Prima naturæ quid sint.** 1. 2. 2. 13
- vox-Primus dupliciter intelligi potest.** 2. 16. 17. 257
- Principalis res** quandam trahat post se accessoriam, quandam non. 2. 8. 14. 15. 175. 176
- Privilegia non extenduntur** neque propter similitudinem, neque propter identitatem rationis. 2. 16. 23. 289
- Probabilitas quid sit.** 2. 23. 5. 376. sq.
- Probabilia argumenta** si ab utraque parte se ostendant, sive probabilitate intrinsecâ ex natura ipsius facti, sive extrinsecâ ab aliorum autoritate; si de re mediocri agatur, electio vitio caret, in utramvis partem ceciderit; sin verò de re magni momenti agatur, cur tutior pars sit eligenda. 2. 23. 6. 377
- ex-Promissis cur, & quomodò naturaliter oriatur** nobis jus in personam promittentis. 2. 11. 1. 195
- Promissum est in rebus futuris.** 2. 11. 2. 196
- in-Promissis tres gradus** veniunt considerandi; primus est assertio, secundus pollicitatio, tertius promissio perfecta. Assertio quid sit, & quidnam requiratur ad assertionem, ut vitio careat. Pollicitatio quid sit, quomodò soleat obligare promittentem, & an alteri jus proprium conferat; quid de pollicitationibus virorum potentum aut gratiosorum sentiendum; & cur in pollicitatione, quâ civitate aliquid promittitur, non requiratur acceptatio, sed sufficiat solius promittentis actus. 2. 11. 2. 3. 4. 5. 29. p. 196. 197. & p. 210
- Pro-

- Promissio perfecta quid sit, & quotuplex. 1. 2. cap. 11.
qu. 5. pag. 197
- Promissio perfecta jus proprium confert, ut rem pro-
missam plenè possimus exigere. 2. 11. 5. ibid.
- ad-Promissionem perfectam requiritur usus rationis.
2. 11. 6. 197
- Promittere non possunt perpetuè furiosi, amentes &
infantes. 2. 11. 6. ibid.
- Promittere possunt scemina. 2. 11. 6. ibid.
- Promittere possunt minores, qui tamen ex promif-
solæsi restituuntur. 2. 11. 6. ibid.
- Promittere ac ex promisso obligari quàm possint
ebrii. 2. 11. 7. 198
- in-Promissione perfecta est alienatio particulæ ejus-
dam nostræ libertatis. 2. 11. 5. 197
- ex-Promisso cur non obligentur perfectè ebrii, quamvis
obligentur ex delicto. 2. 11. 8. 198
- ex-Promisso vel pacto si læsus fuerit minor à peregrino,
cur in restitutione ejus in integrum observandæ sint
leges loci, ubi domicilium habet minor, & contraxit
aut promisit. 2. 11. 10. 199
- Promissio vel pactio si fiat in mari vel insulis vacuis, vel
si fiat inter absentes per litteras, vel inter summum
imperantem & subditos, quænam leges sint obser-
vandæ. 2. 11. 11. 200
- Promissio quandònam nulla sit, & quandònam teneat,
si error interveniat. 2. 11. 12. 13. 200. seq.
- Promissio fundata in errore pro parte, valeat pro reli-
qua parte. 2. 11. 13. 201
- Promissor quandònam & quomodò teneatur de damno,
si quod promissarius patitur ex promisso per interve-
nientem errorem inani. 2. 11. 13. ibid.
- Promissio, si alterius dolus causam errori intervenienti
dederit, quandònam sit nulla, & quandònam te-
neat. 2. 11. 14. 201

- Promissio**, si dolus promissarii errori intervenienti causam dederit, cur sit invalida, & cur valeat, si alterius tertii dolus causam dederit. 1. 2. c. 11. qu. 14. p. 201
- ex-Promissione dolo tertii factâ** si damnum oriatur, id rescircire tenetur ille tertius, qui dolum fecit. 2. 11. 14. ib.
- Promissionem dissolvere potest promissor**, si dolus à promissario datus, fuerit incidens in rem ipsam vel rei qualitatem. 2. 11. 14. 202
- Promissio cur vitietur propter dolum.** 2. 11. 14. ibid.
- Promittens aliquid metu quandònam obligetur**, & quandònam non obligetur. 2. 11. 15. 202
- Promittens aliquid latroni**, ut in gratiam suû incolumem dimittat aliquem tertium, cur latroni non obligetur ex promisso etiam jurato. 2. 11. 16. & 2. 12. 4. p. 203. & p. 218.
- Promittens aliquid latroni metum non inferenti**, nec ullum hostilitatis actum exercenti, cur latroni obligetur ex promisso. 2. 11. 16. & 3. 12. 3. 203. & 474
- ad-Promissi valorem qualisnam requiratur materia.** 2. 11. 18. 204
- Promissio facti per se illiciti cur sit invalida.** 2. 11. 18. ibid.
- Promissio an sit valida**, si res promissa nunc non sit in potestate promissoris, sed aliquando esse possit. 2. 11. 19. ibid.
- in-Promissione rei de facto impossibilis quidnam obtineat.** 2. 11. 20. 205
- Promissor an obligetur**, si res eo tempore, quò fit promissio, sit quidem possibilis, postea verò fiat impossibilis. 2. 11. 21. ibid.
- Promissio facta ob causam naturaliter vitiosam**, cur ipsâ naturâ sit invalida. 2. 11. 22. 206
- Promissio ob causam antè debitam an obliget.** 2. 11. 23. 207
- Promissio sine causa, vel merè liberalis obligat.** 2. 11. 24. 207

- P**romittendi modus requirit actum externum, id est, signum sufficiens voluntatis nostræ declarandæ: & quænam sint illa signa. l. 2. c. 11. qu. 25. p. 207. sq.
- P**romittere quomodo possit surdus, mutus, & is, qui linguam alterius non callet. 2. 11. 25. *ibid.*
- P**romittere ac ex promisso obligari possumus etiam per internuntium. 2. 11. 25. *ibid.*
- P**romissio contra voluntatem nostram ab internuntio facta cur nos non obliget. 2. 11. 26. 208
- P**romissio, ut jus transferat, ex parte promissarii debet esse acceptata. 2. 11. 28. 209
- P**romissarii præcedens rogatio quandonam habeat vim acceptationis. 2. 11. 28. *ibid.*
- P**romittentis solius actus cur sufficiat, nec requiratur acceptatio in pollicitatione, quando nimirum civitati aliquid promittitur. 2. 11. 29. 210
- P**romissio concipi potest à promissore duplici modo. 2. 11. 30. *ibid.*
- in-Promissione** concipienda quemnam promissor in dubio habuerit sensum ob oculos, undenam colligendum. 2. 11. 30. *ibid.*
- Promissio** vel est merè liberalis, vel ad mutuam obligationem. 2. 11. 30. *ibid.*
- Promissionis** acceptatio, si sit ad mutuam obligationem, innotescere debet promissori. 2. 11. 30. *ib.*
- Promissio** cur, & quandonam revocari possit. 2. 11. 31. 210. seq.
- Promissor**, mortuo ante acceptationem promissario, cur non obligetur illius hæredibus. 2. 11. 31. 211
- Promissio** cur revocari possit mortuo eo, qui voluntatis nostræ lectus erat internuntius. 2. 11. 32. *ibid.*
- Promissor** cur obligetur, si tabellarius ab ipso electus litteras per aliquem tertium destinaverit ad promissarium;

- farium ; non verò obligetur, si internuntius ante mortem suam alicui tertio, & hic deindè promissario indicaverit promissum. 1. 2. c. 11. qu. 32. P. 211
- Promissum cur, quomodò & quando revocari possit etiam insciò internuntiò vel ministrò lectò. 2. 11. 33. 212
- Promissum, in dubio, an sit revocatum, quandò nã censeatur non revocatum. 2. 11. 34. ibid.
- Promissio alteri facta, si à tertio acceptetur, cur & quandò nam perficiatur. 2. 11. 35. 213
- Promissio alteri facta, & per tertium acceptata, quandò nam & cur revocari possit à promissario, & quandò nam non possit. 2. 11. 35. 213
- ex-Promisso à tertio acceptato ne jus nascatur promissario, quandò nam impedire possit idem acceptans; & quandò nam promissori promissionem revocandi facultatem adimat. 2. 11. 35. ibid.
- Promissioni perfectæ cur onus aliquod possit adjici à promissore ante non verò post promissionis acceptationem. 2. 11. 36. 214
- Promissioni adjectum onus in commodum alicujus tertii cur à promissore revocari possit, si tertius ille nondùm acceptaverit. 2. 11. 37. ibid.
- Promissio, cui error vel metus causam dedit, cur convalescere possit, si promissor cognito errore vel metu, stare velit promisso; & qualisnam tunc actus externus requiratur. 2. 11. 38. 214. seq.
- ad-Promissionum valorem non semper requiritur causa expressa, sed sufficit tacita. 2. 11. 39. 215
- Promittens factum alienum cur de rigore non obligetur. 2. 11. 40. ibid.
- Promittens factum alienum cur curare teneatur, ut factum præstetur; & quandò nam etiam ad interesse teneatur. 2. 11. 40. 216

ex-Pro-

- ex-Promisso** cur nullum jus nascatur promissario, qui promissorem metu injusto ad promittendum impulit. l. 2. c. 11. qu. 15. p. 202
- ex-Promisso** cur obligetur promissor, quem non promissarius, sed aliquis tertius ad promittendum impulit. 2. 11. 15. *ibid.*
- ex-Promisso** obligatur promissor, qui metu justo ad promittendum impulsus est, sive ab eo, qui jus metum incutiendi habet, qualis est princeps respectu subditorum, pater respectu liberorum, victor respectu captivorum. 2. 11. 15. 202. 203
- ex-Promisso** jus quæsitum latroni auferre potest magistratus in modum poenæ. 2. 11. 17. 204
- Promissio** à Juda Genes. 38. Thamari facta cur fuerit nulla, & factum ejus in omnibus vitiosum. 2. 11. 22. 206
- Promissum juratum** non servans cur acerbius puniatur à Deo, quàm qui nudè promisit, & promissa non servat. 2. 13. 13. 246
- Promissio vini vel tritici sine** expressione quantitatis vel qualitatis; quandònam valeat, & quandònam non valeat. 2. 16. 10. 281
- Promitti quæ solent**, ea sunt vel favorabilia, vel odiosa, vel mixta seu media. 2. 16. 11. 281. seq.
- Promissa realia** quomodò distinguenda sint à personalibus. 2. 16. 10. 286
- Promissis adjici solent** juramenta majoris religionis causâ. 2. 16. 21. 288
- Promissa cur regulariter** non habeant in se tacitam hanc conditionem: si res maneat eò, quò sunt, locò; & quandònam eam habeant. 2. 16. 28. 293
- sub-Promissione** (vel etiam pacto) casum aliquem particularem non comprehendi, seu ab ea esse exceptum,

Index Rerum & Verborum locupletissimus.

- ceptum, quomoddò sit dijudicandum. 1. 2. c. 16. qu.
29. 30. 32. p. 294. 295. 296. seqq.
- Promissa utrùm sint servanda, si aut promissario sint
inutilia, aut promissori plùs obsint, quàm promissa-
rio profint. 2. 16. 31. 296
- Promissio quavis gratuita conjuncta est cum aliquo
onere. 2. 16. 31. ibid.
- in-Promissis, pactis, &c. quibus adjecta est conditio,
cur verba si non sint clara, interpretanda contra eum,
cujus favorem continet conditio, sive is obtulerit,
sive acceptaverit conditionem; & cur is, qui obru-
lit conditionem, non teneatur, si conditio nondùm
sit acceptata. 2. 16. 35. 36. 301
- Promissum conditione vel onere affectum cur implere
non teneat, si deficiat conditio, vel si prior alter non
impleverit, quod ex sua parte implere tenebatur.
3. 12. 12. 477
- Promissum, vel pactum, quomoddò possit non præstari
per compensationem. 3. 12. 13. 478
- à-Proprietate vacuæ res quotuplices sint. 2. 2. 3. 66
- Proprietatis exordium quale sit. 2. 2. 4. ibid. vide
plura in vocab. Dominium.
- Proprietas notat exclusionem alterius à jure ad rem
istam, quam solus ut propriam habeo. 2. 2. 6. 67
- Propriæ in totum, seu integræ, quænam res fieri ne-
queant. 2. 2. 13. 70
- Proprium esse in quibusnam partibus possit mare. 2. 2.
15. 71
- Propria res est per occupationem. 2. 2. 7. 19. 67.
68. 73
- in-Proprias res alterius an mihi aliquando jus compe-
tat jure communi seu naturæ; quandónam, & cur.
2. 2. 23. 24. 25. 29. 74. 75. 76. 77

Pro-

- Propriæ in totum, seu integræ, quænam res nondùm
sint factæ, attamen fieri possint. lib. 2. cap. 2. qu. 18. pag. 72
- Prudentia propria plerumque magis placet, quàm alie-
na. 2. 5. 27. 121
- Publicum bonum cur prævaleat privato; seu publica
salus cur prævaleat salutis & vitæ privatorum. 1. 4.
7. 44
- Pudicitia moraliter seu civiliter potest restitui, non ve-
rò naturaliter seu physicè. 2. 1. 15. 58
- Punctum in moralibus non invenitur sine aliqua latitu-
dine. 2. 1. 12. 57
- Punire si velit Superior vitia in aliis, cur non debeat esse
æque nocens; licet officio & potestati ejus nil indè
decedat. 2. 20. 9. 334
- Punire cur non liceat, ut tantùm capiatur voluptas ex
pœna, seu vindictæ causâ. 2. 20. 10. 334. seq.
- Puniri cur soleant vitia. 2. 20. 12. 336
- Puniri cur nequeant actus vitiosi merè interni, si in
actus externos non influant, etiamsi ad notitiam alio-
rum perveniant; & cur puniri possint, si influant.
2. 20. 20. 340. seq.
- Puniri cur soleant, qui ex naturali inclinatione à tem-
peramento corporis, vitioso habitu & adulta consue-
tudine delinquant. 2. 20. 20. 341
- Puniri cur soleant peccata quædam idèd, quia citra
convulsionem civitatis tolli nequeunt, ut alicubi
lupanaria; item peccata, quæ ex communi corru-
ptione mortalium resultant, quamdiù in enormes
actus non erumpunt, ut avaritia, ambitio, inhumana-
nitas, ingratus animus: & in genere talia vitia, qui-
bus opponuntur virtutes, quarum natura coactio-
nem repudiat. 2. 20. 20. 341. 342
- Puniri cur soleat mitiùs, cœteris paribus, delictum
non

non habituati, quàm malè habituati. 1. 2. c. 20. qu. 28.
P. 348

Puniri cur nequeat, qui non est subditus. 2. 20. 35.
36. 353. 354

Puniri nequeunt subditi, qui aut non consenserunt in delictum summæ potestatis, aut aliorum sententiis victi sunt; quomodò tamen damnum aliquando sentiant non directè, sed per consequentiam. 2. 21. 13. 18. 360

Puniri cur nemo possit ob delictum alienum, de quo nullo modo participat, neque filius ob vitia patris. 2. 21. 23. 24. 366

Puniri cur nequeat populus verè subditus ob delicta regis sui, si populi consensus, vel factum aliud per se pœnâ dignum non accesserit, non obstante: quòd populus obligari possit contractibus regis sui. 2. 21. 25. 366. seq.

Puniri cur soleant reges, non autem subditi, quando DEUS ob delicta regum subditos pestilentia vel alio morbo aut malo è vita abripit; & cur DEUS hoc facere possit. 2. 21. 26. 367

Puniendi jus cur competat ei tantùm, qui in civitate majestatem habet, sive superior est. 2. 20. 7. 333

Puniendi jus per supplicia conspicua seu exempla competit ei, qui summum Imperium habet, & cui à summo Imperante conceditur. 2. 20. 18. 339

Puniendi jus plenum etiam ad mortem usque apud quosdam populos patribus in liberos, & dominis in servos concessum est particula quædam Imperii publici authoritate publicâ exercendi. 2. 20. 18. ibid.

Puniendæ cur non sint culpæ minores & quasi quotidiana. 2. 20. 20. 341

Puniendus nemo est ultra meritum; & intra meriti modum

- modum magis aut minùs puniuntur delicta pro utilitate, l. 2. c. 20. qu. 25. p. 345
- Puniendus** cur non tantundem nocementi, sed amplius ferre debeat, ac is tulit, in quem delictum commisit, 2. 20. 30. 350
- Punitus** cur fuerit David rex, non verò populus; quamvis Deus populum pestilentia confecerit ob peccatum Davidis. 2. 21. 26. 367
- Punitio emendationis causâ** naturaliter competit iis, quibus naturaliter competit imperium, ut in familia patrifamilias, item tutoribus, præceptoribus, magistris; in civitate magistratui. 2. 20. 13. 336
- Punitiones & correctiones patrisfamilias, tutoris, præceptoris & magistris propriè** pœna non sunt, sed vi imperii paterni, vel simili competunt. 2. 20. 13. ibid.
- Punitio emendationis causâ** cur ad mortem usque à magistratu directè extendi nequeat, possit tamen reductivè. 2. 20. 13. ibid.
- Punitio, quæ fit verbis, magis consilium & admonitio, quàm pœna est; & quoniam jure fit concessa.** 2. 20. 13. 337
- Punitio, quæ fit idèd, ne læsus ab uno lædatur etiam ab aliis, debet esse aperta & conspicua, quia ad exemplum pertinet.** 2. 20. 14. 17. 337. seqq.

R.

- Rationis usus** quandonam incipiat in homine, certò definiri nequit; undenam tamen id colligendum; & cur regnantes maturiùs incipiant uti ratione, quàm homines plebeji. 2. 11. 9. 199
- Redemptio captivorum** cur regulariter lege aliquâ prohiberi nequeat; & quandonam tamen prohiberi possit. 3. 14. 25. 513

Redemptionis pretium exigendi jus cur possit in alium transcribi, & quomoddò pluribus deberi. 1. 3. c. 14. qu. 26. 27. p. 514

de-Redemptionis pretio facta conventio an rescindi possit ideò, quia captivus intelligitur ditior esse, quàm credebatur. 3. 14. 28. ibid.

ad-Redemptionis pretium cur captivo prodesse nequeat pecunia, quam clàm sècum habet, nec bona illa, quæ habet apud eos, qui sunt neutrarum partium. 3. 14. 29. ibid.

Redemptionis pretium quandònam debeatur ab hæredibus mortuo captivo, si ante mortem captivi conventum, at nondùm solutum fuerit, & quandònam non debeatur: & cur captivus sub pacto dimissus, ut alterum redimeret, seu faceret dimitti, hoc factum morte præveniente, in carcerem redire non teneatur, sed ejus, quod præstare non potuit, æstimationem persolvere. 3. 14. 30. 31. 515

Regiminis, sive Reipublicæ formæ quot sint, & quænam. 1. 3. 26. 22

Regimen mixtum, seu Respublica mixta quid sit. 1. 3. 26. ibid.

Regimen quodcunque eorum causâ, qui reguntur, non qui regunt, esse comparatum, cur universaliter verum non sit. 1. 3. 32. 25. 26

Regimen etiamsi populi causâ foret comparatum, cur hoc tamen non obstante, populus non esset rege suo superior. 1. 3. 32. 26

Regimen, seu respublica denominatur à subjecto majestatis existentis, seu forma regiminis, sive reipublicæ desumitur à subjecto existentis. 1. 3. 26. 48. 22. 36

Regiminis seu reipublicæ forma nulla omni ex parte incommodis caret, 1. 3. 49. ibid.

Regi-

Regimen an sit mixtum , seu respublica an sit mixta , si rex acta quædam sua nolit esse rata , nisi à Senatu , aut alio quodam cœtu probentur aut subscribantur.

l. 1. c. 3. qu. 50.

p. 36

Regnum nullum tam beatum , quod nunquam alterius indigeat ope. Proleg. qu. 3.

2

Regnum diverso modo haberi potest. 1. 3. 36. 28. 29

Regnum quinam habeant jure pleno proprietatis , seu in patrimonio , & quinam non habeant ; & quandònam regnum vocetur patrimoniale , & quandònam vocetur non patrimoniale. 1. 3. 36. & 3. 8. 2.

29. & 453

Regna quænam alienare rex possit. 1. 3. 40. & 2. 6. 5.

31. & 132. seq.

Regna populi voluntate delata cur reges alienare nequeant. 1. 3. 41. & 2. 6. 5.

ibid.

Regnum quandònam pro derelicto rex habere censeatur. 1. 4. 11.

46

Regnum pro delicto habere an rex censeatur , dum id negligentius tractat. 1. 4. 11.

ibid.

Regnum an amittat rex alienans aut alteri subjiciens regnum. 1. 4. 12.

ibid.

Regnum tradere aut subjicere molienti regi vim opponere potest populus , & separatam instituere civitatem. 1. 4. 13.

46, 47

Regni invalor quousque offendi possit. 1. 4. 19. 20.

21.

49. 50

Regni invalor quandònam & cur obediendus. 1. 4. 19. & 2. 14. 20.

49. & 267

Regni invalor an occidi possit , si diserta accedat auctoritas ejus , qui verum jus imperandi habet , aut si ante invasionem lex occidendi exstiterit, 1. 4. 20.

21.

59

- Regni pars** quondam à corpore sive regno , & cur licite possit recedere , ac alteri se in ditionem tradere. l. 2. c. 6. qu. 8. 9. 135
- Regni pars** cur majus habeat jus ad se tuendam , quam corpus , nempè regnum ad partem. 2. 6. 9. ibid.
- à-Regno** cur pars invita separari & alienari nequeat , nec corpus sive regnum habeat jus in partem. 2. 6. 9. 10. 135. seq.
- Regni pars** , an sicut dominium à domino , ita quoque ab habente imperium alienari possit ideò , quia imperium est in corpore seu tota civitate , adeoque etiam in hac parte. 2. 6. 10. 135. seq.
- Regni pars** cur non possit alienari , quamvis necessitas & utilitas publice id exigat. 2. 6. 11. 136
- Regni pars** non habitata vel deserta cur alienari possit , non verò pars populi. 2. 6. 12. 136. seq.
- Regnum** cur rex sine populi consensu alteri offerte non possit in feudum , & ab eo recognoscere sub onere commissi ex feloniam , vel ut deficiente familia jus imperandi ad eum devolvatur , cui in feudum obtulit , ut ad seniore. 2. 6. 13. 137
- Regni alienationem** vel infeudationem à rege sine populi consensu factam populus irritare potest. 2. 6. 13. ibid.
- Regnum** vel pars regni cur sine populi consensu nequeat à rege oppignorari. 2. 6. 14. 137. seq.
- Regna** libero populi consensu facta hæreditaria cur extinctis primi regis descendantibus redeant ad populum. 2. 7. 43. 45. 157. 159
- Regni hæreditarium ordinem** cur eligere soleat populus. 2. 7. 50. 161

- Regni tyrannus cur non tam facile sit judicandus rex &
& habendus. 1. 1. c. 4, qu. 22. p. 50. seq.
- Regni tyrannus quis sit. 1. 4. 23. 51
- in-Regni tyrannum quidnam liceat. 1. 4. 24. ibid.
- Regni, sive reipublicæ, & regis salutem propter pro-
prium quidem salutem nostram desideramus, at non
tantum propter nostram, sed & aliorum salutem. 2.
1. 18. & 1. 4. 7. 44. & 60
- Regni, sive reipublicæ & regis salutem propriæ sa-
luti anteponere tenemur. 2. 1. 18. & 1. 4. 7. p. 44.
& 60
- Regni proprii, sive reipublicæ propriæ cura potior
esse debet, ejusque salus prima est. 2. 2. 43. 47.
84. & 86
- Regni partem v. gr. civitatem, Provinciam &c. aliena-
re cur nequeat rex sine partis alienandæ consensu.
2. 6. 6. 133
- Regni partem si rex etiam necessitate adactus hosti
validiori per pacem cedat sine partis illius consen-
su, pars illa hosti se occupare volenti licite resiste-
re potest, si vires habeat, & peculiarem deinceps
constituere civitatem. 2. 6. 6. & 3. 13. 6. p. 133.
& 482
- Regni pars alienata sine suo consensu prævio quandò-
nam in sui alienationem tacite consensisse censeatur.
2. 6. 6. 133
- Regni pars v. gr. provincia an non invitò illius provin-
ciæ populò licite alienari possit, & à regno utpotè
corpore morali abscindi ideò, quia licite potest ab-
scindi membrum à corpore physico humano in con-
servationem totius corporis humani. 2. 6. 7. 134
- Regni pars an habeat jus pro libitu à corpore sive regno
recedendi & se separandi. 2. 6. 8. 135

Regni

- Regnum**, in quod succeditur jure hæreditario, cur sit, & qualisnam sit pars hæreditatis respectu illius, qui in eo succedit. 1. 2. c. 7. qu. 50. p. 161
- Regnum**, seu jus regnandi, cur abdicari possit. 2. 7. 58. 166
- Regnum** cur à rege sine justa causa nequeat abdicari. 2. 7. 58. 167
- Regnum**, si fuerit successivum, rex ætate ac viribus nondùm defectus solo quietis amore abdicans, & in filium suum minorem transferens, quandõnam injuriam inferat reipublicæ sive populo, & quomodò demenda injuria. 2. 7. 58. 167
- Regnum** quomodò revertatur ad populum domõ regnatrice extinctâ. 2. 9. 2. & 1. 3. 23. p. 21. & 178. seq.
- Regnum** cur revertatur ad populum rege electo, aut ejus familiâ extinctâ. 2. 9. 2. 9. 178. & 182
- ad-Regni** perniciem si vergere incipiat contractus, cur declarari nequeat nullus, quasi factus sub conditione, sine qua justè fieri non potuit. 2. 14. 17. 265
- Regni** invasor quandõnam majestatem consequatur, seu habendus sit pro vero & legitimo rege. 1. 4. 19. & 2. 14. 20. 49. & 267
- Regni** pars cur in summa & inevitabili necessitate validè transcribat in se imperium sine populi consensu. 3. 13 6. 482
- Regnum** vel regnandi jus, si dubium sit, ad quemnam pertineat, utrinq̃am eo casu privatus & subditus obedire debeat. 1. 4. 25. 52
- Regnum** abdicare. vid. Succedendi jus abdicare.
- Regna** quot modis deferantur. vid. Successio.

Religio

- Religio christiana cur bello propagari nequeat. lib. 2. cap. 20. qu. 37. & 2. 22. 4. p. 354. & p. 369. seq.
- Repræsentationis favor quoad successionem in regnis libero populi consensu factis hæreditariis obtinet in descendentibus infinitum, in collateralibus verò apud multas gentes evanescit. 2. 7. 52. 162
- Repræsentatio vel substitio in locum defuncti est legitima in locum alterius defuncti successio. 2. 7. 28. 50. 52. p. 152. & p. 161. 162
- Repressaliæ quid sint, & quænam requirantur, ut concedi possint. 3. 2. 5. 6. 410
- Remedium læso consequendi jus suum. 3. 2. 8. 411
- Repressaliæ cur locum non habeant, ubi quis suum consequi potest per compensationem. 3. 2. 8. ibid.
- Repressaliæ antequàm sint licitæ, quando Magistratui vel Principi denegata est justitia, quidnam Magistratus vel Princeps priùs agere debeat. 3. 2. 8. 412
- Repressaliæ cur nequeant dici injustæ idè, quòd ex facto alieno teneri injustum videatur. 3. 2. 9. 412
- Repressaliæ jure gentium sunt introductæ, & cur. 3. 2. 9. ibid.
- Repressaliis quomodò utamur aut in corporibus, aut rebus mobilibus subditorum ejus, qui jus non reddit. 3. 2. 10. 413
- Repressaliis uti non possumus in vita subditorum; quomodò tamen fieri possit, non ex intentione, sed ex accidenti, ut occidantur subditi ejusmodi. 3. 2. 11. 413. seq.
- Repressaliis cur tantùm uti possimus in subditis, eorumque bonis, qui tales sunt ex causa permanente, non autem in subditis temporariis. 3. 2. 12. 414
- Repressaliis cur non possimus uti in legatis, nec eorum bonis, bene tamen in commissariis, tabellariis, apparitoribus, nunciis, & similibus. 3. 2. 13. ibid. Re-

- Repressalias concedit is, cui competit jus belli. I. 3.
c. 2. qu. 14. pag. 415
- Repressaliæ quomodo differant à prehensione hominum, & à pignorationibus propriè sic dictis. 3. 2. 14. ibi.
- Repressaliarum quis sit effectus tum respectu personæ captæ, tum respectu rerum captarum, tum etiam respectu creditoris. 3. 2. 15. 415. seq.
- Repressaliarum nomine si quis pro alio capiatur, aut ejus bona, an adversus debitorem vel civitatem recursus ei detur. 3. 2. 16. 416
- Repressaliæ non transferunt Dominium externum rerum captarum, nisi accedat autoritas judicis. 3. 6. 16. 442. seq.
- Repressaliæ non sunt exercendæ in eos, qui culpâ vacant, quamdiù spes est consequendi suum ab originariis debitoribus, aut ab iis, qui jus non reddendo se debitores faciunt. 3. 6. 19. 444
- Repugnantia casûs emergentis cum voluntate promittentis, paciscentis, legislatoris, testatoris, &c. quomodo dijudicari possit ex naturali ratione, & quomodo ex aliis signis, quæ ostendant promittentem, paciscentem, legislatorem, testatorem, &c. non voluisse casum aliquem particularem sub promisso, pacto, lege testamento &c. universaliter conceptis comprehendere; & quænam regulæ sint tenendæ circa emergentes casus particulares. 2. 16. 29. 30. 32. p. 294. 295. 296. seq.
- ad-Restitutionem rei alienæ cur teneamur jure naturæ. 2. 10. 2. 186
- ad-Restitutionem quomodo teneatur possessor rei alienæ. 2. 10. 2. ibid.
- ad-Restitutionem rei alienæ cur teneatur possessor, etiam si Dominus eam non repetat expressè; & cur committat furtum non restituendo. 2. 10. 3. 4. 187 ad.

- ad-Restitutionem rei alienæ propriis impensis facien-
dam nec bonæ, nec malæ fidei possessor tenetur.
l. 2. c. 10. qu. 5. p. 187
- Restitutio rei alienæ apud alterum depositæ quandó-
nam facienda sit vero domino rem repetenti, & quan-
dónam rem deponenti. 2. 10. 6. 188
- Restitutio rei alienæ apud alterum depositæ quandónam
non sit facienda rem deponenti. 2. 10. 6. & 2. 16. 29.
188. & 294
- Restitutio rei alienæ cur facienda, sivè res ex jure gen-
tium sivè civili acquisita fuerit à vero domino. 2.
10. 7. 189
- Restituenda est res domino suo unà cum fructibus,
deductis tamen expensis in rem & fructus factis. 2.
10. 7. ibid.
- Restituenda est res inventa sine petitione præmii inven-
tionis, nisi fuerit promissum præmium. 2. 10. 7. &
2. 11. 23. 189. & 207
- Restituere cur non teneatur, qui post usucapionem
completam scit rem esse alienam. 2. 10. 8. 189
- Restituere quandónam, & quid teneatur, qui ex re alie-
na factus est locupletior. 2. 10. 9. 189. seq.
- Restitutionis obligatio, in quantum quis factus est lo-
cupletior ex re aliena, undénam fluat. 2. 10. 9.
189. 190
- ad-Restitutionem cur non teneatur bonæ fidei possessor,
si res apud eum perierit. 2. 10. 10. 190
- Restituendi cur, & quomodò sint etiam fructus indu-
striales præter fructus naturales. 2. 10. 11. 191
- Restituere fructus consumptos quandónam, & cur te-
neamur. 2. 10. 12. ibid.
- Restituere fructus percipiendos, vel quos negleximus
percipere, cur non teneamur. 2. 10. 12. ibid.

Resti.

Restituere quandónam teneatur bonæ fidei possessor, si rem sibi donatam altari donaverit. l. 2. c. 10. qu. 13.

ibid.

Restituere an teneatur bonæ fidei possessor, rem sibi donatam alteri redonans, eò quòd locupletior censeatur fieri, dum nempe propter beneficium præstitum obligat sibi alterum ad remunerandum, quamvis ex mera liberalitate & citra necessitatem alteri rem redonaverit. 2. 10. 14.

191. seq.

Restituere quídnam teneatur bonæ fidei possessor, qui rem vel à se emptam, vel sibi donatam vendidit. 2. 10. 15.

192

Restituere quandónam teneamur rem, alienam bonâ fide emptam absque repetitione pretii erogati; & quandónam pretium erogatum repetere possimus à domino rei. 2. 10. 16.

192. seq.

Restituere rem alienam cur teneamur absque repetitione pretii erogati, quando possessio rei recuperatu facilis erat domino, quamvis rem eo animo emerimus, ut eam domino restitueremus. 2. 10. 16. 17.

192. 193

Restituere rem alienam, eo animo emptam, ut domino restitueremus, cur teneamur absque repetitione pretii erogati, dum possessio nimirum rei recuperatu facilis erat domino; non obstante, quòd officium suum nemini debeat, esse damnosum. 2. 10. 17.

193

Restitutio cur non tantum juræ naturæ, sed & in Decalogo præcipiatur. 2. 10. 4.

187

Restituere rem bonâ fide emptam, quam post emptionem comperimus esse alienam, quandónam possimus venditori, ut pretium erogatum recipiamus, & quandónam non possimus. 2. 10. 18.

193. seq.

Resti-

- Restituere rem, cujus dominus ignoratur, cur naturaliter non teneamur pauperibus. lib. 2. cap. 10, qu. 19.**
p. 194
- Restituenda cur sit res acquisita ex causa turpi, vel etiam honesta, ad quam quis obligatur vi sui officii.**
2. 10. 20. 194
- Restituere qui non potest, summum saltem conatum restituendi adhibere debet. 2. 11. 21.** 205
- Restitutionis obligatio cur non oriatur ex sola aptitudine. 2. 17. 4.** 303
- Restituere seipsum in integrum quandònam, cur & quomodò possint reges, & contractus suos irritos facere, sive actus eorum fuerint regii, sive privati. 2. 14. 3.** 256. seq.
- Restitutio in integrum an ad reges, quò tales sunt, non pertineat idè, quia videtur venire ex jure civili. 2. 14. 4.** 257
- Restitutio in integrum non venit ex jure civili, sed ex ipsa æquitate naturali. 2. 14. 4.** ibid.
- Restitutio in integrum quibusnam competat. 2. 14. 4.** ibid.
- Restitutionis beneficium quamdiù eurrat; & quandònam censeatur amissum. 2. 14. 4.** ibid.
- Restitui cur non debeant reges ab eo, cui jure naturæ monarchia universalis per quosdam competit. 2. 14. 5.** 258
- Restitui potius debent reges per arbitros compromissarios, quàm per seipsum, quodsi res eorum dubia sit. 2. 14. 5.** ibid.
- Rex electus cur, & quomodò accipiat potestatem suam à Deo, & non à populo eum eligente. 1. 3. 29.** 23
- Rex est vicarius Dei, non populi. 1. 3. 29.** ibid.
- Rex cur sit superior magistratu à se constituto. 1. 3. 31.** 25

- Rex perversus cur à populo puniri aut deponi non possit.** l. 1. c. 3. qu. 32. 33. p. 25. seqq.
- Rex malè imperans, aut malè vivens an idcirco subjiciatur populo.** 1. 3. 33. 27
- Rex, qui in totius populi perniciem animo hostili fertur, abdicat eo ipso regnum.** 1. 4. 14. 47
- Rex an sit populi hostis, undenam, & cur non simpliciter à populo sit judicandum.** 1. 4. 15. 47
- Rex insultans innocentem an desinat esse rex.** 2. 1. 17. 59
- Rex delinquens in ipsam rempublicam seu populum, fit hostis & rex esse desinit.** 2. 1. 17. & 1. 4. 9. p. 45. & 59
- Rex qualisnam sit pars integri seu civitatis.** 2. 4. 19. 105
- Rex cur nequeat obligari lege à se latà, etiamsi pars sit integri seu civitatis.** 2. 4. 19. ibid.
- Rex an sine populi consensu concedere possit jure hæreditario functiones summò minores, v. gr. Ducatus, Marchionatus, Landgraviatus, Comitatus, &c.** 2. 6. 15. 138
- Rex successor cur non obligetur ad servandas concessiones ab antecessore suo factas.** 2. 6. 15. ibid.
- Rex sub obtentu minorennitatis revocare nequit pacta cum extraneis per tutores legitimè inita; si tamen æquitas & læsio fuerit evidens, revocare potest.** 2. 14. 6. 258
- Rex cur & quandónam seipsum possit absolvere à juramento.** 2. 14. 8. 259
- Rex cur obligetur in iis, quæ sine causa antecedente promisit.** 2. 14. 9. 260
- Rex faciens emptionem venditionem sine certo pretio, item locationem conductionem sine mercede, cur non faciat verum contractum.** 2. 14. 10. ibid.
- Rex

- Rex contrahens cum subditis cur non obligetur civiliter, sed tantum naturaliter, & quonam sensu obligetur etiam civiliter. 1. 2. c. 14. qu. 11. p. 260. seq.
- Rex cur & quonam subditis possit auferre jus sive ex jure naturali, sive civili quæsitum. 2. 14. 12. 261. seq.
- Rex cur subditis jus quæsitum nequeat auferre sine causa vel facto eorum; & si faciat, cur teneatur reparare damnum datum. 2. 14. 12. ibid.
- Rex quot modis auferre possit subditis jus quæsitum. 2. 14. 12. ibid.
- Rex cur & quonam disponere possit de rebus privatorum. 2. 14. 12. ibid. & 3. 13. 9. 483
- Rex cur bona exterorum tempore necessitatis in territorio suo deprehensa detinere possit vi supereminentis dominii. 2. 14. 13. 262. seq.
- Rex omnium bonorum successor & simul regni hæres cur obligetur promissis & contractibus regis antecessoris. 2. 14. 15. 263
- Rex succedens tantum in jus regni, quomodo teneatur promissis & contractibus regis antecessoris. 2. 14. 15. & 3. 13. 8. 263. 264. & 483
- Rex succedens partim in bona, in jus autem regni in solidum, quomodo teneatur promissis & contractibus regis antecessoris. 2. 14. 15. 263. seq.
- Rex plenissimo jure accipiens regnum à populo libero, tenetur contractibus, quos populus adhuc liber iniiit. 2. 14. 16. 265
- Rex victor quonam obligetur contractibus populi victi ante victionem iniiit. 2. 9. 11. 183
- Rex captivus siquid pepigerit de his, quæ privatim sua sunt, ut & de regno patrimoniali, valebit pactum. 3. 13. 4. 480
- Regis jus regendi populum non ex præstantia formæ regiminis, sed ex voluntate populi regendi sui jus in regem

- regem transferentis metiendum est. I. I. c. 3. qu. 29.
41. 49. p. 24. & 31. 36
- Regia potestas, seu jus regendi populum potest acquiri
bello. I. 3. 29. 31. 36. & 3. 8. 5. 24. 25. 29. & 454
- Regis perversitas cur subindè à Deo toleretur. I. 3.
32. 26
- Regum peccata cur subindè sint punita, & puniri soleant
morte subditorum. I. 3. 32. 26
- Regis peccata prohibere aut punire cur non teneatur
populus. I. 3. 32. ibid.
- Regi manifestè peccaminosa præcipienti obedire non
tenentur subditi. I. 3. 33. & I. 4. I. 8. 40. 44. 46
- Regi benè viventi aut imperanti an idcirco subjiciatur
populus. I. 3. 33. ibid.
- Regis imperium cum populo esse partitum undenam
constare possit. I. 3. 33. ibid.
- Rege per ætatem impedito aut morbum suâ fungi po-
testate, cujusnam sit tutela. I. 3. 43. 33
- Regis contra promissum facientis actus quandenam sit
tantum injustus, & quandenam etiam, & cur, simul
nullus. I. 3. 44. & 3. 13. 5. 33. & 481
- Regium jus verum an I. Samuel. id est, I. Reg. 8. v. 11.
& seqq. describatur. I. 4. 3. 45
- Regi injurianti subditos, aut scelerato, quousque & cur
licite resistere aut vim opponere non possint subditi,
vel inferiores magistratus. I. 4. I. 4. 40. seq.
- Regi resistere quandenam possint subditi. I. 4. 5. 43
- Reges & rectores civitatum cur sint necessarii. I. 4. 5.
ibid.
- Regis persona cur honoranda; cur & quamdiù sancta;
cur non lædenda. I. 4. 5. 6. & 2. 18. 13. p. 43. 44. & 320
- à-Rege illata subdito injuria cur à subdito non sit vindi-
canda, sed patienter toleranda. I. 4. 7. 44

- Regis iniquum mandatum nullam confert potestatem iniquè agendi. 1. 4. 1. 8. & 1. 3. 33. p. 27. & 40. 45
- Regis ministris iniqui mandati regii executoribus an subditi licitè possint resistere. 1. 4. 8. 45
- Rex quandònam à populo vi possit depelli aut occidi. 1. 4. 9. & 2. 18. 13. 45. & 320
- Regi an post regnum abdicatum aut derelictum vis opponi possit. 1. 4. 10. 45
- Regem, qui in totius populi perniciem animo hostili fertur, licitè repellere potest populus. 1. 3. 14. 47
- Reges licet pessimè gubernantis obedientià tamdiù non solvuntur subditi, quamdiù reipublicæ essentia non est intercisa, & constat compages ejusdem. 1. 4. 15. 47. seq.
- Regi unam tantùm partem summi imperii habenti, & in alteram populi vel Senatûs partem involanti cur vis justa opponi possit, quamvis penes regem sit belli potestas: item potest rex eo casu suam imperii partem jure belli amittere, ac populus coimperans eam sibi acquirere. 1. 4. 17. 18. 48. seq.
- in-Regem electum populus jus suum transfert ita, ut nullum ampliùs nec in se, nec in ipsum regem retineat. 2. 4. 19. 49
- Regis jus in populum subditum cur post constitutum Imperium non ampliùs dependeat à voluntate populi constituentis. 2. 4. 22.
- Regi minorènni cur constituatur tutor. 2. 7. 62.
- in-Regibus, & illis, qui regibus par jus obtinent, cur etiam locum habeant ea, quæ de obligationibus privatorum ex promissis, contractibus & juramentis lib. 2. c. 11. 12. 13. afferuntur. 2. 14. 1. 256
- circa-Regum promissa, contractus & juramenta quænam sint quæstiones particulares. 2. 14. 2. & 3. 4. 5. 6. 256. seqq.

- Regis exceptio metûs, doli, læsionis, &c. cur non valeat contra capitulationes, quæ regibus limitatis præscribi solent. 2. 14. 7. 259
- ex-Regis obligatione naturali quomodò subditis nascatur actio. 2. 14. 11. 261
- Reges cur soleant permittere, ut in propriis suis tribunalibus conveniantur à subditis. 2. 14. 11. ibid.
- Reges in propriis tribunalibus conventi à subditis, cur cogi nequeant, ut satisfaciant sententiæ. 2. 14. 11. ibid.
- Regum contractus cum subditis initi cur non sint leges regni: item contractus regis cum vicino rege initi, quomodò esse leges regni. 2. 14. 14. 263
- Regis contractu cur obligetur populus & rex successor, dummodò rex contrahens habeat probabilem rationem contrahendi, sivè postmodum exitus consilio & rationi regis respondeat, sivè non. 2. 14. 16. 264. seq.
- Regis contractus de alienatione regni ejusve partis, aut regalis patrimonii, quatenus id regni non est permillum, cur non valeat. 2. 14. 18. & 3. 13. 5. 266. & 481
- Regum beneficia, donationes & privilegia liberaliter concessa, quænam sint irrevocabilia, & quænam revocabilia. 2. 14. 19. 266
- Regis, qui regnum invasit, contractibus, quandònam & cur teneatur populus. 2. 14. 20. 21. 267
- Romanum Imperium cur non semper apud populum Romanum permanserit; seu cur populus Romanus hodieum non sit idem, qui fuit olim. 2. 9. 14. 185

S.

- Salvus conductus, seu jus commeandi, quid sit & quotuplex. 3. 14. 17. 18.

511
Salvus

Salvus conductus est privilegium quoddam neque ter-
tio noxium, neque danti admodum grave; ideoque
intra verborum proprietatem laxa magis, quàm stricta
interpretatio est admittenda. l. 3. c. 14. qu. 16. p. 510

Salvus conductus si concedatur militibus, quàm nomine
militum intelligantur. 3. 14. 19. § 11

in-Salvo conductu cur sub itu comprehendatur & redi-
tus. 3. 14. 20. § 11

in-Salvo conductu cui abire datum, redire non potest;
nec cui venire permissum, alium mittere, aut plus
unâ vice venire potest; quondam tamen sapius
venire possit. Item error excusat à pœna. 3. 14. 21. § 12

Salvus conductus cur non comprehendat uxorem aut
liberos ejus, cui datus est; benè tamen, & quondam
unum aut alterum servum illius. 3. 14. 22. ibid.

Salvo conductu quàm comprehendantur bona, &
quàm comites, si expressum fuerit nomen comi-
tum & gentis in comitibus. 3. 14. 23. § 12. seq.

Salvus conductus cur regulariter non expiret morte
concedentis; & quondam expiret seu potius re-
vocetur. 3. 14. 24. § 13

Scire delicta subditorum quomodò præsumantur supe-
riores. 2. 21. 5. § 17

Sententia imprudentior plurium quondam naturali-
ter præferatur sententiæ prudentiori pauciorum, &
quondam non item. 2. 5. 27. 121

Sententiæ si fuerint pares, cur nihil agatur. 2. 5. 28.
ibid.

Sententiæ quàm sint conjugendæ, licèt appareant di-
versæ, & quàm conjungi nequeant. 2. 5. 29.
121. seq.

Sententia in viginti & **sententia in decem** cur conjun-
gantur, non verò **sententia mortis** & **sententia rele-
gatio-**

- gationis ; nec sententia ejus , qui relegat , & sententia ejus , qui absolvit. l. 2. c. 5. qu. 29. p. 121. seq.
- Sententiam ferre cur liceat sociis presentibus , etiam si unus aut alter socius absit , aut morbo impediatur uti jure suo. 2. 5. 30. 122
- Sententiæ quomodo sint ferendæ , quando societas fundamentum habet in re , quam æqualiter non omnes participant. 2. 5. 32. 123
- Sepultura quid sit. 2. 19. 1. 325
- Sepultura duplex est , alia honesta , alia inhonesta seu ignominiosa ; & quid sit utraque. 2. 19. 2. 325
- Sepultura asinina seu canina quid sit. 2. 19. 2. 326
- Sepultura jure naturæ ac gentium humano cadaveri competit. 2. 19. 3. 326
- Sepulturam humani cadaveris cur jus gentium constituerit. 2. 19. 3. ibid.
- Sepultura cur debeat etiam inimicis & hostibus. 2. 19. 4. ibid.
- Sepultura hostibus olim male negata probatur. 2. 19. 5. 327
- Sepultura quondam insigniter facinorosis non debeat. 2. 19. 6. ibid.
- Sepultura si cui denegetur , is feris æquatur. 2. 19. 6. ibid.
- Sepultura ut alicui denegetur , quidnam requiratur. 2. 19. 6. ibid.
- Sepultura cur non debeat iis , qui deliberato animo seipsum occidunt. 2. 19. 7. ibid.
- Sepulturâ cur non frustra privari videantur mortui , licet nihil sentiant , nec damno aut pudore affici possint. 2. 19. 8. 327. seq.
- Sepultura proditoribus patriæ , & aliis enormiter facinorosis , & quoties exemplum ob enormitatem criminis

- minis vel utilitatem publicam est statuendum, denegari potest. l. 2. c. 19. qu. 12. p. 330
- Sepulturæ denegatio quandônam possit esse causa justa belli suscipiendi contra denegantem. 2. 19. 13. 330. seq.
- Servitus perfecta quænam. 2. f. 43. 128
- in-Servitutum perpetuam & perfectam hominem ab homine recipi cur non sit iniquum, quamvis omnes homines simus naturâ æquales. 2. f. 44. 128
- Servis quandônam liceat aufugere. 2. f. 47. 130
- Servitus. vid. Bellocaptus.
- Silentium nescientis jure naturæ caret effectu. 2. 4. 6. 98
- ad-Societatem colendam cur creatus & natus sit homo. Proleg. qu. 2. 3. 1
- Societas homini simpliciter est necessaria. Proleg. qu. 3. p. 2
- Societatis appetitus est homini naturalis. Proleg. qu. 2. p. 1
- Societas nulla sine jure aliquo conservari potest. l. 1. 16. 7
- Societatis humanæ natura vult, ut officiorum & rerum inter nos fiat commutatio. 2. 4. 2. 96
- Societas, in qua liberi vivunt cum parentibus, est societas inæqualis, & dicitur rectoria. 2. f. 2. 107
- Societas rectoria, positâ potestate patriâ, est perfecta, positô autem tantùm imperiô, est imperfecta. 2. f. 5. 108
- Societas herilis mortuô Dominô est imperfecta, & domina eam tunc tantùm conservat & continuat ratione effectûs. 2. f. 5. 108. seq.
- Societatis vinculum est fides. 2. f. 16. 114
- Societas perfectissima est illa, in qua viget regimen Democritum; & quis sit finis illius. 2. f. 33. 124
- Societas homini est naturalis. 2. f. 35. 125

- in-Societate negotiatoria quandónam partes in damno
& lucro debeant esse æquales vel inæquales. 1. 2. c. 12.
qu. 35. p. 238. seq.
- Societatis natura vult, ut lucrum & damnum pro rata
fortis sint communia. 2. 12. 36. 239
- in-Societate quandónam sociorum aliquis possit esse
particeps lucri ita tamen, ut immunis sit damni. 2.
12. 36. ibid.
- in-Societate cur damnum sentire non debeat socius,
quín sentiat & lucrum. 2. 12. 37. ibid.
- Societatis utilitatem communio ita est naturalis, ut sine
hac nequeat societas consistere. 2. 12. 37. ibid.
- in-Societate univerforum bonorum cur quivís socius
pro conditione sua, quantum leges frugalís & honestæ
œconomiz ferunt, ex societate sumere possit ea, quæ
ad sui suorumque sustentationem requiruntur. 2.
12. 38. 239. seq.
- in-Societate univerforum bonorum cur partes societate
solutâ fiant æquales, non habitâ ratione, an quis plus,
an minus contulerit. 2. 12. 38. 240
- Societas dum solvitur, quilibet sociorum fert periculum
suz fortis, si plures pecuniam contulerint. 2. 12. 39.
240
- Societas dum solvitur, & si alter contulerit pecuniam,
alter autem operam, quandónam periculum perti-
neat ad solum dominum pecuniæ, si hæc pereat, quan-
dónam verò damnum sit commune. 2. 12. 39. 240
- in-Societate navali seu ammiralitate utilitas communis
est ipsa diversorum mercatorum defensio adversus
piratas & hostes; præda verò communis est, & da-
mna communiter feruntur; quomodo damna fe-
renda æstimentur & inter socios dividantur. 2. 12.
40. 241

Socie-

- Societates cur non transeant ad hæredes, sed morte fini-
antur. l. 2. c. 16. qu. 21. p. 288**
- Ocios inter quisnam sit ordo naturalis. 2. 5. 31. 122. seq.**
- Ocios inter quomodò ferenda sint onera, ubi societas
fundamentum habet in re, quam æqualiter non o-
mnes participant. 2. 5. 32. 123. seq.**
- Morte quandònam controversiæ ac lites finiri possint. 2.
23. 13. 379**
- Mors quandònam, vel quibusnam sit permissa. 3. 13. 46. 496**
- Mortis alexæ quandònam subijci possit exitus belli. 3. 13. 46. ibid.**
- Specificatione quomodò acquiramus. 2. 8. 15. 176**
- Species nova alienæ materiæ inducta quandònam cedat
suo auctori, quandònam verò, & quomodò cedat
domino materiæ. 2. 8. 15. ibid.**
- Sponsa in matrimonio morganatico solet jungi sinistra
manu. 2. 7. 24. 150**
- Sponsio quid sit & quotuplex, & quomodò differat à
fœdere. 2. 15. 13. 14. 275**
- Sponsio, si à rege vel civitate improbetur, regem vel po-
pulum nullatenùs obligat; & quomodò tunc spon-
sor obligetur. 2. 15. 15. 276**
- Sponsio cur non obliget regem vel populum, ex notitia
& silentio. 2. 15. 16. ibid.**
- Sponsio ut obliget summam potestatem, quidnam præ-
ter notitiam ejus & silentium requiratur. 2. 15. 16. ibid.**
- Stapulæ jus quid sit, & cur competat dominis territoria-
libus. 2. 2. 35. 80**
- In-Statu innocentix an hominibus opus fuisset labore ac
industriâ. 2. 2. 8. 68**
- Stratagema est dolus bonus vel fraus bona, quâ com-
muni-**

- munitur utuntur inter se belliduces ; & cur stratagematibus non facillè utantur summi principes ad cædendum hostem. 1. 3. c. 1. qu. 7. 22. p. 399. & 408
- Subditi cur subindè à Deo puniti, & puniantur morte propter peccata suorum regum. 1. 3. 32. 25. seqq.
- Subditi, at temporarii, sunt exteri & vagi. 2. 2. 22. 74
- Subditis cur non semper liceat se in eam libertatem vindicare, quæ est populi, qui nulli subjicitur. 2. 4. 22. 106
- Subditis in quibusnam debeat suo superiori obedientiam. 2. 5. 36. 126
- Subditis quidnam agendum, si superiorem vel regem habeant tyrannum. 2. 25. 9. 389
- Subditorum res cur, quomodò & quandònam sint sub eminenti dominii civitatis vel summi Imperantis. 2. 14. 12. & 3. 13. 9. 261. seqq. & 483
- Subditis damna, quæ ob utilitatem publicam sentiunt in bonis suis, cur de æquitate sint resarcienda à civitate, etiam tunc, quando damna fuerunt data occasione belli. 2. 14. 12. & 3. 13. 9. 262. & 483
- Subjectionis ex consensu alia est privata, alia publica. 2. 5. 41. 127
- Subjectionis privata multiplex est, sicut multiplicia sunt regiminum genera. 2. 5. 42. 128
- Subjectionis privatæ species nobilissima est arrogatio. 2. 5. 42. ibid.
- Subjectionis privatæ species ignobilissima est arrogatio. 2. 5. 43. ibid.
- Subjectionis publica quid sit. 2. 5. 48. 130
- à. Subjectione quomodò differat confociatio. 2. 5. 12. 112
- Subjicere (b) populum subjectione merè civili, quid sit, & quid subjicere subjectione merè herili. 3. 8. 1. 452
- Subitio

- Subitio in locum defuncti (quæ etiam dicitur successio in stirpes) idem est, ac representatio defuncti. 1. 2. c. 7. qu. 62. p. 169
- Succedendi jus in regnum cur possit abdicari. 2. 7. 58. 166
- Succedendi jus in regnis hæreditariis patrimonialibus pater etiam pro liberis suis cur possit abdicare; in regnis verò ex præsumpta populi voluntate hæreditariis cur nec pro liberis natis, præcipuè in lineali successione, nec pro nascituris, nisi pro his accedat populi consensus, abdicare possit. 2. 7. 59. 167
- Succedendi jus in regnis libero populi consensu factis hæreditariis cur pater abdicare possit cum consensu populi pro liberis nascituris, non verò pro jam natis. 2. 7. 59. ibid.
- Successio tantum defert, quantum tribuit electio. 1. 3. 35. 28
- Successio in Imperium quid sit. 1. 3. 35. ibid.
- Successio in bona defuncti ab intestato cuinam sit deferenda. 2. 7. 6. 143
- Successio in bona parentum cur deferatur liberis contra voluntatem parentum, si liberi iniquè facto fortè testamento exhæredati fuerint. 2. 7. 7. 144
- Successio prima bonorum cur deferenda liberis. 2. 7. 8. 15. 144. 147
- Successio in bona parentum liberis debetur jure naturæ hypothetico. 2. 7. 11. 145
- Successio non defertur liberis, quoties in diversum ad sunt indicia voluntatis paternæ. 2. 7. 16. 147
- Successio liberis non debetur æqualis, sed parentes possunt uni vel alteri præ cæteris plus assignare. 2. 7. 22. 149
- Successio bonorum paternorum cur liberis legitimis deferatur præ naturalibus. 2. 7. 22. 150
- Suc-

- Successio bonorum cur naturaliter, sed non eodem modo, quò liberis, deferatur parentibus conjugum, quando his liberi deficiunt.** 1. 2. c. 7. qu. 27. p. 151. 152
- Successio bonorum, in quæ succedebant parentes conjugum ob defectum liberorum, cur parentibus his defunctis deferatur fratribus & sororibus germanis dictorum conjugum, vel illorum liberis.** 2. 7. 28.
- in-Successione quidnam obtineat, si supersint fratres consanguinei tantum & uterini.** 2. 7. 29. 152. seq.
- Successio cur, & quomodo deferatur defuncto charissimis, si deficiant etiam fratres consanguinei & uterini.** 2. 7. 30. 31. 153
- circa-Successionem hæcenus dicta de naturali conjectura non sunt ita necessaria jure naturæ, ut mutari non possint.** 2. 7. 32. 153. seq.
- Successio bonorum quoad propinquos non est jure naturæ ita necessaria, ut circa eam nil immutari possit.** 2. 7. 32. ibid.
- Successio cur obtineat juxta leges vel mores populi, quando circa eam desunt expressa voluntatis indicia.** 2. 7. 33. 154
- Successio bonorum cur etiam obtineat juxta leges & mores populi, quando summum habentes Imperium intestati decedunt.** 2. 7. 34. 154
- in-Successione sua cur non præsumantur voluisse summi imperantes leges suas de successione latas valere in omnibus, dum intestati decedunt.** 2. 7. 35. 155
- Successio in regna vel ex liberrima voluntate regnantis expressa aut præsumpta, vel ex voluntate populi defertur.** 2. 7. 36. 155
- Successio in regna armis subacta, & dedita sine conditione cur ex liberrima voluntate regnantis deferatur.** 2. 7. 37. ibid.

Suc-

Successio in regna armis subacta, dedita sine conditione & patrimonialia deferri potest ex liberrima regnantis voluntate liberis legitimis maribus & foeminis, naturalibus & adoptivis, imò & extraneis ac diversae religionis, & vel uni soli in totum regnum, vel pluribus in partes regni. 1. 2. c. 7. qu. 38. p. 156

Successio in regnum, de quo cautum, ne dividatur, deferretur natu maximo. 2. 7. 39. 156

in-Successione regnorum cur natu minor filius seu secundogenitus praeratur filiae primogenitae. 2. 7. 39. ibid.

Successio si deferatur primogenito, cur is teneatur secundogenitis providere, ut juxta Statu sui dignitatem honestè vivere possint. 2. 7. 40. ibid.

Successio regnorum libero populi consensu factorum haereditariorum quomodo deferatur. 2. 7. 41. 157

in-Successione regnorum libero populi consensu factorum haereditariorum deferenda observari debent ea, quae maximè videntur expedire; sunt autem quinque sequentia: 1um est, ut regnum sit individuum. 2um, ut successio stet intra eos, qui à primo rege descendunt. 3um, ne succedant, nisi qui nati sunt secundum patriae leges. 4um, ut mares praerantur foeminis. 5um, ut praeratur primogenitus vel primogenita; in concursu autem marium & foeminarum praerogativa sexus potior sit, ac ætatis. 2. 7. 42. 43. 46. 47. 157. 159. & 160

Successio regni libero populi consensu facti haereditarii cur deferenda uni per indivisionem, & non pluribus per divisionem. 2. 7. 42. 157

Successio regni libero populi consensu facti haereditarii cur deferenda solis descendantibus à primo rege legitimis, non verò naturalibus. 2. 7. 43. ibid.

Successio regni libero populi consensu facti haereditarii cur

- cur à rege deferri nequeat filio adoptivo, vel ascendentibus primi regis fratribus, vel collateralibus, aut affinibus. 1. 2. c. 7. qu. 45. p. 159
- Successio regni cur maribus deferenda præ fœminis. 2. 7. 46. ibid.
- Successio regni deferenda est primogenito; in concursu autem fœminæ primogenitæ ac maris secundogeniti, deferenda est secundogenito mari. 2. 7. 47. 160
- Successio regni cur deferenda primogenito. 2. 7. 48. ibid.
- Successio cur tantum deferat, quantum prima electio. 2. 7. 48. ibid.
- Successio cuiam deferatur, si primogenitus sit incapax. 2. 7. 49. ibid.
- Successio regni libero populi consensu facti hæreditarii si deferatur, cur & qualisnam pars hæreditatis sit regnum respectu succedentis. 2. 7. 50. 161
- à-Successione regni hæreditarii cur excludi nequeat filius principis ob omnes illas causas, ob quas excluditur ab hæreditate bonorum à regno separatorum; & quænam requirantur, ut excludatur à successione regni. 2. 7. 50. 161
- Succedens jure hæreditario in regnum cur non cogatur simul succedere in aliorum bonorum hæreditatem, ac eorum onera ferre. 2. 7. 50. ibid.
- in-Successione qualisnam lex sit sequenda, si regnum primitus datum sit in feudum ab eo, qui plenè dominus erat. 2. 7. 51. 162
- Successio in regna est & alia non hæreditaria, quæ linealis dicitur; & hæc linealis successio est vel cognatica, vel agnatica. 2. 7. 52. 162
- Successio linealis cur sit introducta. 2. 7. 52. ibid.
- quoad-Successionem in regnis libero populi consensu factis hæreditariis favor repræsentationis in descendenti-

- dentibus obtinet in infinitum, in collateralibus verò apud multas gentes evanescit. lib. 2. cap. 7. qu. 52. pag. 162
- Successio linealis in quónam consistat, & quisnam in ea servandus ordo. 2. 7. 52. ibid.
- Successio linealis cognatica quónam, & cur dicatur cognatica; hæc vocatur etiam successio regni Castellæ. 2. 7. 52. 164
- Successio linealis agnatica quónam, & cur introducta; hæc vocatur etiam successio juris Francisci seu regni Galliar. 2. 7. 54. 164
- in-Successione lineali agnatica deficientibus agnatis cur & quónam jure interdum substituantur cognati. 2. 7. 54. ibid.
- Successionum alii modi in regnis & principatibus an & à quónam introduci possint. 2. 7. 55. 164. seq.
- à-Successione in regnum excludere filium per exheredationem potest pater in regnis patrimonialibus seu alienabilibus. 2. 7. 56. 165
- Successione regni privatus non censetur reliquâ hereditate paternâ privatus, nec vicissim, nisi adsint expressa voluntatis paternæ indicia. 2. 7. 56. ibid.
- Successione regni tacitè privatus cur non censeatur filius. licèt nulla extent expressa culpæ in patrem commissæ condonatæ indicia. 2. 7. 56. ibid.
- à-Successione regni filium excludere primogenitum quandónam possit pater etiam in regnis non patrimonialibus, seu in iis, quæ per successionem deferuntur. 2. 7. 57. 165
- Successio regni quandónam debeatur primogenito. 2. 7. 57. ibid.
- de Successione regni quando controversia oritur, cur nec rex, qui tunc regnat, nec populus per se, sed arbitri, & quomodò judicare debeant. 2. 7. 60. 168

- Successionis causa , seu controversia de successione regni cur non comprehendatur sub jure Imperii seu sub majestate. l. 2. c. 7. qu. 60. p. 168
- in-Successione regni individui , & quavis successione specie , cur filius natus , antequàm pater regiam dignitatem esset adeptus , præferatur filio in regia fortuna nato. 2. 7. 61. 169
- in-Successione lineali cur nepos ex primogenito regis præferatur secundogenito regis filio. 2. 7. 62. 169. seq.
- in-Successione in regnis hæreditariis individuis , ubi jus repræsentationis obtinet , nepos ex primogenito regis præfertur patruo suo , seu secundogenito ejusdem regis filio ; in hæreditariis verò dividuis , ubi subito in locum obtinet , ambo concurrent in partes. 2. 7. 62. ibid.
- Successor regni cur non obligetur ad servandas concessionibus ab antecessore suo factas. 2. 6. 15. 138
- Superiori manifestè peccaminosa præcipienti obedire non tenentur subditi. 1. 3. 33. & 1. 4. 1. 8. p. 27. 40. 45
- Superiores cur sint necessarii. 1. 4. 5. 43
- Superior , si velit in aliis vindicare vitia , cur sine vitiis esse debeat. 2. 20. 9. 334
- Superiores cur æquè ad curam pro subditis , ac subditi ad obedientiam , obligentur. 2. 24. 1. & 2. 25. 2. p. 382. & 384
- ex-Suspicionibus viri magni judicium non sortiuntur. 2. 18. 12. 320

T.

- Talio propriè exercenda est in personam , quæ deliquit. 3. 4. 7. 424
- Tempus memoriam excedens quótnam faciant anni. 2. 4. 9. 99
- Ter-

Termini Imperiis distinguendis aptiores sunt flumina & montes. l. 2. c. 3. qu. 15.	P. 94
Termini naturales territorii cur sint flumina & montes. 2. 8. 12.	175
Testamentum quid sit. 2. 6. 19.	141
per-Testamentum cur fieri possit alienatio. 2. 6. 19.	141
Testamentum à jure civili accipere potest formam. 2. 6. 19.	ibid.
Traditione quomodò acquiramus. 2. 8. 16.	177
Traditio ad translationem dominii naturaliter & absolute non requiritur. 2. 8. 16.	ibid.
Traditio est modus acquirendi dominium ex jure gentium. 2. 8. 16.	ibid.
Transeundi jus an tollatur metu justo domini territorialis. 2. 2. 33.	78. seq.
Transeundi jus per territorium alterius quandònam non competat. 2. 2. 33.	ibid.
Transeundi per territorium alterius causam justam an quis habeat, si cum gente seposita velit exercere commercia. 2. 2. 35.	79. 80
Transeuntibus mercibus terrâ vel amne, vel parte maris an, & quænam imponi possint vectigalia à domino territoriali. 2. 2. 36.	80. seq.
Transeuntibus an liceat aliquantisper in territorio alterius gratis commorari. 2. 2. 38.	82
Transitus per flumen, mare, & territorium alterius an sit cuique debitus, & vi possit vindicari, si denegetur. 2. 2. 31.	77. 78
Transitus per alterius territorium an armatis impediri possit. 2. 2. 31.	78
Transitus per territorium alterius cur non debeat armatis militibus ex eo præcisè, quòd ille justum bellum gerant contra vicinum alterius. 2. 2. 32. 33.	78. seq.
U u 2	Tran.

- Transitum per territorium alterius petentium multitu-
do an sit justa metùs & transitum impediendi causa.
l. 2. c. 2. qu. 33. p. 78. seq.
- Transitus quibusnam mercibus, & quónam jure debeat-
tur. 2. 2. 35. 80
- contra-Transitum negantis metum an hæc sint rationes
cavendi, ut si divisis agminibus inermes transmittan-
tur copiæ, aut si transeuntis impensis præsidia idonea
conducantur. 2. 2. 34. 79
- Tributi justitia undénam pendeat. 2. 2. 36. 81
- Turpia naturæ quænam dicantur, & cur determinentur
ex natura societatis humanæ. 1. 1. 13. 14. 9. 6
- Tutela cuiusnam sit, quando rex per ætatem aut mor-
bum impeditur fungi suâ potestate. 1. 3. 43. 33

V.

- Vacuz à proprietate quotuplices sint res. 2. 2. 3. 66
- Vectigalia an, & quænam mercibus imponi possint
ab eo, per cujus territorium transeunt. 2. 2. 36.
80. seq.
- Vectigalis justitia undénam pendeat. 2. 2. 36. 81
- Vectigalis quisnam sit æquus modus. 2. 2. 37. ibid.
- Vectigalia imponendi jus habens an etiam habeat jus re-
signandi, refringendi, & aperiendi mercium fascicu-
los inspectionis causâ. 2. 2. 37. ibid.
- Venatio an, & cur lege civili prohiberi possit, ita ut fa-
cta contra legem sit furtum. 2. 2. 20. 73
- Venatio lege civili prohibita subditis cur etiam exteris
in territorio legislatoris pro tempore commoranti-
bus censeatur prohibita. 2. 2. 22. 74
- Venatione quomodo acquiramus. 2. 8. 4. 171
- Venandi jus olim inter omnes gentes privatis concessum
cur hodie dùm sit ademptum. 2. 8. 4. ibid.

à. Vena-

- seca voluntatis destinatio à verbis discrepet. l. 3. c. 1.
qu. 11. p. 402
- Veritas quid sit , & in quònam consistat. 3. 1. 13.
403
- Veritas quònam & quasnam personas celari possit
absque mendacio. 3. 1. 19. 20. 406. 407
- Veritatem per verba aut signa , quæ diversam animi
sententiam, quàm reverà est, exprimant, dissimulan-
di jure naturaliter concessò cur sæpiùs non utantur
principes. 3. 1. 22. 408
- Victori non acquiruntur bona, quæ non sunt hostium,
licèt apud hostes reperiantur. 2. 9. 11. 183
- Victor cur possit sibi acquirere imperium in universos
victos, eosque sibi subjicere sive subjectione merè ci-
vili, sive merè herili. 3. 8. 1. 452
- Victori quot modis acquiri possit imperium. 3. 8. 2.
453
- Victori quænam res acquirantur mediante imperio. 3.
8. 3. 453. seq.
- Victor cur quædam, quæ fuerunt civitatis, sibi sumere
possit, licèt populo victo jus civitatis relinquat. 3.
8. 4. 454
- Victor quòdam temperamentum adhibere debeat circa
Imperii acquisitionem. 3. 8. 5. ibid.
- Victor quænam relinquere, vel immutare, vel eripere,
vel injungere debeat victis, 3. 8. 6. 9. 455. seq.
- Victor cur victis invitis religionis suæ usum eripere non
debeat; si tamen falsa sit victorum religio, curare de-
bet victor, ne vera opprimatur. 3. 8. 7. 8. 456
- Victor quasnam cautiones circa victos adhibere, & qua-
lem se illis exhibere debeat. 3. 8. 5. 6. 7. 8. 9. 454
455. 456
- Vindicta privata cur illicita. 1. 3. 5. 15

Vindi-

Index Rerum & Verborum locupletissimus.

- Vindictâ cur nemo magis gaudeat, quàm fœmina. 1. 2.
c. 20. qu. 10. P. 335
- Vindictæ remissio cur non præsumatur ex dissimulatio-
ne. 3. 17. 4. 525
- Vindicativi parùm valent rationis usu. 2. 20. 10. 335
- Vindicaturus in aliis vitia, cur sine vitiis esse debeat. 2.
20. 9. 334
- Virgo vi stuprata cur nec peccaverit, nec virginitatem
amiserit. 2. 19. 11. 329
- Virginitas moraliter seu civiliter restitui potest, non
verò naturaliter seu physicè. 2. 1. 15. 58
- Vis quænam prohibita & injusta. 1. 2. 1. 13
- Vis quondam aliquid vocetur à legibus. 1. 3. 5.
15
- Vis privata cur illicita, & quondam tamen sit licita.
1. 3. 5. 6. 7. 15. seq.
- Vis, quæ tantùm timetur, jus mihi non tribuit ad vim
inferendam. 2. 1. 30. 64
- Vita humana talis est, ut nunquàm plena securitas no-
bis constet. 2. 1. 30. ibid.
- Vitam cur natura ponat in bonis. 2. 19. 9. 328
- Vitam homini tollere cur possit Deus quocúnque tem-
pore, non autem summum in civitate habens Impe-
rium. 2. 21. 16. 362
- Vitia aut virtutes parentum cur imputari nequeant libe-
ris. 2. 21. 23. 24. 366
- pro-Voluntario moraliter habetur involuntarium ex
voluntario ortum. 2. 17. 14. 310
- Voluntas contrahentium de re aliqua quamdiù censea-
tur durare. 2. 6. 4. 132
- Voluntas humana & naturalem habet potentiam, & jus
mutandi consilium, quamdiù non vergit in alterius
præjudicium, vel alteri non obligatur. 2. 11. 3. 33.
196. & 212
- Vota.

Vota. vid. Sententia.

Urbes quandónam, & cur rectè se dedant hostibus. 2.
6. 8. 9. 135

Usucapio. vid. Præscriptio.

Usum rei nostræ innoxium an teneamur alteri præstare.
2. 2. 29. 31. 76. seqq.

Usuræ cur in mutuo non sint vetitz jure naturæ. 2. 12.
31. 237

Usuræ cur sint licitz, quamvis pecunia sit res sterilis,
& usus pecuniæ nequeat separari ab ipsa pecunia.
2. 12. 32. 237. seqq.

Utilitas innoxia tribuit jus utendi re alienâ, non verò
jus eam alienandi; & cur tribuat jus utendi re alte-
rius. 2. 6. 11. 136

